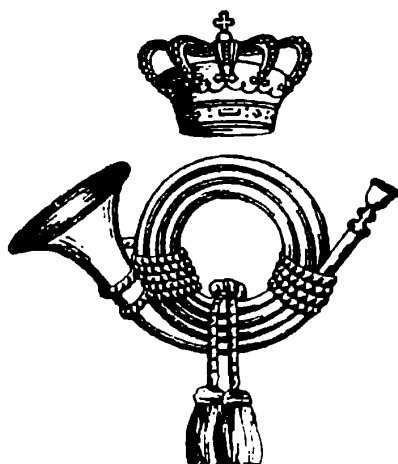

**DET KJØBENHAVNSKE
POSTVÆSEN
1624—1912**

**DET KJØBENHAVNSKE
POSTVÆSEN 1624—1912**

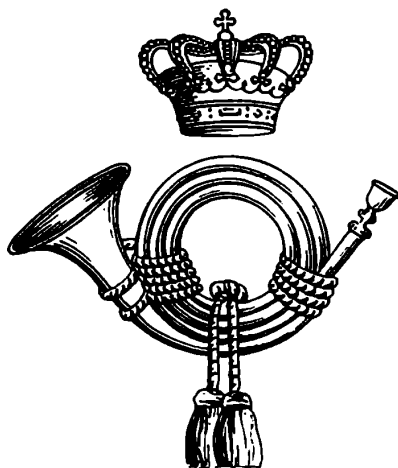
DET KJØBENHAVNSKE POSTVÆSEN 1624—1912

AF

FR. OLSEN

OVERPOSTKONTROLØR

UDGIVET PAA FORANSTALTNING AF
GENERALDIREKTORATET FOR POST- OG BEFORDRINGSVÆSENET
I ANLEDNING AF CENTRALPOSTBYGNINGENS INDVIELSE

KJØBENHAVN

J. FRIMODTS BOGHADEL

1912

H. H. THIELES BOGTRYKKERI. KØBENHAVN

Det her foreliggende Skrift, der omfatter det københavnske Postvæsens Historie fra 1624, da Postvæsenet oprettedes i Danmark, indtil vore Dage, er, hvad Tidsrummet indtil 1848 angaar, væsentlig Uddrag af de af mig tidligere udgivne Skrifter om Postvæsenet i Danmark, men der vil dog særlig for den første Tids Vedkommende findes enkelte nye Oplysninger, som jeg er kommet i Besiddelse af efter Udgivelsen af min første Bog, og desuden er de københavnske Postforhold og navnlig Københavns Postgaards Historie i nærværende Skrift behandlet mere udførlig end i mine tidligere Skrifter. For Tiden efter 1848 er Fremstillingen væsentlig bygget paa foreliggende trykt Materiale: Cirkulærer og »Officielle Meddelelser« fra Postbestyrelsen, Beretninger fra Generalpostdirektøren til Finansministeriet, de aarlige Oversigter over Postvæsenets Statistik samt Rigsdagstidende. En Del Oplysninger er dog hentet fra Generalpostdirektoratets og Overpostmesterembedets Arkiver.

Skriftet er, hvad den historiske Del og det personelle angaar, sluttet 31. Marts 1912.

F. O.

INDHOLD

FØRSTE AFSNIT. 1624--1731.

Postvæsenets Oprettelse i Danmark, dets Styrelse og Udvikling i de første hundrede Aar af dets Bestaaen S. 1. -- Postvæsenet i Kjøbenhavn S. 3. -- De kjøbenhavnske Postmestre indtil 1653 S. 4. -- Postkontoret i Kjøbenhavn og Postmestrene fra 1653 til 1711 S. 5. -- De agende Poster S. 6. -- Postforvaltrene fra 1711 til 1731 S. 7. -- Overpostkontrolør Chr. Erlund som Bestyrer af Postkontoret S. 7. -- Postkontoret faar Lokale paa Købmagergade S. 8. -- Det norske Postkontor S. 8. -- Postvæsenet køber en Ejendom paa Købmagergade, der indrettes til Posthus S. 9. -- Posthusets Brand 1728 S. 9. -- Foreløbige Postlokaler S. 9. -- Opførelsen af et nyt Posthus paabegyndes S. 9. -- Chr. Erlund afskediges S. 10. -- Postvæsenets Virksomhed i Hovedstaden S. 10. -- Postgangen S. 11. -- Brevantal S. 11. -- Postens Ekspedition og Udlevering S. 12. -- Postpersonalet S. 12. -- Postforvaltrenes Indkomster S. 12. -- Skrevne Aviser udgives af Postforvaltrene S. 12.

ANDET AFSNIT. 1731--1780.

Posthuset bag Børsen S. 13. -- Postforvaltrene Clausen & Grill S. 14. -- En Postkontrolør ansættes S. 15. -- Postforvaltrene indtil 1780 S. 15. -- Det norske Postkontor S. 18. -- Postkontorer for de agende Poster oprettes S. 18. -- Postgangen S. 18. -- Forsendelsernes Ind- og Udlevering S. 19. -- Tumulter udenfor Posthuset ved Postens Ankomst S. 19.

TREDIE AFSNIT. 1780--1807.

Gaarden paa Hj. af Købmagergade og St. Helliggeiststræde købes og indrettes til Postgaard S. 20. -- Postkontorerne og Embedsmændene ved samme S. 25. -- Postforbindelsen S. 26. -- Postens Befordring, Postkarioler S. 27. -- Brevombæring. Postbudene uniformeres S. 27. -- Omdeling af Pakkepostforsendelser S. 28. -- Forsendelsernes Indlevering S. 28. -- Tiden for Postens Afgang S. 29. -- Postens Passage gennem Byens Porte S. 29. -- Fodposten S. 29. -- Det engelske Overfald i 1807 S. 30.

FJERDE AFSNIT. 1807--1830.

Følger for Postvæsenet af Krigen og den økonomiske Tilbagegang S. 32. -- Skibsfartens Standsning forøger Frekvensen med Pakkeposten S. 32. -- Postkontorerne Antal forøges S. 32. -- Efter Krigens Ophør maa Antallet indskrænkes S. 33. -- Embedsmændene ved Postkontorerne S. 34. -- Det norske Postkontor ophæves S. 34. -- Postgaarden paa Købmagergade S. 35. -- Forsøg paa Udvidelse af Postgangen S. 35. -- Forsendelse af Post med Dampskibe S. 36. -- Brevbefordring til Lands, Kugleposten S. 36. -- Brevombæringen S. 36. -- Fodposten S. 37.

FEMTE AFSNIT. 1830--1850.

Fremgang i økonomisk Henseende S. 38. -- Forbedret Postforbindelse, Brev- og Personposter med Diligence S. 38. -- Postforbindelse med Jylland over Kallundborg S. 39. -- Jernbanen Kjøbenhavn--Roskilde aabnes S. 39. -- Postdampskibsfart paa Wismar og Lübeck S. 40. -- Korrespondancen tiltager S. 40. -- Statistik S. 40. -- Postkontorerne S. 40. -- Personalet S. 41. -- Særligt Brevindleveringskontor oprettes S. 42. -- Brevombæringen mangelfuld S. 42. -- Reformen i de

kjøbenhavnske Postforhold, Postforretningerne deles mellem et Brevpostkontor og et Pakkepostkontor S. 43. — Embedsmændenes Lønningsforhold S. 43. — Ekspeditionen af de afgaaende Aviser S. 43. — Forbedret Brevombæring S. 44. — Personalforandringer S. 44. — Antallet af Postbude S. 45. — Personpostekspeditionen og Befordringskontoret S. 45. — En særlig Avisekspedition oprettes S. 46. — En Jernbanepostekspedition oprettes S. 46. — Fodposten overtages af Postvæsenet S. 47. — Overpostmesterembedet oprettes S. 48. — Overpostmester F. C. v. Jessen S. 50. — Forskellige Embedsmænds Lønninger S. 50. — Postkørselen i Byen S. 51. — Postgaarden S. 53.

SJETTE AFSNIT. 1850—1880.

Portoreformen, Frimærkets Indførelse S. 55. — Korsorbanens Aabning S. 55. — Postforbindelsen med Nordsjælland S. 56. — Jernbanen Kjøbenhavn—Helsingør aabnes S. 57. — De sidste Diligenceruter fra Kjøbenhavn nedlægges S. 57. — Jernbanenettets Udvidelse S. 57. — Postforbindelsen med Fyen og Jylland S. 57. — Sydsjællandske Jernbane aabnes S. 57. — Postforbindelsen med Sverige og Norge S. 58. — Postforbindelsen med Bornholm samt med Island og Færøerne S. 58. — Kjøbenhavns Bebyggelse, Folkemængdens Tiltagen S. 59. — En Postekspedition oprettes paa Toldboden S. 60. — Lønningsloven af 27. Januar 1852 S. 60. — Personalets Antal S. 60. — Overpostmester Jessen dør S. 60. — Overpostmester Th. C. Castenschiold S. 61. — Personpost- og Befordringsvæsenets Kontorer samt Aviskontoret henlægges under Overpostmesterembedet S. 62. — Personpost- og Befordringskontoret nedlægges S. 62. — Ekspeditionen af den udenlandske Pakkepost henlægges til Toldboden S. 63. — Postekspeditioner oprettes i Forstæderne S. 63. — Brevombæring etableres fra disse samt fra Jernbanepostkontoret S. 64. — Vesterbro Postekspedition indskrænkes til at være Indleveringskontor S. 65. — En Postekspedition paa Christianshavn oprettes S. 65. — Det kjøbenhavnske Postvæsens Organisation i 1870 S. 65. — Det til Kjøbenhavn hørende Landdistrikt S. 65. — Brevsamlingssteder S. 66. — Postekspeditioner i Holte, Klampenborg og Dragør S. 68. — Personalet S. 68. — Forslag til Lønningslov for Postvæsenet S. 69. — Dets Behandling i Rigsdagen S. 69. — Lønningsloven af 2. Juli 1870, Overpostmesteren bliver Chef for det samlede kjøbenhavnske Postvæsen S. 70. — Kontorholdslov af 2. Juli 1870 S. 71. — Postvæsenets Virksomhed: Indleveringstider S. 71. — De første Postbrevkasser S. 72. — Brevombæringen S. 72. — Omdelingsgrænsen S. 73. — Distriktsinddelingen S. 74. — Omdeling af Pengebreve og Pakker S. 74. — Faktagevogne indføres S. 75. — Brevomdeling udenfor Omdelingsgrænsen S. 76. — Omdeling i Landdistriktet S. 76. — Krav om forbedret Brevomdeling S. 78. — Brevombæringen i den indre By udvides S. 79. — Forskrift om Breves Forsyning med Distriktsbetegnelse S. 79. — Distriktsinddeling S. 79. — Overpostmester Castenschiold entlediges S. 80. — Overpostmester H. G. Petersen S. 80. — Personalet forøges S. 83. — Fodpostkontoret ophæves S. 83. — En Reform med Hensyn til Udbetalingen af Postanvisninger S. 84. — Udvidet Brevombæring i de ydre Distrikter S. 84. — Ekspeditionen af Pakkeposten fra Udlandet henlægges til Banegaarden S. 84. — Direkte Omdeling til Adressaterne indføres i en Del af Landdistriktet S. 85. — Postekspeditioner oprettes i Landdistriktet S. 86. — Statistik S. 86. — Ny Type for Brevkasser S. 89. — Postkørselen og Postholderiet S. 89. — Postgaarden S. 90. — Telegrafvæsenet henflyttes til Postgaarden S. 92. — Postgaardens Ombygning S. 94. — En underjordisk Hvælving i Postgaarden S. 95. — Postgaardens Hundredeaarsfest S. 96. — Lokaler for Postekspeditionerne i Forstæderne S. 97. — Postbygningen ved Banegaarden S. 98.

SYVENDE AFSNIT. 1880—1912.

Jernbanenettets Udvidelse S. 99. — Hyppigere Toggang S. 100. — Postforbindelsen betydelig forbedret S. 100. — Forbindelsen med Norge og Sverige S. 100. — Forbindelsen med Bornholm S. 101. — Kjøbenhavns Folkemængde, Byens Udvidelse S. 101. — Brevantallets Stigning sammenlignet med Folkemængdens Forøgelse S. 101. — Flere Posthuse nødvendig S. 101. — Det kjøbenhavnske Postvæsens Organisation i 1880 S. 102. — Postekspeditioner oprettes i Gammelholmskvarteret og Voldkvarteret S. 103. — Brevsamlingssteder etableres i Byen og Forstæderne S. 103. — Bebyggelsen i de ydre Distrikter kræver en bedre postal Ordning her S. 103. — Frederiksberg Postekspedition oprettes S. 104. — Lygtevejskvarterets Postekspedition oprettes S. 104. — Valby

Postdistrikt indlemmes i Københavns Postdistrikt S. 105. — Lønningsloven af 12. April 1889 S. 105. — De københavnske Posthuses Benævnelse S. 106. — Postekspeditionerne i Landdistriktet bliver selvstændige Posthuse S. 106. — Overpostmesterens Kontorholdsgodtgørelse S. 106. — Postekspedition i Sundbyerne S. 107. — Brevsamlingssted i Frihavnen S. 107. — Posthusenes Beliggenhed S. 107. — Udvidelse af det lokale Omdelingsdistrikt S. 108. — Regulering af Distriktsgrænserne S. 108. — Brevombæringen S. 108. — Personalet forøges S. 108. — H. G. Petersen entlediges S. 109. — Overpostmester V. O. Kiørboe S. 109. — Ejendommene ved Siden af Postgaarden tages i Brug af Postvæsenet S. 110. — Udvidelse af Brevombæringen S. 112. — Indleveringskontor paa Østbanegaarden S. 113. — Strandvejskvarterets Postekspedition oprettes S. 113. — Indleveringskontoret paa Toldboden flyttes til Strandstræde S. 113. — Vesterbro Postkontor oprettes S. 114. — Indleveringskontorer paa Aabulevarden og Godthaabsvejen S. 115. — Samtlige københavnske Postkontorer bliver regnskabsførende S. 115. — Ekspeditionen af den ankommende Pakkepost henlægges til Banegaarden S. 115. — Afdelingen for Udbetaling af Postanvisninger henlægges til Penge- og Pakkepostkontoret S. 116. — Lønningsloven af 23. Maj 1902 S. 116. — Indleveringskontorer i Frihavnen og i St. Kongensgade S. 117. — Bedre Lokaler for flere københavnske Postkontorer S. 117. — Forøgelse af Brevkasserne, hyppigere Brevkassetømning S. 117. — Inddragning af Dele af Landdistriktet under det lokale Postdistrikt S. 118. — Brevsamlingssteder i Brønshøj og Vanløse S. 118. — Overpostmester Kiørboe bliver Generaldirektør S. 118. — Overpostmester J. W. Mørch S. 118. — Indleveringskontor paa Nytorv S. 119. — Oplysningskontor etableres S. 119. — Postdistrikterne Charlottenlund, Dragør, Gjentofte og Hellerup indlemmes i det københavnske Postdistrikt S. 119. — Postkontorer i Kastrup, Brønshøj og Vanløse S. 120. — Brevsamlingssteder i Emdrup, Buddinge, Husum og Skovshoved S. 120. — Forandring i Tiderne for Brevombæringen S. 120. — Inddragning af Dele af Landdistriktet under det lokale Omdelingsdistrikt S. 120. — Brevstemplingsmaskiner S. 121. — Cyklen i Postvæsenets Tjeneste S. 121. — Antallet af Brevkasser S. 121. — Postkørselen i Byen S. 121. — Postautomobiler S. 121. — Lønningsloven af 27. Maj 1908 S. 122. — Embedernes Regulering S. 123. — En Postinspektør ansættes S. 123. — Personalets Størrelse S. 123. — Statistik S. 124.

OTTENDE AFSNIT.

CENTRALPOSTBYGNINGENS OPFØRELSE.

En Udvidelse og Ombygning af Postgaarden nødvendig S. 135. — En Kommission angaaende Tilvejebringelse af en ny Postgaard nedsættes S. 135. — Kommissionens Betænkning S. 135. — Sagen stilles indtil videre i Bero S. 135. — Forskellige Kontorer flyttes bort fra Postgaarden S. 136. — Opførelse af en Postbygning ved den nye Personbanegaard besluttet S. 136. — Lov herom af 30. April 1909 S. 137. — Beskrivelse af Centralpostbygningen S. 137. — Postens Førsel til og fra Bygningen fra og til Jernbanetogene S. 142. — Automobilgarage S. 142. — Postlokale i Personbanegaardsbygningen S. 143. — Det københavnske Postvæsenes Organisation efter at Centralpostbygningen er taget i Brug S. 143.

POSTHUSE OG PERSONEL.....	S. 150
NAVNEREGISTER.....	S. 173

FØRSTE AFSNIT

1624—1731

VED Christian den Fjerdes Forordning om Posthude af 24. December 1624 er Postvæsenet i Danmark grundlagt. Hvorfra Initiativet til dets Oprettelse er udgaaet, kan ikke oplyses, men at det var i det Almenes særlig Handelsstandens Interesse, at Posterne indrettedes, kan vel neppe tydeligere betegnes end ved Forordningens Paabud om, at Bestyrelsen af Postvæsenet skulde lægges i Hænderne paa 4 af Borgmestre og Raad i Kjøbenhavn udnævnte Købmænd. Andre Hensyn og Interesser har vel ogsaa været medvirkende og ikke mindst det, at Statsmagten, der til sit eget Brug maatte sørge for Forbindelse mellem Landsdelene og med Udlandet, kunde spare den ikke ubetydelige Udgift, dette medførte. Det er ikke usandsynligt, at en praktisk anlagt Mand som Christian den Fjerde, der paa mere end en Maade viste en levende Interesse for Handelen og søgte at ophjælpe denne, har indset, hvilken uhyre Betydning en regelmæssig Brevbefordring vilde have for Handelsstanden og derfor personlig har fattet Planen om Postvæsenets Oprettelse. Hvilken Vigtighed, han har tillagt dette, fremgaar maaske bedst af, at det første Udkast til Forordningen er skrevet med Kansleren Chr. Friis's egen Haand.

Det Postvæsen, der oprettedes ved Christian den Fjerdes Forordning, var dog meget tarveligt og kunde aldeles ikke staa Maal med de Postindretninger, som andre Lande særlig vort Naboland mod Syd allerede paa den Tid var i Besiddelse af. Der blev etableret Postforbindelse een Gang ugentlig mellem Kjøbenhavn og Hamburg over Middelfart og Kolding, mellem Kjøbenhavn og Nakskov over Næstved og Vordingborg, mellem Kjøbenhavn og Helsingør, mellem Kjøbenhavn og Kallundborg, mellem Kolding og Aalborg over Viborg, mellem Kolding og Randers over Vejle, Horsens og Aarhus, mellem Kolding og Ribe og endelig paa to Ruter gennem de dengang til Danmark hørende Landsdele Skaane, Halland og Blekinge. Forbindelsen vedligeholdtes ved gaaende Bude, undtagen paa Ruten Kjøbenhavn—Hamburg, hvor Vognmændene var pligtige at befordre Budene for billig Betaling. Den Porto, der betaltes for Brevene, til-

faldt Budene dog med Fradrag af en vis Andel til Postmestrene i Kjøbenhavn og Kolding, de eneste Byer, hvor der fra Begyndelsen var Postmestre. Portoen var dog ikke tilstrækkelig til Budenes Underhold, og der blev derfor paalignet saavel Handelskompagnierne som Købstæderne Skat for at bidrage hertil. Paa Ruten Kjøbenhavn—Hamburg medførte Budene foruden Breve Pakker, paa de øvrige Ruter fandt kun Brevbefordring Sted.

Dette Postvæsen kunde ikke længe tilfredsstille Tidens Krav, og for at faa »et rigtigt Postværk« bragt i Stand overlod derfor Frederik den Tredie i 1653 for et Tidsrum af 30 Aar afgiftsfrit Driften af Postvæsenet til Hamburgeren Poul Klingenberg, der ved tilfældige Omstændigheder, bl. a. fejlslagne Forhaabninger med Hensyn til Ægteskab, var kommen i dansk Tjeneste. Klingenberg, der blev udnævnt til Generalpostmester, bragte hurtig Postvæsenet paa lignende Fod som i Tyskland. Paa Hovedruten Kjøbenhavn—Hamburg, der blev forlagt over Assens—Haderslev, indførtes 2 Gange ugentlig Forbindelse med ridende Bud, der skulde tilbagelægge Vejen i 3 Døgn, og en ugentlig agende Post til Befordring af Rejsende og Gods. Paa de øvrige Ruter blev Budene befordrede pr. Vogn ved dertil forordnede Bønder. Særlige Fartøjer anskaffedes til Postens Befordring over Bælterne, og i alle større Byer ansattes Postmestre. Klingeborgs Besiddelse af Postvæsenet, der udløb i 1683, var i 1678, da han forstrakte Kongen med et større Laan, bleven forlænget, indtil dette Laan var tilbagebetalt, men allerede i 1685 blev han, der ved uheldige Spekulationer var økonomisk ruineret, tvungen til at afstaa Postvæsenet, som derefter af Christian den Femte blev »tillagt foræret og overdraget« Kongens Søn med Sophie Amalie Moth, Christian Gyldenløve, der dengang kun var 11 Aar gammel. Han skulde selvfølgelig kun nyde Indtægten af Postvæsenet, medens andre forvaltede dette i hans Navn. Efter hans Død i 1703 overgik Postvæsenet til hans Enke, Dorothea Krag, men kun for et Tidsrum af 8 Aar, hvorefter hun skulde være forpligtet til at afstaa det til Kongen. I Gyldenløves Tid indførtes der særlig ved Postforordningen af 1694 en Del Forbedringer i Postgangen, hvoraf den vigtigste var Indrettelsen af ridende Poster paa de jydsk Ruter.

Postvæsenet var efterhaanden blevet en betydelig Indtægtskilde, og det var derfor intet Under, at Frederik den Fjerde gerne saa Indtægten gaa i Statskassen. Dette var ogsaa den egentlige Aarsag til, at Staten i 1711 atter overtog Driften af Postvæsenet, hvis Overskud nu ifølge en kgl. Foundation skulde anvendes til Pensioner for veltjente Statstjenere og disses Enker, jævnsides med at der aarlig gaves et Beløb til Hedningemissionen og Vajsenhuset. Hensigten med Statens Overtagelse af Driften var ikke at bringe Postvæsenet til en forøget Udvikling. Tværtimod, alt blev foreløbig som forhen, og det nyoprettede Kollegium, Generalpostamtet, der ikke alene skulde bestyre Postvæsenet, men

ogsaa forestaa Uddelingen af Pensioner, betragtede det som sin fornemste Opgave at spare paa alle Kanter for at tilvejebringe saa stort Overskud som muligt.

Efter nu i store Træk at have set, hvorledes Postvæsenets Styrelse og Udvikling formede sig i de første hundrede Aar af dets Bestaaen, vender vi os til det, der er dette Skrifts egentlige Formaal, at skildre Postvæsenets Udvikling og Virksomhed indenfor Hovedstaden.

Som foran bemærket var det Postvæsen, Christian den Fjerde oprettede, meget tarveligt, ikke alene med Hensyn til Forbindelsernes Hyppighed, men ogsaa i Henseende til Befordringsmaaden. Budene, der paa de fleste Ruter var gaaende, afleverede Brevene direkte til de Adressater, som boede paa deres Vej eller i de Købstæder, som de drog igennem, hvorimod Breve til Adressater, der boede udenfor Budenes Rute, blev afgivne i nærmeste Købstad til den der af Magistraten forordnede Vært for Budene, der ligeledes kunde modtage Breve til Afsendelse. Forretningsgangen var altsaa en lignende som i vore Dage paa Landpostruter med Aflægningssteder for afsides boende Adressater. Postmestre fandtes som nævnt kun i Kjøbenhavn og Kolding, sidstnævnte Sted kun som Følge af, at Byen var Krydsningspunkt for de forskellige Ruter. Postmesteren i Kolding ansattes af Magistraten, hvorimod Postmesteren i Kjøbenhavn kun kunde ansættes eller afskediges med Kongens eller hans Statholders Raad og Bevilling. Han skulde være en ædruelig og flittig Mand, »som ikke driver nogen anden stor Haandtering«. Over alle Breve, saavel Kongens som private, skulde han holde Bog, og for de kongelige Breves Vedkommende skulde han tillige paase, at Budene bragte ham rigtig Kvittering tilbage, og af hver Kvittering skulde han tilstille Kancelliet en Genpart. Med Budene skulde han have Indseende, at de afgik til de bestemte Tider og ikke blev opholdte, og dersom nogen af dem viste sig utro eller forsømmelige, skulde han straks advare Postforvalterne, der var de øverste Bestyrere af Postvæsenet.

Lige siden Postvæsenets Oprettelse har der altsaa i Kjøbenhavn været en stedlig postal Embedsmand, men af nogen større Betydning har Postmesterens Stilling i Begyndelsen ikke været, eftersom det forudsattes, at han havde et andel om ikke stort Erhverv ved Siden af. Det var ej heller store Fordringer, der stilledes til ham. I et af Forslagene til Postforordningen hedder det saaledes, at der til Postmester skal forordnes en fornuftig og beskeden Mand, som kan læse og skrive, saa vidt det Værk og Bestilling fordrer. I Forordningen anføres som hans Pligter, at han skal være til Stede paa Børsen hver Formiddag fra Kl. 9 til 10 og Eftermiddag fra Kl. 3 til 4 for at modtage og udlevere Breve. Til andre Tider skal han »mesten lade sig hjemme befinde og til en Dørtavle lade udhænge en hvid Hest med en blaa Rytter paa«, et i og for sig ret mærkeligt Skilt, naar man erindrer, at Postbudene dengang ikke var ridende. Noget

egentligt Postkontor, saaledes som senere Tider opfatter dette Begreb, kan vel ikke siges at have bestaaet, og denne Belegnelse forekommer ej heller før 1653; indtil da tales kun om Postmesteren og Postmesteriet.

Den første københavnske Postmester maa vistnok have været Peder Kolding, der alt nævnes som saadan i Rentemesterens Regnskaber for 1626—27. Før 12. Maj 1633 er han imidlertid afgaaet, og 22. Oktober s. A. fik Niels Frandsen Bestalling som Postmester. Han var kun i Embede noget over et Aar; 17. Decbr. 1634 blev han aflakket, og 26. Novbr. s. A. havde Iver Jacobsen faaet Bestalling som Børs- og Postmester. I hans Bestalling omtales hans Pligter som Børsmester, hvorefter det hedder, at han »herefter« tillige skal forvalte og forestaa Postmesteriet. Hans Løn blev fastsat til 200 Kurantdaler aarlig fra Bestallingens Dato at regne, men desuden skulde han fra den Dag, han for Børsmester er anlagen, have aarlig 100 Kurantdaler. Han har altsaa fungeret som Børsmester, forinden han tillige blev Postmester, hvad ogsaa stadfæstes af, at der fra 1633 findes Regnskaber for Børsen aflagte af ham. I Bestallingen hedder det endvidere, at han med Postmesteriet skal have flittig og tilbørlig Indseende og i Synderlighed, at Kongens Breve ikke blive forliggende og Postbudene, som dermed rejse skulle, ikke blive forsømte, og skal saadant ske paa Børsen. Herefter er altsaa Postmesteriet forlagt til Børsen, hvilket havde sin naturlige Aarsag i, at Postmesteren som Børsmester havde fri Bolig her.

Iver Jacobsen maa imidlertid snart være død eller fratraadt; thi allerede 1637 nævnes som fungerende Børsmester Gerhard van Oesede, der den 1. Junii 1639 fik Bestalling som Børs- og Postmester med en aarlig Løn af 300 Kurantdaler, fra 12. Aug. 1637 at regne, fra hvilket Tidspunkt han altsaa har tiltraadt Stillingen. Oesede fratraadte som Børsmester, efter at Børsen i 1642 var bleven udlejet til Købmand Jacob Madsen, men vedblev at være Postmester, i hvilken Egenskab han fik Bestalling den 9. Januar 1649 med samme Løn som tidligere. Ved sin Fratræden som Børsmester er han tilligemed Postmesteriet flyttet fra Børsen. Han har imidlertid ikke kunnet aflægge rigtigt Regnskab for Børsen, og hans Løn som Postmester blev derfor tilbageholdt. Overfor de Udsættelser, der gjordes til hans Regnskaber, hævdede han, at det i hans Bestalling som Børs- og Postmester var bestemt, at Posternes Ekspedition skulde ske paa Børsen, hvorfor han havde haft fri Bolig her, og han gjorde i den Anledning Fordring paa Huslejegodtgørelse for Tiden, efter at han var fraflyttet Børsen. Mod Slutningen af Aaret 1653 blev han afskediget som Postmester. Han var da i en Alder af 70 Aar og saa økonomisk ruineret, at han, skønt syg og sengeliggende, af sine Kreditorer var sat i Gældsfængsel. Efter hans Afskedigelse bestemte en kongelig Resolution, at der skulde gøres Afregning med ham om hans resterende Besoldning og Fordring, hvori skulde kortes, »hvis han haver opskreven

til Husleje, siden han flyttede fra Børsen«, ligesom han skulde betale, hvad han efter tre Aars Overslag havde haft mindre i Husleje af Børsens Boder end hans Formand.

Oesedes Afskedigelse som Postmester falder samtidig med Klingenberg's Overtagelse af Postvæsenet, hvorved der foregik en fuldstændig Omvæltning i dets Organisation. I Stedet for de gaaende eller agende Bude, der modtog og afleverede Breve undervejs, indrettedes der, foreløbig dog kun paa Hovedruterne, ridende Poster. Postrytterne bragte nu Posten fra By til By, og det var altsaa nødvendigt i alle større Byer at have Postmestre, som kunde modtage Breve til Afsendelse og sørge for de ankommende Breves Distribution samt opkræve Betalingen for Brevenes Befordring. De rejsende Postbude ophørte, og nu var det alene Postmesteren, til hvem de Korresponderende havde at henvende sig. Hermed opstaar Postkontorerne, men foreløbig er der dog ikke Tale om særlige Lokaler for disse; Postkontoret var, hvor Postmesteren boede, og saaledes var det ogsaa i lange Tider Tilfældet for Hovedstadens Vedkommende.

Naar Kjøbenhavns Postkontor har været, hvor Postmesteren boede, maa man altsaa søge dets Beliggenhed i et af Postmesteren ejet eller lejet Hus. For den Klingenberg'ske og Gyldenløveske Periode kan det imidlertid ikke med Sikkerhed oplyses, hvem der har været Postmestre i Kjøbenhavn. I 1659, 1666 og 1676 nævnes i officielle Aktstykker som Postmester Rasmus Andersen, og han, der formodentlig er ansat af Klingenberg, da denne i 1653 overtog Postvæsenet, var Postmester endnu ved sin Død i Januar 1684. Rasmus Andersen anføres i Grundtaksterne for 1661 og 1668 som Ejer af en Gaard i Landemærket. I Grundtaksten for 1689 anføres hans Enke, »nu Magister Brunsmands«*, som Ejer af Ejendommen Nr. 10 paa Østergade (nuværende Nr. 17), og formodentlig har Rasmus Andersen købt denne Ejendom, hvad dog i saa Fald maa være sket efter 1668, i hvilket Aar en anden ses at have ejet den. Det tør altsaa antages, at Postkontoret fra 1653—1684 har været først i Landemærket, senere paa Østergade. I sidstnævnte Gade har sandsynligvis ogsaa det norske Postkontor en Tid været. Det norske Postvæsen, der ligesom det danske var i private Personers Besiddelse, holdt nemlig lige fra dets Oprettelse i 1647 en Postmester i Kjøbenhavn, og han, hvis Navn var Anders Jørgensen, er i Grundtaksten for 1661 og 1668 opført som Ejer af en Ejendom paa Østergade, vistnok nuværende Nr. 37. I 1666 skødede Kongen imidlertid til Anders Jørgensen en Grund i den ny Kongensgade (nuv. Store Kongensgade), og hertil er formodentlig Anders Jørgensen senere flyttet; i Grundtaksten for 1689 staar nemlig en anden som Ejer

* Rasmus Andersens første Hustru, Margrethe, døde i Maj 1676. Hans anden Hustru, Magdalene Klauman, giftede sig som Enke i 1687 med Johan Brunsmann, den noksom bekendte Forfatter af Kjøge Huskors (Personh. T. 1. Bd. S. 206; Biogr. Lexikon VII, S. 158).

af den forannævnte Ejendom paa Østergade. Omkring 1690 er Anders Jørgensen ophørt at være norsk Postmester og afløst af Postmester Jens Henriksen Hedemark.

Efter at Rasmus Andersen, der til Adskillelse fra den norske Postmester ofte benævnes Hamborger Postmester, i 1684 var død, maa vel en ny Postmester være udnævnt af Klingenberg, men hvem denne har været, og hvorvidt han er forbleven i Embedet, efter at Gyldenløve i 1685 fik Postvæsenet overdraget, derom savnes sikker Underretning. Det vides kun, at Postmesteren i Kjøbenhavn fra 1701—1715 var Jacob Lerche, og muligvis er han Rasmus Andersens Eftermand. Ligesaa usikker er vor Viden om, hvor Postkontoret fra 1684—1713 har haft til Huse. I 1726 omtales det i et Kongebrev til Magistraten, at da Broen ud for Knabrostræde, som skal være bleven anlagt formedelst det for nogle og tredive Aar siden værende Postkontor, nu meget godt kan undværes, er det ikke nødvendigt at lægge en ny Bro i Stedet for den gamle, der er brøstfældig, og der er derfor Grund til at antage, at Postkontoret i Aarene omkring 1690 har været i en af de Gader paa Slotsholmen, hvor nu Slotskirken og Thorvaldsens Museum ligger. Her var nemlig tidligere Gader med store Gaarde, der for en stor Del var beboede af fornemme Folk og større Købmænd, og en af disse Gaarde ejedes netop af Oversekretæren Mathias Moth, der fra 1688 til o. 1700, altsaa medens hans Søstersøn, Chr. Gyldenløve, besad Postvæsenet, var Direktør for dette. Det er neppe rimeligt, at Postkontoret, for saa vidt det har været i Moths Gaard, er forblevet der, efter at Moth er ophørt at være Postdirektør, hvad ej heller Udtrykkene i det ovennævnte Kongebrev fra 1726 »det for nogle og tredive Aar siden værende Postkontor« synes at tyde paa. Sandsynligheden er for, at det er flyttet andet Steds hen, men hvor har det ikke været muligt at udfinde. Postmester Jacob Lerche havde i Aarene 1701—12 Bolig i Snaregade Nr. 15; maaske har Postkontoret været her.

Det Postkontor, som i det foregaaende er omtalt, var kun Postkontor for Brevposterne, hvoraf der gik 2 ugentlig ridende mellem Kjøbenhavn og Hamburg og een daglig gaaende mellem Kjøbenhavn og Helsingør, men desuden gik der agende Poster, der medførte Rejsende og Gods, een Gang ugentlig mellem Kjøbenhavn og Hamburg og mellem Kjøbenhavn og Lolland. Disse Poster stod imidlertid helt udenfor det egentlige Postvæsen, idet de Personer, der besørgede dem, havde dem i Forpagtning mod en aarlig Afgift. For disse Poster var der i de Byer, de passerede, forordnet Værter, der i Fredstid var fri for Indkvartering og Vognægter, mod at have flittigt Opsyn med de Breve og Pakker, som kom i deres Huse. I Hovedstaden, som var de agende Posters Hjemsted, var naturligvis Forpagternes Bolig Stedet, hvorfra Posterne afgik.

Da Postvæsenet i 1711, efter i omtrent 60 Aar at have været i private Personers Besiddelse, atter blev overtaget af Staten, var der ved Postkontoret i

Kjøbenhavn to Postmestre eller, som de da kaldtes, Postforvaltere. Den ene var den forannævnte Jacob Lerche, den anden Johan Poppe. Om disse har været sideordnede, eller hvorfor der i det hele har været to Postforvaltere, vides ikke; muligvis har Grunden været den, at Gyldenløves Enke, Fru Dorothea Krag, der var Indehaver af Postvæsenet fra 1703—1711 og var en for sine Indkomster meget omsorgsfuld Dame, har fundet det hensigtsmæssigt at have 2 Embedsmænd ved Hovedstadens Postkontor, hvor den største Indtægt faldt, for at de gensidig kunde kontrollere hinanden. Poppe har dog efter Postvæsenets Overgang til Staten ikke haft nogen Virksomhed ved Postkontoret, hvorimod han gjorde Tjeneste ved Feltposten. Med Udgangen af 1714 forsvinder hans Navn af Gagereglementerne, men om dette skyldes hans Død eller Afskedigelse vides ikke.

Jacob Lerche, der altsaa fra 1711 havde været Chef for Postkontoret, havde imidlertid i Begyndelsen af Aaret 1713 haft Kassemangel, og Administrationen af Postkontoret var derfor bleven overdraget den i Danmarks Historie berygtede Chr. Erlund, der var Overpostkontrolør eller Postinspektør for Postvæsenet i Kongeriget og Hertugdømmerne. Erlund fik Pengekassen i Forvaring, oppebar Kontorholdet, antog og afskedigede Postbetjentene og blev saaledes den egentlige Chef. Lerche beholdt vel Navnet af Postforvalter og Gagen som saadan, men den største Indtægt ved Embedet, nemlig Nytaarsdusørerne og Indtægten ved Salget af Aviser, gik i Erlunds Lommer. I 1715 havde Lerche betalt en stor Del af det manglende Beløb og lovet at stille Kautions for Resten, og Generalpostamtet, der af Kongen havde faaet Ordre til at foreslaa til hans Eftermand en Person, som vilde betale hans Gæld, henstillede derfor at lade ham blive ved Embedet. Imidlertid havde der meldt sig en Mand ved Navn Jacob Lorentz Clausen, som ikke alene var villig til at betale Lerches Mangel, men som tillige vilde give 1000 Rdl. til Postkassen for Embedet, og Kongen resolverede da, at han skulde have Embedet, »da Jacob Lerche dog er i stor Vidtløftighed«*. Clausen fik da 3. Maj 1715 Bestalling som Postforvalter, men Erlund skulde fremdeles have Kassen i sin Varetagt og være den egentlige Chef, hvad der selvfølgelig gav Anledning til idelige Tvistigheder. I 1724 forsøgte Generalpostamtet at gøre en Ende herpaa ved at forestille for Kongen, at enten Clausen eller Erlund blev Chef, men at i sidste Fald Clausen blev beskikket til Kontrolør. Erlund, der trods alle de Slyngestreger, han i Tidens Løb begik, dog paa Grund af de store Tjenester, han ved sin Virksomhed som Spion havde

* Lerches daarlige pekuniære Forhold har vist ikke haft sin Aarsag i for smaa Indtægter, men er snarere en Følge af Ejendomsspekulationer. I 1705 havde han købt Kragerupgaard i Love Herred for 22.000 Rdl., og her boede han efter sin Afsked til sin Død 19. April 1721. Arvingerne fragik Arv og Gæld i Boet, og 1722 solgtes Gaarden for 25000 Rdl. (Personh. T. 5 R. IV. S. 290).

gjort Regeringen, stod i høj Gunst hos Frederik den Fjerde, har selvfølgelig forslaaet at forhindre, at Generalpostamtets Forestilling blev approberet, og han vedblev fremdeles at være Chef for Postkontoret, og det endskønt han i Maj 1725 blev Direktør i Generalpostamtet.

Samme Aar, da Bestyrelsen af Postkontoret blev overdraget Erlund, gjorde han Anstalter for at skaffe dette andre og formodentlig bedre Lokaler. I Maj 1713 erhvervede han sig nemlig kongelig Bevilling paa, at et Hus, som han agtede at tilforhandle sig, maatte være frit for Indkvartering og alle andre borgerlige Byrder, saa længe det var indrettet til Posthus, og han beklædte Stillingen som Overpostkontrolør, og samtidig fik han Ret til portofri Forsendelse af de af ham forskrevne hamburgske Aviser, medens det blev paalagt samtlige Postmestre i Kongeriget og Hertugdømmerne at tage deres Aviser hos Erlund. De Erlund saaledes meddelte Begunstigelser, hvoraf særlig Avisprivilegiet var af stor Værdi, tyder paa, at Postkontoret har trængt til bedre Lokaler, og at Regeringen gerne har set denne Trang afhjulpen og til den Ende ikke har taget i Betænkning at bringe visse Ofre. I Juli 1714 købte Erlund en paa Købmagergade, omtrent hvor nu Kronprinsensgade er anlagt, beliggende Ejendom, gl. Matr. Nr. 13, og her blev nu Postkontoret installeret.

Hvor det norske Postkontor har haft Lokale, medens det forestodes af Postmester Hedemark, vides ikke. Hedemark var Postmester endnu i 1707, men synes i dette eller det paafølgende Aar at have trukket sig tilbage fra Postforretningerne. Han døde i Kjøbenhavn under Pesten i 1711. Hans Eftermand var Arnoldus de Fine, der i Reglementerne kaldes Postinspektør. Efter hans Død blev i Begyndelsen af Aaret 1716 Søren Madsen Borthus norsk Postinspektør og Postmester ved det norske Postkontor i Kjøbenhavn. Imidlertid blev det norske Postvæsen, der siden 1677 havde været i Gyldenløvernes Besiddelse, men ved Ulrik Christian Gyldenløves Død i Decbr. 1719 hjemfaldt til Kongen, henlagt under samme Bestyrelse som det danske Postvæsen. Kort før Gyldenløves Død, fra Mikkelsdag 1719, var der for det norske Postkontor lejet Lokale i Gehejmeraadinde Krabbes Gaard paa Købmagergade (nuværende Nr. 19), hvor det endnu var i April 1721 og formodentlig er blevet til 1727.

Det i 1711 ved Statens Overtagelse af Postvæsenet oprettede Kollegium, Generalpostamtet, havde i Begyndelsen intet Kontorlokale. Embedsmændene udførte Arbejdet i deres private Bolig, og Postvæsenets Pengekasse opbevaredes hos en af Direktørerne. I 1722 lejede Generalpostamtet imidlertid 8 Værelser i den daværende Direktør i Generalpostamtet Weyse tilhørende Gaard i Stormgade (nuværende Nr. 10), og her havde det Lokale til April 1726, da det flyttede til Kammerherreinde Bülow's Gaard ved Stranden. Imidlertid tilbød Erlund at sælge sin Ejendom paa Købmagergade, hvor Postkontoret var, og i Marts 1727

købte Generalpostamtet den for 7500 Rdl. i Kroner og 500 Rdl. som en Present til Erlunds Hustru. De 1000 Rdl. af Købesummen betaltes af den norske Postkasse, Resten af den danske. I denne Ejendom, der altsaa var Kjøbenhavns første Postgaard, indrettedes i nederste Etage Kontorer ikke alene for de danske, men ogsaa for de norske ridende Poster samt for de hamburgske og lollandske agende Poster. I anden Etage fik Direktørerne, Sekretæren og Kassereren Kontorer og i tredie Etage Revisorerne. I den inderste Bygning var Bolig for en Fyrhøder. Over Husets Port anbragtes et Skilt, hvortil Tegningen approberedes af Kongen. Tegningen viser det danske Vaaben, hvilende paa to Posthorn, og nedenunder et Baand med Indskrift »GENERAL POST AMBT«. Kronen holdes svævende af Pallas Athene og Mercur, den første bærende i Haanden et Brev, den sidste et Posthorn*. Den 15. Oktbr. 1727 bekendtgjordes det, at alle fra og til Kjøbenhavn gaaende og kommende Poster fra 25. Oktbr. skulde ekspederes i dette Hus, og den 31. s. M. fik Kommandanten i Kjøbenhavn Ordre til at sætte en Skildvagt Dag og Nat ved Posthuset.

Hele det kjøbenhavnske Postvæsen samt Postbestyrelsens Kontorer var altsaa nu samlede i een Bygning, men knapt et Aar efter, Natten mellem den 21. og 22. Oktbr. 1728, blev denne under den store Ildebrand et Rov for Luerne. En stor Del ureviderede Regnskaber gik tabt ved Branden; men det lykkedes dog at redde alle Protokoller og Arkivsager, der blev henbragte til Christianshavn i et Hus, som en af Postdirektørerne, hvis Bolig ogsaa var brændt, havde lejet. De ridende og agende Poster blev foreløbig ekspederede paa Børsen, indtil Generalpostamtet i Begyndelsen af November lejede den underste Etage i den Danneskjoldske Gaard (nuværende Thotts Palæ) paa Kongens Nytorv, hvor derefter Generalpostamtet foreløbig fik Lokaler, og hvor saavel de ridende som agende Poster ekspederedes.

En Genopførelse af Posthuset paa Købmagergade synes at have været paa Tale, men blev opgivet. Grunden fik Grev C. D. Reventlow foræret, og herpaa og paa den ham tilhørende Nabogrund opførte han et stort treetages Hus, den senere saakaldte »Groskanslerens Gaard«, der forsvandt i 1783 ved Anlægget af Kronprinsensgade. Imidlertid bestemtes det at opføre et nyt Posthus paa Slots- holmen omtrent lige for Højbro, hvor der stod to Ejendomme, som erhvervedes for henholdsvis 2600 Rdl. og 4000 Sletdaler. Opførelsen paabegyndtes straks

* Tegningen bærer paa Bagsiden en paa fransk affattet Bemærkning, hvori det anføres, at man har valgt Pallas og Mercurius til Kronens Støtter, »fordi den sidstnævnte pligtmæssigt er Gudernes Sendebud, medens den førstnævnte er Gudinden for Kunsten og de skønne Videnskaber. Ganske vist havde Gudinden Fama eller selve Diana meget godt kunnet træde i Gudinden Pallas Sted, men eftersom den Trompet, hvormed man sædvanlig fremstiller Fama, kunde have syntes lidet passende, naar henses til Posthornet. og det Jagthorn, der passer sig for Diana i hendes Egenskab af Jagtens Gudinde, kunde give Anledning til Misforstaaelse, har man hellere troet at burde holde sig til de to ovenfor nævnte Gudeskikkelser«.

og var i 1730 saa vidt fremskreden, at to Trediedele af Overslagssummen var kommen til Anvendelse; da indtraf Tronskiftet, og det gav Anledning til, at der senere blev truffet anden Bestemmelse med Hensyn til Posthuset.

Tronskiftet i 1730 havde tillige et Chefsskifte ved Postkontoret til Følge, idet Erlund, der ved Siden af at være Direktør i Generalpostamtet og Chef for Postkontoret beklædte Stillingen som Toldinspektør i Kjøbenhavn, efter Frederik den Fjerdes Død blev afskediget fra alle sine Embeder. Nu blev Jacob Clausen Postforvalter ikke alene af Navn men af Gavn og fik derved ogsaa den hele Indtægt af Embedet.

Ved Klingenbergers Overtagelse af Postvæsenet skiftede dette, som tidligere berørt, fuldstændig Karakter, og først da begynder dets Virksomhed for sin Del at præge det daglige Liv i Byen. Christian den Fjerdes Postbude, der kom gaaende eller stiltfærdig agende paa en Bondevogn, har neppe vakt Opsigt i Hovedstaden; helt anderledes, da Postryttene, blæsende i Posthornet, med Brevsækken spændt bag paa Hesten kom ridende gennem Byen, senere, men dog før Staten overtog Postvæsenet, iført den røde Mundering, om hvilken det i en Kontrakt fra 1708 hedder, at den skal bestaa af en rød Klædes Kjortel, Kappe og Kabuds, som med gult skal være underforet. Postkontoret blev nu et af de Steder, hvor paa de Dage, da Posterne ankom, Livet pulserede stærkest. Man maa i den Henseende erindre, hvilken uhyre Rolle Posten dengang i Modsætning til vor med Telegraf og Telefonen fortrolige Tid spillede som Overbringer af Nyheder, maaske ikke saa meget i Henseende til de Nyheder, som indeholdtes i Brevene, der kun var bestemte for den enkelte, men snarere i Henseende til de for Samfundet i sin Helhed bestemte Efterretninger om Verdensbegivenhederne, der erfarede gennem de udenlandske Aviser. I Kjøbenhavn har Postkontoret vel neppe, saaledes som det var almindeligt i Provinserne, været Samlingsstedet for Byens politiserende Borgere, der her med Postmesteren som Præsident dannede et Collegium politicum, men derfor har Nyhederne ikke været mindre eftertragtede, og Avisernes Udlevering til Abonnenterne, hvoraf der selvfølgelig var et langt større Antal i Kjøbenhavn end i Provinserne, været imødeset med Længsel. I den af P. J. Phønixberg udgivne Avis »Dend Forkeerte Mercurius«, der er det første Vittighedsblad i Danmark, og som, hvor usselt Bladet iøvrigt er, indeholder mange Hentydninger til det daglige Liv i Kjøbenhavn, hedder det saaledes (Februar 1727), at Lommetyve opererede ved Posthuset, »hvilket var det belejligste Sted, særdeles Posten nu formedelst Kontra-Vind over Bæltet ikke ankommer før mod Aftenen«*, og i officielle Aktstykker omtales det, at

* Det berettes endvidere, hvorledes nogle uforkammede Mennesker en Aften rev det uden

der ved Posternes Ankomst altid var et stærkt Tilløb af Folk, der, medens de ventede paa Postens Udlevering, fordrev Tiden med at gøre Spektakler, skændes og slaaes, saa at der fra 1743 maatte være militær Vagt for at holde Orden.

Da i 1653 de ridende Poster indførtes, afgik Hamburgposten, hvormed forsendtes Brevene til det meste af Sjælland, Fyen, Jylland, Slesvig og Holsten, hver Onsdag og Søndag Formiddag Kl. 10³/₄ (»hvorfor Brevene endelig om Onsdagen før Kl. er 10 og om Søndagen før Prædiken angaar maa leveres udi Posthuset«) og ankom fra Hamburg Tirsdag og Lørdag. Senere blev Afgangstiden forandret til Kl. 9 Aften Tirsdag og Lørdag. Til Befordringen brugtes omtrent 3 Døgn. Den norske ridende Post afgik fra Kjøbenhavn hver Lørdag Middag og ankom til Kjøbenhavn om Torsdagen. Til Befordringen medgik 5 Døgn. Endvidere var der een Gang ugentlig agende Post mellem Kjøbenhavn og Nakskov og mellem Kjøbenhavn og de skaanske Provinser. Mod Slutningen af det Tidsrum, her omhandles afgik Posten til Hamburg Tirsdag og Lørdag Aften, om Sommeren Kl. 9 og om Vinteren Kl. 8, og fra Hamburg Tirsdag og Fredag Aften Kl. 11, hvorefter den skulde være i Kjøbenhavn Natten til Fredag og Mandag eller tidlig om Morgen. Saafernt Posten ankom om Natten eller om Morgen, forinden Fæstningsporten var aabnet, blev Postsækken ved Hjælp af et dertil anbragt Apparat hejset over Volden ind i Byen, medens Postrytteren og Hesten, indtil Porten blev aabnet, maatte opholde sig i et lille Skur udenfor Porten, det saakaldte Postrytterhus. Budene til og fra Helsingør afgik hver Morgen, om Sommeren Kl. 9 og om Vinteren Kl. 8. De udvekslede Posten i Rungsted og var tilbage i Kjøbenhavn henholdsvis Helsingør Kl. 3 à 4 Eftm. Posten til Kristiania afgik hver Lørdag Aften Kl. 10 og ankom fra Kristiania hver Torsdag Morgen.

Det Arbejde, der var at udføre ved Postkontoret, blev selvfølgelig efterhaanden af et betydeligt større Omfang, ikke alene som Følge af, at Brevantallet steg, men ogsaa fordi Forretningsgangen fra 1653 blev en hel anden end i de første Aar af Postvæsenets Bestaaen. Hvor stort Kjøbenhavns Brevantal i hine Tider har været, foreligger der ikke Opgørelser over, men lejlighedsvis er der dog nævnt Tal, som giver et Fingerpeg herom. I 1722 oplyser saaledes Erlund i en til Kongen afgiven Erklæring, at Postskriverne ved Postkontoret hver Postdag havde 1000 til 2000 Breve under Hænder. Ved Postdage forstodes de Dage, da Hovedposterne afgik og ankom, og af disse var der altsaa 4 ugentlig, nemlig for afgaaende Poster Tirsdag og Lørdag og for ankommende Mandag og Fredag. Sætter man som Gennemsnit for hver Postdag 1500 Breve, bliver altsaa Antallet

for Postkontoret opslaaede jyske og hamburgske Karte, hvorpaa de ankomne Breve var opførte, itu, af hvilken Grund Kartet blev indtaget, hvorefter de fleste Folk gik bort, og Lømmetyvene intet Udbytte fik.

af de Breve, der afgik fra og ankom til Kjøbenhavn i et Aar, 312,000 Stykker, ikke flere end der i vore Dage forekommer ved en mindre Stationsby. Den Behandling, Brevene i hine Tider blev underkastede, var imidlertid ganske anderledes omstændelig end nu til Dags. Alle Breve blev bogførte og derefter opførte paa Karter, hvoraf der var et til hver Station, med Adressatens Navn og Adressested. Ved Postens Ankomst blev disse Karter opslaaede udenfor Kontoret til alles Efterretning, og Adressaterne maatte da selv afhente deres Breve. Ombæring af Breve var ikke paabudt i Postforordningen, men efterhaanden blev det Brug, at Breve, som ikke var afhentede inden en vis Frist, blev tilbragte Adressaterne mod et Gebyr af 2 Sk. pr. Brev. De Bude, der omdelte Breve, kaldtes Brevdragere, og ikke Postbude, hvorved man tidligere forstod de Bude, som rejste fra By til By med Posten. Betegnelsen »Brevdrager« holdt sig lige til 1753, da Benævnelsen »Postbud« kom i Brug for Bude, der ombar Breve.

Den vidtløftige Forretningsgang krævede naturligvis, at Postmesteren eller Postforvalteren, som han kaldtes, maatte have Medhjælp, men denne var det hans egen Sag at forskaffe sig. I 1715 var der ved Kjøbenhavns Postkontor 4 Postskrivere, og i 1722 var Antallet af disse 7. Postforvalteren havde i Lønning 400 Rdl. aarlig og til Kontorhold ligesaa meget, men efter at Postkontoret i 1727 fik Lokale i Postvæsenets Ejendom, blev Kontorholdet nedsat til 300 Rdl. For dette Beløb skulde Postforvalteren lønne Postskriverne, betale Lys og Brændsel samt Kontorrekvisiter. Skønt vi ikke har nogen Oplysning om, hvad disse Udgifter har beløbet sig til, er der dog neppe Tvivl om, at Kontorholdssummen ikke har kunnet dække dem. Postforvalteren havde imidlertid forskellige uvisse Indtægter, og disse udgjorde allerede paa den Tid, vi her omhandler, mere end den faste Lønning og Kontorholdet tilsammen, medens det senere hen blev den langt overvejende Del af Embedets Indtægter. De uvisse Indtægter bestod dels i Nytaarsdusører, som gaves af de større Købmænd, der i Reglen fik Portoen krediteret og havde Tilladelse til at indlevere Breve efter den fastsatte Indleveringsfrist, dels i Indtægten ved Salget af udenlandske Aviser og endelig Indtægten ved Udgivelsen af en skreven Avis. Den skrevne Avis havde holdt sit Indtog i Kjøbenhavn med Erlund, som, medens han var Postskriver i Hamburg, derfra havde udgivet en skreven Avis, paa hvilken han væsentlig havde Abonnenter i Danmark. Da Erlund i 1730 blev afskediget og flyttede bort fra Kjøbenhavn, blev den skrevne Avis fortsat af Postforvalter Clausen og var derefter, saalænge den bestod, knyttet til Embedet som et Emolument.

ANDET AFSNIT

1731—1780

DET er i forrige Afsnit omtalt, at Postvæsenet, efter at være blevet husvild ved Posthusets Brand i 1728, tilsidst var havnet i den Danneskjoldske Gaard paa Kongens Nytorv, og at man paa Slotsholmen var begyndt at opføre en Bygning til Brug for Postvæsenet, men at Tronskiftet havde foranlediget, at der var blevet truffet anden Bestemmelse med Hensyn til Postlokaler.

Ved Tronskiftet kom nemlig Christian den Sjette i Besiddelse af den store Gaard bag Børsen, som Anna Sophie Reventlow havde beboet, forinden hun blev Dronning, nuværende Nr. 6 og 8 i Slotsholmsgade. En Del af denne Gaard, nuværende Nr. 8, havde Frederik den Fjerde købt i 1709 og ladet indrette til Bolig for sin Elskerinde Frøken Schindel, Grevinde af Frederiksholm. Naboejendommen, nuværende Nr. 6, ejedes af Kongens Moder, Enkedronning Charlotte Amalie, som havde overladt den til sin reformerte Hofpræst, Dr. Muschulus, men i 1689 brændte Huset, og Grunden henlaa nu i mange Aar uden Bygninger. Ved Enkedronningens Død 1714 arvede Frederik den Fjerde Grunden, som lagdes til Naboejendommen (nuv. Nr. 8), hvis smukke Haveanlæg derved udvidedes betydeligt. Grevinde Schindel var imidlertid falden i Unaade, og da Frederik den Fjerde i 1712 havde ægtet Anna Sophie Reventlow, havde hun som »Fyrstinde eller Hertuginde af Slesvig« faaet Bolig her, og 17. April 1719 tilskødede Kongen hende den samlede Ejendom. Da Anna Sophie et Par Aar efter blev Dronning, opgav hun selvfølgelig sin Bolig bag Børsen, dog ikke anderledes, end at denne Gaard ogsaa fremdeles var Opbevaringssted for en stor Del af hendes særlige Ejendom. Da hun efter Kongens Død maatte tilbagegive alt, hvad han i Tidens Løb havde skænket hende, var deriblandt ogsaa denne Ejendom, i hvis Bygninger Christian den Sjette nu lod indrette Kontorer for Generalpostamtet samt for de ridende og agende Poster, og Paaske Flyttedag 1731 toges Ejendommen i Brug som Posthus. Den til Ejendommen hørende Have blev overladt Ministeren, Gehejmeraad Iver Rosenkrantz, som ejede Nabohuset, nuværende Nr. 10 i Slotsholmsgade (Lerches Gaard), og derved fik et Haveanlæg, som strakte sig fra Kancellibygningen Syd paa, bag om Proviantgaarden og ned til Stranden.

Der fandtes her høje Alleer med Grotter og Lysthuse; den nuværende Have ved Lerches Gaard er den sidste Levning heraf.

Da Anna Sophies Gaard toges i Brug som Postgaard, har det antagelig været Meningen, at det kun skulde være foreløbig, thi Bygningen af det paabegyndte Hus ved Højbro fortsattes om end uden synderlig Kraft. Endnu Aaret efter bestilte Bygmesteren en Sten med Kongens Navnetræk o. s. v. til at sætte over Porten, men den blev liggende ubrugt, og Huset henstod uden Anvendelse, indtil det forsvandt i Anledning af den store Slotsbygning.

Gaarden bag Børsen, der saaledes vedblev at være Posthus, bestod af et Forhus og en Sidebygning, begge med Kælder og 2 Etager; Sidebygningen strakte sig Halvvejen over mod Proviantgaarden i en Længde af godt 40 Alen og en Bredde af $18\frac{1}{2}$ Alen, men det hele synes at have været temmelig forfaldent, i Særdeleshed var Sidebygningen af Bindingsværk saare skrøbelig. Den henstod i de første Aar uden særlig Anvendelse, men efterhaanden blev der her indrettet Kontorer for forskellige Statsinstitutioner, i hvilken Anledning der foretoges Forbedringer ved Bygningen, som i 1737—38 underkastedes en gennemgribende Reparation. I 1740 købte Kongen Ivar Rosenkrantz's Gaard og Have, og det følgende Aar skredes der til Byggearbejder, idet Sidefløjen førtes helt over til Proviantgaarden og overlodes til Postvæsenet og Kommercekollegiet, medens Forhuset indrettedes til Landetatens Generalkommissariat. Den ny Bygning havde samme Dybde som den ældre, men en Længde af 46 Alen; den var uden Kælder, i 2 Etager. Postvæsenet optog fra nu af saa godt som hele Kælderen i For- og Sidehuset, hele Sidehusets Stue og godt Halvdelen af første Sal. Sidehuset vedblev imidlertid at være Gaardens svage Punkt; det maatte 14 Aar efter igen underkastes en Hovedreparation, hvorved Bindingsværket helt udtoges og erstattedes af en Grundmur.

Ved Sidefløjens Fortsættelse over til Provianthuset i 1741 blev den inderste Del af Haven afskaaret fra det øvrige; dens høje Træer, som mørknede i Postkontorerne, blev Aaret efter fældede, Grotter og Lysthuse sløjfede. Derefter indrettedes Grunden, som efter Branden i 1689 stadig henlaa ubebygget, til Stalde og Vognskure og gik fra nu af under Navnet »Kongens Staldgaard« indtil 1782, da den nuværende saakaldte Kommunikationsbygning blev opført.

Et halvt Aar før Postlokalernes Henflytning bag Børsen havde, som tidligere omtalt, Postforvalter Jacob Clausen ved Erlunds Afskedigelse overtaget Bestyrelsen af Postkontoret, og nu blev altsaa bl. a. Oppebørslerne betroede ham, i hvilken Anledning han skulde stille Kaution. Denne kunde han imidlertid ikke skaffe til Veje, og han søgte derfor og fik ved kgl. Resol. af 26. Juni 1739 Tilladelse til at afstaa Embedet til en af sine Postskrivere, Caspar Grill, paa de Betingelser, de selv var enige om. Grill skulde betale Clausen 1300 Rdl. een

Gang for alle og aarlig 400 Rdl. samt bekoste hans Begravelse. Det var haarde Betingelser, naar man tager i Betragtning, at Lønningen og Kontorholdet tilsammen kun udgjorde 700 Rdl., og at der heraf skulde afholdes alle Udgifter ved Embedet. De uvisse Indtægter maa derfor allerede paa dette Tidspunkt have været betydelige, og ikke mindst har vistnok den skrevne Avis indbragt noget klækkeligt. Denne var gaaet i Arv fra Erlund til Clausen, men Erlund havde ikke været ene om at skrive Aviser. Den norske Postmester, Borthus, forsendte en skreven Avis til Norge, og Erlunds Postskriver Bendix Jørgensen fuskede ham i Haandværket og skrev Aviser til Postmestrene i Provinserne. Kort før Clausens Afgang blev der imidlertid ved kgl. Resol. af 12. Januar 1731 tillagt Postforvaltertjenesten, hvad der gaves for de fra Postkontoret bortsendte skrevne Gazetter, og Grill har sandsynligvis derefter været ene om Udgivelsen af skrevne Aviser.

Postforvalterens vigtigste Bestilling var at taksere de Breve, der indleveredes, og eftertaksere dem, der ankom med Posterne; dette Hverv kunde ikke betros nogen privat Betjent. Efterhaanden som Forsendelsernes Antal tiltog, blev dette Arbejde naturligvis ret besværligt for en enkelt Mand, og han kunde jo tilmed ved Sygdom have lovligt Forfald. Det blev derfor i Oktober 1732 ved kgl. Res. bestemt, at den ældste af de af Postforvalteren privat antagne Postskrivere skulde have kgl. Bestalling som Postkontrolør og være autoriseret til at taksere Brevene. Han maatte dog i Begyndelsen nøjes med Æren og Postskriverlønnen, som var 100 Rdl. aarlig, men fik senere af Postkassen et Tillæg af 100 Rdl. aarlig. Den første Postkontrolør i København var Johan Christian Schrøder, der i 1735 blev tredie Kammer tjener hos Christian den Sjette, men i 1747 kom tilbage til Postvæsenet som Direktør i Generalpostamtet.

Caspar Grill var Postforvalter indtil 1745. Han levede vistnok den meste Tid under trykkede økonomiske Forhold. I 1743 har han endogsaa, som det synes, maattet ophøre med Udgivelsen af den skrevne Avis, der dog hidtil havde givet en god Indtægt. Hans Forpligtelser overfor Formanden havde bragt ham i Gæld, og i 1742 havde han en Kassemangel paa 2400 Rdl. Kongen eftergav ham heraf 1000 Rdl., og Grill lovede at afdrage Resten; men i Stedet for at afbetale noget forøgede han Gælden, hvorfor han i Februar 1744 blev indstillet til Afsked, eftersom han ved sine slette Omstændigheder havde »forloret den erforderende Aktivitet og Bekvemhed til Tjenesten«. Han pardonneredes dog denne Gang, men indgav et Aar efter selv Ansøgning om Afsked paa Grund af Svagelighed. I sin Ansøgning androg han om, at Postrevisor Jacob Lund maatte blive hans Eftermand, og om at denne fremdeles maatte beholde en Del af sine hidtil hafte Forretninger i Generalpostamtet og herfor oppebære 400 Rdl. i Gage, af hvilke Lund saa skulde betale aarlig 100 Rdl. som Afdrag paa Grills Gæld

til Postkassen og 300 Rdl. i Pension til Grill. Dette Andragende blev anbefalet af Generalpostamtet, og 23. April 1745 blev Jacob Lund udnævnt til Postforvalter, men imidlertid var Grill død, og Lund blev derfor fritaget for Forretningerne i Generalpostamtet.

Jacob Lund, der havde været Revisor i Generalpostamtet siden 1735, overlod Embedet som Postforvalter paa bedre Betingelser end Grill, idet han ikke havde en Formand at pensionere. Han har straks fortsat eller paany begyndt Udgivelsen af den skrevne Avis. Denne synes i hans Tid at have haft en Del Afsætning til Udlandet og ogsaa at have haft en Reporter til sin Raadighed. Lund fremhæver nemlig, at Udgifterne er saa store, idet han »for straks at erfare de forefaldende Avancements, ogsaa for at opspørge, hvad der passerer her og der, maa udrede aarlige Dusører paa forskellige Steder og holde et Menneske aparte dertil og salarere denne som en anden Skriver«. Fra Begyndelsen af Aaret 1749 fik den skrevne Avis imidlertid et haardt Stød, da Bogtrykker Berling begyndte at udgive sine Aviser og i dem optog ikke alene de udenlandske Nyheder, men ogsaa de indenlandske, »som tilforn har været reserveret til den skrevne Avis's Fortsættelse«. Men ikke nok hermed; Berlings Aviser var haarde Konkurrenter for de udenlandske Aviser og bevirkede en følelig Afgang i disse. Lund beregnede sit Tab til 500 Rdl. aarlig og kunde ikke mere finde det nødvendige Udkomme ved Embedet. Hele Lønningen og Kontorholdet gik med til Bestridelse af Udgifterne ved Embedet, saa at Lund kun beholdt Sportlerne tilbage. Han søgte derfor i 1751 om Gageforhøjelse, som han mente kunde gives ham i Form af et Tillæg af 2 pCt. af Intraderne ved Kjøbenhavns Postkontor. Han maatte dog nøjes med et Tillæg af 200 Rdl. aarlig, idet Generalpostamtet i sin Forestilling til Kongen udtalte, at Afgangen paa de fremmede Aviser formentlig kun var forbigaaende, »saasom naar ingen Krig er, falder ej saa meget Nyt at berette, som Liebhavernes Kuriositet exciterer«. Denne Formodning viste sig ogsaa senere at være rigtig; thi i Aaret 1794 tjente Postforvalteren 3000 Rdl. paa de fremmede Aviser, men allerede paa den Tid, vi her taler om, har Indtægten sikkert været betydelig. Den skrevne Avis var derimod dødsdømt; et Aar efter at Jacob Lund var død, maatte hans Eftermand som Postforvalter ophøre med dens Udgivelse. Lige til 1796 anføres dog i Postreglementerne blandt Postforvalterens Indtægter, »hvad der kan vindes paa den herfra afgaaende skrevne Avis«, men dog med den ikke overflødige Bemærkning »naar samme med Posten forsendes«, hvad den netop ikke blev og aldrig siden hen opnaaede at blive.

Jacob Lund døde i Marts 1754, og 5. April s. A. blev Revisor i Generalpostamtet Jens Lange udnævnt til Postforvalter. Lange fik i Lønning og Kontorhold kun 700 Rdl. aarlig, idet det Lund i 1751 tilstaaede aarlige Tillæg af 200 Rdl.

bortfaldt. Han søgte da ogsaa kort efter om Lønningsforbedring og fik et Tillæg af 200 Rdl., dog paa de Vilkaar, »at han, hvad enten de ved hans Tjeneste liggende Sportler mere aftage eller ikke, dermed skal søge at udkomme«. Lange, der 1759 blev Kancelliraad og 1768 Justitsraad, blev 25. August 1769 tilligemed Legationsraad H. P. Sturtz udnævnt til Direktør i Generalpostamtet, uaglet Antallet af Direktører i dette Kollegium i Forvejen var 6 og egentlig kun skulde være 3. Langes saavel som de øvrige overkomplette Direktørers Udnævnelse var kun en Opfyldelse af et derom fra deres Side fremsat Ønske, hvorved de tilsigtede med Tiden at indtræde i en af de normerede lønnede Direktørstillinger. Forinden de opnaaede en af disse, fik de ikke Løn som Direktører, og Lange vedblev ogsaa at beklæde Embedet som Postforvalter, indtil han fra 1. Januar 1773 »paa Grund af Alder« — han var 60 Aar — blev afskediget fra denne Stilling og samtidig opnaaede Lønning som Direktør i Generalpostamtet, i hvilket der siden Januar 1771 efter Struensees Foranstaltning kun havde været 3 Direktører, hvoraf Lange var den ene. Lange vedblev at være Direktør til sin Død 22. Decb. 1791.

Til Langes Eftermand som Postforvalter udnævntes fra 1. Januar 1773 Christian Holmer, der siden 1764 havde været Postkontrolør ved Postkontoret. Efter sit eget Tilbud nøjedes han med 500 Rdl. i Lønning og Kontorhold, medens hans Formand havde haft 900 Rdl. Dette viser, at de uvisse Indtægter ved Embedet maa være stegne betydeligt, men efter kun 4 Aars Forløb havde Holmer dog en Kassemangel paa 11,000 Rdl. Aarsagen hertil var hans daarlige økonomiske Tilstand, der, efter hvad Generalpostamtet oplyste, havde sin Oprindelse fra den Tid, han som Skriver og Kontrolør i Postkontoret havde tjent paa en Løn af 200—300 Rdl. og imidlertid havde haft 11 Børn. Endvidere havde han lidt betydelige Tab hos andre, men mere end de to Trediedele af Mangelen havde han sat til ved Spil i Tallotteriet. Kautionsisterne tilbød imidlertid at udbetale hele Kautionssummen, 6000 Rdl., straks, naar Holmer maatte blive ved Embedet, og naar de fik Løfte om, at der af Embedets Indkomster maatte betales dem aarlig 1000 Rdl., efter at først Postkassens Fordring var dækket. Da Holmer endnu var en ung Mand »til Forretningerne ved Postforvalterembedet særdeles vel skikket«, anbefalede Generalpostamtet denne Ordning, der ogsaa approberedes af Kongen, men 8. April 1779 døde Holmer, efter at der kun var afdraget 1250 Rdl. af Gælden til Postkassen. Hans Bo, der udbragtes til 1224 Rdl., blev udlagt til Generalpostamtet, og til hans Eftermand udnævntes 21. April 1779 Postkontrolør Peder Wøldike, mod at han paatog sig at betale 1000 Rdl. aarlig, indtil Holmers Gæld saavel til Postkassen som til Kautionsisterne var dækket. Endvidere skulde han give 200 Rdl. aarlig i Pension til Holmers Enke, der ikke ejede saa meget, at hun kunde bringe sin Mand i Jorden. »Af hendes 11

Børn«, oplyser Generalpostamtet, »er endnu 3 uopdragne foruden det, hun gaar højt frugtssommelig med«.

Ved det norske Postkontor i Kjøbenhavn fandt i 1745 et Chefsskifte Sted, idet Søren Madsen Borthus døde og afløstes af Hoffurer Peder Bech, der døde 1768 efterladende sig en uhyre Kassemangel. Hans Eftermand blev Corfitz Fisker, der ligesom Bech havde været ansat ved Hoffet. I 1774 ansattes der ved det norske Postkontor en Postkontrolør.

I de sidste Aar af det Tidsrum, her omhandles, fandt der en ret vigtig Reform Sted i Postvæsenet, idet i 1777 de hamburgske og jyske agende Poster eller Pakkeposter, der hidtil havde været private Entrepriser, blev overtagne af Postvæsenet og en agende Post mellem Kjøbenhavn og Helsingør oprettet samtidig med, at den gaaende Postbefordring paa denne Rute ophørte. En Følge heraf var, at der i Kjøbenhavn blev oprettet 2 nye Postkontorer, nemlig fra 1. Juli 1777 Altonaisk-jyske agende Postkontor og fra 1. Juni 1777 Helsingørske Postkontor. Til Postmester ved førstnævnte Kontor udnævntes Jens Heug, der havde været en af Forpagterne af de agende Poster, medens Helsingørske Postkontor foreløbig blev bestyret af Postkontrolør ved Altonaisk-jyske agende Postkontor Bastian Hammond. Fra 1. Juli 1779 overtog Postvæsenet imidlertid ogsaa den agende lollandske Post, og da Ekspeditionen af denne henlagdes til Helsingørske Postkontor, der derefter fik Navnet Lollandske-helsingørske Postkontor, blev der ved dette Kontor ansat en Postmester ved Navn Niels Munk. Ved Altonaisk-jyske agende Postkontor ansattes straks ved Kontorets Oprettelse en Postkontrolør og en kgl. Fuldmægtig. Ved Lollandske-helsingørske Postkontor ansattes fra 1779 en kgl. Fuldmægtig*.

Den agende altonaisk-jyske Post gik hver Lørdag Kl. 9 Fm. fra Kjøbenhavn og ankom til Altona Onsdag Eftermiddag. Fra Altona gik den Onsdag Kl. 1 Em. og ankom til Kjøbenhavn Mandag Eftermiddag. Mellem Haderslev og Aalborg gik den dog kun hver 14. Dag. Den agende Post mellem Kjøbenhavn og Helsingør afgik hver Morgen saavel fra Kjøbenhavn som fra Helsingør og den lollandske agende Post een Gang ugentlig mellem Kjøbenhavn og Nakskov. Samtlige agende Poster fremførtes med aabne Vogne og ledsagedes af Postførere, der, »for at have den tilbørlige Agtelse paa Rejserne«, bar Uniform, bestaaende af en Kjole af fint rødt Klæde med gule Opslag og Galoner, gule Benklæder med Sølvstriber og en rund Hat med Sølvgalon; tillige bar de Postskilt paa Brystet. De agende Poster medførte ikke alene Pakker og Pengeforsendelser, men ogsaa Rejsende. X

For Brevposternes eller de ridende Posters Vedkommende fandt i disse Aar

* Stillingen som kgl. Fuldmægtig har været den samme som den senere Stilling som kgl. Postskriver. Efter 1802 er der ikke ansat kgl. Fuldmægtige ved Postkontorerne i Kjøbenhavn.

ingen Forandring Sted, hvad Postgangen til og fra Kjøbenhavn angaar. Ej heller skete der nogen Forandring med Hensyn til Forsendelsernes Ind- eller Udlevering. Efter Posternes Ankomst blev det som hidtil ved Opslag af Karterne udenfor Kontoret bragt til alles Kundskab, til hvem der var ankommet Breve, en efter vor Tids Begreber grov Krænkelse af Brevhemmeligheden. Folk strømmede da straks til Posthuset og gjorde ligesom tidligere Spektakler, hvad ikke engang den militære Vagt, der stadig bibeholdtes, kunde forhindre. Hvilket Liv, der har hersket ved Posthuset, naar Posterne ankom, faar man et levende Indtryk af ved at læse en Plakat, som Generalpostamtet i 1760 udfærdigede og lod opslaa udenfor Posthuset. Efter at der heri er henvist til, at Postforordningen af 1694 forbyder enhver at gøre Tumult paa Posthusene og giver Postmesteren Myndighed til at lade Tumultanterne arrestere, hedder det nemlig videre: »Saa dog, da det især ved det danske Postkontor her i Staden ofte tildrager sig, at de, som sig der, for at afhente Breve, indfinde, gøre saadan Tummel og Alarm, saavel uden for Kontoret med Trampen, Støjen og Banken paa Døren, medens Ekspeditionen sker, at Betjentene inden for ingen Ro kan have til at konferere og iagttage alt fornødent ved den Mængde ankommende Breve, som og siden, naar Døren, efter at Expeditionen er forbi, bliver opladt for dem til deres egen Bekvemmelighed, da man kunde lade dem staa udenfor og bie, indtil den ene efter den anden kunde faa deres Breve, trænge med saadan Gevalt ind, at den ene fast træder den anden ned i Døren, og adskillige Breve tabs og komme af Hænderne paa dem, som samme have bekommet, har man eragtet fornøden, for at forekomme de deraf ellers lettelig flydende Suiter og Ulejligheder, herved at advare alle og enhver, som paa Posthuset afhente Breve, at de sig for saadan Uskikkelighed og Alarm at begaa i alle Maader agte og tage vare, saafremt de ikke vil vente den Straf og Ulempe, som allerhøjstbemeldte Postordonance i saa Maade dikterer«.

TREDIE AFSNIT

1780—1807

I omtrent 50 Aar var Postvæsenet til Huse i Ejendommen bag Børsen, men efterhaanden var den Plads, der her var overladt Postvæsenet, bleven for lille, særlig efter at de agende Poster var overtagne af Postvæsenet, hvad der, som foran omtalt, havde foranlediget Oprettelsen af flere Postkontorer. Man havde derfor maattet tage en Del af Staldgaarden i Brug uden dog derved at opnaa tilstrækkelig Plads. Ogsaa for de andre Statsinstitutioner, som havde Kontorer i denne Ejendom, kneb det med at skaffe tilstrækkelig Plads, og man havde i den Anledning maattet lægge Beslag for Administrationen paa flere Lokaler i Christiansborg Slot. Kravene voksede bestandig, og Hoffet begyndte at generes af det overhaandtagende Forbrug af Værelser paa Slottet. Der maatte derfor gribes til andre Midler for at tilvejebringe mere Plads, og i Februar 1779 købte derfor Kongen Gaarden paa Hjørnet af Købmagergade og Store Helliggeiststræde, den nuværende Postgaard.

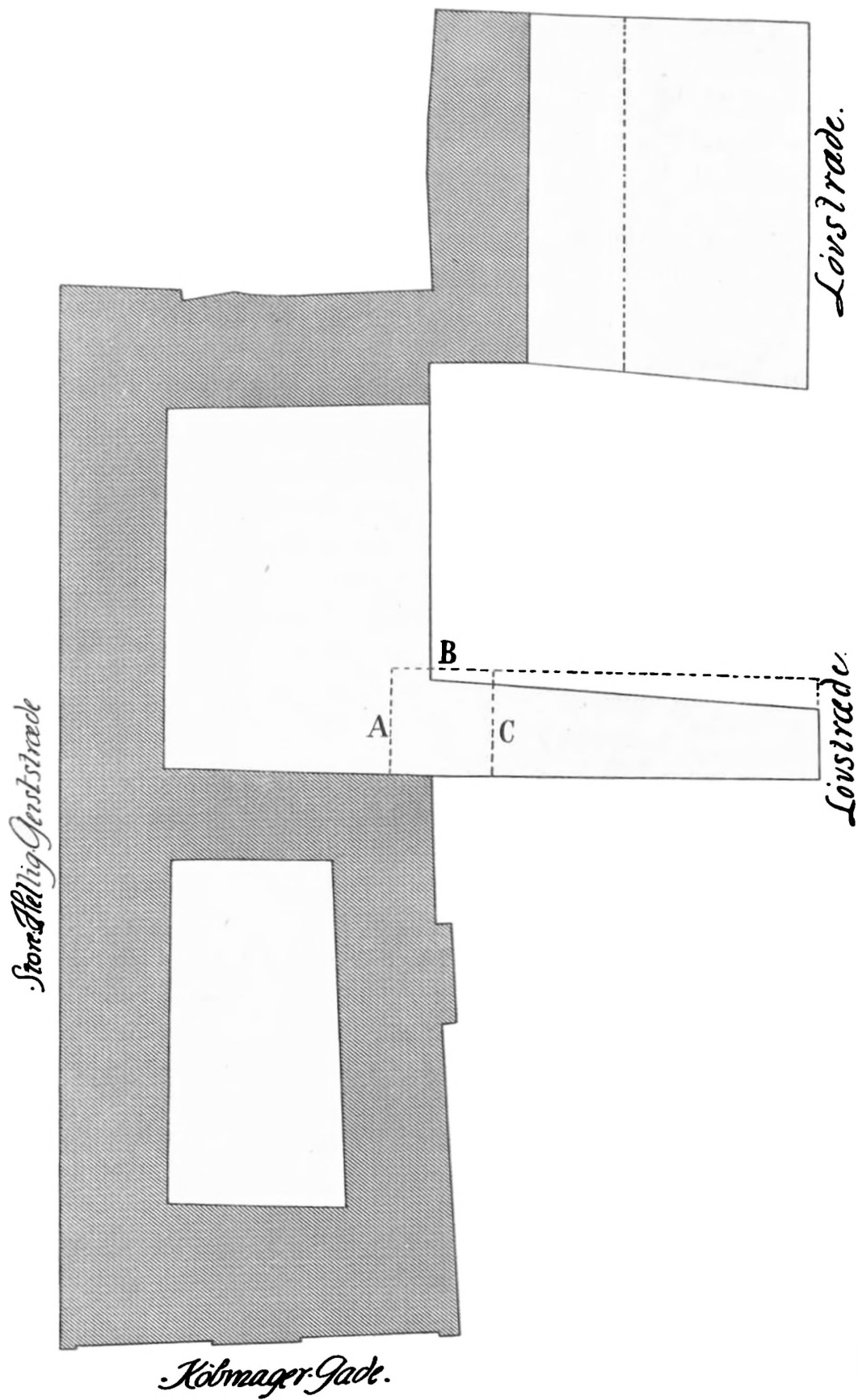
Denne Gaards Historie kan følges tilbage til Begyndelsen af det 16. Aarhundrede, idet den i Aarene 1532—33 af Rigsraaden Hr. Oluf Nielsen Rosenkrantz samledes af 5 Parceller, som han tilkøbte sig, dels af Helliggeistes Hospital, dels af Private. Han døde 1545, men hvem der efter ham var Ejer, vides ikke. Den 16. April 1617 blev den af Sophie Ulfstand, Enke efter Claus Podebusk, solgt til Møntmester Johan Post. Senere tilhørte den Peter Motzfeld, Griffenfelds Bedstefader, som i 1646 solgte den til Rigsmarsken Anders Bille til Damsbo. Bille solgte den i 1655 til Kansleren Theodor Lenthe, hvis Arvinger i Juni 1670 solgte den til Peder Schumacher (Griffenfeld) for 7000 Rdl. Ejendommen havde da 7 Lejevaaninger langs Helliggeiststræde. Schumacher lod den underkaste en betydelig Istandsættelse og indrettede her en herskabelig Lejlighed med Stalde og Udhuse; der var en rummelig Have, i hvilken han senere holdt en tam Hjort. Efter Griffenfelds Dødsfælde tilfaldt Gaarden Kongen, der imidlertid skænkede den til Griffenfelds Datter, Charlotte, hvis Formyndere den 27. Febr. 1677 solgte den til Generalløjtnant Frederik v. Arenstorff. I November 1679 købte Griffenfelds Hustrus Farbroder Hans Nansen, den

senere Præsident i Kjøbenhavn, Ejendommen af Arenstorff, og Griffenfelds Datter, der var i Huset hos Nansen, kom derved tilbage til sit Fødehus. Efter Hans Nansens Død i 1713 solgtes Gaarden til Præsidenten i Kjøbenhavn, Etatsraad Johannes Christensen Meller, og i April 1728 solgte hans Arvinger Ejendommen til Oversekretær Chr. Møinichen; men et halvt Aar efter blev den under den store Ildebrand et Rov for Luerne. Efter Branden opførte Møinichen paany Ejendommen, den nuværende ældste Del af samme, og tilkøbte 5 afbrændte Huses Grunde, 4 i Helliggeiststræde og 1 i Løvstræde for ialt 1502 Rdl. Herved indrettedes en Udkørsel til Løvstræde, dog ikke den nuværende (se nedenfor). Da Møinichen faldt i Unaade og bosatte sig i Viborg, solgte han i 1731 Ejendommen for 10,000 Rdl. til Grev Chr. Friis, der imidlertid i April 1733 afhændede den til Gehejmeraad og Overkammerherre Carl Adolph v. Plessen for samme Pris, som han selv havde givet. Plessen udvidede Ejendommen med en Grund i Løvstræde (det Areal som nu indtages af Ejendommene Nr. 5 og 7), som han havde købt i Februar s. A. for 850 Rdl., og hvorpaa tidligere havde staaet et Hus, der var brændt i 1728. Ifølge et i 1731 udfærdiget Maalebrev (for den tilkøbte Grunds Vedkommende ifølge Maalebrev af 18. Aug. 1732) har Ejendommens Grund og Bebyggelse været som paa omstaaende Plan vist. Som det vil ses, var det da kun en Del af den indre Gaard, der gik ud til Løvstræde, nemlig en 42 Alen lang Gang, hvis Bredde mod Løvstræde var 7 Alen 14 Tommer.

Plessen solgte allerede i Marts 1734 Ejendommen »med paastaaende Bygninger, saaledes som de nu møblerede og indrettede forefindes«, for 27,000 Rdl. til Christian den Sjette, som her lod indrette Bolig til Brug for Overhofmarskallen, saalænge Christiansborg Slot var under Opførelse. Medens Marskalsgaarden, som den herefter kaldtes, var i kongelig Besiddelse, maa den paa Planen ved de punkterede Linier A, B og C viste Bygning være opført*. Dette har imidlertid nødvendiggjort en Udvidelse af Gangen ud til Løvstræde, og man har derfor købt en smal Strimmel af Nabogrunden, den, som ved en punkteret Linie er vist paa Planen. Ifølge Maalebrev af 3. Marts 1767 var Gangens Bredde ud imod Løvstræde da 10 Alen 11 Tommer**. Igennem denne

* Denne Bygning er ikke afsat i Maalebrevet fra 1732, og i senere Maalebreve er kun Omridset af Grunden afsat, uden at Udstrækningen af de derpaa staaende Bygninger er angiven. Ved en i 1779 afholdt Taksationsforretning opgives imidlertid Tværbygningen at have 7 Fag, og da den egentlige Tværbygning nu kun har 3 Fag ud imod Forgaarden og 6 Fag ud imod den indre Gaard, hvoraf de 3 synes at være indsatte senere, saaledes at der oprindelig kun har været 3 Fag, tør man sikkert, naar det ved Taksationsforretningen opgives, at Tværbygningen har 7 Fag, gaa ud fra, at Bygningen A, B, C, hvori netop er 4 Fag, er medregnet.

** Muligvis har et Mageskifte fundet Sted saaledes, at der fra det af Plessen tilkøbte Areal er bortskaaet en Strimmel. I Maalebrevet fra 1767 angives nemlig Arealets Bredde mod Løvstræde til 38 Alen 1 Tomme, medens den i 1732 var 40 Alen 4 Tommer.

Grundplan fra 1791 af Gaarden paa Hjørnet af Købmagergade og St. Helligsøstedsstræde (den nuværende Postgaard).

Bygning maa have været Gennemkørsel til Gangen, der førte ud til Løvstræde da der ellers ikke fra den indre Gaard vilde have været Udkørsel hertil. Den endnu staaende Bygning bærer da ogsaa Spor af en tilmuret Port.

I 1767 skænkede Christian den Syvende Ejendommen til Gehejmekonferensraad, Overpræsident Volrad August v. d. Lüche. Endnu medens han levede, var der Tale om at købe eller leje Gaarden til Lokale for Hof- og Stadsretten; thi her var ikke blot rigelig Plads, men Stedet »er saa meget mere belejligt for alle vedkommende, som det er beliggende i Centro eller Hjertet af Staden«. Efter v. d. Lühes Død tilbød hans Arvinger Kongen Ejendommen til Brug for Hof- og Stadsretten, som havde Lokale i en Gaard paa Østergade, men imidlertid bestemte man sig til, at der skulde være Posthus her, og ved Kabinettsordre af 8. Februar 1779 fik Generalpostamtet Ordre til at modtage Gaarden og udstede en Obligation for Købesummen, 24,000 Rdl., hvorpaa aarlig af Postvæsenets Overskud skulde afdrages 1000 Rdl. eller efter Omstændighederne mere.

Da Ejendommen overtoges af Postvæsenet, havde den samme Udstrækning og Bebyggelse som paa foranstaaende Plan vist, dog med de Forandringer, som tidligere er nævnte og paa Planen angivne ved punkterede Linier. Forgaarden dannedes af de samme 4 Bygninger, som endnu staar, Hovedbygningen til Gaden, de 2 Sidebygninger og Tværbygningen. Igennem Tværbygningen var ligesom i vore Dage en Gennemkørsel, for hvilken dengang var anbragt en Stakitport. I Forgaarden stod paa hver Side af denne Gennemkørsel en Fontæne af Bremersten. I hver af Sidebygningerne var Opgang med Trappe til de øvre Etager, og desuden var der paa hver Side af Gennemkørselen Indgang til Stueetagen. Ud til Købmagergade førte en Port, der hvor nu Indgangen til Brevpostkontoret er, medens den nuværende Indgang fra Walkendorfs-gade ikke eksisterede. Ved den foran omtalte Taksationsforretning opgaves Bygningerne i Baggaarden at være følgende: Ud mod Helliggeiststræde et grundmuret 54 Alen langt enetages Hus, hvori var 2 Vognremiser og Stald til 12 Heste, et grundmuret Baghus 27½ Alen langt og i en Etage med Stald til 10 Heste, et halvtags Hus af Mur og Bindingsværk, hvori var Brænderum m. v., og ind imod Naboejendommen en Brandmur 30 Alen lang og 8 Alen høj. Gangen ud til Løvstræde var indhegnet med en Brandmur, hvori var Port. Det i 1733 af Plessen tilkøbte Areal, der saavel i Maalebrevene som ved Taksationsforretningen kaldes Ridebanen, blev straks efter Købet solgt til Porcelænsfabriken for 1200 Rdl.

Forinden Gaarden kunde tages i Brug som Postgaard, maatte der foretages forskellige Forandringer ved Lokalerne. Hertil skænkede Kongen af Skatkammeret 2000 Rdl., men der medgik ialt 22,913 Rdl., idet det viste sig nødvendigt at underkaste Bygningerne en gennemgribende Istandsættelse. I sin

nye Skikkelse stod Ejendommen saaledes i 45,713 Rdl. I Stueetagen i Forgaarden indrettedes Lokaler til de fire Postkontorer, det danske Brevpostkontor, det norske Postkontor, det altonaisk-jydske agende og det lollandske-helsingørske, medens Generalpostamtet fik Lokaler i de øvrige Etager. Den daværende første Direktør i Generalpostamtet, Holmskjold, som tillige var Direktør for Porcelænsfabriken og stod i høj Gunst hos Enkedronning Juliane Marie, fik til fri Beboelse de Værelser og Lejligheder, som Postvæsenet ikke havde Brug for, »og det alene, paa det han saa meget bekvemmere kan have Øje med Porcelænsfabriken, hvis Opkomst han ved sit nidkære Tilsyn saa meget har befordret og vil befordre, hvorover og denne Beboelse i benævnte Gaard ikke bliver nogen Direktør efter ham paa nogen Maade at tilstaa«. Holmskjold fik her en herskabelig Bolig, bestaaende af 19 større og mindre Værelser foruden Domestikværelser i Baggaarden, Staldrum til 6 Heste, Vognremiser, Hølofter m. m.

Fra Købmagergade gennem Porten var Adgangen til Postgaarden saavel for Publikum som for Posterne. Over Porten anbragtes en Inskription »KONGL. GENERAL POST AMT«, hvilken i 1809 forandredes til »KONGELIG GENERAL POST DIRECTION« og senere er forandret til »KONGELIG POSTGAARD«.

Den 31. Marts 1780 blev Posten første Gang ekspederet fra det nye Posthus.

I den nye Postgaard havde Postvæsenet rigelig Plads, saa rigelig, at der, som ovenfor oplyst, havde kunnet tilstaaes Direktør i Generalpostamtet Holmskjold en Lejlighed paa 19 Værelser. Da han i September 1793 afgik ved Døden, efterladende en stor Mangel i Porcelænsfabrikens Kasse tilligemed en stor Gæld, i hvilken Anledning en Kommission blev nedsat for at undersøge, hvorledes det stod til med Generalpostamtets Kasse, blev Lejligheden udlejet til Kancellideputeret Konferensraad C. L. Schütz. Han boede dog kun her et Par Aar, thi efter den store Brand i 1795, under hvilken ogsaa Stadens Raadhus brændte, blev Lejligheden tilligemed den Del af Forbygningen, hvor Brevpostkontoret havde Lokale, overladt Magistraten og de med den forbundne Institutioner, Overformynderiet, Kæmneriet samt Brand- og Vandvæsenet, medens Brevpostkontoret blev henflyttet i Sidebygningen. Aaret efter maatte der dog, samtidig med at der, for at fremskynde Ekspeditionen af Publikum, blev ansat endnu en Kontrolør i Brevpostkontoret, i Forgaardens nordvestlige Hjørne i Højde med Stueetagen opføres en Tilbygning, hvorved Indleveringslokalet blev udvidet.

Da Postvæsenet flyttede ind paa Købmagergade, var der, som tidligere nævnt, 4 Postkontorer, hvert med sin Chef, som sorterede direkte under Generalpostamtet. Chefen for Danske Brevpostkontor var Kancelliraad Peder Wøldike, der, som tidligere omtalt, havde overtaget Embedet med Forpligtelse til at afdrage Formandens Kassemangel, ialt omtrent 10,000 Rdl., og desuden give Enken 200 Rdl. aarlig i Pension. At han kunde paatage sig saa store Forpligtelser, vidner om, at Embedet maa have været meget indbringende, og det er da ogsaa oplyst, at han i et Aar (1794) alene paa de udenlandske Aviser tjente over 3000 Rdl. Han gik dog i 1795 fallit, men Aarsagen hertil var ikke de foranævnte Forpligtelser, thi vel udgjorde hans Gæld 13,000 Rdl., men hans udestaaende Fordringer androg langt mere. Blandt hans Debitorer opføres Postmesteren i Hamburg, Konferensraad Grill, med 34,000 Rdl., fhv. Postdirektør Pauli med 1200 Rdl., Holmskjolds Bo med 3677 Rdl. og Fru Holmskjold med 2000 Rdl., Fordringer, om hvilke det siges, at der ingen Udsigt er til, at de bliver betalte. Han fik Protektorium mod sine Kreditorer, men det blev dog forment ham at forestaa sit Embede, og kort efter, 13. Januar 1796, døde han. Hans Eftermand som Postforvalter blev Postmester ved det lollandske-helsingørske Postkontor Kancelliraad, senere Justitsraad Niels Munk, der døde 5. November 1802. Embedet blev derefter 12. November s. A. besat med Postkontrolør ved Altonaisk-jydske agende Postkontor Justitsraad Frederik Ephraim Almer, der siden 1792 tillige havde været Kabinetssekretær hos Enkedronning Juliane Marie.

Postmesteren ved Altonaisk-jydske agende Postkontor var Kancelliraad Jens Heug. Han døde i November 1786, efterladende sig en Kassemangel paa over 4000 Rdl. Han var bleven fritaget for at stille Kaution og havde derfor maattet indbetale Intraderne ugentlig, men havde dog forstaaet saaledes at dølge sin Kassemangel, at den først blev opdaget ved hans Død. Til hans Eftermand udnævntes 6. Decbr. s. A. Kancelliraad, senere Justitsraad, Bastian Hammond, der siden 1777 havde været Kontrolør ved Kontoret.

Ved Lollandske-helsingørske Postkontor var i 1780 Kancelliraad Niels Munk Postmester. Efter at han fra 1. Juli 1796 var bleven Postforvalter, blev 19. August s. A. Kontrolør ved Brevpostkontoret Conrad Bøgvad Postmester. I 1797 ansattes ved dette Kontor en Postkontrolør. Bøgvad døde 23. Oktbr. 1798, hvorefter Embedet som Postmester den 16. Novbr. s. A. blev besat med Postmester i Kjøge Hercules Weyer, der var i en Alder af 78 Aar og døde efter 1½ Aars Forløb, den 14. Maj 1800. Den 20. Juni s. A. udnævntes Kontrolør ved Kontoret Knud Landorph Schæffer til Postmester.

Ved Norske Postkontor var i 1780 Justitsraad Corfitz Fisker Postmester. Han blev 9. Decbr. 1796 udnævnt til Direktør i Generalpostamtet og afløstes

som Postmester af Postkontrolør Hans Christian Amberg, udnævnt 23. Decbr. Han havde kun beklædt Embedet i 3 Aar, da han havde en Kasseangel paa 3700 Rdl., men, skønt der forelaa falsk Bogføring, blev han dog, da Mangelen dækkedes, 20. Juni 1800 afskediget i Naade og med Pension. Til hans Eftermand udnævntes samme Dag Postkontrolør Wilhelm Wraatz.

Det Tidsrum, her omhandles, var Kjøbenhavns glimrende Handelsperiode, hvis Aarsag for de første Aars Vedkommende var den nordamerikanske Frihedskrig. Da denne ved Freden i Versailles 1783 bragtes til Afslutning, indtraadte der vel straks en følelig Nedgang, men Revolutionskrigene, under hvilke Danmark bevarede sin Neutralitet, bragte atter Handel og Skibsfart til at blomstre.

Et saa frodigt Forretningsliv maa selvfølgelig have forøget Korrespondancen betydeligt, men et fuldgyldigt Billede heraf vilde kun et statistisk Materiale kunne give os. Et saadant foreligger imidlertid ikke, men Postintradernes Stigning i disse Aar viser, at Postvæsenets Virksomhed maa være øget stærkt. Man skulde synes, at dette maatte have bragt Styrelsen til at søge Hovedstadens Postforbindelse særlig med Udlandet forbedret, men hertil gjordes der ikke det mindste Tilløb. Bestræbelserne gik kun i Retning af at skaffe store Overskud til Udredelse af Statens Pensioner eller til Anvendelse i andre Statsøjemed. En hurtigere Forbindelse kunde vel ikke tilvejebringes, derimod en hyppigere, men Kjøbenhavn stod i sidstnævnte Henseende paa samme Standpunkt som i 1653, 2 Gange ugentlig ridende Post til og fra Hamburg. Efterretningerne fra Europas Hovedstæder brugte for at naa til Kjøbenhavn en Tid, som Nutidsmennesker, der gennem den elektriske Telegraf faar Bud om, hvad der samme Dag er hændt i de store Verdenscentre, vanskelig kan fatte, at man dengang kunde finde sig tilfreds ved. Fra Paris f. Eks. brugte Efterretningerne under sædvanlige Forhold 18—19 Dage, men i strenge Vintre kunde man vente paa dem en hel Maaned. Saaledes var Efterretningssystemet under en af den nyere Tids største Begivenheder, den franske Revolution.

De indenrigske Postforbindelser til og fra Hovedstaden blev ogsaa i det væsentlige uforandrede, thi at man i 1798 etablerede Diligence 2 Gange ugentlig mellem Kjøbenhavn og Helsingør og i 1799 een Gang ugentlig mellem Kjøbenhavn og Korsør, medførte hverken en hurtigere eller hyppigere Udveksling af Postforsendelser, men var kun til Bekvemmelighed for de Rejsende, der havde Raad til at betale den højere Takst, som krævedes for denne Befordring. Rejsende, der ikke vilde betale den høje Takst, maatte søge Befordring med Pakkeposten, der som hidtil befordredes med aabne Vogne. Diligencerne blev forøvrigt, da de var opslidte, ikke erstattede med nye; mellem Kjøbenhavn og

Helsingør gik i Stedet for fra 1806 efter Kontrakt med en Vognmand en Karet een Gang daglig om Vinteren og 2 Gange daglig om Sommeren, et betydeligt Fremskridt mod tidligere, da der kun var een Gang daglig Forbindelse hele Aaret rundt, hvoraf de 5 Dage af Ugen med aaben Vogn. Denne Forandring vandt ogsaa almindeligt Bifald, men, skønt de Rejsendes Antal steg, gav Posten dog Underskud, og man maatte derfor forhøje Passagertaksten saaledes, at en Rejse mellem Kjøbenhavn og Helsingør kostede 2 Rdl. 48 Sk., hvad i Nutidsmønt vilde svare til 8 Kr. For dem, der ikke havde Raad til at rejse saa dyrt, gik dog fremdeles een Gang daglig aaben Vogn, med hvilken der betaltes efter Ageposttaksten.

Medens saaledes Postgangen til og fra Hovedstaden i det væsentligste forblev uforandret, undergik den Maade, hvorpaa Posterne befordredes, en Del Forandringer, der paa sin Vis gav det ydre Postapparat et nyt Præg. Vi har alt med Hensyn til Personbefordringen set, at Diligencer, om end kun for en Tid, for første Gang kom i Brug her i Danmark i disse Aar, men ogsaa den Maade, hvorpaa Brevposterne fremførtes, blev en anden end den hidtil brugte, idet den stadig tiltagende Brevmængde til sidst gjorde det umuligt at fremføre Posten mellem Kjøbenhavn og Hamburg ved ridende Bud. Heste, der var stærke nok til at bære tunge Byrder, manglede den fornødne Hurtighed til at befordre Posten i den fastsatte Tid. Fra 1783 blev derfor Brevposten paa flere Strækninger befordret med Vogn, og faa Aar efter var dette den almindelige Befordringsmaade paa Hovedruten Kjøbenhavn—Hamburg. Vognen maatte dog være meget let og kun paa 2 Hjul, en saakaldet Karriol. Ifølge en i 1790 paa Generalpostamtets Foranstaltning udført Tegning skulde en Postkarriol have Aabninger i Bunden, for at Regnvandet kunde løbe af. Den skulde være rødmalet og forsynet med en anselig Bagklap, hvorpaa det kongelige Vaaben med Krone over og Posthorn nedenunder skulde være tydeligt og vel anbragt. Den maatte ikke være større, end at der netop var Plads til Postillonen og Brevsækken.

Det, der i vore Dage i saa væsentlig Grad bidrager til at henlede Opmærksomheden paa Postvæsenets Virksomhed i Byen, er Postbudenes røde Uniform. Denne indførtes i det Tidsrum, her omhandles. Den røde Uniform havde da alt længe været i Brug i Postvæsenet, men kun for Postryttere og Postilloner, senere ogsaa for Postførere, medens Postbudene, der omdelte Breve, ikke var uniformerede. Som tidligere omtalt, forudsatte Postforordningen, at Brevene ved Ankomsten afhentedes, og det var derfor kun de Breve, der ikke var afhentede, efter at Kartet havde hængt ude 6 Timer, som tilbragtes Adressaterne. For Udbringningen maatte betales et Gebyr af 2 Skilling pr. Brev, hvilket Gebyr tilfaldt Postbudene, der ikke havde anden Løn. Brevombæringen, der saaledes halvt var en privat Entreprise, lod imidlertid en Del tilbage at ønske; der kla-

gedes saaledes over, at Budene var sendrægtige, og at de lod andre besørge Brevene, der ofte først kom Modtagerne i Hænde flere Dage efter Ankomsten. For at fremskynde Brevombæringen blev derfor i 1796 Postbudenes Antal forøget fra 7 til 14 og Kartets Udhængningstid indskrænket til 3 Timer, og samtidig blev det, for at forhindre at Budene lod andre besørge Brevene, foreskrevet, at Budene skulde bære Uniform, bestaaende af en rød Overkjole med gule Opslag samt Postskilt paa Brystet. Nu skulde Brevene, naar den hamburgske eller norske Post ankom inden Kl. 11 Fm., være afleverede senest samme Dags Aften eller, naar Posterne ankom senere, inden næste Dags Middag Kl. 12. Breve, der indgik med Helsingørsposten Kl. 3 $\frac{1}{2}$ Em., skulde være afleverede senest samme Dags Aften. Af de 14 Postbude var 8 ansatte ved det danske Brevpostkontor, 3 ved det norske Postkontor og 3 ved det lollandske-helsingørske. Brevombæring foregik fra hvert Kontor, saa at Brevene, selv om den hamburgske og den norske Post ankom samtidig, blev udbragte til de samme Distrikter af forskellige Bude, alt eftersom de var indgaaede med den ene eller den anden af disse Poster.

Efter at de agende Poster, hvormed befordredes Pakker og Pengebreve, var overtagne af Postvæsenet, maatte der ogsaa sørges for disse Forsendelsers Udlivering til Adressaterne. Forsendelserne besørgedes tilbragte mod Erlæggelse af Bærepenge, og Omdelingen foregik ved særlige Pakkepostbude. Pakkerne kørtes paa en Trillebør, og hvert Postbud holdt selv en Medhjælper, som kørte Børen og passede paa den, medens han gik op i Husene. Kunde Postbudene ikke træffe Adressaterne, tog de Forsendelserne med tilbage og beholdt dem, til de kunde faa dem afleverede. Derved kunde det hænde, at Budene havde Pengebreve med store Værdier liggende i deres Boliger i flere Dage og Nætter, en Trafik, som dog senere blev forbudt.

Med Hensyn til Forsendelsernes Afgivelse til Postbesørgelse foregik kun den Forandring, at der ved Postkontoret anbragtes en Brevkasse, hvori ufrankerede Breve kunde nedlægges. Breve, der skulde frankeres, maatte selvfølgelig indleveres, og Indleveringen maatte ske ved det Kontor, hvorfra den Post, hvormed Brevet skulde forsendes, blev ekspederet, og kun til de fastsatte Indleveringstider. Et Brev bestemt til Odense maatte afgives ved det danske Brevpostkontor, et Brev til Norge ved det norske Postkontor og et Brev til Helsingør ved det lollandske-helsingørske Postkontor. I 1795 klagedes der i Aviserne over den mangelfulde Ekspedition ved det danske Brevpostkontor; Klagen gik ud paa, at der paa Postdagene altid var Trængsel. og at der kun var een Funktionær til at modtage Brevene. Den saaledes tilkendegivne Misfornøjelse gav Anledning til, at der, som tidligere nævnt, Aaret efter blev ansat endnu en Kontrolør ved Kontoret. Nogle Aar før var der, foranlediget ved en Klage fra en Købmand, hvis

Søn var bleven »ilde medhandlet og nedstødt af Trapperne i Porten«, antaget en paalidelig og haandfast Karl, der som Vægter, iført Postmundering, skulde holde Orden ved Kontoret, i Postgaarden og paa Fortovet udenfor, særlig Tirsdag og Lørdag Eftermiddag. Han skulde saa vidt muligt udføre sit Hverv med det gode, førend der brugtes Magt. Skulde den tilbørlige Orden endda ikke kunne tilvejebringes, skulde Postforvalteren forlange Hjælp fra Hovedvagten.

Posten til Hamburg skulde afgaa fra Kjøbenhavn hver Tirsdag og Lørdag Aften Kl. 9, men kom som oftest ikke af Sted før Kl. 10 á 11 eller endnu senere som Følge af, at Brevene fra Kollegierne og særlig fra det udenlandske Departement afleveredes for sent. Da i 1796 ved Postforvalter Munks Ansættelse hans Instruks skulde udfærdiges, fandt Generalpostamtet det upassende heri at indføre en Bestemmelse, som det efter Forholdene var ham umuligt at følge, og erhvervede derfor en kgl. Resolution, hvorved Afgangstiden sattes til Kl. 10; men var Kollegiernes Breve ikke modtagne til den Tid, maatte Posten opholdes, dog at den skulde afgaa et Kvarter efter Brevenes Aflevering.

Medens Posterne tidligere ikke havde Tilladelse til at passere ind eller ud af befæstede Stæder, efter at Stadsportene var lukkede, i hvilken Anledning der var indrettet Apparater til at hejse Postsækkene over Voldene, blev det ved kgl. Res. af 30. Aug. 1782 tilladt, at alle ud- eller indgaaende Poster og Estafetter maatte lukkes gennem Stadsporten i Kjøbenhavn. Der blev i den Anledning bevilget Kjøbenhavns Vagtmester 30 Rdl. aarlig og Stadens Portner 16 Sk. for hver Gang, han maatte aabne Porten for en Post. Alle Poster skulde ved Afgang eller Ankomsten melde sig til Vagten. En Postillon, der engang ikke straks holdt ved Vagten i Vesterbros Ravelin, blev af Skildvagten slaaet med Geværet, i hvilken Anledning Generalpostamtet forlangte Skildvagten straffet for sin Opførsel mod Postillonen, »hvis Person, saa længe han har Posten at føre, overalt holdes i dette sit vigtige Ærinde udi saadan Agt, at han ikke maa røres«.

Postvæsenet havde hidtil ikke befattet sig med Besørgelse af Breve, der udveksledes indenfor Byens Grænser, men hertil blev der i 1806 gjort en Begyndelse ved Indrettelsen af den saakaldte Fodpost. Det var fhv. Told- og Konsumptionsinspektør i Maribo Henrik E. Riegels, der som Pensionist boede i Kjøbenhavn, der gav Stødet til Fodpostens Oprettelse. Han indgav i Oktober 1805 en Ansøgning om Privilegium paa Oprettelsen af et Brevbefordringskontor i Kjøbenhavn, hvis Opgave skulde være at bringe Breve mellem Byens Indbyggere, ligesom han vilde udvide denne Indretning til Pakkers Befordring. Efter forskellige Overvejelser blev det besluttet, at Postvæsenet selv skulde indrette denne Brevbefordring, foreløbig 2 Aar paa Prøve, med Riegels som Bestyrer. Han skulde have 75 pCt. af Overskuddet i Løn, dog ikke over 600 Rdl. aarlig. Der skulde antages 8 Bude, »ikke Dreng«, der hvert skulde have sit Distrikt og

lønnes med 120 Rdl. aarlig. Paa Hatten skulde de bære Postskilt, og det var dem tilladt at anlægge Uniform. Portoen fastsattes til 2 Sk. for Breve indtil 2 Lod, 4 Sk. for Breve indtil 8 Lod og 8 Sk. for Breve indtil 16 Lod, det højeste et Brev maatte veje. Denne Takst gjaldt dog kun for Breve, der befordredes indenfor samme Rayon, i hvilken Henseende den indre By, Christianshavn og Citadellet regnedes for een Rayon, hver af Forstæderne og Frederiksberg for een Rayon. Befordredes et Brev mellem 2 Rayoner, var Portoen den dobbelte. Den 1. Marts 1806 tog denne Brevbefordring sin Begyndelse. Budene udgik Formiddag Kl. 9 og Eftermiddag Kl. 2 for at indsamle Breve. De maatte ikke gaa op i Husene, men kun ind i Porte eller Gaarde for at modtage Breve. Deres Nærværelse i Gaderne tilkendegav de ved at slaa paa en Gongong. Det havde været under Overvejelse at ophænge Brevkasser i forskellige Huse, og i disse maatte da Brevene have været nedlagte ufrankerede; men i en Skrivelse til Generalpostamtet udtalte Kronprinsen sin Frygt for, at disse Kasser skulde blive misbrugte »dels af kaade Mennesker, der i samme kunde nedlægge Breve til Personer, som Budene forgæves vilde gøre sig Umage for at finde, dels af onde Mennesker, som saaledes paa en aldeles forborgen og omkostningsfri Maade kunde udsende hvad anonyme Skrivelser dem maatte lyste«. De Breve, der var indsamlede om Formiddagen, udbragtes mellem Kl. 12 og 1; de, der var indsamlede om Eftermiddagen, mellem Kl. 6 og 7. Der var straks flere Handlende, der averterede, at de Korresponderende hos dem kunde aflægge Breve tilligemed Porto, som da vilde blive afleverede til Budene, naar disse passerede forbi. Herved opstod altsaa Indleveringssteder, hvad Generalpostamtet intet havde imod, men tværtimod gerne saa. Det første Aar, Marts 1806—Febr. 1807, befordredes 63,686 Breve med en Indtægt af 1505 Rdl. 6 Sk. og en Udgift af 1191 Rdl. 43 Sk. Af Overskudet, 313 Rdl. 59 Sk., skulde Bestyreren have 235 Rdl. 20 Sk., saa Postkassens Indtægt var kun 78 Rdl. 39 Sk. Det følgende Aar, da Posten paa Grund af Byens Belejring var standset i en Del af August og Septbr. Maaneder, var Resultatet endnu daarligere. Brevantallet udgjorde 50,537 og Overskuddet 41 Rdl. 66 Sk. eller for Postkassens Vedkommende ca. 10 Rdl. Man bestemte sig dog for foreløbig at prøve denne Brevbefordring endnu 2 Aar, men Budenes Antal blev indskrænket til 6, og de gik nu ikke saa hyppigt til de udenbys Distrikter.

Slutningen af det Tidsrum, her er omhandlet, kendetegnes særlig af det engelske Overfald paa Hovedstaden. Dette medførte for en Tid en Standsning af Postvæsenets Virksomhed. Da Fjenden den 17. August 1807 havde omringet Hovedstaden, standsede Posternes Gang ad de sædvanlige Veje. Den sidste Post

ankom til Kjøbenhavn den nævnte Dag. Postillonen havde været saa omsigtfuld at afgive den i Flaskekroen, hvorfra han selv langs Stranden gik til Kjøbenhavn. En Baad, udsendt fra Langebro, afhentede Posten og bragte den til Byen. Ad samme Vej afsendtes Post Dagen efter. Den 22. og 25. August sendtes Post til Hamburg og Norge over Dragør til Malmø og derfra videre til Helsingborg, hvorfra Posten ad den ordinære Postroute skulde gaa til Norge, og de til de danske Provinser og Hamburg bestemte Breve befordres fra Frederiksværn til Fladstrand. De Poster, der var undervejs, da Byen blev indesluttet, gik tilbage, og den eneste Post, der faldt i Fjendens Hænder, var Posten fra Helsingør af 17. August. Den bestod af 82 Breve, der senere tilbageleveredes af Fjenden i uaabnet Stand.

Med Bombardementet i Udsigt traf man paa Postgaarden i Kjøbenhavn forskellige Sikkerhedsforanstaltninger. Arkivet og de vigtigste Bøger blev anbragte i Kælderne; Lofterne blev belagt med Gødning, hvorpaa lagdes Bræder og til sidst uldne Tæpper. Fire Bomber sprang i Bygningen; af disse tændte de 3, men Ilden blev straks slukket. En af Magistratens Folk, der havde Ophold her, blev haardt og et Postbud let saaret. Postkontrolør Ernst blev dræbt i sit Logi.

Kort efter Kapitulationen blev det efter Forhandling med Lord Cathcart og Admiral Gambier tilladt, at Posterne til Hamburg og Norge maatte afgaa. De skulde gaa gennem Østerport og Kastellet, hvor de fik Pas til at passere Bælterne og Sundet. Den første Brevpost til Hamburg gik fra Kjøbenhavn den 12. September. Skønt der intet var til Hinder for ogsaa at sende Post til Sjælland, forbød Kronprinsen, som opholdt sig i Kiel, dog paa det strengeste at overføre Post dertil, ja gav endogsaa den 23. Septbr. Ordre til, at de i Nyborg oplagte Poster skulde aabnes og Brevene tilbagesendes til Afsenderne. Heller ikke mellem Sjælland og Lolland-Falster eller mellem disse Øer og Fyen tillodes nogen som helst Kommunikation, og i de øvrige Landsdele blev det bekendtgjort, at Breve til Sjælland, Lolland-Falster og Smaaøerne ikke modtoges til Befordring. Denne strenge Afspærring af Sjælland, hvorved Befolkningen her blev fuldstændig afskaaret fra at modtage Efterretninger fra den øvrige Del af Landet og fra Udlandet, var et Led i Rækken af de Afspærringsforholdsregler overfor England og alt hvad engelsk var, som paa Kronprinsens Befaling bragtes til Udførelse. Saa længe Englænderne opholdt sig paa Sjælland, blev derfor disse Forbud opretholdt, og først da de sidste engelske Tropper havde forladt Danmark, blev der, 23. Oktober, givet Tilladelse til, at Post maatte afgaa til Sjælland. De første Poster efter Kapitulationen indgik fra Lolland den 25. og fra Hamburg den 27. Oktober, og da Pakkeposten den 7. Novbr. paany blev sat i Gang, var Postgangen atter regelmæssig.

FJERDE AFSNIT

1807—1830

DET engelske Overfald og Danmarks Inddragelse i Napoleonskrigene ramte Landet, særlig Hovedstaden haardt. Kun 12 Aar var forløbne, siden en stor Del af Byen ved den store Brand i 1795 var gaaet op i Luer. Med stor Kraft og Dygtighed havde man under den da herskende Velstand atter rejst de afbrændte Bydele. Nu stod Befolkningen overfor en lignende Ødelæggelse om end af betydelig mindre Omfang, men samtidig saa den sig med eet Slag berøvet den anselige Handel, som den, medens Danmark havde bevaret sin Neutralitet, uhindret havde kunnet føre paa oversøiske Pladser. Hertil kom de forvirrede Pengeforhold, der blev endnu slettere ved de Udgifter, Krigen foranledigede, og som til sidst endte med Statsbankerotten. Ved Freden i Kiel, der skilte Norge fra Danmark, naaede Ulykken sit Højdepunkt, og hertil kom i Aarene, 1818—28 som Hovedulykken i økonomisk Henseende Landsbrugs-krisen. Den Periode, i hvilken Hovedstadens Postvæsen her skal skildres, var derfor en Slaphedens og Nedtrykthedens Tid, hvor Handel og Industri var lammel og al Foretagsomhed standset.

Det siger sig selv, at de ulykkelige Tilstande i høj Grad maatte indvirke paa Postvæsenet. Som Følge af Krigen blev Postgangen usikker og Transporten besværligere. Handelens Tilbagegang formindskede selvfølgelig Korrespondancen, men paa den anden Side medførte Skibsfartens Standsning, at Antallet af Rejsende og Godsforsendelser med Pakkeposten tiltog i saa betydelig Grad, at det blev nødvendigt at udvide de agende Poster. Man nøjedes imidlertid ikke med i Anledning af disse ekstraordinære Forhold at træffe midlertidige Foranstaltninger, som f. Eks. en Udvidelse af Postgangen, men man oprettede endogsaa flere Kontorer med fast ansatte Embedsmænd, som om man tænkte sig, at Skibsfarten, hvis Standsning havde fremkaldt den stærke Frekvens med Pakkeposten, aldrig vilde komme i Gang igen.

Den 9. Novbr. 1809 døde Postmester ved det altonaisk-jydske agende Postkontor Justitsraad Hammond, og Generalpostdirektionen* benyttede straks denne

* Generalpostamtet benævntes fra Februar 1809 »Generalpostdirektionen«.

Embedsledighed til at gennemføre en Deling af dette Kontor, hvis Arbejde var betydeligt forøget, saaledes at der fra 1. Marts 1810 blev et Kontor for den afgaaende og et for den ankommende Pakkepost, hvert med en Postmester og en Kontrolør, og samtidig blev Pakkeposten mellem Kjøbenhavn og Hamburg udvidet saaledes, at Befordringen fandt Sted 2 Gange ugentlig. Til Postmester ved »Det danske Postkontor for den indgaaende Pakkepost« udnævntes Elias Johannes Svane v. Stöcken, der havde været Fuldmægtig i Generalpostamtets danske Sekretariat og siden 1800 Kontrolør ved det norske Postkontor i Kjøbenhavn. Til Postmester ved »Det danske Postkontor for den udgaaende Pakkepost« udnævntes Fuldmægtig i Generalstabens Bureau Carl Frederik Hecquet.

Postforvalter E. J. S. v. Stöcken.

Ogsaa det lollandske-helsingørske Postkontors Arbejde var tiltaget stærkt efter Skibsfartens Standsning, og da derfor Postmesteren, Kancelliraad Schæffer, den 16. Januar 1812 afgik ved Døden, skred man ogsaa for dette Kontors Vedkommende til en Deling, saaledes at der fra 1. Juli 1812

blev 2 Kontorer, nemlig »Kjøbenhavns helsingørske Postkontor« og »Kjøbenhavns lollandske Postkontor«, hvert med sin Postmester. Til Postmester ved det helsingørske Postkontor udnævntes Postkontrolør Rotger Frederik Schwings og til Postmester ved det lollandske Postkontor fhv. norsk Ekspresse Jacob Frederik Dall.

Efter Krigens Ophør og Skibsfartens Aabning gik Antallet af Rejsende og Forsendelser med Pakkeposten betydeligt ned, og det viste sig snart, hvor unødvendig den i 1810 og 1812 foretagne Deling af de 2 Kontorer nu var, men forinden en Sammensmeltning kunde finde Sted, maatte de derved overflødig blivende Embedsmænd anbringes andet Steds. Tilfældet vilde, at Embedet som

Postforvalter ved det danske Brevpostkontor snart efter blev ledigt, idet Justitsraad Almer den 25. Juni 1814 døde, og i hans Sted udnævntes den 12. August s. A. Postmesteren ved Kontoret for den indgaaende Pakkepost Kancelliraad v. Stöcken til Postforvalter fra 1. Oktbr. s. A. at regne. Fra samme Tidspunkt blev de 2 Pakkepostkontorer forenede under Navn af »Kjøbenhavns danske Pakkepostkontor« med den hidtilværende Postmester ved Kontoret for den udgaaende Pakkepost Hecquet som Postmester.

Med at forene det helsingørske og det lollandske Postkontor gik det ikke saa hurtigt, idet der først i 1822 indtraf en Vakance, som muliggjorde en Sammensmeltning. Anledningen til Vakancen var nogle Tyverier af Indholdet i Pengebreve, som i Aarene 1820—21 fandt Sted ved det helsingørske Postkontor. Da det efter længere Tids Forløb lykkedes at gribe Gerningsmanden, en Skriver ved Kontoret, kom det under Forhørerne frem, at Postmesteren, Kancelliraad Schwings, undertiden, naar han forlod Kontoret, havde ladet sit Jernskrin, hvori Pengebrevene opbevarede, staa aabent, hvorved han havde givet Lejlighed til Tyverierne. Han blev derfor i Januar 1822 suspenderet og sat under Tiltale for mislige Embedsforhold og i Februar s. A. idømt en Bøde af 300 Rdl. samt til at udrede i Erstatning 4057 Rdl. 90 Sk. Straks efter Sagens Fremkomst havde Schwings, der var meget svagelig, søgt om Afsked, som dog foreløbig var bleven ham nægtet, men efter at Dommen var falden, blev han 16. April 1822 efter Ansøgning afskediget i Naade og med 600 Rdl. aarlig Pension, som dog først maatte udbetales ham, naar Erstatningen var udredet. Han døde først 2. Oktober 1842 i Kjøge.

Straks efter, at Schwings var suspenderet, blev det helsingørske Postkontor »paa Forsøg« forenet med det lollandske, og ved kgl. Res. af 30. April 1822 blev Kontorerne definitivt forenede under Navnet »Kjøbenhavns helsingørske og lollandske Postkontor« med hidtilværende Postmester ved det lollandske Postkontor J. F. Dall som Chef.

Den 20. Oktober 1827 døde Postforvalter v. Stöcken, og 1. Decbr. s. A. blev Postmester Dall udnævnt til Postforvalter fra 1. Januar 1828. Til Dalls Eftermand som Postmester ved det helsingørske og lollandske Postkontor udnævntes fra 1. April s. A. Postkontrolør Hans Seidelin Benzon, der allerede den 17. Decbr. 1830 afgik ved Døden, hvorefter Postkontrolør Christopher Hegedahl udnævntes til Postmester fra 1. April s. A.

Postmesteren ved det norske Postkontor, Kancelliraad Wilhelm Wraatz blev 22. Oktbr. 1811 udnævnt til Postmester i Kristiania, og samme Dag blev Embedet som Postmester ved det norske Postkontor besat med Kontrolør ved Kontoret Rasmus Jørgensen, alt fra 1. Januar 1812 at regne. Efter Norges Adskillelse fra Danmark blev det norske Postkontor i Kjøbenhavn ved kgl. Res. af

12. April 1814 nedlagt og Rasmus Jørgensen afskediget med Vartpenge, som han oppebar, indtil han fra 1. Oktbr. 1815 blev Postmester i Aalborg.

Da i 1810 og 1812 Postkontorernes Antal var blevet forøget, havde der følgelig maattet skaffes Lokaler til de nye Kontorer, men, som tidligere omtalt, var flere af Postgaardens Lokaler udlejede til Magistraten og nogle dermed forbundne Institutioner, og man maatte derfor omdanne Vognremisen i Baggaardens Sidehus til Kontorer. I 1815, da Raadhuset paa Nytorv toges i Brug, bortflyttede de ovennævnte Institutioner, der forøvrigt havde haft Lokalerne gratis, og Postvæsenet fik atter Raadighed over samtlige Lokaler paa Postgaarden. Brevpostkontoret, der i 1795 var blevet henflyttet til Forgaardens Sidehus, fik nu atter Lokale i Forbygningen, og forskellige Forbedringer indførtes. Blandt andet blev Forstuen gjort større, og i umiddelbar Forbindelse med Brevpostkontoret indrettedes et særligt Lokale for Avisekspeditionen. Endvidere blev den Lejlighed, som Holmskjold tidligere havde beboet, taget i Brug af Generalpostdirektør Hauch, idet en kgl. Resolution af 23. Januar 1807 havde bestemt, at første Direktør i Generalpostamtet eller, som han nu kaldtes, Generalpostdirektøren skulde have fri Embedsbolig paa Postgaarden og, indtil han kunde tage Boligen i Besiddelse, oppebære 500 Rdl. aarlig til Husleje.

Det er en Selvfølge, at der i en Periode, hvor der var en almindelig Tilbagegang i Erhvervslivet, ikke føltes stærk Trang til en udvidet Postforbindelse, og dog ser vi netop i de første Aar af denne Periode Postbestyrelsen gøre et Forsøg paa at faa tilvejebragt en hyppigere Forbindelse mellem Kjøbenhavn og Udlandet. Anledningen hertil var, at de danske Posters Ekspedition ved Hamburgs Indlemmelse i det franske Rige i 1810 var forlagt til Altona, hvad der havde til Følge, at de danske Breve ofte ikke naaede Befordring med de første fra Hamburg til andre Lande afgaaende Poster. Generalpostdirektionen indstillede derfor til Kongen, at der, for saa meget som muligt at forhindre Brevenes Forsinkelse, blev indrettet en tredie ugentlig Brevpost mellem Kjøbenhavn og Altona, men skønt Direktionen til Afholdelse af den derved foranledigede Udgift foreslog en Forhøjelse af Brevportoen, mødte Forslaget Modstand hos Frederik den Sjette, der fandt en tredie ugentlig Post mindre nødvendig, eftersom Handelen paa Fastlandet var indskrænket, og de Handlendes Brevveksling fornemmeligst angik Vekselaaffærer. Hermed sigtede Kongen til de Agiotagespekulationer paa Hamburgerbørsen, som de danske Kurantsedlers vekslende Kurs gav Anledning til, Spekulationer, som Kongen paa enhver Maade søgte at hemme.

Postgangen til og fra Hovedstaden blev derfor uforandret, men en hyppigere og tillige hurtigere Forbindelse med Udlandet opnaaedes dog, da der fra 1819 ved privat Foranstaltning etableredes Dampskibsfart paa Kiel og fra 1824 paa Lübeck, foreløbig dog kun om Sommeren. Det var imidlertid kun nødtvungent, at Generalpostdirektionen gik ind paa at sende Post med Dampskibene, mod hvilken den nærede en absolut Uvillie, fordi Dampskibene til Skade for Befordringsvæsenet gennem Landet drog de Rejsende til sig, og denne Uvillie gav sig bl. a. Udslag i, at Breve, der sendtes med Dampskibene, belastedes med en Tillægsporto, medens Portoen snarere burde have været nedsat, da Posten blev befordret gratis med Dampskibene.

Til Brevpostens Befordring var man, som tidligere omtalt, i Slutningen af det 18. Aarhundrede begyndt at bruge Postkarrioler. At gøre disse saa lette som muligt uden samtidig at forringe deres Bæreevne var stadig Genstand for Postbestyrelsens Bestræbelser, men flere forskellige Karrioler, der efterhaanden prøvedes, viste sig mindre hensigtsmæssige. Ulemperne bestod dels i, at det i stærkt Regnskyl var vanskeligt at holde Vandet fra at trænge ind i Vognene, dels i, at Brevene ved Vognens Rysten var udsatte for Gnidning og derved beskadigedes. Omsider blev der dog forfærdiget 2 Vogne, den ene af Vognfabrikant Fife, den anden af en Smed Dreyer, og da disse efter at være prøvede paa Sjælland viste sig at være praktiske, blev det i 1815 bestemt at anskaffe endnu 6 saadanne. Disse Vogne, der var firhjulede og havde en kuppeldannet Fadding, hvorfor de almindelig kaldtes »Kugleposten« eller »Ballonposten«, var efter faa Aars Forløb satte i Gang paa hele Hovedruten, og andre Vogne maatte kun i uundgaaeligste Tilfælde benyttes til Brevpostens Befordring.

Posternes Ankomsttid var stadig meget uregelmæssig, men i den Henseende indtraadte der dog en Bedring, da der i 1828 blev sat Postdampskib i Gang paa Store Bælt. Ligeledes lod Brevenes Omdeling trods den i 1796 indførte Forbedring meget tilbage at ønske, hvorfor man i 1816 indskrænkede den Tid, i hvilken Kartet skulde hænge ude, til een Time, saa at Postbudene nu kunde begynde Omdelingen et Par Timer tidligere end forhen. For Købmændene, som ikke kunde vente paa at faa Brevene tilbragte, gjaldt det om at faa Underretning om, naar Posten var ankommen, for at de saa hurtig som muligt kunde afhente Brevene. Af den Grund red efter Postens Ankomst Postillonen, der havde befordret Posten, gennem Gaderne og blæste i Posthornet. Dette var dog ikke en officiel Foranstaltning fra Postvæsenets Side, men skyldtes en privat Aftale mellem vedkommende Købmænd og Postillonen, som herfor fik et Honorar af Købmændene, men i 1815 bekendtgjorde dog Generalpostdirektionen, at vedkommende Postillon paa Hattepulden vilde bære et gult Skilt med Indskrift i sort »Posten fra Hamburg«, og at han vilde passere gennem de sædvanlige

Gader, hvor han paa de sædvanlige Steder vilde holde stille og blæse i Posthornet.

Med den i 1806 oprettede Fodpost, der besørgede Breve, som udveksledes inden for Stadens Grænser, gik det stadig tilbage. Den fik efterhaanden overdraget Besørgelsen af Breve, der ankom med den i Anledning af Krigen oprettede Feltpost, og af Fragtbreve fra Skippere, ligesom det blev tilladt Budene at indsamle Breve, som skulde afgaa med Posterne fra Kjøbenhavn, men trods alle Anstrengelser blev Resultatet kun daarligt. Fra Marts 1808 til Januar 1809 gav Fodposten kun et Overskud af 45 Rdl. Bestyreren, Riegels, arbejdede ihærdigt for at holde den i Gang, men da Postbestyrelsen ikke vilde gaa ind paa hans mange Forslag, bl. a. om at oprette Distriktpostkontorer, ansøgte han til sidst om at faa Fodposten overdraget som et Privilegium uden Afgift. Efter Generalpostdirektionens Mening var der ikke Brug for en Fodpost i Kjøbenhavn; »det er her almindelig«, ytrede Direktionen i en Forestilling til Kongen, »at enhver Familie, især dem, der har udbredte Forbindelser og megen Kommunikation med hinanden, ogsaa har Tjenestetyende, af hvilke de ikke gør sparsomt Brug til Ærinder uden Huset; de Klasser af Indvaanere, som ikke har egne Midler og Sendebud, er ikke i det Tilfælde at betjene sig af skriftlig Kommunikation«. Dersom Fodposten i Kjøbenhavn skulde drives for Postvæsenets Regning, vilde den ingen Sinde, mente Direktionen, give saa stort Overskud som i det første Aar, »nu da Nyhedens Ynde er tabt for Sagen, den uundgaaelige Sinkelse almindelig paaklages, og Vennespøg eller Ondskabs Kaadhed med anonyme Breves Forsendelse er udtømmet«, og den indstillede derfor til Kongen at give Riegels gratis Privilegium paa Fodposten for 3 Aar, hvilket bifaldtes. Fodposten overtoges derefter fra 1. April 1809 af Riegels og forblev i hans og hans Families Besiddelse i 40 Aar.

FEMTE AFSNIT

1830—1850

DET Tidsrum, her skal omhandles, er i Modsætning til det foregaaende en Fremgangstid for Land og Folk i økonomisk Henseende. Et fremadskridende Landbrug og et blomstrende Forretningsliv skabte en Velstand, der ogsaa forøgede Statsindtægterne, saa at Tilbagegangen i Finansvæsenet med de stadige Underskud standsede. Pengeforholdene bedredes, og i Oktober 1838, da Kursen paa Bankens Sedler blev pari, var Pengevæsenet paa fast Fod. Gennemgribende Forandringer i Statsforvaltningen, Tilvejebringelsen af Orden og Offentlighed i Bestyrelsen af Finanserne, Indførelsen af raadgivende Stænder og til sidst Grundlovens Givelse er det, der kendetegner Statslivet i denne Periode, i hvis sidste Aar tillige det slesvig-holstenske Oprør, den sejrriege Krig og Fredens Genoprettelse gaar jævnsides med et stærkt Opsving i Folkelivet.

Det er indlysende, at der i et Tidsrum som dette maatte kræves betydelige Fremskridt paa Postvæsenets Omraade. Befolkningen kunde ikke længere føle sig tilfreds med den snart 200aarige Ordning, hvorefter der kun var 2 Gange ugentlig Forbindelse paa Hovedruten gennem Landet og med Udlandet. Vi ser da ogsaa Postgangen i disse Aar være Genstand for en Udvikling af et hidtil ukendt Omfang, og denne kom selvfølgelig i første Række Hovedstaden til gode. Allerede i 1830, da de politiske Forhold i Europa var af en Art, som gjorde det ønskeligt at have hyppigere Efterretninger fra Europa, blev der, efter at Dampskibsforbindelsen i Oktober Maaned var indstillet for Vinteren, for en Del kjøbenhavnske Handelshuses Regning etableret en tredie ugentlig Post fra Hamburg til Kjøbenhavn, og med denne forsendtes ogsaa Regeringens Breve. Snart efter etableredes der efter Kongens Ønske for Postvæsenets Regning en fjerde ugentlig Brevpost til Befordring af Regeringens Breve fra Hertugdømmerne, med hvilken Post dog ogsaa kunde sendes private Breve mod en forhøjet Porto af 50 pCt. Disse Poster ophørte dog, saa snart Dampskibene paa Kiel og Lübeck om Foraaret genoptog Farten, men etableredes atter om Efteraaret i 1831 og 1832, nu alene for Postvæsenets Regning. I Løbet af Aarene 1833—34 gjordes disse Poster permanente og gik nu tillige i Retningen fra Kjøbenhavn til Hamburg;

samtidig omdannedes de til Brev- og Personposter, der fremførtes med seks-sædige Diligencer.

Kjøbenhavn havde altsaa nu 4 Gange ugentlig Forbindelse med Hamburg og alle Hovedrutens Byer samt desuden i Dampskibssæsonen 2 Gange ugentlig Forbindelse med Udlandet over Kiel og Lübeck, og fra 1835 blev endvidere en af et preussisk Rederi etableret Dampskibsfart een Gang ugentlig mellem Kjøbenhavn og Stettin benyttet til Postforsendelse. Denne ophørte med Udgangen af 1840, men fra 1844 sattes i Henhold til en Konvention mellem Danmark og Preussen et Dampskib i Fart mellem Kjøbenhavn og Stettin for det danske Postvæsens Regning med Tilskud fra det preussiske Postvæsen. Foruden de her nævnte Poster, der dels var Brevposter, dels forenede Brev- og Personposter, gik der een Gang ugentlig en Pakkepost mellem Kjøbenhavn og Hamburg. Denne blev fra April 1843 udvidet til 2 Gange ugentlig, en Udvidelse, der i flere Aar havde været haardt tiltrængt.

I 1844 aabnedes Jernbanen mellem Kiel og Altona og blev straks benyttet til Postbefordring, men det var dog først fra September 1845, at denne Jernbane fik nogen Betydning for Hovedstadens Forbindelse med Udlandet, idet der da foretoges en omfattende Forandring i Postgangen paa Ruten Kjøbenhavn-Hamburg, saaledes at Posterne fik umiddelbar Tilslutning til Jernbanetogene, hvorved Befordringstiden mellem Kjøbenhavn og Hamburg indskrænkedes til 44 Timer. Fra 1. Januar 1845 blev endvidere oprettet en femte ugentlig Post mellem Kjøbenhavn og Hamburg med en Befordringstid af kun 36 Timer; denne Post fremførtes mellem Odense og Rendsborg alene som Brevpost. Der var altsaa nu 5 Gange ugentlig Forbindelse mellem Kjøbenhavn og Hamburg, og da fra Maj 1847 Postdampskibet »Skirner« sattes i Fart mellem Kjøbenhavn og Kiel, paa hvilken Rute der i Forvejen af private Rederier var etableret Dampskibsfart, var man naaet til at have daglig Forbindelse med Hamburg, endogsaa om Vinteren, idet »Skirner«, saa vidt Forholdene tillod det, opretholdt Farten hele Aaret rundt.

Mellem Kallundborg og Aarhus etableredes der fra 1836 Dampskibsfart 2 Gange ugentlig, og samtidig indrettedes i Forbindelse med Dampskibet en Brev- og Personpost med lukket Vogn mellem Kjøbenhavn og Kallundborg, hvorved Forbindelsen mellem Hovedstaden og Jylland blev betydelig forbedret. I 1838 indrettedes en Person- og Pakkepost med Diligence een Gang daglig mellem Kjøbenhavn og Helsingør, hvilken fra 1842 udvidedes til 2 Gange daglig og fra samme Tid tillige befordrede Brevposten, der hidtil var fremført særlig med Karriol.

I Juli 1847 aabnedes Jernbanen mellem Kjøbenhavn og Roskilde og blev fra 1. Oktbr. s. A. benyttet til Postbefordring. Alle Poster til og fra Korsør be-

fordredes nu mellem Kjøbenhavn og Roskilde med Jernbanen, saaledes at Dilligenceerne paa denne Strækning ophørte. Dog maatte Brevposten fra Hamburg, der skulde ankomme til Kjøbenhavn om Morgen, ikke afvente Jernbanetogets Afgang fra Roskilde, saafremt den ved at befordres ad Landevejen kunde naa tidligere til Kjøbenhavn. Brev- og Personposten mellem Kjøbenhavn og Kallundborg befordredes kun fra Kjøbenhavn med Jernbanen, hvorimod den som hidtil indgik med Diligence, da den som Følge af, at den skulde have Forbindelse med Dampskibet fra Aarhus, først naaede Roskilde, efter at det sidste daglige Tog var afgaaet derfra. Brev- og Personposten mellem Kjøbenhavn og Nakskov vedblev at udgaa fra og ankomme til Kjøbenhavn med Diligence, medens Pakkeposten paa denne Rute befordredes med Jernbanen mellem Kjøbenhavn og Taastrup. Nogen Forbedring af Postgangen udover en hyppigere Forbindelse mellem Kjøbenhavn og Roskilde havde Jernbanen foreløbig ikke til Følge.

Endnu skal kun nævnes, at der i 1848 etableredes Postdampskibsfart mellem Kjøbenhavn og Wismar samt mellem Kjøbenhavn og Lübeck og i 1850 mellem Kjøbenhavn og Rønne over Ystad.

En saa omfattende Udvidelse af Postgangen maatte i Forbindelse med den økonomiske Opgang selvfølgelig have en betydelig Forøgelse af Korrespondancen til Følge. Fra 1833, det første Aar for hvilket statistiske Opgørelser foreligger, til 1846 er Brevantallet for hele Monarkiet steget med ca. 55 pCt., Pakkernes Antal med ca. 170 pCt. og Værdien af Værdiforsendelser med ca. 82 pCt. Med tilsvarende Procenttal, om ikke højere, er antagelig Antallet af Forsendelser, der berørte det kjøbenhavnske Postvæsen, steget. Der foreligger imidlertid kun for enkelte Aar Oplysninger om Kjøbenhavns Brevantal, og da dette ses at have udgjort 17,50 pCt. af hele Monarkiets Brevantal, tør man formentlig for hele Periodens Vedkommende lægge denne Procent til Grund ved Beregningen af Kjøbenhavns Brevantal, som da i 1833 har udgjort 438,000 og i 1846 684,300. Disse Tal angiver dog ikke alene Summen af de til Kjøbenhavn bestemte Breve, men tillige Summen af de Breve, som fra Udlandet er indgaaede til andre indenrigske Steder over Kjøbenhavn, samt Summen af de Breve, som omvendt fra eller via Kjøbenhavn er sendte til Udlandet. Efter en paa Grundlag af Oplysninger for Aaret 1854—55 foretagen Beregning maa det antages, at Brevantallet for 1846 fordeler sig saaledes:

Ankommet til Kjøbenhavn fra Kongeriget og Hertugdømmerne (indbefattet Hamburg og Lübeck)	582,300 Stykker
Udvekslet mellem Kjøbenhavn og Udlandet	102,000 —

Til Besørgelse af Postforretningerne i Kjøbenhavn var der, som tidligere omtalt, 3 Postkontorer, nemlig Kjøbenhavns danske Brevpostkontor, Kjøbenhavns

danske Pakkepostkontor og Københavns helsingørske og lollandske Postkontor. Ved disse Kontorer var foruden Cheferne ansat henholdsvis 2, 2 og 1 Postkontrolør samt ved hvert Kontor 2 Postskrivere*. De øvrige Kontorfunktionærer var privat antagede af vedkommende Chef og kaldtes til Adskillelse fra de fast ansatte Postskrivere »Privatskrivere«. Hvor stort Antallet af disse var, vides ikke, men helt ringe kan det ikke antages at have været, naar man f. Eks. hører, at af det ved Pakkepostkontoret fast ansatte Personale kun den ene Kontrolør var fuldt arbejdsdygtig, medens den anden Kontrolør og de 2 Postskrivere paa Grund af Alder og Svagelighed var mere eller mindre uarbejdsdygtige.

Den betydelige Forøgelse af Forsendelserne, der stadig var underkastede den samme omstændelige Behandling med navnlig Kartering af hvert Brev, maatte naturligvis kræve en Forøgelse af Personalet, ligesom de Korresponderende maatte have Krav paa en mere tidssvarende Forretningsgang med Hensyn til Forsendelsernes Indlevering og Udlevering, og i den Henseende foretoges der ogsaa i disse Aar en fuldstændig Omordning af det københavnske Postvæsen. En af de Vanskeligheder, der stillede sig i Vejen for Gennemførelsen af en rationel Ordning, var Embedsmændenes Lønningsforhold. Den langt overvejende Del af Embedsmændenes Indtægt bestod nemlig i Sportler, dels Indtægt ved Salg af udenlandske Aviser, dels Nytaarsdusører fra de Handlende, og Sportlerne udgjorde for Chefernes Vedkommende betydelige Beløb. Heller ikke Postbudene havde fast Løn, men oppebar Bærepengene for de Forsendelser, de distribuerede, saa at en Forøgelse af Postbudenes Antal formindskede deres Indtægt. En Reform af Postforholdene maatte derfor gaa Haand i Haand med en Forandring i Lønningsmaaden, saaledes at Embedsmændene sattes paa fast Gage, men en saadan Forandring lod sig lettest gennemføre ved Vakancer i de større Embeder, og det blev da ogsaa i Forbindelse med saadanne, at Reformerne gennemførtes.

Med Hensyn til Forsendelsernes Indlevering var det en stor Ulempe, at disse kun kunde afgives paa de for de forskellige Poster fastsatte Indleveringstider, og at Forsendelserne maatte afgives paa forskellige Kontorer. Et Brev til Helsingør maatte saaledes indleveres paa det helsingørske og lollandske Postkontor mellem Kl. 6 og 9 Em., hverken før eller senere, et Brev til Lolland paa samme Kontor, men kun Tirsdag og Fredag, Tirsdag fra 11 Fm. til 5 Em., Fredag fra 3 til 7 Em. Breve, der skulde forsendes med Hamburgposten, skulde afgives paa det danske Brevpostkontor, men kun de Dage, da der afgik Poster. Over disse begrænsede Indleveringstider blev der flere Gange offentlig ført Klage, men

* Oprindelig blev de offentlig ansatte Postskrivere udnævnte af Kongen og kaldtes da »kgl. Postskrivere«, medens de privat antagne Skrivere kaldtes »Postskrivere«. Senere — fra 1841 —, da Postskriverne ansattes af Generalpostdirektionen og først efter længere Tids Tjeneste fik kgl. Udnævnelse, blev de privat antagne Skrivere kaldte »Privatskrivere«. Undertiden finder man ogsaa for de ikke kgl. udnævnte Postskrivere brugt Betegnelsen »Privat Postskriver«.

først da Grosserersocietetet i 1837 androg om, at der i Kjøbenhavn, i Lighed med hvad der fandt Sted i flere Byer i Udlandet, maatte træffes Foranstaltning til, at Breve kunde afgives til en hvilken som helst Tid paa Dagen, da der nu afgik saa mange Poster, at det næsten var umuligt at erindre de forskellige Indleveringstider, blev der fra 1. Januar 1838 oprettet et særligt Brevindleveringskontor, hvor Breve kunde afleveres fra Kl. 9 Fm. til 8 Em., om Søndagen dog kun fra Kl. 11 Fm. til 2 Em. Saa længe den almindelige Indleveringstid til en Post vedvarede, maatte Breve, som skulde afgaa med denne, dog afgives ved det Kontor, hvorfra Posten ekspederedes.

Til Hovedbrevposterne ad Hamburgrouten, som afgik fra Kjøbenhavn Tirsdag og Lørdag Aften Kl. 10, sluttedes Indleveringen allerede Kl. 5 Em., medens den til de i 1834 oprettede forenede Brev- og Personposter, som afgik Kl. 9 Em., først sluttedes Kl. 7 Em. Den tidlige Afslutning af Indleveringen til Hovedbrevposterne var ikke en Nødvendighed, men den opretholdtes kun af Hensyn til Postforvalteren og Poskontrolørerne ved Brevpostkontoret, som havde en betydelig Indtægt i Dusører af Handlende for at modtage deres Breve, efter at Indleveringen var sluttet. I 1839, efter at Afgangstiden for disse Poster var udsat til Kl. 11^{1/2} Aften, fandt Generalpostdirektionen sig dog foranlediget til at erhverve en kgl. Resolution for, at Indleveringsfristen skulde udstrækkes til Kl. 7 Em., idet Direktionen ikke kunde skønne, at denne Forandring vilde have nogen synderlig Forringelse af de paagældende Embedsmænds Indtægt til Følge, »da dog største Delen og de vigtigste Handlende, ligesom allerede nu finder Sted, ville vedblive at indlevere deres Breve efter Kl. 7, ligesom de ogsaa fremdeles antages, at ville have Kontrabog og Mellemregning«. Af denne Mening var dog ikke Postforvalteren, der kort efter erklærede, at hans Indtægter vilde dale med mindst 1000 Rdl. aarlig, hvad dog vistnok var en Overdrivelse.

Ved Oprettelsen af Brevindleveringskontoret var en væsentlig Ulempe afhjulpen, men der stod endnu meget tilbage at ændre i Henseende til Enhed i Forretningsgangen og en tidssvarende Ordning af Omdelingsforholdene.

Medens det tidligere havde været almindeligt, at de Korresponderende afhentede deres Breve, saa at det kun var mindste Parten, der udbragtes af Postbudene, var nu det modsatte Tilfældet. Brevombæringen foregik imidlertid stadig uhyre langsomt. Skønt man havde indskrænket den Tid, Karterne hang ude, til en Time, kunde dog Karterne over de om Natten eller tidlig om Morgen indgaaede Breve ikke tages ind før Kl. 8 om Sommeren og Kl. 9 om Vinteren, og først da kunde man begynde at sortere Brevene, hvortil medgik 2 Timer. Postbudene gik saaledes tidligst ud Kl. 10 à 11 Fm., og til Omdelingen medgik 4 à 5 Timer. Flere af de Korresponderende fik dog efter Aftale med Postforvalteren mod en aarlig Godtgørelse deres Breve udtagne, naar Forsendelserne

blev konfererede med Karterne, hvorefter Postbudene straks bragte dem Brevene, og herved fik ofte Folk, der boede i et og samme Hus, deres Breve til forskellig Tid. At der paa dette Omraade trængtes til en gennemgribende Forandring, siger sig selv.

Den 12. April 1840 afgik Postforvalteren ved Brevpostkontoret, Dall, ved Døden. Af den saaledes indtraadte Vakance i det største københavnske Postembede tog Generalpostdirektionen Anledning til at gennemføre de længe tiltrængte Reforme. Den erhvervede straks Kongens Tilladelse til, at Embedet, indtil den paatænkte Forandring kunde træde i Kraft, maatte bestyres for Dalls Enkes Regning, og kort efter foranledigede den, at Postmesteren ved Helsingørske og lollandske Postkontor, Justitsraad Hegedahl, som, efter i længere Tid at have været angreben af den i 1836 grasserende Sygdom la grippe, var bleven sindssyg, blev afskediget. I August Maaned havde Direktionen sine Forslag om Forandringerne færdige, og ved kgl. Res. af 7. August erholdt de kgl. Stadfæstelse.

De Ændringer, der herefter indtraadte, var følgende:

Det helsingørske og lollandske Postkontor ophævedes, og dets Forretninger fordeltes mellem Brevpostkontoret og Pakkepostkontoret, hvilke Kontorer fremtidig skulde benævnes henholdsvis »Kjøbenhavns Brevpostkontor« og »Kjøbenhavns Pakkepostkontor«, idet den tidligere til Adskillelse fra det norske Postkontor brugte Tillægsbetegnelse »Danske« bortfaldt. Det særlige Brevindleveringskontor ophævedes, og Breve til samtlige fra Kjøbenhavn afgaaende Poster kunde nu indleveres ved Brevpostkontoret, som holdtes aabent fra 8 Fm. til 9 Em., Søndag dog kun fra 11 Fm. til 2 Em. For Breve, der indleveredes til Afgang med en Post, efter at den almindelige Indlevering dertil var sluttet, maatte betales et Gebyr pr. Brev af 4 Sk., naar Indleveringen fandt Sted inden en Time efter, og 8 Sk. for senere indleverede Breve. Chefen for Brevpostkontoret, der fremdeles skulde kaldes Postforvalter, skulde lønnes med 2400 Rdl. aarlig og til Lønning af Privatskrivere have 800 Rdl. samt til Kontorudgifter 300 Rdl. Ved dette Kontor skulde være 3 Postkontrolører, 6 af Direktionen ansatte Postskrivere og 14 Postbude. Den ældste Kontrolør skulde lønnes med 1200 Rdl., de 2 andre hver med 1000 Rdl., den ældste Postskriver med 500 Rdl., næstældste med 400 Rdl. og de 4 yngste med 300 Rdl. hver. Af Postbudene skulde de 4 ældste have hver aarlig 600 Rdl., de følgende 4 hver 500 Rdl. og de 4 yngste hver 400 Rdl. samt 2 Ekstrabude hver 250 Rdl. Postmesteren ved Pakkepostkontoret skulde lønnes med 2400 Rdl. aarlig samt have 300 Rdl. til Kontorudgifter og 400 Rdl. til Lønning af Privatskrivere. Ved dette Kontor ansattes 3 Postkontrolører, 6 Postskrivere og 10 Postbude samt 2 Ekstrabude, der lønnes efter samme Regler som ved Brevpostkontoret.

Ekspeditionen af de fra Kjøbenhavn afgaaende Aviser havde Direktionen

foreslaaet henlagt under en særligt dertil beskikket Embedsmand, hvortil var udset Fuldmægtig i Direktionen, karakteriseret Postsekretær Jørgen Carl Pritzel, der skulde lønnes med 800 Rdl. og oppebære 3 pCt. af Avisernes Indkøbspris i Emballagegebyr, men da Kongen ikke ønskede nogen ny Embedsmand ansat, blev Ekspeditionen af Aviserne overdraget Pritzel i Forbindelse med hans Stilling som Fuldmægtig og mod, at hans Gage forhøjedes til 800 Rdl., samt at de 3 pCt. Emballagegebyr tilfaldt ham.

Da Embedsmændene nu sattes paa fast Gage, skulde alle Gebyrer og Bærepenge indflyde i Postkassen, og man gik i den Henseende radikalt til Værks: thi det var ikke alene de anordningsmæssige Gebyrer, som fra nu af toges til Indtægt for Postkassen, men ogsaa Nytaarsdusørerne, der havde været Postforvalterembedets betydeligste Indtægt, sørgede man for at faa ind i Postkassen ved den foran omtalte Bestemmelse om et særligt, Postkassen tilfaldende, Gebyr for Breve, der indleveredes efter ordinær Afslutningstid.

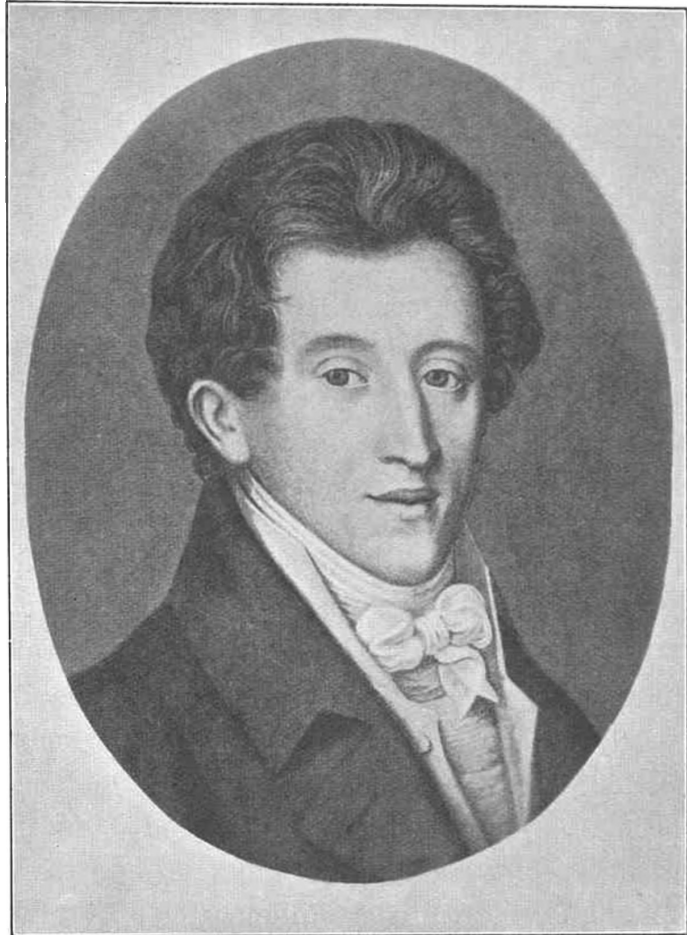
De hidtil gældende Regler for Forsendelsernes Udlevering forandredes derhen, at Brevombæring blev den almindelige Udleveringsmaade og Afhentning paa Postkontoret Undtagelsen. Karterne skulde nu ikke mere udhænges, hvorved Omdelingen kunde paabegyndes tidligere. De Korresponderende, som ønskede deres Breve udlagte ved Gennemsynet af Karter og Breve for selv at afhente dem, kunde anmelde dette for Direktionen, hvorefter Udlægningen vilde finde Sted mod Erlæggelse af et Gebyr af 1 Sk. pr. Brev til Indtægt for Postkassen. Bærepengene for Brevenes Omdeling fastsattes til 2 Sk. for Breve til den indre By og Christianshavn og til 4 à 6 Sk. for Breve til de udenbys Distrikter. Til Ombæringen skulde anvendes 14 Bude, der skulde udgaa om Morgenens, Sommer Kl. 7 og Vinter Kl. 8, og Ombæringen skulde være tilendebragt senest i Løbet af 3 Timer.

De her nævnte Forandringer traadte i Kraft fra 1. Januar 1841, dog ikke for saa vidt de vedrørte Pakkepostkontoret, for hvilket Kontors Vedkommende Forandringerne udsattes, indtil et Chefsskifte indtraf. Et saadant fandt Sted fra 1. Januar 1844, da Postmesteren, Justitsraad Hecquet, blev entlediget. Til Postforvalter ved Brevpostkontoret var fra 1. Januar 1841 Postkontrolør August Peter Tillge udnævnt og til Postmester ved Pakkepostkontoret udnævntes ved Hecquets Afgang Assessor i Generalpostdirektionen, Kammerjunker Frantz Christopher v. Jessen.

Ved den Lønningsreform, der nu var gennemført for det københavnske Postpersonales Vedkommende, fik Embedsmændene gennemgaaende mindre Indtægt, og det var ogsaa af den Grund, at man gennemførte Reformen ved Vakance i Chefsembederne, idet der ellers havde maattet udredes større personlige Tillæg. Helt undgik man dog ikke dette, idet de 2 ældste Postkontrolører ved Pakke-

postkontoret maatte have henholdsvis 864 og 312 Rdl. i personlige Tillæg som Erstatning for Nedgang i Indtægt. Ligeledes maatte der til Postbudene bevilges personlige Tillæg til Beløb 1254 Rdl. aarlig, foruden at Postkassen maatte overlage Udredelsen af Pensioner til afgaaede Postbude med ialt 932 Rdl. aarlig, hvilket Beløb hidtil var udredet af Postbudene.

Antallet af Postbude ved Brevpostkontoret forøgedes i 1842 med 4, saa at den normerede Budløn ialt androg 8050 Rdl. aarlig, men Bærepengene, som nu indgik i Postkassen, løb op til mere, i 1844 saaledes til 10,000 Rdl. I 1845 var der ved Brevpostkontoret 19 Postbude, hvoraf de 17 besørgede Distributionen i den indre By, et i Forstæderne og et paa Christianshavn. Postbudene maatte imidlertid ikke alene besørge Brevombæringen, men tillige udføre Arbejdet ved de afgaaende og ankommende Poster, saa at de, efter hvad Postforvalteren oplyste, var i Arbejde fra Kl. 3 $\frac{1}{2}$ à 6 Morgen til Kl. 11 à 12 Aften. Direktionen fik derfor

Postforvalter August Peter Tillge.

ved kgl. Res. af 27. April 1845 Bemyndigelse til at anvende indtil 10,000 Rdl. aarlig, for saa vidt Bærepengene indbragte dette Beløb, til Lønninger og Ekstragodtgørelser til Postbude ved Brevpostkontoret. Senere blev Antallet af Postbude yderligere forøget, saa at der i 1850 var 25 ved Brevpostkontoret og 14 ved Pakkepostkontoret. Ogsaa Antallet af Postskrivere ved Brevpostkontoret forøgedes, saa at der i 1850 var 8.

Da i 1834 Personposten mellem Kjøbenhavn og Hamburg tog sin Begyndelse var der fra 1. Juli s. A. oprettet en Personpostekspedition i Kjøbenhavn. Denne fik dog ikke en særlig Chef, men Bestyrelsen heraf var tilligemed Hovedregnskabsførelsen for Personposterne overdraget til Fuldmægtig i Generalpostdirektionen L. A. Thayssen imod et aarligt Honorar af 100 Rdl. og Indskrivningspenge

12 Sk. af hver Rejsende. Efterhaanden som Personposterne udvidedes, blev det dog nødvendigt at have en særlig Chef for Ekspeditionen, og 9. Januar 1838 blev derfor Thayssen udnævnt til Chef for og Hovedregnskabsfører ved Personpostekspeditionen i København med en aarlig Gage af 1000 Rdl. samt Indskrivningspenge af de Rejsende, og samtidig fik han Karakter af Postsekretær. Siden 1804, da Befordringsvæsenet var blevet reorganiseret, havde der i København været et Befordringskontor, hvis Bestyrer tillige var Chef for Befordringsvæsenets Revisionskontor, der var en Afdeling af Generalpostdirektionen. Ved dette kunde Rejsende, der ønskede at benytte Ekstrapost, bestille Befordring. Efter at Diligencerne, til hvilke der afgaves lukkede Bivogne, var komne i Brug, var det kun faa Rejsende, der lod sig befordre med Ekstrapost, og fra 1. April 1840 blev derfor Befordringskontorets Forretninger henlagte til Personpostekspeditionen. Hertil henlagdes ogsaa fra 1842 Ekspeditionen af de fra København udgaaende Dagvogne, der siden deres Begyndelse i 1831 var ekspederede fra de mindre Gæstgivergaarde, senere fra Hotel d'Angleterre af en særlig Dagvognsekspeditor. Fra 1. Januar 1847 blev Chefen for Personpostekspeditionen sat paa fast Gage, 2400 Rdl. aarlig, hvorefter Indskrivningsgebyret tilfaldt Postkassen. Samtidig ansattes der en Postskriver og 5 Postbude ved Ekspeditionen, der fra nu af fik Navnet »Personpost- og Befordringsvæsenets Ekspeditionskontor«.

Fra 1. Januar 1847 blev Ekspeditionen af de afgaaende Aviser som alt i 1840 foreslaaet henlagt under en særlig dertil beskikket Embedsmand, der fik i Gage 800 Rdl. aarlig foruden 3 pCt. af Abonnementsprisen af de afgaaende Aviser, ca. 1600 Rdl. aarlig, samt til Kontorudgifter og Medhjælp 300 Rdl. aarlig. Dette betød i Virkeligheden kun, at den hidtil fungerende Avissekspeditor, Pritzel, blev fritaget for tillige at være Fuldmægtig i Generalpostdirektionen. Pritzel døde 14. Juli 1848, hvorefter Fuldmægtig i Generalpostdirektionen Peter Nissen fra 1. Januar 1849 blev udnævnt til Chef for Avissekspeditionen.

Da Jernbanen mellem København og Roskilde fra 1. Oktbr. 1847 benyttedes til Postbefordring, blev der med Lokale paa Banegaarden oprettet en Jernbanepostekspedition, hvor Breve kunde indleveres indtil $\frac{1}{2}$ Time og ufrankerede Breve nedlægges i en dertil anbragt Brevkasse indtil 10 Minutter før hvert Togs Afgang. Paa de Dage, da Pakkeposten til Hamburg afgik, kunde tillige indleveres Pakker af indtil 20 Punds Vægt. Postsekspeditionen, der foreløbig kun konstitueredes, fik i Løn 800 Rdl. aarlig og til en Pakmester 200 Rdl. aarlig. Ved denne Ekspedition ansattes tillige en Postskriver.

Den i 1806 oprettede Fodpost, paa hvilken der fra 1. April 1809 var meddelt den hidtidige Bestyrer, H. E. Riegels, Privilegium, var efter hans Død i Juli 1810 forbleven i hans Enkes Besiddelse. Den havde imidlertid ført en hensygnende Tilværelse, indtil Madam Riegels Datter af et tidligere Ægteskab, Emilie Petersen,

der siden 1833 var Enke efter kongelig Kopist Ole Hannibal Due, overtog Bestyrelsen for Moderen. Hun havde ved at oprette Indleveringssteder rundt omkring i Byen og ved at nedsætte Portoene for Breve, der indleveredes i større Antal, atter bragt Liv i Fodposten. Privilegiet herpaa var i 1821 blevet tilstaaet Madam Riegels for Livstid, og samtidig var der givet Datteren Løfte om at beholde det i 5 Aar efter Moderens Død. Madam Riegels døde 26. Oktober 1841, og Privilegiet gik da over til Datteren, Madam Due, som ved dets Udløb i 1846 søgte om at faa det fornyet paa 5 Aar. Postvæsenet ønskede ikke paa det Tidspunkt, da Portoreformen netop stod paa Dagsordenen, at overtage Fodposten, hvorfor Madam Due fik Lov at beholde den indtil videre, idet der tilsagdes hende en billig Erstatning, naar den blev forlangt afstaaet. To Aar efter, i November 1848, gjorde Generalpostdirektionen Indstilling til Finansministeren om Overtagelsen af Fodposten og udtalte i den Anledning om Madam Due, at Fodpostvæsenet ved denne driftige Kones Bestræbelser var forbedret betydeligt, saa at Indtægterne var i stadig Tiltagende og for Tiden beløb sig til henved 400 Rdl. aarlig. Der blev derfor ogsaa tilstaaet Madam Due en aarlig Pension af 300 Rdl., som hun oppebar til sin Død den 14. Juli 1876.

Fra 14. Maj 1849 overtog Postvæsenet Fodposten, og Portoene fastsattes nu til 2 Sk. for et Brev i den indre By og 4 Sk. for et Brev mellem Byen og Forstæderne. Paa Postgaarden indrettedes et særligt Fodpostkontor, der holdtes aabent fra 9 Fm. til 7 Em., og hvor Breve kunde indleveres og Portoene forudbetales. I Gangen foran Kontoret anbragtes en Brevkasse, hvori ufrankerede Breve kunde nedlægges. Der oprettedes flere Indleveringssteder, saa at der var 19 i den indre By, 2 paa Christianshavn, 2 paa Vesterbro, et paa Nørrebro og et paa Østerbro. Paa disse Steder kunde dog kun ufrankerede Breve afleveres, ikke alene Breve til Omdeling i Byen, men ogsaa Breve, der skulde afsendes med Posterne herfra. Indleveringsstederne var fortrinsvis hos større bekendte Firmaer, saaledes f. Eks. C. A. Been, Bredgade 191, Kommerceraad Salomonsen, Kongens Nytorv 206, H. P. Sundorph, Gl. Strand 156, A. C. Gamél, Østergade 20, o. s. v. Fra Indleveringsstederne afhentedes Brevene Kl. 9 Fm. og 5 Em. De Breve, der var indleverede inden Kl. 9 Fm., udbragtes inden Middag, de, der var indleverede inden Kl. 5 Em., samme Aften i Staden og paa Broerne og — saavidt muligt — ogsaa paa Frederiksberg. Som Bestyrer af det nyoprettede Fodpostkontor konstitueredes Postkontrolør M. T. C. Bartholdy.

I Kjøbenhavn var der altsaa nu 6 Postkontorer, nemlig Brevpostkontoret, Pakkepostkontoret, Fodpostkontoret, Avispostekspeditionen, Personpost- og Befordringsvæsenets Ekspeditionskontor og Jernbanepostekspeditionen. Hvert af disse Kontorer sorterede direkte under Generalpostdirektionen, og en samlet Ledelse af det kjøbenhavnske Postvæsen var der saaledes ikke. Hertil blev der

imidlertid i 1850 ved Oprettelsen af Embedet som Overpostmester gjort et Tilløb, men ogsaa kun et saadant, thi en fuldstændig Samling af det kjøbenhavnske Postvæsen under en øverste Chef blev, som det nu skal ses, ikke gennemført.

Paa Finanslovforslaget for 1850—51, der forelagdes den første Rigsdag, var Lønningerne for de kjøbenhavnske Postembedsmænd opførte med de samme Beløb, som var fastsatte i 1841, dog med 100 Rdl. højere Lønningssatser for Postskriverne. Forslaget var alt under Udvalgsbehandling i Folketinget, da Postforvalter A. P. Tillge den 3. Marts 1850 afgik ved Døden. Generalpostdirektionen henstillede straks til Finansministeren, at denne Lejlighed maatte blive benyttet til at vinde en større Enhed og en ikke alene i Henseende til Tid og Arbejde, men ogsaa for Publikums Tarv ønskelig Koncentrering af Postekspeditionsforretningerne heri Staden, og stillede i Forbindelse hermed Forslag om, at Brevpostkontoret og Pakkepostkontoret forenedes til eet Kontor med en Overpostmester som Chef, under hvem 2 Overpostkontrolører skulde have Tilsyn med Forretningernes Detail. Overpostmesteren foresloges lønnet med 2600 Rdl. og hver af Overpostkontrolørerne med 1400 Rdl. For det øvrige Personale skulde Lønningerne være som i Lovforslaget foreslaaet, men Antallet af Postkontrolører skulde formindskes med een. Den samlede Udgift til Lønninger vilde blive ialt 600 Rdl. mindre end hidtil.

Dette Forslag blev af Finansministeren stillet som Ændringsforslag til Finanslovforslaget med den Motivering, at Forretningernes stigende Mængde snart vilde nødvendiggøre, at Kontrolørernes Antal forøgedes, saafremt Kontorerne fremdeles skulde holdes adskilte, og Forslaget blev ogsaa vedtaget, dog med den Ændring, at Titelen »Overpostmester« forandredes til »Postmester« og at Postmesterens Gage bestemtes til 2400 Rdl. med 200 Rdl. personligt Tillæg.

At der fastsattes et personligt Tillæg, skønt en Udnævnelse til Embedet endnu ikke forelaa, kan man forstaa, eftersom det var en Forudsætning, at Postmesteren ved Pakkepostkontoret, hvis Embede blev nedlagt, skulde indtræde i det nyoprettede Embede, men det er vanskeligere at forstaa Motiveringen, at man ved en Forening af Kontorerne skulde kunne undgaa en ellers nødvendig Forøgelse af Kontrolørernes Antal, naar dette samtidig formindskedes med een. Antallet af Embedsmænd blev nemlig det samme som før, idet et Kontrolør-embede ophævedes og et Embede som Postmester for de forenede Kontorer oprettedes. I Virkeligheden fandt der ikke nogen Forening af Kontorerne Sted; disse fik en fælles Foresat, men iøvrigt holdtes de adskilte med en Overpostkontrolør i hvert Kontor som Chef.

Ifølge den vedtagne Lov var det kun Brev- og Pakkepostkontoret, der underlagdes en fælles Chef. Administrativt ordnedes det dog saaledes, at ogsaa Fodpostkontoret lagdes ind under denne Embedsmand, men Avispostekspeditionen,

Jernbanepostekspeditionen samt Personpost- og Befordringsvæsenets Ekspeditions-kontor forblev selvstændige Kontorer. En samlet Ledelse af det københavnske Postvæsen var aldeles ikke tilstræbt; det hensigtsmæssige i en saadan Ordning blev først erkendt under de følgende Aars stærke Udvikling, men der hengik dog 20 Aar, inden den fuldstændig gennemførtes.

Under Forhandlingerne paa Rigsdagen havde Finansministeren i Anledning af Ændringsforslaget om at forandre Titelen »Overpostmester« til »Postmester« udtalt, at Postvæsenet lagde nogen Vægt paa Titelen »Overpostmester«, da Stillingen ikke kunde sammenlignes med en Postmesters i en Provinsby, og enkelte af Folketingets Medlemmer udtalte sig ogsaa for denne Titel. Finansministeren vilde dog ikke modsætte sig Ændringsforslaget, som nærmest syntes fremsat, fordi man frygtede, at Titelen »Overpostmester« skulde drage et Forlangende om højere Lønning for Embedet efter sig, men han haabede senere, muligvis ved 3.

Overpostmester Frantz Christopher v. Jessen.

Behandling, at faa dette »Formspørgsmaal« afgjort. Der ses dog ikke at være gjort noget Forsøg paa at faa Ændringen fjernet, og som foran oplyst blev Finansloven vedtagen med Ændringen. I sin Forestilling til Kongen angaaende Embedets Besættelse udtalte Finansministeren, at han, uagtet Rigsdagen havde troet, at der ikke burde gives denne Embedsmands Stilling højere Betegnelse end Postmester, dog maatte være enig med Generalpostdirektøren i, at der, navnlig i det Forhold, hvori denne Embedsmand vilde komme til at staa til flere udenlandske Postautoriteter, var tilstrækkelig Grund til at tillægge ham Prædikat af Overpostmester. Indstillingen gik dog ikke ud paa at udnævne den paagældende Embedsmand til Postmester med Prædikat af Overpostmester, men paa at udnævne fra 1. Juli 1850 at regne Postmester ved Københavns

Pakkepostkontor F. C. v. Jessen til Overpostmester og Chef for Københavns Brev- og Pakkepostkontor, saaledes at han tillige skulde overtage Overbestyrelsen af de Københavns Fodpostkontor vedrørende Forretninger. Indstillingen bifaldtes ved kgl. Res. af 28. Juli 1850. Til de nyoprettede Overpostkontrolør-Embeder udnævntes samme Dag Postkontrolørerne Frederik Schnabel og Jacob Barner Worre.

Frantz Christopher v. Jessen, der saaledes blev Københavns første Overpostmester, var født 7. Februar 1810. Han havde først studeret Polyteknik, men opgav paa Grund af svageligt Helbred dette Studium og tog derefter juridisk Eksamen. Fra 1. April 1835 fik han efter Ansøgning Tilladelse til at indtræde i Generalpostdirektionen som Assessor auscultant, og 11. Maj 1839 blev han udnævnt til virkelig Assessor i Direktionen med en Gage af 400 Rdl. Denne Forfremmelse blev ham uden Tvivl til Del som en Anerkendelse af den Interesse, han udviste for Postvæsenet, og den overordentlige Flid, hvormed han satte sig ind i alle Enkeltheder af Administrationen. Han havde kort forud, og altsaa kun 4 Aar efter sin Indtræden i Direktionen, udgivet sin »Haandbog i det udvortes Postvæsen for Private og Postembedsmænd eller praktisk Vejledning ved den private Benyttelse af Brev- og Pakkeposterne, med beregnede Portotabeller«, et i høj Grad fortjenstfuldt Arbejde, hvorved der for første Gang er givet en samlet Fremstilling af de for Postens Benyttelse gældende Bestemmelser og Takster og tillige en udførlig Oversigt over Postruterne og Postgangen. For længst har denne Haandbog tabt sin Betydning som postalt Hjælpemiddel, men ved den Mængde Oplysninger, den indeholder om den Tids Takster og Postruter, har den blivende historisk Værd.

Paa Finansloven for 1850—51 var det endvidere vedtaget, at Bestyreren af Fodpostkontoret skulde lønnes med 1200 Rdl. aarlig foruden Kontorhold, at de Chefen for Københavns Avisekspedition tillagte 3 Procent af Abonnementsprisen for de fra København med Posten forsendte Aviser, hvorved han havde en Indtægt af ca. 1600 Rdl. aarlig foruden sin Lønning 800 Rdl., skulde inddrages og Ekspeditøren sættes paa en fast Gage, der stod i Forhold til Embedets ringe Betydning, samt at Ekspeditøren og Postskriveren ved Jernbanepostekspeditionen skulde lønnes med henholdsvis 800 og 500 Rdl. aarlig. De sidstnævnte Lønninger var foreslaaede til henholdsvis 1000 og 600 Rdl. under Henvisning til, at Jernbanepostekspeditionen i den Tid, den havde bestaaet, var bleven saaledes benyttet, at den var bleven et fuldstændigt regnskabsførende Postkontor. I 1849 var der gennem denne Ekspedition besørget 26,304 Breve samt 5640 Pakker og deriblandt Værdier af henimod en Million Rigsdaler. Jernbanepostekspeditionen havde siden dens Oprettelse været bestyret ved Konstitution af Kopist i Generalpostdirektionen Kammerjunker Frederik Christian Georg

Haxthausen, der nu, samme Dag som Jessen udnævntes til Overpostmester, blev udnævnt til Postekspeditor.

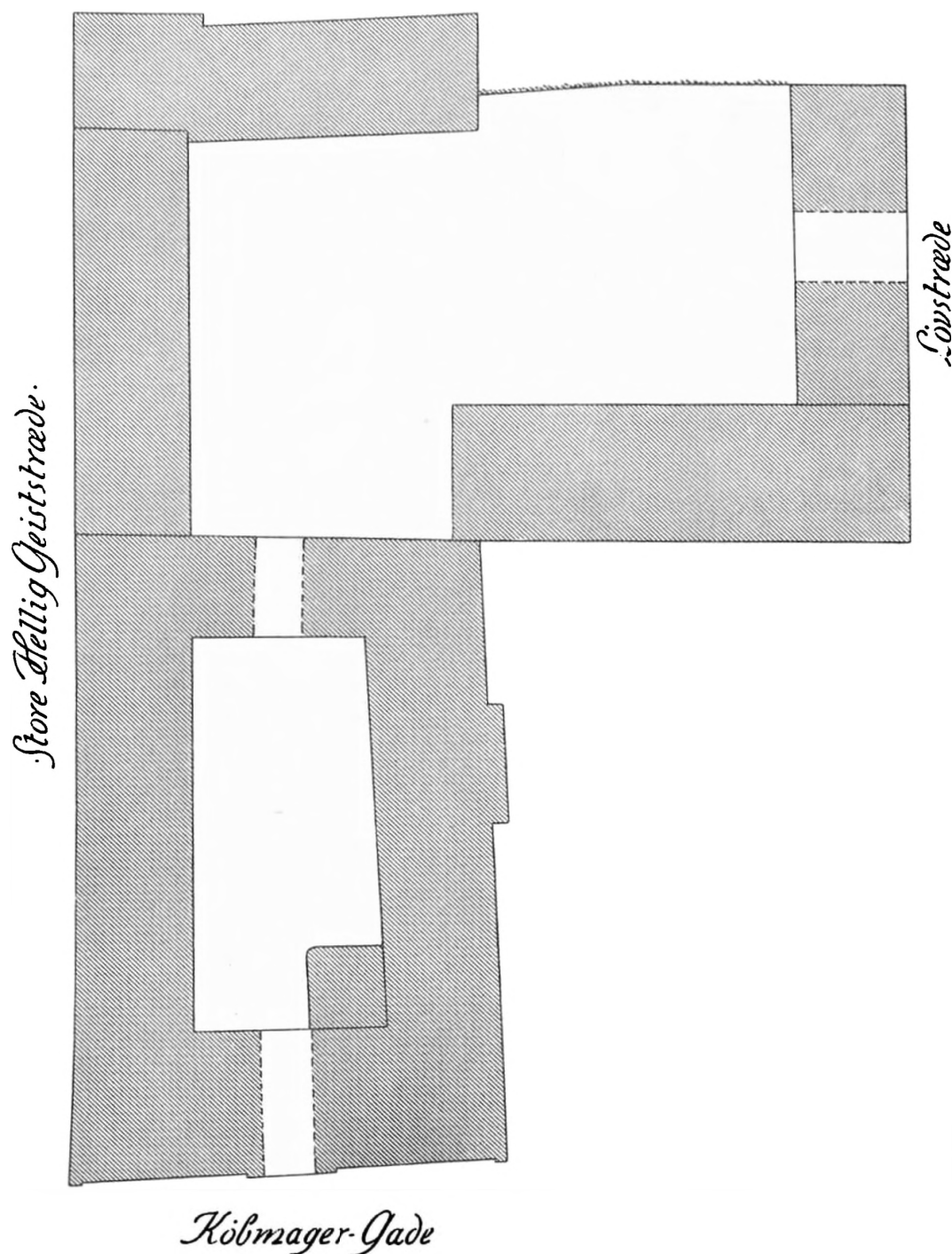
Ved Aabningen af Jernbanen mellem Kjøbenhavn og Roskilde var der blevet etableret Postkørsel mellem Postgaarden og Banegaarden ikke alene for Brev- og Pakkepost, men ogsaa for Rejsende. Rejsende fra Kjøbenhavn, der skulde befordres med Personposterne udover Roskilde, kunde nemlig lade sig indskrive for hele Rejsen ved Personpostkontoret i Kjøbenhavn, hvor de i saa Tilfælde maatte tiltræde Posten. De blev da ved Postvæsenets Foranstaltning befordrede til Banegaarden, hvorfor erlagdes en Betaling af 24 Sk. pro Persona, men desuden maatte der for Rejsen mellem Kjøbenhavn og Roskilde løses Billet til 2. Klasse. Ved at man først lod sig indskrive i Roskilde kunde Rejsen saaledes foretages billigere, men det var dog ikke faa Rejsende, der lod sig indskrive ved Personpostkontoret. En for Aaret 1854 foretaget Opgørelse viser, at der i dette Aar i alt befordredes 4590 Rejsende fra Postgaarden til Banegaarden.

Til Befordring af de Rejsende benyttedes en Omnibus, hvortil i fornødent Fald afgaves lukkede Bivogne. Til Brevpostens Befordring benyttedes en firhjulet Karriol og til Pakkepostens Befordring lukkede Pakvogne. De nødvendige Vogne blev anskaffede af Postvæsenet og derefter for Anskaffelsessummen overdragne de Kontrahenter, som paatog sig Befordringens Fremførelse, dog at Kontrahenterne af Postkassen erholdt et Laan saa stort som Vognens Købesum mod at afdrage Laanet i en vis Aarrække.

Fra gammel Tid bestod der i Kjøbenhavn et Postholderi, hvis enkelte Medlemmer, i alt 6, antoges af Generalpostdirektionen. Postholderiet besørgede hele den kontraktmæssige Kørsel samt afgav alle Ekstrapostbefordringer, alt efter Tur og Omgang mellem dets Medlemmer. En stor Del af Kørselen bortfaldt imidlertid, da ved Aabningen af Jernbanen de fleste Poster befordredes med denne, men i Stedet for overtog Postholderiets Medlemmer Befordringen af Pakkeposten mellem Postgaarden og Banegaarden samt af de Rejsende til Banegaarden. Kørselen med Brevpostvognen mellem Postgaarden og Banegaarden samt en alt bestaaende Postkørsel mellem Postgaarden og Toldboden holdtes imidlertid udenfor Postholderiets Omraade. For den sidste var en Vognmand Lassen Kontrahent, og den førstnævnte bortkontraheredes til en Vognmand Jespersens, Enke. Da hun i 1849 døde, overgik Befordringen til Vognmand J. Rasmussen, der tillige var Postholder, og han overtog senere ogsaa Postkørselen til og fra Toldboden. Postvæsenets samlede Udgift for Bykørselen var da ca. 2000 Rdl. aarlig.

Hjemstedet for det kjøbenhavnske Postvæsen var fremdeles Postgaarden paa Købmagergade. Her var imidlertid efter Personposternes Oprettelse, og efter

at Dagvognsekspektionen var henlagt hertil, Gaardsrummet blevet for lille, og da tilmed to tilstødende Ejendomme, Nr. 125 og 126 i Løvstræde, ansaas for

Grundplan af Postgården, efter Maalet af 1844.

brandfarlige Naboer, foruden at de havde Vinduer ud til Postgården, hvad man fandt mindre betryggende, blev disse Ejendomme i 1843 købt af Postvæsenet for 25,637 Rdl. og derefter nedrevne, hvorved den inderste Gaard blev betydelig

større. I Stedet for den hidtidige Udkørsel til Løvstræde gennem den smalle Gang indrettedes den nuværende Udkørsel, medens der paa det Grundstykke, hvor Udkørselen hidtil havde været, opførtes den endnu staaende Bygning med Vinduer ud til Gaarden og til Løvstræde. Gaardens Udstrækning og Bebyggelse var derefter, som hosstaaende Grundplan fra 1844 viser.

Ved Slutningen af det Tidsrum, her er omhandlet, var Postgaardens Lokaler anvendte paa følgende Maade: Brevpostkontoret havde Lokale i Stuen til højre for Porten fra Købmagergade med Opgang i Porten. Lokalet strakte sig i Sidefløjen til den Indgang fra Gaarden, som endnu findes, og hvor en Trappe ligesom nu førte op til første Sal. Paa den anden Side af denne Indgang, hvor der nu er Budstue, var Fodpostkontoret. Til venstre for Porten fra Købmagergade havde Pakkepostkontoret Lokale, hvortil var Indgang fra Gaarden straks inden for Porten ad en Trappe, der førte op til anden Sal. I Sidefløjen til venstre var Generalpostdirektionens Bogholderkontor, hvortil førte en Trappe omtrent paa det Sted, hvor der nu er Gennemgang til Walkendorfs-gade. Paa første Sal havde første Postsekretariat Kontor, og her havde tillige Generalpostdirektøren sin Embedsbolig, dels ud imod Købmagergade og Helliggeiststræde, dels ud imod Gaarden. Paa anden Sal havde 2. og 3. Postsekretariat samt den Kommitterede under Generalpostdirektionen Kontorer. I Baggaardens Sidebygning ud imod Helliggeiststræde laa først Personpost- og Befordringskontoret, derefter Generalpostdirektørens Hestestald og endelig sidst i Bygningen Avisekspeditionen. Paa første Sal i Bagbygningen var Bolig for en Postskriver ved Personpostkontoret og for Generalpostdirektionens Bud, og nedenunder var Generalpostdirektørens Vognremise. I Bygningen ud imod Løvstræde var i Stueetagen Postkassererens Kontor, paa anden Sal Revisionskontoret. Paa første Sal havde Generalpostdirektørens Sekretær et Par Værelser til Bolig og Kontor, medens den øvrige Del hørte til Generalpostdirektørens Bolig.

I 1840 var der i Tværbygningen over Gennemkørselen blevet anbragt et Ur, »hvorved«, som Generalpostdirektionen bemærker, »et længe følt og gentagne Gange paaklaget Savn er afhjulpet«.

Som flere Gange berørt var der altid ved Posternes Ankomst et livligt Røre ved Postkontoret. Saa snart Posten var ankommen, strømmede Folk til Postgaarden for at faa Breve og Aviser udleverede. Noget havde dette tabt sig, efter at Posternes Ankomsttid, særlig som Følge af Etableringen af Postdampskib paa Store Bælt, var bleven mere regelmæssig og da altid faldt tidlig om Morgen. Det var ogsaa, som tidligere omtalt, efterhaanden blevet det almindelige, at Brevene udbragtes af Postbudene i Stedet for at afhentes af Adressaterne. Oprettelsen af Personposterne, hvormed ogsaa den mere velhavende Del af Befolkningen, der hidtil havde benyttet Ekstrapost, nu rejste, havde imidlertid

skabt et Røre af en anden Art paa Postgaarden, særlig naar Posterne ankom. Et godt Indtryk heraf faar man af en Skrivelse, som Generalpostdirektionen i 1838 sendte Politidirektøren, og hvori det hedder: »Da en Del Sjøvere ved Posternes Ankomst tage Plads med deres Bærebøره udenfor Postgaardens Port paa Fortovet og derved spærre Passagen til Gaarden, ligesom og flere Droskekuske, under Paaskud af at være bestilte af de Rejsende, søge at trænge sig ind i Postgaarden med deres Vogne bag efter Posterne, anmodes Politidirektøren om at foranledige posteret en Politibetjent i Postgaarden til de Tider, da de fleste Poster indtræffe, nemlig Mandag, Tirsdag, Torsdag og Fredag fra Kl. 6—9 Fm.«.

SJETTE AFSNIT

1850—1880

DEN overordentlige Fremgang i økonomisk Henseende, der kendetegner det i forrige Afsnit omhandlede Tidsrum, ikke alene fortsattes, men tog endnu mægtigere Fart i de Aar, som nu skal omtales. For Postvæsenets Vedkommende var de første Aar af denne Periode den store Gennembrudstid, da Portoreformen, den ensartede lave Porto for indenrigske Breve, gennemførtes ved Loven af 10. Marts 1851, samtidig med at Frimærkesystemet indførtes.

Indførelsen af Frimærker, der muliggjorde Anvendelsen af Postbrevkasser, betød for Publikum en meget betydelig Udvidelse i Adgangen til at benytte Brevposten og for Postvæsenet en uhyre Lettelse i Arbejdet. Man vil i det hele ikke kunne tænke sig de nu til Dags forekommende Brevmængder besørgede, saafremt alle Breve skulde modtages ved Posthusene og Porto for dem betales kontant. Hvilket Utal af Posthuse vilde dette ikke have krævet, medens enhver Brevkasse nu paa en vis Maade repræsenterer et Posthus. Betingelsen for, at Frimærker og Postbrevkasser fuldt ud kan gøre Nytte, er imidlertid, at Taksten for Brevene er saa enkel, at hver Mand kender den. Denne Betingelse blev, saa vidt som det paa den Tid var muligt, opfyldt ved Fastsættelsen af den ensartede Porto for Breve i Indlandet. Efter den i Bern 1874 afsluttede internationale Postkonvention, der tiltraadtes af Danmark, og som udvidedes i 1877, blev ogsaa Porto for Breve til Udlandet ensartet, og Nyttens af Frimærkerne og Brevkasserne blev derved fuldstændig.

Foruden af Portoreformens Gennemførelse kendetegnes denne Periode ved en Udvidelse af Postgangen i et hidtil ukendt Omfang, en Følge af Jernbaners Anlæggelse paa alle Landets Hovedruter. Den 27. April 1856 aabnedes Jernbanestrækningen Roskilde-Korsør, og sidstnævnte By blev nu Hovedovergangspunktet for Posterne til og fra Sjælland. Postdampskibe sattes i Gang een Gang daglig mellem Korsør og Kiel og mellem Korsør og Aarhus og 2 Gange daglig mellem Korsør og Nyborg. Københavns Forbindelse med det sydlige Udland blev derved betydelig hurtigere end hidtil; Posten, som afgik fra København Kl. 7 Em., var nu i Hamburg den følgende Formiddag Kl. 10, og om-

vendt ankom den Post, der gik fra Hamburg Kl. 5 Em., til København næste Dags Formiddag Kl. 10¹/₂. Derimod blev Forbindelsen ikke hyppigere, og indtraadte der paa Grund af Isforhold Standsning i Dampskibsfarten, saa at Posten maatte gaa over Nyborg-Assens-Haderslev, varede Turen mellem København og Hamburg et Døgn længere. Postdampskibene mellem København og Stettin og mellem København og Wismar vedblev endnu nogle Aar deres Farter, men som Følge af den forbedrede Forbindelse over Korsør-Kiel viste de sig snart overflødige, og med Udgangen af Aaret 1861 inddroges de*.

Kjøbenhavns Forbindelse med Jylland blev ved Korsørbanens Aabning baade hyppigere og hurtigere, idet der i Stedet for den 2 Gange ugentlige Postdampskibsfart mellem Kallundborg og Aarhus etableredes daglig Postdampskibsfart mellem Korsør og Aarhus med Afgang fra Korsør efter Morgentogets Ankomst fra København og med Ankomst til Aarhus Kl. 5 Em. Fra Aarhus afgik Dampskibet Kl. 12 Md. med Ankomst til Korsør Kl. 6 Em. i Forbindelse med Jernbanetoget, der ankom til København Kl. 10¹/₂ Aften. Hermed ophørte ogsaa den Diligencepost, der hidtil havde været etableret fra Roskilde til København til Befordring af den fra Jylland over Kallundborg indgaaende Brev-, Pakke- og Personpost (se Side 40).

Korsørbanens Aabning foranledigede tillige en Forandring i Kjøbenhavns Forbindelse med det sydlige Sjælland og Lolland-Falster. Diligencen, der hidtil havde gaaet mellem København og Nakskov over Kjøge, Rønnede og Vordingborg, inddroges, og Posten til og fra disse Steder befordredes nu med Jernbanen mellem København og Taastrup og mellem København og Ringsted. Diligencer etableredes mellem Taastrup og Vordingborg over Kjøge og Rønnede med Sideposter til Storehedinge, Næstved og Præstø og mellem Ringsted og Nakskov over Næstved og Vordingborg.

Posterne fra og til København befordredes altsaa nu for den langt overvejende Dels Vedkommende med Jernbanen, og al Indskrivning ved Personpostkontoret af Rejsende, der skulde afgaa med Jernbane fra København, ophørte og dermed ogsaa Personbefordringen fra Postgaarden til Banegaarden. Personbefordringen fra og til København med Posten var nu indskrænket til et Minimum imod tidligere. Kun med Nordsjælland vedligeholdtes Forbindelsen endnu med Dili-

* Da Krigen i 1864 udbrød, og Postforbindelsen gennem Holsten blev afbrudt, standsede Postfarten Korsør-Kiel. Posten til Udlandet sendtes fra 4. Febr. over Sverige og derfra videre ved Hjælp af en af det svenske Postvæsen etableret Postdampskibsfart mellem Ystad og Warnemünde. Fra 13. Febr. etableredes imidlertid 3 Gange ugentlig Dampskibsfart mellem København og Lübeck, hvilken fra April udvidedes til 6 Gange ugentlig. Ruten Ystad-Warnemünde skulde herefter kun benyttes, naar Brevene ad denne Vej kunde naa hurtigere frem. Efter Fredsslutningen ophørte fra 28. Novbr. Farten København-Lübeck, og i Stedet for etableredes Postdampskibsfart mellem Korsør og Lübeck. Denne vedblev, indtil fra 1. Januar 1867 Postdampskibsfarten Korsør-Kiel genoptoges.

gencen. Mellem København og Helsingør over Lyngby og Hørsholm var som hidtil 2 Gange daglig Forbindelse, nemlig fra København Kl. 11^{1/2} Fm. og 11^{1/2} Em. og fra Helsingør Kl. 1^{1/2} og 11^{1/2} Em. Til Befordringen brugtes om Dagen 4^{1/2} Time, om Natten 6 Timer. I Dampskibssæsonen, fra 1. April til Udgangen af September, gik Dagposten dog kun mellem København og Hørsholm, og i den Tid sendtes Post med Dampskibene. Mellem København og Hillerød over Lyngby, Nyholte og Bloustrød gik daglig en Diligence med Afgang saavel fra København som Hillerød Kl. 6 Em. de 4 Dage af Ugen og Kl. 8 Fm. de 3 Dage. Til Befordringen brugtes 3 Timer. Den 9. Juni 1864 aabnedes imidlertid Jernbanen mellem København og Helsingør over Hillerød, efter at Sidebanen Hellerup-Klampenborg Aaret forud var taget i Brug, og hermed hævedes de sidste fra København udgaaende Diligenceruter.

Trods de betydelige Forbedringer i Postgangen i disse Aar manglede der dog endnu meget i, at Hovedstadens Forbindelse med det øvrige Land og Udlandet kunde kaldes tidssvarende. Paa Hovedruten var der endnu kun Jernbane mellem København og Korsør, medens gennem Fyen og Jylland baade Rejsende og Post var henviste til Diligencerne. Ved Loven af 10. Marts 1861 var imidlertid Anlæg af Jernbaner gennem Fyen og langs den jyske Østkyst besluttet, og 3. Septbr. 1862 aabnedes Jernbanestrækningen Aarhus-Randers, 21. Juli 1863 Strækningen Langaa-Viborg og 17. Oktbr. 1864 Strækningen Viborg-Skive. Krigen i 1864 sinkede en Del af Anlægene, og først 7. Sptbr. 1865 aabnedes Jernbanestrækningen Nyborg-Middelfart. Denne fik dog først Betydning for Hovedstadens Forbindelse med Udlandet, da fra 1. Novbr. 1866 Jernbanestrækningen Fredericia-Vamdrup aabnedes samtidig med, at den fyenske Jernbane forlængedes til Strib; thi derved var der skabt Jernbaneforbindelse paa hele Ruten mellem København og Hamburg og 2 Gange daglig Forbindelse mellem disse Byer, nemlig — foruden over Korsør-Kiel — over Vamdrup med Toget Kl. 6⁴⁰ Fm. fra København, i Hamburg Kl. 9³⁰ Em., og fra Hamburg Kl. 6⁴⁵ Fm., i København Kl. 10³⁰ Em. Den 17. Novbr. 1865 aabnedes Strækningen Skive-Struer og 3. Novbr. 1866 Strækningen Struer-Holstebro. To Aar efter, 4. Oktbr. 1868, aabnedes Jernbanestrækningen Aarhus-Fredericia, hvorefter Posten mellem København og Jylland førtes gennem Fyen, og Postdampskibsfarten Korsør-Aarhus ophørte. København havde nu ligeledes 2 Gange daglig Forbindelse med Jylland, hvor 18. Sptbr. 1869 Jernbanestrækningen Randers-Aalborg blev aabnet. Hermed var de i Loven af 10. Marts 1861 bestemte Anlæg afsluttede, men hermed havde København ogsaa opnaaet den Postforbindelse med Fyen, Jylland og det sydlige Udland, som i sine Hovedtræk har holdt sig til vore Dage.

Paa Sjælland aabnedes 4. Oktbr. 1870 Banestrækningen Roskilde-Masnedesund,

og efter at der i Aarene 1872—74 var anlagt Jernbaner paa Falster og Lolland, havde Kjøbenhavn ogsaa 2 Gange daglig Postforbindelse med disse Landsdele. Endnu skal kun nævnes, at der 30. Decbr. 1874 aabnedes en Jernbane mellem Roskilde og Kallundborg og 17. Juni 1879 en Jernbane mellem Kjøbenhavn og Frederikssund.

Kjøbenhavns Postforbindelse med Sverige fandt ved Begyndelsen af det Tidsrum, her omhandles, Sted med Dampskibe, særlig paa Gøteborg, Helsingborg og Malmø. Naar Sundet om Vinteren var tillagt, befordredes Posten saa vidt muligt een Gang daglig med Færgebaad mellem Helsingør og Helsingborg. Med Norge fandt Forbindelsen i Sommertiden, sædvanlig fra 1. April til ult. Oktober, Sted med det norske Postvæsens mellem Kristiania, Gøteborg, Helsingør og Kjøbenhavn farende Dampskibe, om Vinteren via Helsingør-Helsingborg-Svine-sund. Efter at der fra 1874 var bragt Jernbaneforbindelse i Stand mellem Malmø og Stockholm, førtes Posten mellem Danmark og Sverige hovedsagelig over Malmø, mellem hvilken By og Kjøbenhavn Dampskibsforbindelsen efterhaanden udvidedes til flere Gange daglig Fart. Da i 1865 de norske Jernbaner bragtes i Forbindelse med de svenske, førtes ogsaa for Norges Vedkommende Hovedforbindelsen over Malmø, men da endnu en Del af Vejen (Karlstad-Arvika) maatte tilbagelægges med Diligence, tog Turen mellem Kjøbenhavn og Kristiania 2 Døgn og 7 Timer. Postdampskibsfarten om Sommeren mellem de to Hovedstæder blev derfor bibeholdt, men ophørte i 1870, fra hvilket Tidspunkt Posten paa hele Ruten befordredes pr. Jernbane.

Den i 1850 mellem Kjøbenhavn og Rønne etablerede Dampskibsfart var i flere Aar indskrænket til een Gang ugentlig og fandt kun Sted fra medio Marts til Udgangen af November. Den øvrige Tid af Aaret sendtes Posten een Gang ugentlig med Sejlskibe, men i strenge Vintre havde man ofte i længere Tid ingen Postforbindelse med Bornholm. Af en Indberetning fra Overpostmesterembedet til Generalpostdirektøren om Postforbindelsen i 1855 ses det saaledes, at Posten fra Bornholm af 31. Januar ankom til Kjøbenhavn den 6. Febr., og at Posterne for hele Februar Maaned først ankom d. 13. Marts. Fra 1860 udvidedes Forbindelsen til 2 Gange ugentlig den meste Tid af Aaret, medens Posten under Dampskibsfartens Standsning blev sendt over Ystad, mellem hvilken By og Rønne den forsendtes med Dæksfartøj 2 Gange ugentlig. Dampskibsfarten udvidedes senere yderligere, saa at der i 1880 var 4 Gange ugentlig Dampskibsforbindelse i Sommermaanederne, 3 Gange ugentlig Foraar og Efteraar og 2 Gange ugentlig i Maanederne Januar-Marts, for saa vidt Isen ikke lagde Hindringer i Vejen, i hvilket Tilfælde Posten som tidligere gik over Ystad, hvorfra Forbindelsen med Rønne dog nu fandt Sted med Dampskib.

I den heromhandlede Periode blev der ogsaa etableret en regelmæssig Post-

forbindelse med Island og Færøerne, hvormed der hidtil kun havde været Forbindelse ved Skibslejlighed. Fra Begyndelsen af Halvtredserne blev der paa Regeringens Foranstaltning hvert Aar, i Reglen den 1. Januar, afsendt et Postskib til Island, hvormed kunde forsendes Breve og Aviser for den for lignende Forsendelser til Storbritannien gældende Porto. Der eksisterede imidlertid ikke noget Postvæsen paa Island, og Postsagerne blev derfor afgivne til Amtmanden, som sørgede for deres Aflevering eller Viderebefordring. Først ved Forordningen af 26. Febr. 1872 blev der organiseret et Postvæsen paa Island under Justitsministeriets Overbestyrelse, og ved en Bekendtgørelse af 26. Septbr. 1872 ordnedes Postudvekslingen mellem det danske og islandske Postvæsen. Allerede fra Begyndelsen af Aaret 1870 havde imidlertid det danske Postvæsen overtaget Dampskibsforbindelsen mellem København, Færøerne og Island med Regeringsdampskibet »Diana«, der de følgende Aar fra 1. Marts til Udgangen af November Maaned udførte 7 Ture mellem København, Færøerne og Island. Senere overtog Det forenede Dampskibsselskab denne Dampskibsfart.

Vi har nu set, hvilke postale Fremskridt denne Periode i al Almindelighed har at opvise, men naar vi paa Baggrund heraf specielt skal betragte Udviklingen af Hovedstadens Postvæsen, melder der sig en Faktor, hvis Indvirkning er af den største Betydning, nemlig den mægtige Fremgang Byen gjorde i dette Tidsrum. Medens saaledes Københavns Indbyggerantal i Tiaaret 1840—1850 kun steg med $7\frac{1}{2}$ pCt., steg det i det følgende Tiaar med 19,23 pCt. Paa dette Tidspunkt begyndte Byen at sprænge det snævre Hylster, der hidtil i Form af Voldene havde indsluttet den, idet man, efter at Demarkationslinien ved Loven af 6. Januar 1852 var rykket nærmere ind til Byen, gik i Gang med at bebygge Terrainerne udenfor denne og rev de gamle Porte ned for at skaffe tidsvarende Adgangsveje til Byen. Bebyggelsen grupperede sig i Begyndelsen særlig om Nørrebrogade og Vesterbrogade og de mellemliggende Terrain, hvor navnlig Villabygninger opførtes. Senere anlagdes paa en Del af Orlogsværftet Gammelholmskvarteret, og efter Voldenes Nedbrydning blev det tidligere Fæstningsterrain bebygget. Byggeriet i Forstæderne skred rask frem, efterhaanden ogsaa til Østerbro og Amagerbro, og førte til en Sammenbygning af Amagerbro med Sundbyerne, af Vesterbro med Frederiksberg, af Nørrebro med Utterslev og endelig af Vester-, Nørre- og Østerbro indbyrdes. Under alt dette forøgedes Folkemængden betydelig; Københavns og Frederiksbergs Indbyggerantal, der i 1850 tilsammen udgjorde ca. 133,000, var i 1880, Sundbyerne og Utterslev medregnede, ca. 280,000, altsaa mere end fordoblet.

Den omfattende Udvidelse af Postgangen og Portoreformens Gennemførelse

maatte selvfølgelig i Forbindelse med den økonomiske Fremgang og Folketallets stærke Stigning have en betydelig Udvikling af Hovedstadens Postvæsen til Følge og krævede omfattende Reforme heri. Kjøbenhavns Postvæsen var, som det vil erindres, ikke en organisk Helhed; det var kun Brev- og Pakkepostkontoret samt Fodpostkontoret, der i 1850 var blevne forenede i det da oprettede Overpostmesterembede, medens Avisekspeditionen og Jernbanepostekspeditionen samt Personpost- og Befordringsvæsenets Ekspeditionskontor var forblevne selvstændige. Som en Afdeling af Overpostmesterembedet oprettedes endvidere i Marts 1852 en Postekspedition paa Toldboden, der fik Lokale i en dertil særlig opført Postbygning, hvortil var bevilget 15,500 Rdl. Denne Postekspedition, der forestodes af en Postkontrolør, varetog Ekspeditionen af de paa Kjøbenhavn farende Postdampskibe saavel hvad Rejsende som Gods angik. Paa Toldboden havde siden 1781 været et Brevkontor, gennem hvilket Breve til og fra de danske Kolonier besørgedes ved Hjælp af de herpaa farende Skippere. Dette Kontor sorterede under Toldvæsenet og bestyrede af en af Toldbetjentene, men efter Oprettelsen af Toldbodpostekspeditionen blev det med Udgangen af Juni Maaned 1852 ophævet og Ekspeditionen af Posten med Skippere til og fra de dansk-vestindiske Øer overtaget af Postvæsenet.

Ved Lønningsloven af 27. Januar 1852 blev der i Stedet for Personpost- og Befordringsvæsenets Ekspeditionskontor oprettet 2 Kontorer, nemlig Kjøbenhavns Personpostkontor med en Postmester som Chef og Befordringskontoret, af hvilket Personpostmesteren tillige var Bestyrer. Avisekspeditionen ophøjedes til Kontor under Navn af »Kjøbenhavns Aviskontor« med den tidligere Ekspeditør som Chef, og ligeledes blev Jernbanepostekspeditionen gjort til Postkontor under Navn af »Kjøbenhavns Jernbanepostkontor« med en Postmester som Chef. Postmesteren ved Personpostkontoret fik i Lønning 900 Rdl. og som Bestyrer af Befordringskontoret ligeledes 900 Rdl. samt til Kontorhold 250 Rdl. for hvert Embede. Chefen for Aviskontoret fik i Lønning 900 Rdl., desuden fik han til Kontorhold 1000 Rdl. Postmesteren ved Jernbanepostkontoret fik i Lønning 1200 Rdl. og til Kontorhold 400 Rdl. For Overpostmesteren fastsattes Lønningen til 2600 Rdl. og Kontorholdet til 2400 Rdl., de 2 Overpostkontrolørers Lønning forhøjedes til 1500 Rdl. Antallet af Postkontrolører bestemtes til 5, hvoraf 2 paa 1200 Rdl. og 3 paa 900 Rdl., Antallet af Postskrivere til 15 og af Postbude til 46. Desuden skulde der ved Personpostkontoret være en Postskriver og 5 Postbude, ved Befordringskontoret 2 Postskrivere og ved Jernbanepostkontoret en Postskriver og et Postbud.

Lønningsloven medførte ikke nogen Forandring i det kjøbenhavnske Postvæsens Organisation. Ved dens Ikrafttræden var Jessen endnu Overpostmester, men Aaret efter, 14. Oktbr. 1853, afgik han ved Døden kort efter at være vendt

hjem fra en Tjenesterejse til Tyskland, hvor han havde sat sig ind i Postforholdenes Ordning i derværende større Byer. Embedet blev opslaaet ledigt og foreløbig bestyret ved Konstitution af de 2 Overpostkontrolører, saaledes at de hver for sig besørgede de deres Kontorer vedrørende Sager, og at Sager, der berørte begge Kontorer, besørgedes af den ældste, Schnabel. Som Ansøgere til Embedet meldte sig 4 Postmestre, nemlig Kammerjunker Meyern i Preetz, Ritmester Faber i Frederikshavn, Kammerraad Thomsen i Randers og Justitsraad Thayssen ved Personpostkontoret i København og desuden Chefen for første Postsekretariat, Castenschiold. Det synes at have været vanskeligt at opnaa Enighed om, hvem der skulde indstilles; thi Embedet blev opslaaet ledigt den 10. Novbr. 1853, men først den 18. Maj 1854 nedlagde Finansministeren Forestilling for Kongen om Embedets Besættelse. Som Nr. 1 indstilledes Castenschiold, som Nr. 5 Thayssen, men det fremgaar tydeligt af Forestillingen, at Kampen har staaet om disse to, og at Generalpostdirektøren har ønsket Castenschiold udnævnt. Thayssen har vistnok gjort sig store Anstrengelser for at faa Embedet; thi han tilbød vedblivende Bestyrelsen af Personpostkontoret og Befordringskontoret uden særlig Godtgørelse, og formodentlig har der ogsaa været Kræfter i Bevægelse for hans Kandidatur. Forestillingen om Embedets Besættelse er nemlig som anført nedlagt den 18. Maj, men først den 14. Juni faldt den kongelige Resolution, hvorved Castenschiold udnævntes til Overpostmester med Forpligtelse til at bo i Posthusets umiddelbare Nærhed og ikke at oppebære nogen som helst Dusør, af hvad Navn nævnes kan*.

Theodor Christian Castenschiold, der var født i Næstved 30. April 1814, var efter i 1839 at have taget juridisk Embedseksamen bleven ansat som Volontør i Generalpostdirektionen. I Vinteren 1842—43 arbejdede han, for at sætte sig ind i det praktiske Postvæsen, ved Horsens Postkontor, og han blev kort Tid derefter udnævnt til Kopist. Skønt han som juridisk Kandidat med første Karakter havde al mulig Udsigt til at opnaa en højere Stilling i Administrationen, ytrede han dog Ønske om at ombytte sin Virksomhed i Administrationskontorerne med et mindre Postmesterembede og søgte bl. a. i 1845 Postmesterembedet i Præstø, men han opnaaede ikke at faa det, skønt han af Generalpostdirektionen var indstillet dertil. Samme Aar blev han imidlertid Fuldmægtig, og 6. Oktbr. 1850 udnævntes han til Postsekretær og Chef for første Postsekretariat. Han var en fin og nobel Mand af en yderst retskaffen Karakter, men efter alt at dømme vistnok lidet initiativrig. Som Overpostmester var han dog altid rede til at fremme de Forslag om Forbedringer, der fremsattes af de

* Af hvilken Grund, den sidste ret paafaldende Betingelse er fastsat, vides ikke, men den lader formode, at man har villet en hidtil uheldig Praksis til Livs. Det kan i Forbindelse hermed anføres, at der i en Artikel i Dagbladet for 1. Juli 1853 klagedes over, at Adgangen til Indlevering af Breve efter den befalede Indleveringstid gjordes afløngig af Dusører.

ham underordnede Embedsmænd, som havde hans Tillid, og med hvem han arbejdede i bedste Forstaaelse, men det var ikke altid let for ham at sætte noget igennem. Hans 22aarige Virksomhed i det københavnske Postvæsen faldt imidlertid i en Periode, hvor Udviklingen tog Fart, og hvor der derfor nødvendigvis maatte foregaa store Forandringer, og i denne Periode blev da ogsaa den Organisation af det københavnske Postvæsen tilvejebragt, som i sine Hovedtræk har holdt sig til vore Dage. Hermed skal dog ikke være sagt, at de organisatoriske Forandringer skyldtes Castenschiolds Initiativ; thi efter alt at dømme blev mangt og meget i den Henseende fastslaaet af Postbestyrelsen uden forudgaaende Samraad med ham.

Det vil erindres, at det københavnske Postvæsens Virksomhed i Henseende til Befordring af Rejsende efter Korsørbanens Aabning kun blev af ringe Betydning. Personpostkontoret saavel som Befordringskontoret (Ekstrapoststationen) vedblev dog foreløbig at bestaa som selvstændige Kontorer, indtil ved kgl. Res. af 17. Marts 1860 Embedet som Personpostmester i Kjøbenhavn ophævedes fra 1. April s. A., og de dermed forbundne Forretninger tilligemed det ved samme ansatte Forretningspersonale indordnedes da under Overpostmesterembedet, ved hvilket samtidig ansattes endnu en Postkontrolør, som herefter varetog Forretningerne ved Personpostens og Befordringsvæsenets Kontorer. Ved kgl. Res. af 24. s. M. blev Personpostmesteren, Justitsraad L. A. Thayssen, entlediget med Vartpenge og udnævnt til Etatsraad*. Efter Aabningen af den nordsjællandske Jernbane i Juni 1864 hævdes som tidligere omtalt de sidste fra Kjøbenhavn udgaaende Diligenceruter, og hermed ophørte Personpostkontoret at bestaa. Da Ekstrapoststationen fra 1. Oktbr. 1865 blev nedlagt, forsvandt dermed ogsaa Befordringskontoret, hvis Personale med Lovgivningsmagtens Samtykke overgik til Brev- og Pakkepostkontorerne under Hensyn til Forretningernes Forøgelse ved disse Kontorer.

Samtidig med, at Personpostkontoret fra 1. April 1860 for den korte Tid, det endnu havde tilbage, blev gjort til en Afdeling af Overpostmesterembedet, blev ogsaa Aviskontoret indordnet under Embedet, og hermed var altsaa alle de Postkontorer, der havde Lokale paa Postgaarden. Afdelinger af Overpostmesterembedet.

Under Overpostmesterembedet hørte som tidligere omtalt ogsaa Postekspeditionen paa Toldboden. Denne var som nævnt oprettet af Hensyn til de paa Kjøbenhavn farende Postdampskibe, men her kunde dog ogsaa indleveres Breve og Pakker til Afgang med disse Skibe. Da efter Korsørbanens Aabning Post-

* Thayssen, der ved sin Entledigelse kun var 54 Aar gammel, oprettede straks efter et Kontor for direkte Indskrivning og Ekspedition af Rejsende og Gods samt en Bybudeekspedition, den Gang noget ukendt her. Han blev administrerende Direktør for Kjøbenhavns Sporvognsselskab fra dets Oprettelse i 1863 og døde i Kjøbenhavn d. 4 Septbr. 1868.

dampskibene mellem Kjøbenhavn og Stettin henholdsvis Wismar inddroges, tabte denne Ekspedition en Del af sin Betydning, og det blev derfor bestemt, at Pakkepostgods fra Udlandet, der tidligere var afleveret til Toldvæsenet paa Postgaarden, skulde, naar det med Korsørbanen forsendtes til Kjøbenhavn, af Postvæsenet afleveres til Toldvæsenet i Postekspeditionslokalet paa Toldboden, og Ekspeditionen af den ankommande udenlandske Pakkepost henlagdes derfor fra Pakkepostkontoret til Toldbodpostekspeditionen, hvorfra Adressebrevene til de til Toldvæsenet afleverede Forsendelser derefter udbragtes ved særlige Bude. Senere blev denne Ekspedition tillige Indleveringsposthus for alle Arter af Forsendelser, dog kun med Ekspeditionstid fra Kl. 8 Fm. til 3 Em.

Af de kjøbenhavnske Postkontorer stod fremdeles Kjøbenhavns Jernbanepostkontor udenfor Overpostmesterembedet. Dette Kontor varendnu kun Indleveringsposthus, men dets Forretningsomraade blev snart betydelig udvidet. Efterhaanden som Byen voksede, blev det nemlig nødvendigt

Overpostmester Th. C. Castenschiold.

at oprette Posthuse i Forstæderne, og Postbestyrelsen fandt det da hensigtsmæssigt tillige at etablere Brevombæring fra disse Posthuse samt fra Jernbanepostkontoret. Herved tilsigtede man at skaffe Behoerne af Forstæderne deres Breve tidligere i Hænde, idet Brevene undervejs i Jernbanepostbureauerne skulde sorteres saaledes, at de til Forstæderne bestemte straks ved Ankomsten til Kjøbenhavn kunde dirigeres til de respektive Posthuse og omdeles derfra i Stedet for at gaa til Brevpostkontoret paa Postgaarden og udbringes derfra.

Fra 15. Juli 1862 oprettedes derfor 3 mindre, ikke-regnskabsførende Postekspeditioner henholdsvis paa Vesterbro (Gl. Kongevej), Nørrebro og Østerbro, hvilke alle underlagdes Kjøbenhavns Jernbanepostkontor, og fra 1. Novbr. s. A.

begyndle Brevombæringen fra disse Ekspeditioner samt fra Jernbanepostkontoret.

Ved denne Foranstaltning blev Styrelsen af det københavnske Postvæsen tvedelt, thi vel foregik Omdelingen af Pengebreve og Pakker til Forstæderne fremdeles fra Pakkepostkontoret, men i alle andre Henseender sorterede det udenbys Postdistrikt under Jernbanepostkontoret. Hvorfra Initiativet til denne Ordning er udgaaet, vides ikke, men at den ikke skyldtes Forslag af Overpostmesteren, foreligger der tilstrækkelig Vidnesbyrd om. I en af Overpostmesterembedet i April 1863 afgiven Erklæring i Anledning af en Klage over Forsinkelse af et Brev til Forstæderne benytter Embedet nemlig Lejligheden til at udtale sig om den skete Forandring »saa meget mere, som denne Lejlighed ikke tidligere har tilbudt sig«, og bryder heri Staven over den trufne Ordning, som efter Embedets Mening ikke havde ført til »det tilsigtede Øjemed i dettes fulde Omfang«, men af de Korresponderende snarere betragtedes med Tvivl og Misnøje. Overpostmesterembedet havde altsaa ikke været hørt i Anledning af en saa gennemgribende Forandring og Indskrænkning i dets Forretningsomraade, og man forstaar derfor den bitre Tone, som gaar igennem den afgivne Erklæring, men Ankerne mod den skete Forandring var meget svagt underbyggede. Det væsentligste, der anføres, er kun, at en Del Breve fejlsendes til Brevpostkontoret som Følge af, at de omspederende Postfunktionærer trods de udgivne Gadefortegnelser manglede Kundskab om hvilke Gader, der hørte til det udenbys Distrikt. Det uheldige i, at Styrelsen af det københavnske Postvæsen var delt, berøres derimod ikke, og det var i Grunden det eneste, der med Vægt havde kunnet anføres imod Forandringen, som iøvrigt var et absolut Fremskridt.

Postmesteren ved Jernbanepostkontoret, Haxthausen, forsvarede da ogsaa den nye Ordning af Brevombæringen med en Varme, der frister til at antage ham for Fader til Reformen. Han hævdede, at de Korresponderende modtog deres Breve 2 à 3 Timer tidligere end forhen, og at de hilste den trufne Foranstaltning med fuld Anerkendelse. De forholdsvis faa Breve, der paa Grund af Fejlsortering forsinkedes, betød intet imod det store Antal, der ekspederedes efter de nye Regler og derved kom Adressaterne tidligere i Hænde. En Del Fejlsendelser kunde ogsaa søges undgaaede ved, at man gennem Bekendtgørelser opfordrede Publikum til at paaskrive Breve til det udenbys Postdistrikt »Forstad«, »da man vel ej tør besvære Afsenderens Hukommelse med Tilføjelsen af et N, V eller Ø«.

Ved Københavns Jernbanepostkontor var F. C. G. Haxthausen Postmester, indtil han 19. August 1863 afgik ved Døden. Fra 28. Januar 1852 havde han tillige været Chef for »Den sjællandske Jernbanes Postspeditions Bureau«, men da dette efter Korsørbanens Aabning var blevet af en langt større Betyd-

ning, end da Jernbanen kun løb til Roskilde, fik det ved Haxthausens Død sin egen Chef, idet en af de ved Bureauet ansatte Postekspedienter fra 1. Septbr. 1863 beskikkedes til Formand for Bureauet. Embedet som Postmester ved Jernbanepostkontoret stod ledigt, indtil forhenværende Chef for det efter Hertugdømmernes Tab ophævede 3. Postsekretariat Marcus David Nicolai Kall 19. Decbr. 1864 udnævntes til Postmester. Paa Forslag af ham blev fra 1. Novbr. 1865 Jernbanepostkontoret gjort til Distriktpostkontor for hele Vesterbro og Frederiksberg, saaledes at Vesterbro Postekspedition indskrænktes til at være Indleveringsposthus.

Efter at der i Forstæderne var oprettet Postekspeditioner, laa det nær ogsaa at lade Christianshavn blive delagtig i dette Gode, men først fra 15. Decbr. 1868 oprettedes der her en ikke-regnskabsførende Postekspedition, der underlagdes Overpostmesterembedet, og hvorfra fandt Brevomdeling og Kassetømning Sted.

Styrelsen af det københavnske Postvæsen var altsaa, som vi har set, delt imellem Overpostmesterembedet og Københavns Jernbanepostkontor. Overpostmesterembedet havde følgende Underafdelinger: Brevpostkontoret, hvor der fandt Indlevering af Breve samt Ind- og Udbetaling af Postanvisningsbeløb Sted, og hvorfra der foretoges Kassetømning samt omdeltes Breve, Aviser og Postanvisninger i den indre By, Pakkepostkontoret, hvor der fandt Indlevering af Pakker, Postopkrævninger og Pengebreve Sted, og hvorfra der foretoges Omdeling af disse Arter af Forsendelser saavel til Byen som til Forstæderne, Fodpostkontoret, der var Indleveringskontor for Bybreve og behandlede saadanne til og fra den indre By, og hvor Ekspeditionen af Posten til og fra de Overpostmesterembedet underlagte Brevsamlingssteder fandt Sted, Aviskontoret, hvorfra Afsendelsen af de i København udkommende Aviser foregik, og Postekspeditionen paa Toldboden, der, foruden at være Indleveringsposthus, behandlede den fra Udlandet ankommende Pakkepost, og hvorfra Omdelingen saavel til Byen som til Forstæderne af Adressebreve til toldpligtige Pakker og af Pengebreve fra Udlandet besørgedes. Under Overpostmesterembedet sorterede endvidere den ikke-regnskabsførende Postekspedition paa Christianshavn. Københavns Jernbanepostkontor, der kun bestod af een Afdeling, var Indleveringsposthus for alle Arter af Postforsendelser, og herfra foretoges Omdeling af Breve, Aviser og Postanvisninger til Vesterbro og Frederiksberg. Under dette Kontor sorterede de ikke-regnskabsførende Postekspeditioner paa Nørrebro og Østerbro, der, foruden at være Indleveringsposthuse, var Omdelingsposthuse for Breve, Aviser og Postanvisninger, samt den ikke-regnskabsførende Postekspedition paa Vesterbro, der kun var Indleveringsposthus.

Under København hørte tillige et betydeligt Landdistrikt. Paa de forskellige fra København udgaaende Postruter var de nærmeste Postkontorer Taastrup,

Lyngby og Frederikssund, og til en stor Del af det mellem disse Steder og Kjøbenhavn liggende Territorium besørgetes derfor Forsendelserne over Kjøbenhavn. Postvæsenet havde oprindelig ikke befattet sig med Udbringning af Forsendelser i Landdistrikterne. Forsendelser til Landboere blev beroende ved vedkommende Postkontor, indtil de afhentedes, for saa vidt ikke Adressaten, hvad der var ret almindeligt, een Gang for alle havde forlangt sine Forsendelser afleverede et bestemt Sted i Byen. Der var dog vistnok flere Steder for privat Regning indrettet Poster, som bragte Breve til og fra nærmeste Købstad. Allerede i 1777 omtales det saaledes, at Ejerne af Lyststederne mellem Kjøbenhavn og Vedbæk havde antaget et Bud, der skulde bringe Breve til og fra Kjøbenhavn, hvilket Bud »for mere Anseelses og Sikkerheds Skyld« fik Tilladelse til at bære Postmundering.

I Midten af forrige Aarhundrede, da alle Byer og de vigtigste Flækker var inddragne i Postnettet, tog Postbestyrelsen imidlertid den Opgave op at lette Landboerne Adgangen til Benyttelsen af Postvæsenet, hvilket foreløbig, da Forslaget om Indførelse af offentlige Landpostbude kun mødte ringe Sympati hos Befolkningen, indskrænkedes til Oprettelsen af Brevsamlingssteder; de første af disse oprettedes i Begyndelsen af Aaret 1852. I det til Kjøbenhavn hørende Landdistrikt var der alt forinden paa forskellige Steder etableret en Art Posthuse. Da saaledes Jernbanen Kjøbenhavn—Roskilde i 1847 blev taget i Brug, blev der aabnet Adgang til med Togene at forsende Breve til og fra Stationerne Valby, Glostrup og Hedehusene. De ved disse Stationer ansatte Jernbanebetjente besørgete Postforretningerne mod at faa en Skilling af hvert afgaaende og ankommende Brev. Ligeledes har der i Dragør været en Art Posthus, thi af en Skrivelse af Febr. 1852 fra Generalpostdirektøren fremgaar det, at Skolelæreren i Dragør har besørget Postekspeditionsforretningerne der i nogen Tid, og i Maj 1852 blev der afsluttet Kontrakt med en Vognmand om Postens Befordring mellem Kjøbenhavn og Dragør. Om Oprettelsen af Brevsamlingssteder paa de her nævnte Steder findes imidlertid intet bekendtgjort, men i en officiel Fortegnelse over Posthusene i 1859 er de alle opførte som Brevsamlingssteder.

I Løbet af April Kvartal 1852 blev der oprettet Brevsamlingssteder i Ballerup, Veksø, Vedbæk, Nyholte og Klampenborg. Samtidig med, at Generalpostdirektøren approberede Kontrakten angaaende Oprettelsen af Klampenborg Brevsamlingssted, approberedes de med Kromændene i Slukefter, Skovshoved og Ordrup samt Gæstgiveren i Nykro paa Amager afsluttede Akkorder om at afsende og modtage Breve, Aviser og Smaapakker fra og til Omegnens Beboere, og i 1853 blev lignende Akkorder afsluttede med Kromanden i Skodsborg samt Bomændene i Store Vibenshus og Vangede. I Ordrup blev der i 1858 oprettet Brevsamlingssted. Der ses ikke at være offentliggjort noget om saadanne Post-

huses Oprettelse i Slukefter, Skovshoved, Vangede og Store Vibenshus, men i den ovennævnte officielle Fortegnelse over Posthusene i 1859 er disse fire Steder opførte som Brevsamlingssteder. Dette er ligeledes Tilfældet med Sundbyøster, uden at det kan ses, hvornaar Brevsamlingssted er oprettet her. I 1858 oprettedes Brevsamlingssteder i Brønshøj og Herløv samt paa Lygtevejen*, i 1859 i Bagsværd og Farum, i 1860 i Kildevæld paa Strandvejen (i 1861 flyttet til Kildedal), i 1861 i Jægersborg og Ølstykke,** i 1862 i Buddinge og i 1863 i Uggeløse. I 1858 blev Brevsamlingsstedet i Veksø nedlagt og i 1862, da der blev etableret Postekspedition paa Nørrebro, Brevsamlingsstedet paa Lygtevejen. Brevsamlingsstedet i Klampenborg flyttedes i 1861 til Taarbæk.

De Brevsamlingssteder, der laa ved Jernbanelinien, Valby, Glostrup og Hede- husene, var underlagte Københavns Jernbanepostkontor, de øvrige Overpost- mesterembedet. Posten til disse befordredes dels med private Omnibusser eller Dagvogne, i Sommertiden ogsaa med Dampskibe (Klampenborg og Vedbæk), dels med Diligencerne (Store Vibenshus, Vangede og Nyholte) eller — efter Kontrakt — med særlig Befordring. Da i 1864 Valby ophørte at være Jern- banestation, henlagdes det derværende Brevsamlingssted under Overpostmester- embedet.

Aabningen af Banestrækningerne København—Klampenborg og København— Helsingør i 1863—64 foranledigede omfattende Forandringer i Postbesørgelsen til Landdistriktet. Der blev da oprettet Brevsamlingssteder i Hellerup, Char- lottenlund, Gentofte, Holte og Skodsborg, hvorimod Brevsamlingsstederne i Ny- holte, Vangede og Slukefter nedlagdes. De nyoprettede Brevsamlingssteder underlagdes Københavns Jernbanepostkontor, hvorunder ogsaa Brevsamlings- stedet i Taarbæk, der i 1870 flyttedes tilbage til Klampenborg, samt Brev- samlingsstederne i Jægersborg, Ordrup og Vedbæk henlagdes, saaledes at alle de Brevsamlingssteder, hvortil eller hvorfra Posten helt eller delvis befordredes pr. Jernbane, var underlagte Københavns Jernbanepostkontor***. Brevsamlings- stederne i Jægersborg og Ordrup nedlagdes dog henholdsvis i 1865 og 1867, hvorimod der i 1868 oprettedes et Brevsamlingssted i Raavad underlagt Kjø- benhavns Jernbanepostkontor, hvortil samme Aar Rungsted Brevsamlingssted, der hidtil havde hørt under Hørsholm Postkontor, henlagdes. Brevsamlings-

* »Lygtevejen« kaldtes tidligere den sidste Del af Nørrebrogade fra Nørrebros Runddel. Om- trent, hvor nu Slangstrupbanens Station ligger, laa dengang Lygten Kro.

** Et Brevsamlingssted underlagt Frederikssund Postkontor var oprettet i Oktober 1860, men bestod kun en Maaned.

*** De ved Jernbanestationerne Birkerød, Lillerød og Kvistgaard samt Hede- husene, Viby og Borup oprettede Brevsamlingssteder var, skønt de laa nærmere ved andre Postkontorer, under- lagte Københavns Jernbanepostkontor, men henlagdes fra 1. Novbr. 1870 under henholdsvis Frederiksborg (Birkerød og Lillerød), Helsingør (Kvistgaard) og Roskilde (Hede- husene, Viby og Borup).

stedet i Holte omdannedes fra 1. Juli 1869 til en ikke-regnskabsførende Postekspedition, underlagt Jernbanepostkontoret, men allerede fra 1. Novbr. 1871 henlagt under Lyngby Postekspedition. Fra 1. April 1871 blev Klampenborg Brevsamlingssted ligeledes omdannet til en ikke-regnskabsførende Postekspedition, underlagt Overpostmesterembedet.

Af de Overpostmesterembedet underlagte Brevsamlingssteder blev Kildedal nedlagt 1867 og Skovshoved 1868, hvorimod der under Overpostmesterembedet oprettedes Brevsamlingssteder i Kastrup og Store Magleby 1865, i Damhuset 1866 og paany i Veksø 1869. Brevsamlingsstedet i Store Vibenshus flyttedes i 1868 til Emdrupvejens Bomhus og fra 1. Januar 1869 til Christineberg Mølle. Brevsamlingsstedet i Dragør omdannedes fra 1. Juli 1867 til en ikke-regnskabsførende Postekspedition. I 1871 blev som Følge af, at Dagvognen mellem København og Farum ophørte, Brevsamlingsstederne i Bagsværd, Buddinge, Uggeløse og Farum nedlagte. Bagsværd fik ved Landpostbud Forbindelse over Lyngby, Buddinge over Gjentofte, Uggeløse over Frederikssund og Farum over Birkerød.

Af de ved det københavnske Postvæsen ansatte Embeds- og Bestillingsmænd henhørte Overpostmesteren til 1ste, Overpostkontrolørerne og Postmesteren ved Københavns Jernbanepostkontor til 2den, Postkontrolørerne samt Bestyreren af Fodpostkontoret og Chefen for Aviskontoret til 3die, Postskriverne til 4de og Postbudene til 5te Lønningsklasse. Af Postkontrolører var der i 1870 8 og af Postskrivere 20. Bestyrerne af Postekspeditionerne paa Vesterbro, Nørrebro, Østerbro og Christianshavn, der kaldtes Postekspeditører, henhørte ikke til Postvæsenets Lønningsklasser. Antallet af Postbude var som i Lønningsloven fastsat 52, men da Forretningernes Tiltagen havde gjort det nødvendigt at forøge Budpersonalet, var der efterhaanden blevet ansat Ekstrabude, til hvilke der var bevilget Lønninger paa de aarlige Finanslove. Desuden var der, medens Postdampskibsfarten mellem København og Stettin og mellem København og Wismar bestod, blevet ansat et Antal Postarbejdsmænd til Ladning og Losning af Skibene. Da efter Korsørbanens Aabning Postdampskibene ophørte, og Ekspeditionen af Pakkeposten fra Udlandet henlagdes til Toldbodpostekspeditionen, overgik nogle af disse Postarbejdsmænd til Tjeneste ved Brevpostkontoret, medens et Antal Postbude afgaves til Toldbodpostekspeditionen til Omdeling af Pengebreve og Adressebreve til Pakker fra Udlandet. I 1870 var Antallet af Postbude, Ekstrabude og Postarbejdsmænd 81. Ekstrabudene bar Uniform som Postbude, hvorimod Postarbejdsmændene kun bar Uniformshue.

For den i 1869 sammentrædende Rigsdag forelagde Regeringen flere Forslag

til Lønningslove og deriblandt Forslag om Lønninger ved Postvæsenet. Hvad angaar det københavnske Postvæsens Organisation, gik Forslaget ud paa at ophæve Københavns Jernbanepostkontor som selvstændigt Postkontor og gøre det til en Afdeling af Overpostmesterembedet med en Overpostkontrolør som Chef, »da det«, som det hedder i Motiverne til Lovforslaget, »synes at være baade naturligt og rigtigt, at alle de københavnske Postkontorer, hvad enten de ligge i den indre By eller i Forstæderne, samles paa een Haand, idet derved kan opnaaes mere Regelmæssighed og større Egalitet med Hensyn til Forretningernes Udførelse, end naar Ledelsen sorterer under 2 forskellige Embedsmænd, ligesom en saadan Sammendragning ogsaa vil bringe større Overensstemmelse til Veje mellem Overpostmesterens Virksomhedsomraade og Titel«. Endvidere foresloges det at lade Bestyrelsen af Fodpostkontoret og af Aviskontoret udgaa som særlige Tjenester og at indordne Bestyrerne blandt Postkontrolørerne. For de to Embedsmænds Vedkommende havde, hedder det i Motiverne, i Realiteten allerede en saadan Indordning fundet Sted, idet der ad administrativ Vej var givet dem begge Plads blandt Postkontrolørerne, hvorhos det var gjort til Pligt for Fodpostbestyreren jævnsides med Udførelsen af de ham som saadan paahvilende Forretninger at tage Del i Kontrolørtjenesten.

Med Hensyn til Lønningerne og Antallet af Embedsmænd samt disse sidstes Klassifikation foresloges det, at Overpostmesteren skulde henhøre til 1. Lønningsklasse og lønnes med 2600 Rdl., at de 3 Overpostkontrolører skulde henhøre til 2. Lønningsklasse og lønnes med 1800 Rdl. hver, at der skulde være 8 til 3. Lønningsklasse henhørende Postkontrolører, hvoraf 3 med 1400 Rdl., 3 med 1200 Rdl. og 2 med 1000 Rdl. aarlig Lønning, og at der skulde være 27 til 4. Lønningsklasse henhørende Postassistenter, tidligere kaldte Postskrivere, derunder de 3 Postekspeditører ved Postekspeditionerne paa Nørrebro, Østerbro og Christianshavn. Embedsmændene i 1., 2. og 3. Lønningsklasse skulde udnævnes af Kongen, og af de til 4. Lønningsklasse hørende Bestillingsmænd kunde der tildeles et vist Antal kgl. Udnævnelse efter 10 Aars Tjeneste.

I Folketinget undergik Forslaget betydelige Ændringer, der lader formode, at der fra visse Sider er arbejdet stærkt imod forskellige Dele af Forslaget. Man vilde saaledes have Embedet som Overpostmester ophævet og i Stedet derfor ansat en Postmester, der ligesom Postmesteren ved Jernbanepostkontoret skulde være underlagt Postinspektøren for Østifterne. Man vilde altsaa ikke have en samlet Ledelse af det københavnske Postvæsen, og desuden skulde de 2 Overpostkontrolørembeder ophæves, medens man til Gengæld ønskede ansat 2 Postkontrolører, som man intet havde imod at lønne højere end de øvrige Kontrolører, hvorom dog foreløbig intet Forslag blev stillet. Endelig foresloges Titelen »Postassistenter« forandret til »Postekspedienter«. Under Forhandlingerne

udtalte Finansministeren, at han kunde gaa med til, at Overpostmesteren blev kaldt Postmester og underlagt Postinspektøren for Østifterne, men han maatte bestemt holde paa, at det københavnske Postvæsen samledes under een Chef, i hvert Fald ved indtrædende Vakance i Embedet som Postmester ved Jernbanepostkontoret, og endvidere at de Kontrolører, som skulde bestyre henholdsvis Brev- og Pakkepostkontoret blev lønnede anstændigt; thi at Overpostmesteren eller Postmesteren, som han foresloges kaldt, skulde kunne tage Del i Forretningernes Detail, hvorom var fremsat Udtalelser, var umuligt*. De af Udvalget stillede Ændringsforslag blev dog vedtagne, og herefter skulde der være 2 Postmestre i København, en for det indenbys Distrikt med 2400 Rdl. Lønning og en for det udenbys med 1800 Rdl. Lønning, begge henhørende til 2. Lønningsklasse. Af Postkontrolører skulde der være 10, nemlig 4 paa 1400 Rdl. og 4 paa 1200 Rdl. henhørende til 3. Lønningsklasse samt 2 paa 1000 Rdl. henhørende til 4. Lønningsklasse.

I Landstinget blev Forslaget imidlertid, for saa vidt det københavnske Postvæsen angik, ført tilbage til væsentlig samme Skikkelse, hvori det var forelagt, og efter at være undergaaet en mindre Ændring i Folketinget, ophøjedes det den 2. Juli 1870 til Lov, der traadte i Kraft den 1. Septbr. s. A. Herefter blev Embedet som Overpostmester bibeholdt, dog at det blev rykket ned i 2. Lønningsklasse med Lønning 2400 Rdl., men Overpostmesteren blev nu Chef for hele det københavnske Postvæsen, idet Embedet som Postmester ved Københavns Jernbanepostkontor ophævedes og erstattedes med en Overpostkontrolør. Ligeledes blev Embederne som Chef for Aviskontoret og Bestyrer af Fodpostkontoret ophævede og de paagældende Embedsmænd indordnede blandt Postkontrolørerne. Bestyrerne af Postekspeditionerne paa Nørrebro, Østerbro og Christianshavn optoges i Lønningsloven blandt Postekspedienterne. Lønningen for de 3 Overpostkontrolører fastsattes til 1800 Rdl., for Postkontrolørerne til 1400, 1200 og 1000 Rdl. og for Postekspedienterne til 800, 700, 600, 500 og 400 Rdl. Desuden tilstodes der forskellige Alderstillæg. Postbudene optoges ikke i Lønningsloven, i hvis § 11 det bestemtes, at de nødvendige Beløb til Udførelsen af

* I Motiverne til Lovforslaget var angaaende Overpostmesteren udtalt følgende: »Det turde iøvrigt være det rette Sted til at præcisere Overpostmesterens Stilling til de ham underlagte Kontorer noget mere, end dette hidtil har været Tilfælde. I saa Henseende maa da bemærkes, at det ligefrem følger dels af Forretningernes Masse og dels af disses Fordeling paa et talrigt Personale, at Overpostmesteren kun kan være ansvarlig for den øverste Ledelse af Forretningsgangen, men ikke for Forretningernes Udførelse i Detaillen, hvilket sidste Ansvar ifølge Sagens Natur maa paahvile de Overpostmesteren underordnede Embedsmænd, hvem det særlig er betroet at bestyre Embedets forskellige Afdelinger. Overpostmesterens Virksomhed kan alene være af en ordnende og kontrollerende Beskaffenhed, eller med andre Ord, Overpostmesteren maa i det væsentlige betragtes som Inspektør ved de københavnske Postkontorer, medens Bestyrelsen af Detaillen og det deraf følgende Ansvar maa være overladt til og bæres af Overpostkontrolørerne«.

Budforretningerne skulde opføres paa de aarlige Finanslove. For »Postbudene« vedblev derfor Lønningsloven af 27. Januar 1852 at være gældende, hvorefter de bl. a. beholdt Adgangen til at erholde kgl. Udnævnelse og dermed Ret til Pension. For »Ekstrabudene« gjaldt denne Lov derimod ikke, og derfor blev ogsaa de Bude, der ansattes efter 1870, ansatte som »Ekstrabude«, indtil det i Lønningsloven af 1889 fastsloges, at den i Lønningsloven af 1852 indeholdte Bestemmelse om Pensionsret for et vist Antal Postbude kun skulde komme til Anvendelse paa de Postbude, der var ansatte som saadanne, inden Lønningsloven af 2. Juli 1870 traadte i Kraft; herefter ansattes Budene atter som »Postbude«. Af Postarbejds-mænd ansattes efter 1870 ikke flere, og i Stedet for de daværende Postarbejds-mænd ansattes ifølge Bevilling et tilsvarende Antal Ekstrabude.

Samtidig med Lønningsloven vedtoges en Lov om Kontorholdsgodtgørelse ved Postvæsenet, ifølge hvilken der blev tillagt Overpostmesterembedet et Kontorhold af 6700 Rdl., for hvilket Beløb skulde afholdes alle Kontorudgifter ved samtlige københavnske Postkontorer, derunder Lønning til de privat antagne Assistenten. De tiltagende Forretninger forøgede imidlertid Kontorudgifterne, saa at Kontorholdsgodtgørelsen maatte forhøjes, hvad særlig blev nødvendigt, da Postgaardens Lokaler i 1875—76 udvidedes. Der blev derfor ogsaa ved en ny Kontorholdslov af 4. Maj 1875 tillagt Overpostmesterembedet en Kontorholdsgodtgørelse af 24,000 Kr.

Vi har i det foregaaende væsentlig dvælet ved de Forandringer, der var foregaaede i det københavnske Postvæsens Organisation, og derved mest betragtet de indre Forhold, men hvorledes virkede nu Hovedstadens Postvæsen udadtil overfor det korresponderende Publikum? Herom har vi jo alt set, at man, for at lette Publikum Afgivelsen af Forsendelser til Postbesørgelse, havde oprettet Postekspeditioner i Forstæderne og paa Christianshavn. Disse holdtes i Begyndelsen kun aabne fra 9 til 12 Fm. og fra 2 til 7 Em., ligesom Jernbanepostkontoret kun var tilgængeligt for Publikum fra 8 Fm. til 2 Em. og fra 3 til 9 Em., mellem 5 og 7 Em. endda kun for Indlevering af Breve. Fra 1. Oktbr. 1870 blev Jernbanepostkontoret eller, som det nu hed, Banegaardspostkontoret tilgængeligt for Indlevering af alle Arter af Forsendelser fra 8 Fm. til 9 Em., og samtidig blev Pakkepostkontorets Indleveringstid, der hidtil kun havde været fra 9 Fm. til 7 Em., udvidet til Kl. 9 Em. Brevpostkontoret havde allerede fra 1841 haft Indleveringstid fra 8 Fm. til 9 Em. Fra Oktober 1873 blev Postekspeditionerne paa Nørrebro, Østerbro og Christianshavn holdte aabne fra 9 Fm. til 7 Em., og fra Oktober 1874 fastsattes for Vesterbro eller, som den nu kaldtes, Frederiksberg Postekspedition den samme Kontortid.

Af langt større Betydning i Henseende til Breves Afgivelse til Postbesørgelse havde dog den Anbringelse af Postbrevkasser været, som Frimærkets Indførelse havde muliggjort. De første Postbrevkasser ophængtes i København i 1851 i et Antal af 13, nemlig 8 i den indre By (i Kolonnaden paa Amalienborg, i Norgesgade, nuværende Bredgade, ligefor St. Annæplads, paa Hovedvagten, dengang paa Kongens Nytorv, paa Toldbodbygningen i Kvæsthusgade, paa Raad- og Domhuset, paa Ministerialbygningen og paa Universitetet) og 5 i Forstæderne (Frederiksberg By, Vesterbros Apotek, Gl. Kongevej, Nørrebro og Østerbro), men dette Antal forøgedes allerede Aaret efter til 32 i den indre By og 6 i Forstæderne. Paa Postgaarden var ogsaa anbragt en Brevkasse, ophængt paa Muren ud til Købmagergade. Først i 1857 blev Brevkassen anbragt inde i Brevpostkontoret med Aabning gennem Muren ud til Gaden.

Tømningen af Brevkasserne foretoges af Postbudene, samtidig med at de ombar Brevene*, men da Budenes første Udgang først fandt Sted Kl. 7^{1/2} á 8 Fm., blev Brevkasserne ikke tømte tidlig om Morgenens, og de Breve, der var nedlagte i Brevkasserne sent om Aftenen eller i Løbet af Natten, blev altsaa ikke omdelte den følgende Morgen eller afsendte med de tidlig om Morgenens afgaaende Jernbanetog. Efterhaanden som Jernbanenettet udvidedes, fik Morgentogene større og større Betydning for Posttrafiken fra Hovedstaden, og der maatte da etableres Kassetømning om Morgenens Kl. 5^{1/2}, fra 1862 i den indre By og paa Christianshavn, fra 1866 ogsaa i Forstæderne.

I Henseende til Forsendelsernes Omdeling, der er en saa vigtig Del af Postvirksomheden, indførtes der i denne Periode betydelige organisatoriske Forandringer. Som tidligere berørt overtog Postvæsenet i 1849 Fodposten, men denne blev ikke straks sammensmeltet med det øvrige københavnske Postvæsen; den blev drevet som en selvstændig Virksomhed, saaledes at Brevene udbragtes af særlige »Fodpostbude«. Disse udgik oftere end de Bude, der ombar Brevene, som ankom udefra, og paa de Tider af Dagen, da Ombæringen af Fodpostbreve og Breve udefra foregik omtrent samtidig, gik altsaa 2 Postbude, hvert med sin Art Breve, ad samme Rute, hvad der selvfølgelig var et Spild af Kræfter. I 1851 indførtes derfor efter Forslag af Overpostmester Jessen den Ordning, at Fodpostbreve og Breve udefra omdeltes samlede, hvorved det blev muligt at

* Da Postbudene ikke alene skulde ombære, men ogsaa indsamle Breve, fandt Postbestyrelsen det nødvendigt, at de bar en Taske til Opbevaring af Brevene, som de hidtil havde baaret i Lommerne. I 1852 blev derfor de 27 Postbude, som ombar Breve, forsynede med Tasker, indrettede til at spænde om Livet, men flere af Budene undlod at bære dem eller at bære dem paa den foreskrevne Maade og maatte derfor have et alvorligt Tilhold om at efterkomme den givne Ordre, ja et Bud blev der endogsaa ikendt en Mulkt paa 5 Rdl. for at have nægtet at bære Tasken i Remmen om Livet. Senere fik et Postbud, som ikke kunde taale at bære Tasken om Livet, Tilladelse til at bære den i en Rem over Skulderen, og hertil blev senere alle Taskerne indrettede.

dele Byen i flere Distrikter end hidtil. Budene udgik nu i den indre By og paa Christianshavn, om Sommeren Kl. 7, 8^{1/2} og 11 Fm. samt 2^{1/2}, 5^{1/2} og 8^{1/2} Em., om Vinteren Kl. 8 og 9 Fm. samt 1^{1/2}, 3 og 6 Em. Paa Broerne fandt Ombæring saavel Sommer som Vinter Sted Kl. 9 Fm. samt 2^{1/2} og 6 Em. Den første Udgang i Byen om Morgenens fandt dog væsentlig Sted af Hensyn til, at Budene undervejs skulde tømme Brevkasserne, thi den Post, der ankom i Løbet af Natten eller tidlig om Morgenens, blev først udbragt Kl. 9^{1/2} Fm. Selv efter at Aabningen af Jernbanen Rendsborg-Flensborg havde bevirket, at den udenlandske Post kom til Kjøbenhavn Kl. ca. 2 om Morgenens, blev Posten dog først udbragt Kl. 9^{1/2} Fm. Efter Korsørbanens Aabning i 1856 ankom den udenlandske Post om Formiddagen, den jydsk Post om Aftenens, og Morgenombæringen fik da Betydning for sidstnævnte Post. I de forannævnte Ombæringstider foretoges efterhaanden forskellige Forandringer. I 1858 var saaledes Udgangstiden i Byen Kl. 7^{1/2}, 10 og 12 Fm. samt 3 og 6 Em., fra 1862 Kl. 7^{1/2}, 10 og 12 Fm. samt 4 og 7 Em., og paa Broerne Kl. 7^{1/2} og 12 Fm. samt 4 og 7 Em. Som Følge af Forandringer i Posternes Ankomsttider ophørte fra 1867 Ombæringen Kl. 10 Fm. i Byen, og fra 1872 fandt den anden Ombæring først Sted Kl. 12 Md.

Der havde hidtil ikke været fastsat nogen bestemt Grænse for Kjøbenhavns Omdelingsdistrikt, og en saadan havde ogsaa været mindre nødvendig, thi saa længe der betaltes Bærepeng for Forsendelserne, havde Forholdet til en vis Grad ordnet sig af sig selv. Ved en Bekendtgørelse af 5. April 1817 var det bestemt, at Postbudene maatte opkræve i Bærepeng det dobbelte (af 2 Sk.) for Forsendelser, som bragtes udenfor Stadens Porte, saa langt Broen rækker, det 3dobbelte for Forsendelser til Frederiksberg By, Falkoneralle, Gl. Kongevej, den forrige Ladegaard til Nørrebro samt Farigmagsvejen fra Nørre- til Østerbro, alt i lige Linie, og det 4dobbelte for Forsendelser, som bragtes længere udenfor Demarkationslinien ad Lille Vibenshus, Lygten, Slukefter og saa langt, Stadens Grund rækker. Det var da vistnok meget almindeligt, at Folk, der boede langt ude i Distriktet og ikke vilde betale de forhøjede Bærepeng, lod deres Forsendelser aflægge et Sted i Byen eller selv afhentede dem ved Postkontoret, og saaledes er det formodentlig vedblevet, efter at Bærepengene fra 1. Januar 1841 toges til Indtægt for Postkassen og samtidig for Breve til de udenbys Distrikter fastsattes til 4 à 6 Sk.

Da ved Postloven af 11. Marts 1851 Bærepengene for Breve bortfaldt, forlangte naturligvis alle deres Breve tilbragte, selv om de boede langt udenfor Byen, og det blev derfor nødvendigt at fastsætte bestemte Grænser for Brevomdelingsdistriktet. Dette blev derfor ved Resolution af 20. Januar 1852 af Postbestyrelsen bestemt til at omfatte de Steder, der laa indenfor en Linie,

dragen fra Kalkbrænderiet over Lille Vibenshus, Jagtvejen, Falkoneralleen, Pilealleen til Bakkegaarden inkl. samt Frederiksberg By, og i Syd strakte Distriktet sig til Amagerbro (den lige Linie) inkl., eller overalt ca. en halv Mil fra Postgaarden. Behoere af Steder, der laa over 600 Alen afsides fra de almindelige Veje, maatte opgive et Sted paa Postruterne, hvor Aflevering af Forsendelser til dem kunde ske.

Lige indtil 1862 besørgedes Omdelingen saavel af Breve som af Pengebreve og Pakker kun fra Postgaarden. Da der i dette Aar blev oprettet Postekspeditioner i Forstæderne, blev der som tidligere oplyst etableret Brevombæring fra disse samt fra Jernbanepostkontoret, og den Del af Postdistriktet, som laa udenfor Voldene, blev da delt mellem disse Posthuse saaledes: Til Jernbanepostkontoret henlagdes Distriktet Vesterbrogade indtil Slotskroen og de til denne Gade stødende Sidegader. Til Vesterbro Postekspedition henlagdes Frederiksberg Alle, Frederiksberg By, Gammel Kongevej samt Kvarteret mellem denne og Ladegaardsvejen (nu Aabulevard og Gyldenløvesgade), denne ikke medregnet. Til Nørrebro Postekspedition henlagdes Ladegaardsvejen og hele Nørrebro, dog af Blegdamsvejen og Sortedamsdosseringen kun den Del, der laa imellem St. Hansgade og Søgade (nuværende Læssøesgade), denne ikke medregnet, og endvidere hele Terrainet mellem Peblingesøen og Volden (nu Nørrebulevard), men her fandtes dengang kun nogle faa mindre Bygninger i de smaa Alleer og paa Nørre Farimagsvej; den øvrige Del var Fæstningsterrain. Til Østerbro Postekspedition henlagdes foruden det egentlige Østerbro Blegdamsvejen og Sortedamsdosseringen indtil Søgade, denne medregnet, samt Citadellet; Distriktets Grænse ind imod Byen var ligesom for Nørrebros Vedkommende Volden. Da i 1863 Kommunehospitalet toges i Brug, blev dette henlagt til Nørrebros Postdistrikt, men henlagdes i 1871 sammen med den sydlige Del af Østerfarimagsvej til Østerbros Distrikt. Da Vesterbro Postekspedition i 1865 indskrænkedes til at være Indleveringsposthus, henlagdes hele Vesterbro og Frederiksberg til Jernbanepostkontorets Distrikt, hvortil i 1869 ogsaa henlagdes Ladegaardsvejen, saaledes at Ladegaardsaaen, der løb i Midten af den nuværende Aabulevard, kom til at danne Grænsen mellem Vesterbros og Nørrebros Distrikt.

Omdelingen af Pengebreve og Pakker saavel i Byen som i Forstæderne foregik fra Pakkepostkontoret ved særlige Bude. De Postbude, der ombar Pengebreve, udbetalte, efter at Postoprævningsforsendelser var indførte, ogsaa Beløbene for indløste Forsendelser af sidstnævnte Slags. Til Omdelingen af Pakker anvendtes i Begyndelsen af det heromhandlede Tidsrum 3 Postbude, der hvert havde en Trillevogn at køre Pakkerne i. Hertil holdt de dog en Medhjælper, til hvis Løn de aarlig fik et Bidrag af Postkassen. I 1855 blev der

imidlertid til Pakkepostens Omdeling anskaffet 2 Faktagevogne, der leveredes af Vognfabrikant A. Seydell i Stettin og toges i Brug i November 1856. Distributionen blev nu ordnet paa den Maade, at Pakker af Vægt indtil 3 Pd. i den indre By blev omdelte af et gaaende Bud, der bar Pakkerne i en Sæk paa Ryggen, medens Pakker af større Vægt besørgeades af de 2 kørende Bude. Disse sidste omdelte desuden alle Pakker og tillige Pengebreve i Forstæderne og paa Christianshavn, medens Pengebreve i den indre By som hidtil omdeltes af særlige Pengeposthude. Omdelingen af de mindre vægtige Pakker ved et gaaende Bud kunde dog i Længden paa Grund af Forsendelsernes Mængde ikke lade sig udføre, og i 1866 blev der derfor anskaffet endnu en Faktagevogn og som Følge af det stadig stigende Antal Forsendelser i 1868 yderligere 2, saaledes at der sidstnævnte Aar var 5 Faktagevogne i Brug. De 3 sidst anskaffede var alle fabrikerede i Kjøbenhavn.

Fra 1. Sptbr. 1868 indførtes til Bekvemmelighed for Publikum den Ordning, at Pakker fra Udlandet af indtil 10 Pds. Vægt mod et særligt Gebyr kunde blive toldbehandlede ved Postvæsenets Mellemkomst og derefter tilbragte Adressaterne, naar disse for Post- og Toldvæsenet fremsatte Begæring herom, en Ordning, som det Publikum, der jævnlig modtager saadanne Forsendelser, efterhaanden i udstrakt Grad har benyttet sig af.

Som foran bemærket havde Postbestyrelsen ved Resolution af 20. Januar 1852 fastsat en bestemt Grænse for Omdelingsdistriktet. Denne Resolution omhandlede imidlertid kun Breve og led forøvrigt af den Mangel, at der ikke var fastsat nogen Grænse mod Syd. Hvad det første angik, var Følgen den at der, saa længe Omdelingen af Pakker fandt Sted med Trillevogn, blev opkrævet Bærepenge for Pakker til Adressater, der boede i de yderste Dele af Distriktet, hvilke Bærepenge tilfaldt Postbudene, men dette Forhold ophørte dog, da der i 1856 blev sat Faktagevogne i Gang, hvorefter Omdelingen af Pengebreve og Pakker uden Erlæggelse af Bærepenge fandt Sted indenfor den for Brevomdelingen fastsatte Grænse. Aarsagen til, at der ikke i 1852 var fastsat en bestemt Grænse mod Syd, var den, at der da ikke fandtes almindelige Veje her, men kun isoleret liggende Steder som Enighedsværn, Gammel Pesthus, senere kaldt Belvedere, og Winstrup Mølle. Demarkationslinien, der hidtil havde gaaet netop fra det gamle Pesthus til Falkoneralleen, blev imidlertid i 1852 rykket længere ind imod Byen, saaledes at den for Vesterbros Vedkommende fulgte en Linie fra St. Jørgens Søs sydøstlige Hjørne til Kalvebodstrand, og hermed var den Vest for denne Linie liggende Del givet fri til Bebyggelse. Her anlagdes nu efterhaanden flere Gader, Victoriagade, Absalonsgade, Dannebrogsgade o. s. v., og disse betragtedes som henhørende til Omdelingskredsen.

Efterhaanden blev det dog nødvendigt flere Steder at iværksætte Omdeling

udenfor Grænsen, saaledes til Frederiksberg Slot, Godthaabsvejen, De Clasenske Boliger, Lygtevejskvarteret og Tagensvej, men dette skete ikke ved en Udvidelse af Omdelingskredsen til disse Steder; thi dels var det kun Breve og Aviser, der udbragtes, dels besørgedes Omdelingen ikke af Postbudene, der fremdeles ikke gik udenfor den fastsatte Grænse. Omdelingen fandt Sted efter Kontrakt med forskellige Personer. I Lygtevejskvarteret, hvor der som tidligere oplyst i 1858 var oprettet et Brevsamlingssted, var det saaledes Brevsamleren, der fra 1. Juli 1860 paatog sig at lade Brevene omdele 2 Gange daglig for en Betaling af 12 Rdl. maanedlig. Da der fra November 1862 iværksattes Brevombæring fra den da nylig oprettede Postekspedition paa Nørrebro, blev efter Forslag af Postmester Haxthausen ved Jernbanepostkontoret Brevsamlingsstedet nedlagt, hvorefter Brevene skulde omdeles af de 2 Postbude, der omdelte Brevpost paa det øvrige Nørrebro. Dette viste det sig dog straks umuligt at gennemføre, og der maatte paany antages en Mand til at besørgе Omdelingen i Lygtevejskvarteret*, og han skulde nu tillige tømme nogle der anbragte Brevkasser. Fra November 1869 blev der desuden paa Utterslevmark (Frederikssundsvej Nr. 3 og 52) anbragt 2 Brevkasser, som en Mand paatog sig at tømme een Gang daglig for derefter at bringe Brevene til Nørrebro Postekspedition.

Hvorledes Omdelingen har været ordnet for Godthaabsvejens og de Classenske Boligers Vedkommende, har ikke kunnet oplyses, men fra Januar 1869 blev der efter Kontrakt med Stationsforstanderen ved Frederiksberg Jernbanestation etableret Tømning af Brevkasser og Omdeling af Breve i det saakaldte Bangs Anlæg, Peter Bangs Vej, Fasanvej og Roskilde Landevej indtil Jernbanen.

I andre Dele af det Hovedstaden nærliggende Distrikt var der, som vi tidligere har set, oprettet Brevsamlingssteder, saaledes i Brønshøj, i Store Vibenshus, (i 1869 flyttet til Christineberg Mølle), i Kildedal paa Strandvejen, i Damhuskroen og i Sundbyøster og desuden efter Aabningen af Jernbanen Kjøbenhavn-Helsingør og Klampenborgbanen ved flere af Stationerne her. Fra nogle af disse Brevsamlingssteder, der laa i tæt befolkede Egne, fandt der Brevomdeling Sted. Brevsamlerne havde for egen Regning ladet Brevkasser anbringe omkring i Distrikterne, hvilke Kasser blev tømte af Bude, som tillige, for saa vidt Beboerne ønskede det, paa Turen udbragte Postforsendelser direkte til Adressaterne mod en Godtgørelse, der iøvrigt var Postvæsenet uvedkommende. Direkte Omdeling til Adressaterne var nemlig endnu ikke etableret i Landdistrikterne for Postvæsenets Regning. Landpostbudene, af hvilke de første ansattes i

* I Januar 1862 er det i Cirkulære fra Generalpostdirektøren meddelt, at Lygtevejens Brevsamlingssted er nedlagt og i Januar 1864, at det er genoprettet. Den sidste Meddelelse synes fremkommen ved en Fejltagelse, da en ny Mand blev antagen til Brevomdelingen, thi en Genoprettelse af Brevsamlingsstedet har ikke fundet Sted, og der er ej heller senere meddelt noget om, at det paany er nedlagt.

1860, aflagde Forsendelserne paa et af Beboerne i de forskellige Landsbyer, som de passerede, nærmere anvist Sted, de saakaldte Udvekslingssteder, hvor Beboerne ligeledes afgav Forsendelser, som de ønskede afsendte, og som Landpostbudet tog med tilbage til Posthuset, hvorfra han udgik.

Da Kildedal Brevsamlingssted i 1867 blev nedlagt, etableredes der fra Hellerup Brevsamlingssted for Postvæsenets Regning Brevombæring paa Strandvejen lige fra Lille Vibenshus til Charlottenlund, en Ordning, hvormed den Del af Strandvejens Beboere, der boede nærmere ved Østerbro end ved Hellerup, var i høj Grad misfornøjede. Brevsamlingsstedet i Store Magleby blev nedlagt i 1870, da der blev etableret Landpostbudgang fra Christianshavn over Taarnby, Tømmerup-Ullerup Skole, Store Magleby, Lille Magleby og Nykro. I 1872 nedlagdes ligeledes Brevsamlingsstedet i Damhuset, og i Stedet for blev der fra Valby etableret Landpostbudgang over Vigerslev, Hvidovre, Damhuskroen til Rødovre og Vanløse. Landpostbudene paa disse Ruter omdelte dog ikke Forsendelserne direkte til Adressaterne, men besørgede dem paa den foran angivne Maade ved Aflægning paa Udvekslingssteder.

I 1873 blev Brevsamlingsstedet i Sundbyøster nedlagt og den Del af Sundbyerne, der ved Bebyggelse havde antaget en bymæssig Karakter, nemlig Amagerbrogade med tilhørende Sidegader indtil Kirkevej (nu Englandsvej) henlagt til Christianshavns Postdistrikt, hvorved Beboerne, efter hvis Ønske denne Forandring foretoges, opnaaede at kunne korrespondere med Hovedstaden for den lokale Takst, 2 Sk. pr. Brev, medens der, saa længe der var Brevsamlingssted i Sundbyerne, der hørte til en anden Kommune, efter Postloven af 1871 skulde betales almindelig Porto, 4 Sk. pr. Brev.

Den Omdeling, der var iværksat udenfor den i 1852 fastsatte Grænse for Omdelingskredsen, gjaldt som allerede bemærket kun Breve og Aviser. For Pakkers og Pengebrevs Vedkommende opretholdtes Grænsen, og Forsendelser, der var bestemte til Steder udenfor denne, maatte derfor afhentes paa nærmeste Postkontor eller Postekspedition. Pakker af Vægt indtil 2 Pund og Pengeforsendelser af indtil 50 Rdls. Værdi udbragtes dog i Sundbyerne og medtoges i Landdistrikterne af Landpostbudet til vedkommende Udvekslingssted.

Vi er nu, hvad Skildringen af det københavnske Postvæsens Virksomhed overfor Publikum angaar, naaet til Aarene omkring 1870, et Tidspunkt paa hvilket der, efter at de materielle Tab, Krigen i 1864 havde forvoldt, var forvundne, fandt en Udvikling i økonomisk Henseende Sted, som ingen tidligere Periode havde kendt Magen til, hvor Landbrug, Handel og Industri, fremhjulpne ved Samfærdselsmidlernes raske Udvikling, fik en hidtil ukendt Blomstring. Det mægtige Opsving i Forretningslivet maatte naturligvis stærkt øge Forsen-

delsernes Mængde og dermed Postvæsenets Arbejde, hvad da ogsaa viser sig at have været Tilfældet. For Brevantallets Vedkommende begynder Stigningen i Finansaaret 1868—69, da Antallet af de til Kjøbenhavn ankommende Breve pludselig stiger med 19,8 pCt., medens det i de 7 Aar fra 1860—61 til 1867—68 kun var steget med 10,8 pCt. og i det sidste af disse Aar kun med 0,1 pCt. Denne Stigning fortsattes i de følgende 7 Aar, saa at Brevantallet i 1875—76 i Forhold til 1867—68 var steget med 142 pCt. eller i disse 8 Aar mere end fordoblet.

Med et opblomstrende Forretningsliv meldte sig selvfølgelig Krav om bedre Postbesørgelse. I Henseende til Postgangen havde disse Aar bragt store Fremskridt, men Hovedstaden var ikke, hvad de lokale Postforhold angaar, helt fulgt med Tiden. Som foran oplyst, blev Brevene siden 1867 kun udbragte 4 Gange daglig, og Ombæringen foregik betydelig langsommere end nu til Dags. Det var derfor fuldt berettiget, naar Handelsstanden i 1874 fremsatte Ønske om en forbedret Brevomdeling og i Særdeleshed om, at der af Hensyn til de Poster, der ankom tidligt paa Formiddagen dels pr. Jernbane dels pr. Dampskib, maatte finde en Ombæring Sted mellem Kl. 7½ Fm. og 12 Md., samt at sidstnævnte Ombæring, hvormed Hovedposten fra Ind- og Udland ankom, maatte blive fremskyndet. Imødekommelsen af dette Ønske krævede imidlertid en Forøgelse af Personale og større Lokaler. Hvad det sidste angik, var der alt, som det siden hen skal omtales, bevilget Midler til en Udvidelse af Postgaarden, og naar Arbejderne herved var tilendebragte, vilde det være muligt at anvende et større Personale. Antallet af Postbude, der i 1867 var 75, havde det paa Grund af den enorme Stigning i Brevantallet og den stærke Bebyggelse i Forstæderne været nødvendigt at forøge, saa at dette i 1874 var bragt op til 106, men en Forøgelse af Postekspedienternes Antal, der ved Lønningsloven var fastsat til 27, havde ikke fundet Sted. Paa Finansloven var der dog bevilget Lønning til 3 »Kontorarbejdere«, der udførte Tjeneste som Ekspedienter.

For at en udvidet Brevombæring skulde kunne iværksættes, krævedes imidlertid et betydeligt større Personale. Nødvendigheden af en Forøgelse heri var for saa vidt allerede til Stede i Kraft af den voksende Brevmængde, og Overpostmesteren anbefalede da ogsaa indtrængende at søge det nødvendige Personale bevilget og udtalte som sin Anskuelse, at en forbedret Brevombæring i Løbet af nogle faa Aar vilde medføre en saa stor Forøgelse af Lokalkorrespondancen, at Merudgiften vilde blive dækket, idet Indtægten af Lokalbrevene allerede paa daværende Tidspunkt dækkede Lønningen til de ved Brevombæringen anvendte Postbude, en Anskuelse som senere viste sig fuldt ud at holde Stik.

Postbestyrelsen fulgte Overpostmesterens Indstilling, og paa Finansloven for 1875—76 bevilgedes ikke alene Midler til Ansættelse af 32 nye Postbude, men endvidere, imod den hidtil fulgte Regel, til 7 Postekspedienter. Forskellige For-

hold, bl. a. Bygningsarbejderne ved Postgaarden, foranledigede, at den udvidede Brevombæring først tog sin Begyndelse fra 1. Marts 1876 og kun i den indre By og paa Christianshavn, da det viste sig nødvendigt at have endnu flere Postbude for ogsaa at kunne gennemføre den i Forstæderne. Brevene udbragtes nu 7 Gange daglig, nemlig Kl. 7^{1/2} og 10^{3/4} Fm., 12 Md. samt 2^{1/4}, 4, 6^{1/2} og 7^{1/2} Em. Distrikterne blev gjort mindre og Kassetømningen, der ogsaa blev hyppigere, udskilt fra Brevombæringen, hvorved denne kunde foregaa betydelig hurtigere.

For at fremme Sorteringen af Brevene undervejs, saaledes at de ved Ankomsten til Kjøbenhavn straks fra Banegaarden kunde befordres direkte til de forskellige Omdelingskontorer, blev der ved en indenrigsministeriel Bekendtgørelse af 21. Febr. 1876 fastsat Distriktsbetegnelser for de forskellige Postdistrikter, K., V., N., Ø. og C., og Brevene maatte herefter paa Adressesiden foruden med en fuldstændig Bopælsangivelse være forsynede med en Betegnelse af, i hvilket af de ovennævnte Distrikter Adressatens Bopæl var beliggende. Manglede denne Betegnelse, kunde Brevene ikke ventes udbragte paa den første Ombæring efter den paagældende Posts Ankomst.

Ved denne Bekendtgørelse fastsattes de kjøbenhavnske Omdelingskredse saaledes, at Brevpostkontorets Distrikt (K.) kom til at bestaa af den egentlige By, begrænset af Ryssensten, Filosofgangen, Halmtorvet (nuv. Raadhusplads), Vester voldgade, Gyldenløvesgade, Peblingesøen, Gothersgade, Botanisk Have, Øster voldgade, Esplanaden og Havnen; Christianshavns Postekspeditioners Distrikt (C.) af Christianshavn, Amagerbro samt Byerne Sundbyøster og Sundbyvester. Banegaardspostkontorets Distrikt (V.) blev begrænset af Halmtorvet (dette ikke medregnet), Jernbanegade, Vesterfarimagsgade, Gyldenløvesgade (denne ikke medregnet), Ladegaardsaaen, Falkoneralle, Godthaabsvej, de Classenske Arbejderboliger, Bangs Anlæg, Vestsjællandske Jernbaner, Roskildevej, Pilealle, Bakkegaardsvej, Vesterfælledvej og den gamle Jernbanevold til Enighedsværn, Tømmerpladsvej og Vesterbrogade. Nørrebro Distrikt (N.) begrænsedes af Ladegaardsaaen, Lygteaaen, Utterslevmark, Tagensvej, Nørrealle, Blegdamsvej (denne ikke medregnet), Læssøesgade (denne medregnet), Sortedamssø og Peblingesø, og endelig blev Østerbro Distrikt (Ø.) begrænset af Læssøesgade (denne ikke medregnet), Blegdamsvej, Østeralle, Hovedlandevejen indtil Jernbanen, Lille Jagtvej, Strandvejen indtil Gamle Vartou, Sundet indtil Citadellet, samt indtil videre Distriktet mellem Sortedamssø og Volden fra Gothersgade til Østeralle.

Ved denne Inddeling blev altsaa hele det saakaldte Voldkvarter, hvis Bebyggelse netop var begyndt, og hvor efterhaanden Frederiksborggade, Rømersgade, Nørrefarimagsgade m. fl. Gader anlagdes, henlagt til Brevpostkontorets Distrikt, saaledes at Nørrebro Distrikt kun strakte sig til Søerne. Østerbro Distrikt vedblev imidlertid foreløbig at gaa til den nyanlagte Del af Gothersgade, indtil i Aaret

1877, da Bebyggelsen af Østerfarimagsgade og Østersøgade var begyndt, den Del af disse Gader, der ligger mellem Gothersgade og Sølvgade, samt sidstnævnte Gade, der da var nyanlagt, blev henlagt til Brevpostkontorets Distrikt. Samme Aar bestemtes det, at de paa Halmtorvets sydvestlige Side opførte Nybygninger skulde henhøre til Banegaardspostkontorets Distrikt.

Ved den forannævnte Bekendtgørelse var Grænserne for de forskellige Postdistrikter fastsatte, men dette var ikke ensbetydende med, at Omdelingskredsen var udvidet tilsvarende. Denne var fremdeles den samme som den i 1852 fastsatte, og udenfor den fandt, bortset fra den Del af Sundbyerne, der var inddraget under Christianshavns Omdelingskreds, ikke Omdeling ved Postbude Sted.

Samtidig med, at den udvidede Brevombæring tog sin Begyndelse, gik Castenskiold — saaledes skrev han ifølge Patent af 8. Febr. 1871 sit Navn — af som Overpostmester. Hans Afsked blev efter Ansøgning bevilget fra 1. Marts 1876, og samtidig udnævntes han, der i 1856 var bleven Justitsraad, til Gehejmeetatsraad. Efter sin Afsked levede han i Kjøbenhavn til sin Død, 18. Juli 1883.

Da Castenskiold gik af som Overpostmester, var det vistnok den almindelige Mening, at det kjøbenhavnske Postvæsen trængte haardt til at reformeres for at være paa Højde med Tiden. Det gjaldt derfor om til hans Afløser at finde en Mand, som var i Stand til at gennemføre et saadant Reformværk, og hertil kunde paa den Tid sikkert ingen være bedre skikket end daværende Postinspektør for Østifterne H. G. Petersen, til hvem Postbestyrelsen derfor rettede Henvendelse om at overtage Embedet som Overpostmester. Han vilde imidlertid ved at blive Overpostmester tabe i Indtægt, idet han som Postinspektør stod i første Lønningsklasse med en Lønning af 4800 Kr. og Alderstillæg 1200 Kr., medens han som Overpostmester vilde komme til at staa i anden Lønningsklasse, hvortil Embedet ved Lønningsloven af 1870 var nedsat, og saaledes miste Alderstillægene. Herpaa raadedes der dog Bod ved, at der bevilgedes ham et personligt Tillæg af 1200 Kr., og 11. Febr. 1876 blev han udnævnt til Overpostmester fra 1. Marts s. A.

Harald Georg Petersen var født i Kjøbenhavn d. 20. Juni 1819. I 1834 var han bleven ansat som Volontør i Generalpostdirektionens Revisionskontor og 1843 udnævnt til Kopist. Allerede tidlig havde han ved sin Flid, Dygtighed og store Interesse for Postvæsenet henledet Opmærksomheden paa sig, men han synes dog ikke selv at have tænkt sig sin Fremtid formet, som den blev, thi han var flere Gange Ansøger til ledige mindre Postmesterembeder i Provinserne. Hans Hu stod i hvert Fald til at komme ud i det praktiske Postvæsen, og samtidig med Oprettelsen af Overpostmesterembedet i Kjøbenhavn udnævntes

han til Postkontrolør ved dette og fik som saadan Bestyrelsen af Postekspeditionen paa Toldboden, da denne i 1852 blev oprettet. Paa det Tidspunkt havde Postbestyrelsen som tidligere omtalt optaget Spørgsmaalet om at lette Landboerne Adgangen til Benyttelsen af Postvæsenet, og da der i 1851 var lagt en Plan om Oprettelsen af Brevsamlingssteder i Landdistrikterne, blev det overdraget H. G. Petersen sammen med Postmester Wiborg i Høbro at bringe denne til Udførelse. Han erhvervede sig derved et indgaaende Kendskab ogsaa til Postforholdene udenfor København. I 1855 sendtes han, der som Bestyrer af Postekspeditionen paa Toldboden, ved hvilken Ekspeditionen af Postdampskibene fandt Sted, havde bedst Kendskab til de herhen hørende Forhold, til Stettin for at forhandle om en ny Fragttakst for Postdampskibene, og samtidig fik han Ordre til at gøre sig bekendt med Indretningen af Postvæsenet i de større preussiske Stæder og i Særdeleshed med Indretningen af det preussiske Jernbanepostvæsen*. Hjemkommen fra denne Rejse indgav han en

Overpostmester H. G. Petersen.

omfangsrig Beretning om sine Iagttagelser og fremhævede forskelligt, som der kunde være Anledning til at indføre paa dansk Postomraade**. Samme

* Paa denne Rejse havde han tillige det Hverv at træffe Akkord om Leveringen af de 2 første Faktagevogne til det københavnske Postvæsen. Disse blev som tidligere omtalt leverede fra Stettin, hvor Overpostdirektør Spangler førte Tilsyn med deres Bygning.

** Af Beretningens 58 Punkter skal det fremhæves, at han gør opmærksom paa den Overpostdirektionerne i Preussen givne administrative Myndighed, hvorved der kan tages mere Hensyn til de forskellige Provinsers ejendommelige lokale Forhold, end naar Bestyrelsen er centraliseret, og han peger i denne Forbindelse paa Postinspektørerne i Danmark »som Basis til at bygge videre paa i den Henseende«. Han anbefaler at nedsætte Værditaksten og Taksten for Tryksager og Vareprøver, hvilket utvivlsomt vilde have gode Frugter for Postkassen, og henstiller Indførelsen af et Landpostvæsen, saaledes som det haves i Preussen, hvor en særlig Landporto opkræves, samt foreslaar at indføre Ekspresbesørgelse af Breve, at Postvæsenet paatager sig Besørgelsen af

Aar indgav han i Forening med Postmesteren ved Københavns Jernbanepostkontor Haxthausen et Forslag om at simplificere Ekspeditionsformerne ved Indførelsen af et Omkarteringssystem, hvilket Forslag, der maa henregnes til hans mest fortjenstfulde Arbejder, bragtes til Udførelse i 1860.

Som det vil ses, havde den endnu unge Mand allerede udfoldet en stor Virksomhed indenfor Postvæsenet. Han var paa den Tid, vi her taler om, upaatvivlelig den af Postembedsmændene, der sad inde med det største Kendskab saavel til indenlandske som udenlandske Postforhold, og han var derfor, da Postinspektør Hjort i 1857 blev Kommitteret ved Generalpostdirektoratet, selvskreven til at blive hans Afløser som Postinspektør. Det var imidlertid under Overvejelse at dele Embedet som Postinspektør for Østifterne og Slesvig, hvorfor Petersen d. 22. Sptbr. 1857 foreløbig konstitueredes som Postinspektør for Østifterne, medens det blev overdraget Postmester Nissen i Haderslev at varetage Forretningerne som Postinspektør i Slesvig. Da imidlertid Delingen blev opgivet, blev Petersen den 8. Sptbr 1858 udnævnt til Postinspektør for Østifterne og Slesvig.

Som Postinspektør udfoldede H. G. Petersen en rastløs Virksomhed, og som Tilsynsførende var han i høj Grad indgaaende. Selv et Pligtmenneske krævede han af andre streng Pligtopfyldelse. Hans Embedstid som Postinspektør faldt i en Periode, hvor der som Følge af Jernbanenettets Udvidelse skete store Forandringer i Postgangen, og hvor Landpostvæsenet blev organiseret. Dette medførte et stort Arbejde for Postinspektøren, men ved Siden heraf blev han stadig af Postbestyrelsen benyttet ved alle vigtige Reformers Gennemførelse og foretog flere Gange Rejser til Udlandet, dels for at sætte sig ind i andre Landes Postforhold, dels for at forhandle med udenlandske Postbestyrelser. Da i 1873 det særlige islandske Postvæsen blev organiseret, overdroges det ham at ordne dette, i hvilken Anledning han foretog en Rejse til Island.

Som foran bemærket var det, da Overpostmester Castenskiold traadte tilbage, Lokalbrev overalt i Landet, at Postlokaler kun maa lejes med Postbestyrelsens Approbation, og at alt Inventarium til Postkontorer anskaffes for Postvæsenets Regning. Med Hensyn til Postens Ekspedition foreslaar han, at alle Breve forsynes med Ankomststempel, at større Avispakker ikke forsendes sammen med Breve, og at der til Værdipost i Stedet for Skindposer anvendes Lærredsposter, der er vævede i eet Stykke og uden Søm. Han anbefaler at give Avisudgivere Tilladelse til selv at lade Aviserne indpakke til de forskellige Stationer, hvorved det vil være muligt at forlænge Indleveringsfristen. Endelig henstiller han, at der i Postkontorerne anbringes Postlister, indeholdende Oplysninger om Posternes Afgang- og Ankomsttider samt om Indleverings-, Ombærings- og Kassetømningstider. I Forbindelse hermed skal det nævnes, at han gør opmærksom paa, at Publikums Tillid til Brevkasserne svækkes ved, at de tømmes paa Gaden og af Budene, og at det derved kan ske, at Breve kan blive henliggende i Kassen til en senere Tømning. »En Hjembringen af Brevkasserne til Kontoret turde derfor,« ytrer han, »vistnok være at foretrække, men denne Indretning vilde unægtelig være forbunden med betydelige Udgifter.« Hvorvidt han i Preussen har set en saadan Tømningsmaade bragt i Anvendelse, omtaler han ikke, men dette maa vel forudsættes at være Tilfældet.

den almindelige Mening, at det københavnske Postvæsen trængte til at reformeres. Det skal heller ikke benægtes, at det ikke var fuldt ud paa Højde med Tiden, men saa forældet og upraktisk organiseret var det absolut ikke, at man, fordi Styrelsen blev lagt i en mere energisk og for dets Udvikling mere interesseret Mands Haand, kunde vente en fuldstændig Omvæltning i de bestaaende Forhold. Det københavnske Postvæsen havde hidtil paa Grund af Personalets og Lokalernes Utilstrækkelighed været afskaaret fra fuldt at tilfredsstille Tidens Krav. At det under disse Forhold havde staaet i Stampe, er ikke mærkeligt, men en Behrejdelse herfor kunde kun rettes mod den hidtidige Styrelse, for saa vidt denne havde undladt at søge disse Mangler afhjulpne, og dette kan ingenlunde siges at være Tilfældet. Tilvejebringelsen af større Lokaler havde længe været paatænkt, men Postbestyrelsens gentagne Forsøg paa at erholde de hertil fornødne Midler bevilgede havde været forgæves. Paa Finansloven for 1874—75 var der imidlertid bevilget et Beløb til Udvidelse af Postgaarden, og Udvidelsen var omtrent tilendebragt i 1876. Hermed var Betingelsen for Anvendelsen af et større Personale til Stede, og det er foran nævnt, at der efter Overpostmester Castenskiolds Indstilling var begæret og bevilget forøget Personale, hvorved bl. a. den udvidede Brevombæring var iværksat. Personalet maatte dog yderligere forøges, saafremt Postvæsenet i København skulde kunne betjene Publikum paa tilfredsstillende Maade, hvad den ny tiltrædende Overpostmester ogsaa straks erkendte, og det var i den Henseende et Held for det københavnske Postvæsen, at det til Chef fik en Mand, der ved sin mangeaarige fremragende Virksomhed havde erhvervet sig en Anseelse, som gjorde, at de Forslag eller Krav, han stillede, blev fulgte. Personalet, der som tidligere paavist i 1876 var blevet ikke ubetydeligt forøget, forøgedes i de 2 paafølgende Aar med ikke mindre end 12 Ekspedienter og 16 Postbude og i de følgende Aar yderligere, saa at der i 1880 var 48 Ekspedienter, af hvilke 3 mod særligt Honorar fungerede som Postkontrolører, og 181 Postbude; desuden anvendtes 34 privat antagne Assistenten. Forretningerne kunde nu overkommes, og under de saaledes ændrede Vilkaar skabtes ved Overpostmester Petersens dygtige Ledelse en større Præcision i Arbejdets Udførelse, men Forretningsgangen blev i det væsentlige uforandret. Ved Udvidelsen af Lokalerne var det blevet muligt at dele Brevpostkontoret i 2 Afdelinger, saaledes at den afgaaende og ankommende Post kunde ekspederes hver for sig, ligesom det alt længe havde været Tilfældet for Pakkepostkontorets Vedkommende, og i 1876 blev et Kontor, der for længst var ophørt at have nogen Eksistensberettigelse, Fodpostkontoret, ophævet og Ekspeditionen af Lokalbrevene henlagt til Brevpostkontoret. Ekspeditionen af Posten til og fra de da bestaaende Brevsamlingssteder henlagdes dels til Nørrebro (Brønshøj, Herløv, Ballerup, Veksø og

Ølstykke), dels til Østerbro (Christineberg) og Christianshavn (St. Magleby og Kastrup).

Iøvrigt foregik der i de Aar af Overpostmester Petersens Embedstid, der falder indenfor det Tidsrum, her omhandles, kun faa Forandringer i de kjøbenhavnske Postforhold. Fra 1. Septbr. 1877 indførtes den Ordning, at alle til det kjøbenhavnske Postomraade ankommende Postanvisninger kunde udbetales ved et hvilket som helst af de kjøbenhavnske Postkontorer. Fra 3. Maj 1878 blev Udvidelsen af Brevombæringen i Postdistrikterne V., N. og Ø., der skulde have fundet Sted samtidig med Udvidelsen i den indre By, gennemført, saaledes at Ombæringen i disse Distrikter fandt Sted 5 Gange daglig, nemlig Kl. 7¹/₂ og 12 Fm., 3, 5 og 7¹/₄ Em. Den 1. Decbr. 1878 blev Ekspeditionen af det fra Udlandet ankommende Pakkepostgods henlagt til en nyoprettet særlig Afdeling af Banegaardspostkontoret, for hvilket der kort før var opført en Bygning. Herefter blev Postekspeditionen paa Toldboden, der samtidig henflyttedes til den saakaldte Nyports Bygning med Indgang fra Amaliegade, kun Indleveringsposthus.

I den Del af det kjøbenhavnske Postdistrikt, der laa udenfor den i 1852 fastsatte Grænse for Omdelingskredsen (se Side 73), samt i det til Kjøbenhavn hørende Landdistrikt fandt derimod i de første Aar efter H. G. Petersens Tiltrædelse som Overpostmester større Reformer Sted. Anledningen hertil var den af Folketingsudvalget afgivne Betænkning over Finanslovsforslaget for 1875—76, idet Udvalget heri udtalte sig for en kraftigere Udvikling af Landpostvæsenet og navnlig, at der indførtes direkte Omdeling til Adressaterne. Ved den derpaa fulgte Forhandling med Ministeren henholdt denne sig til en af Postinspektørerne den 15. Febr. 1876 afgiven Betænkning om Spørgsmaalet. Heri udtalte disse, at Ønsket om Landpostvæsenets Ordning saaledes, at Postforsendelserne bragtes direkte til Adressaterne i Stedet for at aflægges paa Udvekslingssteder, stemte overens med de Anskuelser, som Postbestyrelsen nærede, men i hvor nær eller fjern en Fremtid dette Maal vilde kunne naaes, vilde være afhængigt af de Midler, der til dette Øjemedes Opnaaelse stilledes til Raadighed. Postinspektørerne anbefalede at gaa ind paa Udvalgets Forslag om i det kommende Finansaar at lade foretage Forsøg i den antydede Retning i enkelte af de folkerigste Egne og foreslog i den Henseende navnlig Kjøbenhavns Omegn. At netop denne Egn nævntes af Postinspektørerne, skønt det kjøbenhavnske Postvæsen ikke sorterede under dem, har vel ikke været uden Forbindelse med, at den ene af Postinspektørerne, H. G. Petersen, 4 Dage før de afgav Betænkningen, var udnævnt til Overpostmester i Kjøbenhavn.

Paa Finansloven for 1875—76 blev til de omhandlede Forsøg bevilget 8000 Kr., og fra 1. Juli 1876 blev der for det kjøbenhavnske Postdistrikts Vedkommende

truffet følgende Foranstaltninger: Paa Frederiksberg Jernbanestation oprettedes et Brevsamlingssted, hvorfra blev etableret Landpostbudgang med direkte Omdeling 2 Gange daglig ad Godthaabsvej, de Classenske Boliger indtil Flintholm og ad Lampevejen, Peter Bangs Vej og Anlæg, Fasanvej og Roskilde Landevej indtil Esperance samt een Gang daglig over Vigerslev, Hvidovre, Damhuskro, Rødovre og Vanløse. Landpostbudgang med direkte Omdeling etableredes endvidere fra Valby Brevsamlingssted 2 Gange daglig i Valby By indtil Carlsbergvej som yderste Grænse samt til de nærmeste Udflyttergaarde, fra Nørrebro Postekspedition 2 Gange daglig ad Nørrebrogade fra Runddelen til Lygten Kro (den tidligere Lygtevej) med tilstødende Gader og ad Jagtvejen fra Falkoneralle til Tagensvej samt een Gang daglig ad Frederikssundsvej, Bispebjergvej, Utterslevmark og Utterslev By, fra Østerbro Postekspedition 2 Gange daglig ad Strandvejen med Sideveje, Lille Jagtvej, Store Vibenshus, Kongevejen indtil Jernbanen samt Marienlyst Højskole og tilbage ad Øster Alle. Ved Oprettelsen af Landpostruterne fra Østerbro bortfaldt Brevombæringen fra Hellerup paa den Del af Strandvejen, som hørte under Københavns Kommune, ligesom Christineberg Brevsamlingssted blev nedlagt.

I ovennævnte Landpostruter foretoges de følgende Aar enkelte Forandringer og Udvidelser. Saaledes blev fra 1. Juli 1878, samtidig med at Valby Brevsamlingssted omdannedes til ikke-regnskabsførende Postekspedition, Ruten Hvidovre—Vanløse henlagt til Valby. Landposten til Utterslev udvidedes noget i 1878 og fra 1. Juli 1879 yderligere til Brønshøj, hvor Brevsamlingsstedet samtidig nedlagdes (se nedenfor). Fra Juni 1877 indrettedes 2 Gange daglig Brevombæring paa Tømmerpladsvej samt til Enighedsværn, og fra 1. Septbr. 1879 etableredes paa Amager i Fortsættelse af den alt oprettede Budgang i Sundbyerne Landpost med direkte Omdeling til Adressaterne, »for saa vidt de boede ved offentlig eller let fremkommelig privat Vej og ikke ganske afsides«, til Taarnby og Tømmerup samt fra Kastrup Brevsamlingssted til Kastrup og Maglebylille og fra Store Magleby Brevsamlingssted til Store Magleby, Viberup, Ullerup og Kongelunden.

Ved de langs Nordbanen og Klampenborgbanen liggende Jernbanestationer Hellerup, Gjentofte, Charlottenlund og Klampenborg havde der efterhaanden rejst sig betydelige Villakvarterer, der for en stor Del var beboede baade Sommer og Vinter. Som Følge heraf var Forretningernes Mængde ved de her etablerede Posthuse steget betydeligt. Privat Brevomdeling var etableret flere Steder, og efter at der i nogle Aar for Postvæsenets Regning var foranstaltet Kassetømning i disse Posthuses Distrikter, indførtes i 1876 direkte Omdeling ved Landpostbude 2 Gange daglig fra Hellerup, Charlottenlund og Klampenborg. Sidstnævnte Sted var der som tidligere oplyst i 1871 oprettet Postekspedition, men i Hellerup,

Gjentofte og Charlottenlund fandtes kun Brevsamlingssteder. Fra 1. August 1877 omdannedes imidlertid disse saavel som Glostrup Brevsamlingssted til ikke-regnskabsførende Postekspeditioner, underlagte Overpostmesterembedet.

Ved Frederikssundsbanens Aabning i 1879 blev Ballerup Brevsamlingssted omdannet til ikke-regnskabsførende Postekspedition, og da samtidig Dagvognene mellem København og Frederikssund og mellem København og Ballerup op-hørte, henlagdes Veksø og Ølstykke Brevsamlingssteder under Frederikssunds Postkontor, medens Brevsamlingsstedet i Brønshøj, til hvilken Landsby der som foran oplyst etableredes Landpostbudgang fra Nørrebro, blev nedlagt. Herløv Brevsamlingssted, der nu kom til at ligge ved en Jernbanestation, fik fremtidig Post over Banegaardspostkontoret. I 1876 blev Brevsamlingsstedet i Raavad nedlagt, og i Stedet for etableredes Landpost hertil fra Klampenborg.

Ved Udgangen af 1880 hørte der altsaa kun 7 Brevsamlingssteder under København, nemlig Frederiksberg Jernbanestation, Herløv, Skodsborg, Vedbæk og Rungsted samt Kastrup og Store Magleby, men største Delen af det tidligere umiddelbart til København hørende Landdistrikt sorterede dog endnu under Overpostmesterembedet, idet de ikke-regnskabsførende Postekspeditioner i Glostrup, Ballerup, Hellerup, Gjentofte, Charlottenlund, Klampenborg, Valby og Dragør fremdeles var underlagte dette.

De Reformer, der gennemførtes i det Tidsrum, dette Afsnit omhandler, var fremkaldte dels ved Byens Vækst, dels ved den Forøgelse i Postforsendelsernes Antal, som var en Følge af Portoreformen og den forbedrede Postgang i Forbindelse med en raskere Fremgang i den økonomiske Udvikling. Paa den anden Side var flere af Reformerne Aarsag til, at Forsendelsernes Antal yderligere tiltog, saa der paa en vis Maade fandt en Vekselvirkning Sted. Naar vi nu i det efterfølgende nærmere skal se, hvorledes Forøgelsen foregik, vil vi fortrinsvis holde os til Antallet af Breve, da dette i Almindelighed er en god Maalestok for Udviklingen, og da det vilde føre for vidt at komme ind paa en udførligere Omtale af alle Arter af Forsendelser.

I Aaret 1846, det sidste Aar før Portoreformen, for hvilket der foreligger Fortegnelse over Brevantallet, udgjorde Københavns Brevantal 684,300, i 1854—55, det første Aar efter Portoreformen, for hvilket der atter haves fuldstændige statistiske Opgørelser, 1,533,900, altsaa 124 pCt. mere. I 1859—60 var Københavns Brevantal 2,874,200, saa at Stigningen fra 1854—55 var 87 pCt.*. I disse

* Disse Tal betegner dog ikke alene Summen af de til København ankomne Breve, idet der heri tillige er optaget en Del transiterende Korrespondance, men forudsat, at Stigningen er ens for den til København bestemte og den transiterende Korrespondance, har nævnte Forhold ingen Betydning ved Beregningen af den procentvise Stigning.

Antal er indbefattet de kgl. Tjenestebreve, der gik frit, men kun Stigningsprocenten for de private Breve vilde give et virkeligt Billede af den Indflydelse, som Portoreformen og Postgangens Udvidelse har haft paa Brevantallets Stigning. For Københavns Vedkommende findes imidlertid Antallet af private Breve ikke særlig opgivet, og vi maa derfor nøjes med at henvise til, at Stigningen i Brevantallet, der fra 1846—54 for hele Monarkiet udgjorde 146 pCt., var for private Breve 159 pCt., for kgl. Tjenestebreve 58 pCt. I Forhold hertil skulde for Københavns Vedkommende de private Breve være stegne med 135 pCt., de kgl. Tjenestebreve med 49 pCt., og man tør derfor vistnok med tilbørlig Hensyntagen til Befolkningens Tilvækst gaa ud fra, at Portoreformen har bevirket en Fordobling af Brevantallet fra 1846 til 1854—55. Naar imidlertid Københavns Brevantal fra 1854—55 til 1859—60 stiger med 87 pCt., tør dette ikke skrives alene paa Portoreformens Regning, men maa for en Del tilskrives den udvidede Postforbindelse.

I de foran nævnte Antal Breve er ikke medregnet de Breve, der besørgedes indenfor Byen (Lokalbrevene). Disse udgjorde i Finansaaret 1850—51, Aaret efter at Postvæsenet havde overtaget Fodposten, kun 65,272. Efter at Frimærker var indførte og Brevkasser ophængte i Byen, steg Brevantallet hurtigt, i 1851—52 med 50 pCt., de følgende 2 Aar med henholdsvis 43 og 37 pCt., saa at det i 1853—54 udgjorde 191,895. Herefter foregaar Stigningen mere jævnt; i 1860—61 besørgedes 412,450 Lokalbreve.

Den Stigning i Antallet af Brevforsendelser, der fandt Sted i de nærmeste Aar efter Portoreformens Gennemførelse og Postgangens Udvidelse, kunde man selvfølgelig ikke vente fortsat, naar Aarsagerne fuldt ud havde øvet deres Virkning, og det viser sig da ogsaa, at der fra 1860—61 til 1867—68, naar Krigsaaret, hvor Korrespondancen steg, undtages, kun er en meget svag Stigning, enkelte Aar endogsaa en Nedgang, i Antallet af de til København ankommende Breve. I 1860—61 var Antallet af disse 2,051 Millioner, i 1867—68 2,273 Millioner, altsaa var der i 7 Aar kun en Stigning af 10,8 pCt. Antallet af Lokalbrevene steg derimod betydelig mere i disse 7 Aar, nemlig fra 412,000 til 703,000 eller med 70,8 pCt., men da Lokalbrevene knapt udgjorde en Trediedel mod Antallet af Breve udefra, mærkedes denne Forøgelse ikke væsentlig; Stigningen i det hele Brevantal bliver kun 20,8 pCt. Fra 1868—69 indtræder der imidlertid, som foran berørt, pludselig en i Forhold til tidligere Aar meget betydelig Stigning i Antallet af de til København ankommende Breve. Medens nemlig Antallet i Finansaaret 1867—68 kun var steget med 0,1 pCt. mod Aaret forud, steg det i Finansaaret 1868—69 med 19,8 pCt. og det følgende Aar yderligere med 17,9 pCt. I 1870—71 er Stigningen mindre, hvad formentlig skyldes den ved den franske Krig fremkaldte Standsning i Omsætningen, men fra 1871—72 tiltager

Stigningen atter betydeligt, saa at Antallet i Finansaaret 1875—76 udgjorde 5,504 Millioner. I de første 7 Finansaar efter 1860—61 er Stigningen altsaa kun 10,8 pCt., de følgende 8 derimod 142,1 pCt. Stigningen i Antallet af Lokalbreve er ogsaa forholdsvis større i disse 8 Aar end i de forudgaaende 7 Aar, nemlig 124,2 pCt. mod 70,6 pCt., saa at det hele Brevantal fra 1867—68 til 1875—76 viser en Stigning af 137,9 pCt. mod 20,8 pCt. fra 1860—61 til 1867—68. Ogsaa i Antallet af andre Forsendelsesarter er Stigningen større efter 1867—68 end før dette Aar, og da navnlig hvad angaar Postanvisninger, hvis Antal fra 1867—68 til 1875—76 steg fra 21,700 til 185,000 og Beløbene herfor fra 870,000 Kr. til 7,572 Millioner Kr.

Aarsagen til den efter 1867—68 indtraadte betydelige Stigning i Antallet af Postforsendelser maa for en Del søges i den forbedrede Postforbindelse saavel i Indlandet som med Udlandet, der var en Følge af Aabningen af de forskellige Banestrækninger i Jylland, men skyldes dog væsentlig den stærke Udvikling i materiel Henseende, der fandt Sted i disse Aar. Den i 1871 emanerede Postlov kunde ikke have nogen fremtrædende Betydning med Hensyn til Tilvæksten af Breve, men Virkningerne af denne viste sig i en Forøgelse af Antallet af Pakker og Postanvisninger, særlig af de sidstnævnte, tillige i en Nedgang i Antallet af Pengebreve, en naturlig Følge af den ved Loven indtraadte Forhøjelse af Porto for Pengebreve af lavere Værdi og en til Dels billigere Porto for Postanvisninger. Ej heller havde Bernerkonventionen, der traadte i Kraft 1. Juli 1875, nogen Betydning for Brevantallets Stigning, idet Porto for Breve til og fra det Land, hvormed den største Korrespondance udveksledes, Tyskland, herfra dog undtaget Slesvig, Holsten, Hamburg og Lübeck, forhøjedes.

Med Finansaaret 1875—76 ophører den stærke Stigning i Antallet af Breve, der ankom til Kjøbenhavn. Stigningen var i 1876—77 kun 1,6 pCt. mod 12,4 pCt. Aaret forud. De følgende 4 Aar, de sidste af den Periode, der omhandles i dette Afsnit, var Stigningen ligeledes svag, et enkelt Aar er der endogsaa en Tilbagegang, saa at Finansaaret 1880—81 i Sammenligning med 1875—76 kun udviser en Stigning af 11,1 pCt. Derimod tiltog Antallet af Lokalbreve meget betydeligt, i disse 5 Aar med 90 pCt. Byens Udvidelse har naturligvis her haft Betydning, men den væsentlige Aarsag til denne stærke Stigning maa dog søges i den fra 1. Marts 1876 gennemførte udvidede Brevombæring, og Overpostmesterembedet fik derved Ret i sin Spaadom om, at Udgiften ved en Udvidelse af Brevombæringen hurtigt vilde indvindes, da Antallet af Lokalbreve utvivlsomt vilde stige, naar Brevombæringerne blev hyppigere. Tages Antallet af de til Kjøbenhavn indgaaede Breve og Antallet af Lokalbreve under eet, er Brevantallet fra 1875—76 til 1880—81 steget med 28,7 pCt.

Hvor meget Brevantallet er steget i hele det heromhandlede Tidsrum, lader

sig, paa Grund af at det statistiske Materiale for de første 10 Aar er mangelfuldt, ikke oplyse, og vi maa derfor holde os til de sidste 20 Aar af Perioden. I Finansaaret 1860—61 udgjorde Antallet af de til Kjøbenhavn ankomne Breve 2,061 Millioner, i 1880—81 6,116 Millioner, altsaa 198,2 pCt. mere. Lokalbrevenes Antal var i 1860—61 412,450, i 1880—81 2,995 Millioner, altsaa 626,1 pCt. mere. Stigningen i det hele Brevantal i disse 20 Aar er 269 pCt. Sammenligner man Brevantallet med Folkemængden, kommer der paa hvert Menneske

	Breve udefra	Lokalbreve	Ialt
i 1860.....	12,6	2,6	15,1
i 1870.....	16,2	3,8	20,0
i 1880.....	22,0	10,8	32,8

Den Udvikling, der var foregaaet i det kjøbenhavnske Postvæsen siden 1850, havde ganske naturligt ført med sig, at dets Virksomhed var blevet mere fremtrædende i Hovedstadens daglige Liv. De røde Postbrevkasser, hvis Antal stadig forøgedes, saa at der i 1880 var ophængt ialt 103 Brevkasser i Byen, bidrog deres til stadig at minde om Postvæsenets Tilværelse, og de hyppigere Brevomdelinger og Kassetømninger gjorde, at Postbude i deres røde, livlige Uniformer i langt større Antal end forhen færdedes paa Gaderne fra tidlig Morgen til sen Aften. Hertil kom, at Postkørselen i Byen, dels som Følge af de hyppigere afgaaende og ankommende Jernbanetog og Dampskibe, dels som Følge af Oprettelsen af Postekspeditioner i Forstæderne og endelig som Følge af Faktagvognes Indførelse til Omdeling af Pakker var bleven af et langt større Omfang end tidligere.

Hvad Brevkasserne angaar, da var disse oprindelig af en ret beskeden Størrelse, idet de kun var halvt saa dybe som de, der nu anvendes. Tømningen foregik gennem en Laage eller Klap paa Kassens Forside saaledes, at Brevene, der maatte tages ud med Hænderne, var udsatte for i stærkt Regnvejr at blive vaade og for i stærk Blæst at blæse hen ad Gaden. Dels paa Grund heraf, dels som Følge af den tiltagende Brevmængde indførtes i 1876, omtrent samtidig med at Kassetømningen udskiltes fra Brevombæringen, den nuværende Type for Postbrevkasser, hvis Indhold ved Tømningen falder gennem Kassens aabnede Bund ned i en Sæk, der anbringes i en Fals paa Undersiden af Kassen.

Postkørselen i Kjøbenhavn besørgedes, som i forrige Afsnit omtalt, i 1850 for Pakkepostens og de Rejsendes Vedkommende af det da bestaaende Postholderi, for Brevpostens Vedkommende af en særlig Kontrahent, Vognmand Rasmussen. Da Korsørbanen aabnedes, ophørte Indskrivningen ved Personpostkontoret af Rejsende ad denne Rute, og dermed bortfaldt Befordringen af Rej-

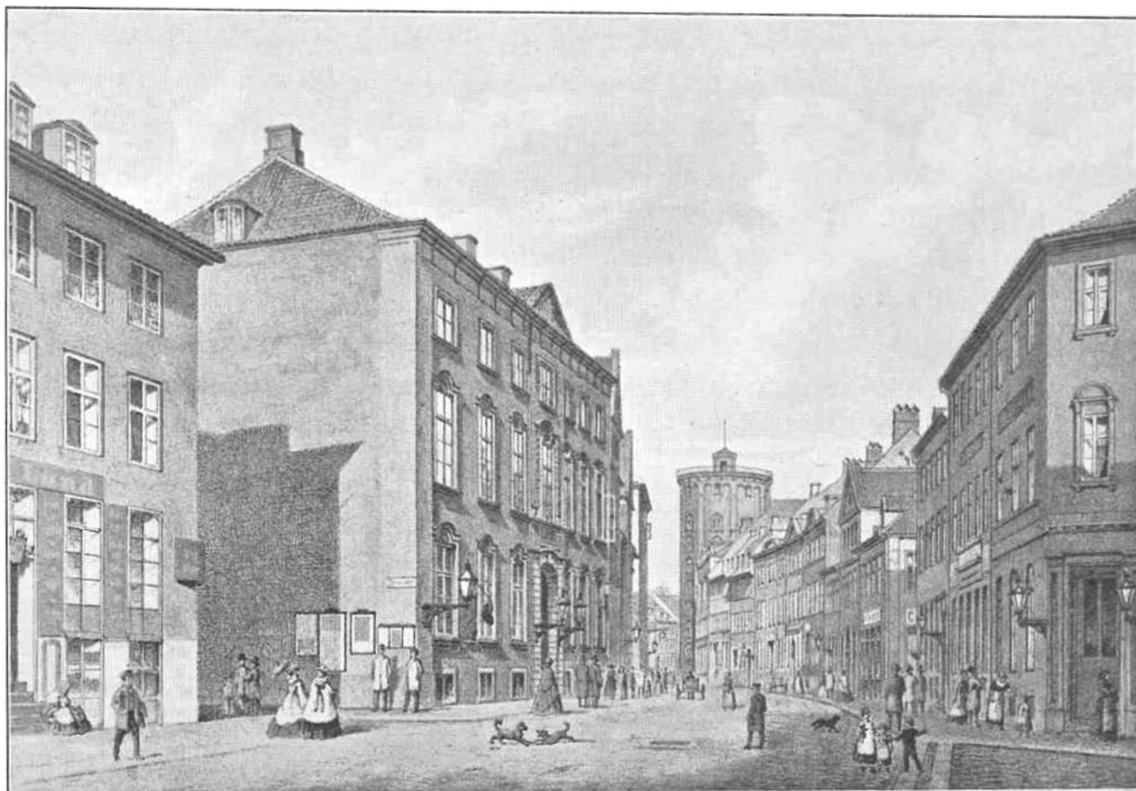
sende fra Postgaarden til Banegaarden. I Stedet for tilkom Befordringen af den udenlandske Pakkepost fra Banegaarden til Toldboden. Befordringen af denne Post saavel som af Pakkeposten mellem Postgaarden og Banegaarden udførtes fremdeles af Postholderiet, men da efter Aabningen af Jernbanen Kjøbenhavn—Helsingør Ekstrapoststationen i Kjøbenhavn blev nedlagt, opløstes Postholderiet, med hvis 3 tilbageværende Medlemmer Postvæsenet derefter afsluttede Kontrakt om Pakkepostens Befordring samt om Afgivelse af Estafetter og Befordringer til ekstraordinære Brevposter. Vognmand Rasmussen, som var Kontrahent for Brevpostkørselen, udførte denne mindre tilfredsstillende, hvortil Aarsagen synes at have været pekuniære Vanskeligheder. Da han ikke kunde erholde højere Betaling, ophørte han uden videre fra 1. Marts 1856 med Kørselen, og Postvæsenet overdrog derfor midlertidig nævnte Vognmands Postillon, Ole Larsen, at besørge Kørselen mod en Betaling af 5 Rdl. 48 Sk. pr. Dag, indtil han i Juli Maaned s. A. overtog Befordringen som Kontrahent for en maanedlig Betaling af 150 Rdl. Snart efter overtog han tillige Kørselen med Faktagevognene og, da Postekspeditionerne oprettedes i Forstæderne og paa Christianshavn, Kørselen mellem disse og Postgaarden samt Banegaarden. Da det sidste af de 3 Medlemmer af det tidligere Postholderi fra 1. April 1875 fra- traadte, overtog Larsen ogsaa Befordringen af Pakkeposten samt Forpligtelsen til at afgive Estafetter og Befordringer til ekstraordinære Brevposter, og hermed var hele den indenbys Postkørsel overdraget ham. Saa vidt det har kunnet op- lysnes, anvendtes i 1880 til Postkørselen 6 à 7 lukkede Brevpostvogne, 2 lukkede Pakvogne og 9 Faktagevogne. Antallet af Postilloner var ca. 20 og af Heste ca. 30.

For Postgaardens Vedkommende har vi i forrige Afsnit set, hvorledes Loka- lerne i denne benyttedes i 1850 (se Side 53). I den Periode, vi her har om- handlet, undergik imidlertid Postgaarden og Anvendelsen af Lokalerne i denne betydelige Forandringer, som vi i det efterfølgende nærmere skal gøre Rede for.

I 1851 blev det Lokale, Fodpostkontoret siden 1849 havde benyttet, indrettet til Brevsorteringslokale og Budstue, medens Fodpostkontoret blev henflyttet til et bagved liggende Værelse. Udenfor dette var en Forstue med Dør ud til Mel- lemporten, hvorfra der nu blev Adgang for Publikum til Kontoret, der havde Lokale her, saa længe det endnu bestod. Da det blev nedlagt, blev disse Lo- kaler inddragne under Brevpostkontoret og benyttes nu som Budstuer.

I 1852 blev Avisekspeditionen, der siden dens Oprettelse i 1847 havde haft Lokale i Baggaardens Sidebygning ud mod Helliggeiststræde længst op mod Naboejendommen, flyttet over i Stueetagen i den i 1844 opførte Bygning, hvor en Del af første Sals Etage var taget i Brug af Departementschefen for det fra

1. Juli 1852 oprettede Generaldecisorat for Postvæsenets Regnskabsvæsen. Avis-ekspeditionens hidtidige Lokale blev overladt Telegrafvæsenet, som her etablerede den første Telegrafstation i København. Til Stationen var for Publikum Adgang fra Helliggeiststræde, og i Muren ud hertil var anbragt en Buste af H. C. Ørsted. Det var imidlertid kun 4 Aar, at Telegrafstationen forblev her, idet den tillige med Telegrafdirektoratet i 1856 fik Lokaler i Porcelænsfabrikens Gaard paa Købmagergade Nr. 3, nuværende Nr. 50, hvorimod Telegrafvæsenets

Postgaarden paa Købmagergade omkring 1860. Efter Litografi.

Revisions- og Bogholderkontor vedblev at være paa Postgaarden i de Telegrafvæsenet overlodte Lokaler.

I 1865, da Befordringskontoret ophævedes, efter at Personpostkontoret Aaret forud var nedlagt, blev de af disse Kontorer benyttede Lokaler i Sidebygningen ud mod Helliggeiststræde ledige. Ligeledes blev de af Postkassererkontoret benyttede Lokaler i den mod Løvstræde vendende Bygning ledige, da fra 1. April 1865 Postkassererembedet blev inddraget. Ved Personposternes og Dagvognenes Ophør blev endvidere Gaardspladsen, som i 1843 var bleven betydelig udvidet ved Købet af de 2 i Løvstræde liggende Ejendomme, mere end stor nok, saaledes at man i det hele havde rigelig Plads. Krigen var dengang lige overstaaet; de materielle Tab, denne havde forvoldt, føltes endnu, og ingen anede,

hvilket uhyre Opsving i økonomisk Henseende de følgende Aar skulde bringe. Intet Under, at man derfor gik ud fra, at Postgaarden for lange Tider ikke alene vilde være stor nok til at huse Postvæsenet, men at ogsaa Telegrafvæsenet, hvis øverste Chef Generalpostdirektøren var, maatte kunne faa Plads her.

Allerede i Slutningen af Aaret 1864 havde Finansministeriet taget Spørgsmaalet om Telegrafvæsenets Henflytning til Postgaarden op. Som ovenfor oplyst havde Telegrafdirektoratet og Telegrafstationen Lokaler i Porcelænsfabrikens Ejendom, medens Telegrafvæsenets Revisions- og Bogholderkontor var anbragt i Postgaarden. Til Materialforvaltningen, Ingeniørkontorerne, Værksteder m. v. var lejet Lokaler i Ejendommen Vestervold Nr. 23, som tilhørte Telegrafdirektør Faber og hans Broder, og i hvilken Telegrafdirektøren havde Bolig. I Leje af Lokalerne i Porcelænsfabriken betaltes aarlig 788 Rdl. og af Lokalerne ved Vestervold 600 Rdl. Disse ca. 1400 Rdl. aarlig vilde altsaa spares ved Telegrafvæsenets Henflytning til Postgaarden. Postbestyrelsen mente dog, at det vilde være nødvendigt at bygge for at skaffe den nødvendige Plads. Der var først Tale om at opføre en særlig Bygning for Telegrafvæsenet paa hele den Del af Postgaardens Grund, som vendte ud imod Løvstræde, men denne Plan blev paa Grund af Omkostningerne, ca. 35000 Rdl., opgivet. I Juli 1866 fremsatte imidlertid Generalpostdirektøren for Finansministeriet Forslag om at overlade Telegrafvæsenet en Del af første Sals Etage i Forbygningen og Sidebygningen mod Helliggeiststræde samt de Lokaler, som tidligere havde været benyttede af Personpost- og Befordringskontoret, hvorhos der i Baggaarden vis à vis den i 1844 opførte Fløj skulde opføres en treetages Bygning. Omkostningerne herved vilde blive ca. 16000 Rdl. Dette Forslag vandt dog ikke Bifald, men i September 1866 fremsatte Generalpostdirektøren et nyt Forslag, hvorefter der til Telegrafvæsenet skulde afgives 3 større Værelser paa første Sal i Forbygningen og nogle Lokaler i Sidebygningen mod Helliggeiststræde, alle hørende til Generalpostdirektørens Embedsbolig, samt i Baggaarden de Lokaler, der var benyttede af Postkassererkontoret og Personpost- og Befordringskontoret. Dette Forslag, til hvis Gennemførelse vilde medgaa ca. 4000 Rdl. foruden Omkostningerne ved Telegrafstationens Flytning, blev approberet af Ministeriet, der samtidig gav Ordre til at iværksætte det fornødne til Gennemførelsen.

Telegrafdirektøren fik imidlertid Betænkeligheder ved denne Ordning og bad i Juli 1867 om, at Sagen paany maatte blive taget under Overvejelse. Dette tillod Finansministeriet, men under de udtrykkelige Betingelser, at en saadan Overvejelse ufortøvet skulde finde Sted og være tilendebragt saa hurtigt, at Arbejderne kunde udføres inden Finansaarets Udløb, samt — som ubetinget Grundlag for Ordningen — at Telegrafvæsenet skulde anbringes i Postgaarden uden Nybygninger.

Efter at Overvejelserne var endte og nogle i den oprindelige Plan foretagne Ændringer approberede af Finansministeriet, skred man til de nødvendige Forandringer af Lokalerne. Paa første Sal i Forbygningen og en Del af Sidebygningerne fik Telegrafdirektoratet og Telegrafstationen Lokaler, medens Materialforvaltningen og Ingeniørkontorerne fik Plads i Baggaarden, hvor Postkassererkontoret havde været. I Baggaardens Sidebygning ud mod Helliggeiststræde anbragtes Telegrafvæsenets Værksteder m. v., og her forblev fremdeles Revisions- og Bogholderkontoret. Mandagen den 20. April 1868 Kl. 12 Nat lukkedes Hovedtelegrafstationen paa Porcelænsfabriken og aabnedes samtidig paa Postgaarden.

Telegrafvæsenets Henslytning til Postgaarden havde til Følge, at første Postsekretariat, der hidtil havde haft Lokale paa første Sal, samt Bogholderkontoret blev flyttet op paa anden Sal, hvor der var blevet Lokaler ledige ved Ophævelsen af tredje Postsekretariat. Her stod tillige et Lokale ledigt, i hvilket Frimærketrykkeriet havde været anbragt indtil 1862, da det var blevet flyttet over i Thieles Bogtrykkeri i St. Helliggeiststræde.

Neppe havde Telegrafvæsenets Indflytning paa Postgaarden fundet Sted, før det store økonomiske Opsving begyndte, hvad der for Postvæsenets Vedkommende havde en stærk Stigning i Forsendelsernes Antal til Følge. Der viste sig derfor snart Trang til større Lokaler baade for Brevpostkontoret og Pakkepostkontoret, hvilke Kontorer fremdeles havde Lokaler i Sidebygningerne i Forgaarden, og hvor tillige Overpostmesteren havde sit Kontor, der bestod af et et Fags Værelse til Gaden, beliggende umiddelbart op til Brevpostkontoret. Efterhaanden som Forretningerne tiltog, blev Pladsmangelen mere følelig, og i de nærmeste Aar efter 1870 var Forholdene nærmest utaalelige. Ogsaa Telegrafvæsenets Forretninger tiltog og krævede mere Plads, saa at en Udvidelse af Postgaardens Lokaler blev paatrængende nødvendig. For foreløbig at skaffe mere Plads fraflyttede i Oktober 1872 Generalpostdirektøren sin Embedsholig, som nu for en Del overlodes Telegrafvæsenet til Brug, og paa Finanslovforslaget for 1872—73 blev der stillet Forslag om en Ombygning af Postgaarden, hvortil krævedes et Beløb af 124,572 Rdl. Forslaget gik imidlertid ikke igennem i Rigsdagen, og samme Skæbne havde det, da det fremsattes paa det følgende Finanslovforslag, her paa Grund af Byggematerialernes Stigning forhøjet til 169,000 Rdl. Paa Finanslovforslaget for 1874—75 fremsattes det for tredje Gang, atter med et højere Beløb, nemlig 183,108 Rdl., og i Anmærkningerne udtaler Ministeriet, at det sidste Aars Erfaring lader befrygte, at en længere Udsættelse af denne for Post- og Telegrafvæsenet saa vigtige Sag vil medføre en Standsning i Forretningerne. Det manglede ej heller paa, at Nødvendigheden af Ombygningen blev fremhævet under Forhandlingerne paa Rigsdagen. I Folketinget udtalte saaledes et Medlem (J. Ree), at han netop havde haft Lejlighed til at bese

Postgaardens Lokaler, men at det var vanskeligt at kritisere Ekspeditionslokalerne, da de i Forhold til det betydelige Arbejde, som der skulde foregaa, næsten var under al Kritik. Naar Brevposten ankom, oplyste han, maatte den foreløbige Ordning af Brevene foregaa i et eneste Rum, som ikke var meget større end et af de mindste Udvalgsværelser i Folketinget, og det var nødvendigt at kaste alle Brevene paa Gulvet og saaledes ordne Sagerne, idet der ikke var Plads til at have Brevene paa Bordet, hvor det jo vilde være langt lettere for Personalet at ekspedere Posten. Folketinget vilde dog ikke gaa med til at bevilge et saa stort Beløb, som forlangt, men under Udvalgsbehandlingen enedes man med Ministeren om at bevilge et Beløb til et mindre omfattende Byggeforetagende, og efter at Ministeren ved tredie Behandling havde stillet et hertil sigtende Ændringsforslag, bevilgedes der til Ombygningen et Beløb af 90,000 Rdl.

Forinden denne Bevilling var givet, var der med Postadministrationen foregaaet en betydelig Forandring. Fra 1. Januar 1874 gik nemlig Grev Danne-skjold-Samsøe efter Ansøgning af som Generalpostdirektør, og fra samme Tid blev Post- og Telegrafvæsenet henlagt direkte under Indenrigsministeriets andet Departement, hvis Chef erholdt Bestalling som Generaldirektør for Post- og Telegrafvæsenet samt Statsjernbanedriften. Dette havde til Følge, at Postadministrationens Kontorer henflyttedes fra Postgaarden til Ministerialbygningen, alene med Undtagelse af Bogholderkontoret, der fremdeles blev paa Postgaarden og fik Navnet Bogholderi- og Materialkontoret under Postvæsenets Overbestyrelse. Fra 1. Februar s. A. blev imidlertid Behandlingen og Afgørelsen af en Del Sager, som hidtil havde været afgjorte af Generaldirektoratet, overdraget til de 2 Postinspektører for Østifterne og Nørrejylland, hvilke Embedsmænd dengang begge havde Sæde i Kjøbenhavn, og denne Forandring havde til Følge, at Postinspektørerne, der hidtil ikke havde haft særlige Embedskontorer, nu fik saadanne paa Postgaarden, paa første Sal i Baggaardens Bygning ud imod Løvstræde. De af de bortflyttede Sekretariater benyttede Lokaler paa 2. Sal i Forbygningen blev dels indrettede til Bolig for Postbestyrelsens Bud, hvis hidtidige Bolig i Baggaarden vilde blive nedrevet ved Postgaardens Ombygning, dels overladte til Telegrafvæsenet.

Ombygningen af Postgaarden, der paabegyndtes i 1874 og varede et Par Aar, var forbunden med store Vanskeligheder, fordi Post- og Telegrafvæsenets Forretninger samtidig dermed maatte foregaa i deres fulde Omfang i Postgaardens Lokaler. Byggearbejdet bestod dels i Opførelsen af nye Bygninger, dels i en Omdannelse af de ældre, hvorved der tilvejebragtes større og lysere Lokaler. Side- og Bagbygningerne i det bageste Gaardsrum blev nedrevne, og i Stedet for opførtes den nuværende 15 Alen dybe toetages Bygning ud mod Walkendorfs-gade med Sidefløjen ud mod Gaarden. Hovedporten ud mod Købmager-

gade blev omdannet til Forstue og al Kørsel henlagt til Porten ud mod Løvstræde. Opgangen til venstre indenfor Porten med Trappe til 2. Sal bortfaldt, og det Rum, som denne havde optaget, blev indtaget til Lokaler i de forskellige Etager, saaledes at der anbragtes Vinduer i den mod Helliggeiststræde vendende Del af Forbygningen. Fra Helliggeiststræde indrettedes den nuværende Indgang med Opgang til Telegrafstationen og Gennemgang til Forgaarden, ligesom den nuværende Opgang til venstre for Mellemporten anlagdes. Den i 1796 opførte Tilbygning, hvor Brevpostkontoret havde haft Vestibule, blev nedrevet.

Brevpostkontoret fik nu overladt Lokalerne i største Delen af Stueetagen i de ældre Bygninger i Forgaarden, og her ovenover fik Overpostmesteren sit Kontor paa første Sal, der iøvrigt for største Delen optoges af Telegrafvæsenet. Pakkepostkontoret fik et Par Værelser i Sidebygningen i Forgaarden og forøvrigt hele Stueetagen i den ny Baggaardsbygning. Dennes første Sal optoges af Telegrafvæsenet og Postbestyrelsens Bogholderi- og Materialafdeling.

Den ved Ombygningen indvundne Plads var ikke ubetydelig. Til Oplysning herom anføres nedenstaaende Sammenligning mellem Lokalernes Størrelse før og efter Ombygningen:

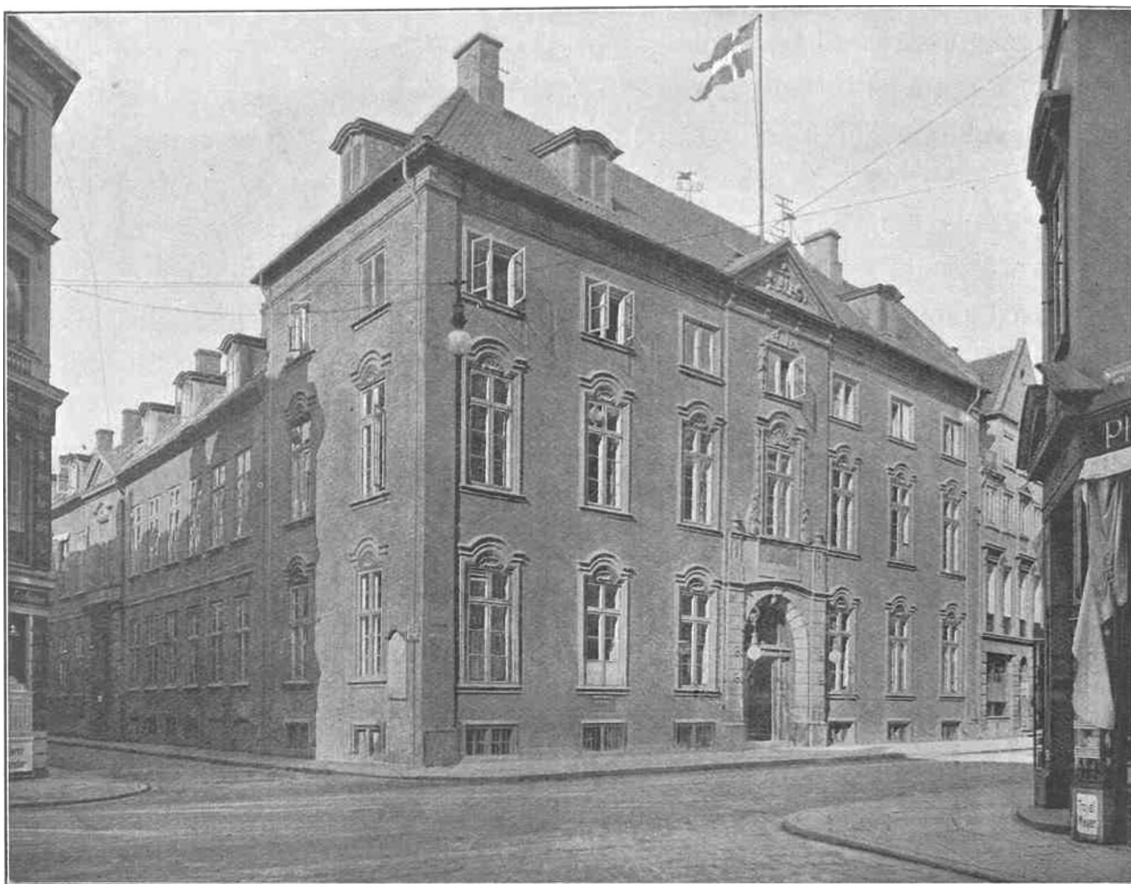
	Før Ombygningen	Efter Ombygningen
Den afgaaende og ankommende Brevpost, inkl.		
Overpostmesterens Kontor	645 Kv. Alen	1169 Kv. Alen
Den afgaaende og ankommende Pakkepost....	533 —	1221 —
Telegrafvæsenets Lokaler	1500 —	2400 —

(foruden Værksted, Batterirum og Pakrum i Kælderen samt forskellige Pakrum i Baggaarden).

Under de Arbejder i Postgaardens Grund, som Ombygningen foranledigede, traf man den 27. Maj 1876 ved Nedlægningen af nogle Gasrør i den forreste Gaard paa en underjordisk Hvælving, som var delt i 3 Rum. I et af disse fandtes henliggende paa en Hylde et lukket Glashylster, som ved Aabningen viste sig at indeholde et den 12. Novbr. 1823 af Generalpostdirektionen udfærdiget Dokument samt et Eksempplar af Bladet »Kjøbenhavns Skilderi« Nr. 67 for s. A., hvoraf det fremgik, at den paagældende Hvælving var bleven opdaget i nævnte Aar ved Fordybning af en Rendesten. Hvælvingen var dengang bleven undersøgt af Sagkyndige, uden at nogen Vished enten om dens Bestemmelse eller Ælde havde kunnet fastslaaes, men Generalpostdirektionen havde dog fundet, at den »som kendelige Oldtidslevninger« burde bevares, og havde derfor, efter at Murværket var udbedret, ladet den tillukke og bedække med Blaaler og Sand. Ved den Undersøgelse, som nu paany foretoges paa Foranstaltning af Direktoratet for antikvariske Mindesmærkers Bevaring, viste det sig, at Hvælvingen efter Murværkets Beskaffenhed at dømme ikke røbede nogen synderlig

høj Ælde, idet den syntes at have udgjort et Kælderrum under en tidligere Bygning, og den blev derfor, efter at et nyt Dokument med en Beretning om den stedfundne Aabning tilligemed det ældre Dokument var blevet nedlagt i den, atter tillukket.

Den Skikkelse, Postgaarden fik ved Ombygningen, er, hvad det ydre angaar, væsentlig den samme, hvori den endnu staar. Et Par Aar efter Ombygningen blev dog, for at skaffe Pakkepostkontorets Afdeling for ankommende Pakkepost

Postgaarden i sin nuværende Skikkelse.

større Lokaler, opført det endnu staaende Skur med Tag af Bølgeblik. En Del af Skuret blev indrettet til Pakrum for Pakkepostkontoret, medens det hidtidige Pakrum i Bygningen delvis inddroges til Budstue.

Med det sidste Aar af den Periode, her er omhandlet, var der forløbet 100 Aar, siden Postgaarden var taget i Brug som saadan. Paa selve Hundredaarsdagen, den 31. Marts 1880, afholdtes der paa Postgaarden en Mindefest, hvortil Overpostmester Petersen havde indbudt Indenrigsministeren, Generaldirektøren for Postvæsenet, Repræsentanter for Københavns Kommune og Handelsstand samt for flere Stats- og Hovedstadsinstitutioner tilligemed Embedsmænd i Post- og Telegrafvæsenets Overbestyrelse samt Embeds- og Bestillings-

mænd ved Overpostmesterembedet. Efter at Overpostmesteren havde givet en kort Oversigt over Kjøbenhavns Postvæsens Historie i de forløbne 100 Aar, fandt der en Seksa Sted, ved hvilken der holdtes forskellige Taler, og hvor til Ære for den gamle Postgaard følgende af C. P. (Overpostkontrolør, Kammerraad Chr. Petersen) forfattede Sang blev afsunget:

Mel.: Der er et Land, dets Sted er høit mod Norden.

Et Sekel svandt og Tidens dybe Fure
 Sit Mærke satte trindt i By og Land;
 Men gamle Gaard, end Dine stærke Mure
 I Stormens Brænding dog holdt trofast Stand,
 End høiner sig som for et Sekel siden
 Dit Tag paa samme Plet, hvor da det stod,
 Og blev end Meget skyllet bort i Tiden
 Du i Din Grund Dig aldrig rokke lod!

I hundred' Aar en talløs Hær af Tanker
 Er vandret gjennem Dine Haller tyst,
 Og Ord, hvoraf et Folk sig Ære sanker
 Fra Dig gik ud langs Verdenshavets Kyst,
 Den Vises Sprog og simpel Enfold's Tale,
 Ja Alt, hvad for en Sjæl kan Udtryk faae,
 Har fundet Vei fra Dine tause Sale
 Til Kongers Borg som til den Ringes Vraa!

Det Liv, som her bag Dine Mure førtes,
 Sin Væxt og Kraft af Land og Folk det fik,
 Naar Blodet raskt i Folkets Aarer rørtes,
 Dets Pulsslag gjennem Dine Haller gik,
 Og derfor skal, naar Saga til Din Ære
 Idag staaer frem som svundne Tiders Tolk,
 Dit Mindeblad et Vidne ogsaa være
 Om Fremgang trindt iblandt vort Land, vort Folk!

Saa staae da fast og værn med stærke Sider
 Den Gjærning Du et Sekel alt gav Ly,
 Og gid at den til seent i fjerne Tider
 Maa eie Kræfter rige, friske, ny,
 Og gid den Aand, der leder alt herinde,
 Maa fremad kjækt med stærke Vinger slaae,
 Saa at Du selv, mens Tidens Bølger rinde,
 Kan altid ung og smykt med Hæder staae!

Til de i 1862 i Forstæderne og i 1868 paa Christianshavn oprettede Postekspeditioner var der lejet Lokaler hos Private. Vesterbro Postekspedition fik ved Oprettelsen Lokale paa Bülowsvej Nr. 10, men flyttedes $\frac{1}{2}$ Aar efter til Gl. Kongevej Nr. 124 (nu Nr. 112) Hj. af Lindevej, i 1870 til Nyvej Nr. 19 og i 1871 til Gl. Kongevej Nr. 132 (nu Nr. 120) Hj. af Bülowsvej. Nørrebro Postekspedition, der ved Oprettelsen fik Lokale Nørrebrogade Nr. 10, flyttedes Oktober 1864

til Fælledvej Nr. 5, Oktober 1872 til Fælledvej Nr. 7 og April 1877 til Baggesensgade Nr. 2. Østerbro Postekspedition var fra Begyndelsen paa Østerbrogade Nr. 32 (nu Nr. 66), Hj. af Rosenvænget, men flyttedes i 1870 til Ryesgade 124. Christianshavns Postekspedition var først i Lille Torvegade Nr. 6, men flyttedes allerede i April 1869 til Overgaden n. Vandet Nr. 25 og i April 1871 til Brogade Nr. 12.

Kjøbenhavns Jernbanepostkontor havde Lokale paa Banegaarden, der op-

Banegaardspostbygningen.

rindelig laa omtrent der, hvor den ny Hovedbanegaard nu er opført. Da den Bygning, der indtil December 1911 var Hovedbanegaard, i 1864 toges i Brug, fik Postkontoret Lokale i Banegaardshallens nordøstlige Hjørne, men da Pladsen blev for lille her, opførte det sjællandske Jernbaneselskab Nord for Hallen ud mod Vesterfarimagsgade en Bygning udelukkende til Brug for Post- og Telegrafvæsenet. I denne Bygning, hvis samlede Areal var 1648 Kvadratalen, fik foruden Banegaardspostkontoret og Statstelegrafstationen Sjællandske Jernbanepostkontor Lokaler. For Banegaardspostkontorets Vedkommende toges Lokalerne i Brug den 28. April 1878. I Bygningens Kælder installeredes Ekspeditionen af toldpligtigt Postgods, der som tidligere omtalt fra 1. Decbr. 1878 udskilles fra Postekspeditionen paa Toldboden.

SYVENDE AFSNIT

1880—1912

AARENE 1880—1912 har vel ikke en saa betydningsfuld postal Reform at opvise som de forudgaaende 30 Aar, da Portoreformen gennemførtes. Ej heller var Postgangen i disse Aar Genstand for en saa gennemgribende Forandring som i forrige Periode, da Diligencerne paa alle Hovedruter afløstes af Jernbaner, men ikke desto mindre undergik Postvæsenet i dette Tidsrum en Udvikling, som fuldt ud kan staa Maal med den nærmest foregaaende Periode. Her, hvor vi kun beskæftiger os med det københavnske Postvæsen, kan vi ikke i Enkeltheder komme ind paa den postale Udvikling i den øvrige Del af Landet; det maa være nok at pege paa den rivende Udvikling, der foregik i Landpostvæsenet, og paa det omfattende Anlæg af Jernbaner, hvorved ikke alene flere Købstæder, der hidtil havde savnet Jernbaneforbindelse, fik en saadan, men hvorved ogsaa tættere befolkede Egne i Landdistrikterne droges ind i Jernbanenettet. I Aarene 1880—1911 aabnedes ca. et halvt Hundrede længere og kortere Jernbanestrækninger. Landpostvæsenets og Jernbanenettets Udvidelse gav en lettere Adgang til Korrespondance, og Virkningen heraf følte ikke alene i de hidtil afsides Egne, men strakte sig til Byerne, ikke mindst til Hovedstaden.

Af nye Jernbaneanlæg, der fik Betydning for Hovedstaden, skal først nævnes Nykjøbing F.—Gjedser, hvorved der etableredes en ny Hovedpostrute til og fra det sydlige Udland via Gjedsers—Warnemünde. Forbindelsen, der fra først af kun var daglig, udvidedes fra 1. Maj 1892 til 2 Gange daglig og er nu for Hovedstadens Vedkommende den i Postfrekvensen til og fra det sydlige Udland mest benyttede.

Den 2. August 1897 aabnedes Kystbanen mellem København og Helsingør, hvorved der tilvejebragtes dels en hurtigere, dels en hyppigere Forbindelse mellem disse Byer, og hvorved tillige Villabyerne langs Kysten droges ind i Jernbanenettet. Ogsaa hvad Forbindelsen med Sverige og Norge angaar, fik denne Bane Betydning, idet der ved Aabningen 1. Sptbr. 1888 af den svenske Kystbane var skabt en ny og kortere Postrute mellem København og Norge og en Del af Sverige.

Den 1. Maj 1906 aabnedes Jernbanen mellem København og Slangerup og 1. August 1907 Jernbanen Amagerbro—Dragør.

Foruden Jernbanenettets Udvidelse har en hyppigere Toggang efterhaanden forøget Antallet af Hovedstadens Postforbindelser med det øvrige Land og Udlandet betydeligt. I hvor høj Grad dette har været Tilfældet, illustreres bedst ved en Sammenligning mellem det daglige Antal af postførende Jernbanetog paa Hovedruterne i 1880 og 1912.

Antallet af disse var:

	1880	1912
Fra København til Helsingør over Hillerød	4	6
» Helsingør til København over Hillerød	4	4
» København til Helsingør ad Kystbanen.....	»	5
» Helsingør til København ad Kystbanen.....	»	5
» København til Kallundborg.....	3	5
» Kallundborg til København.....	3	5
» København til Korsør.....	4	12
» Korsør til København.....	4	10
» København til Masnedsund.....	3	6
» Masnedsund til København.....	3	6
» København til Gjedser	»	2
» Gjedser til København	»	2

Med det sydlige Udland haves nu Forbindelse over Korsør 2 Gange og over Gjedser 2 Gange daglig i hver Retning, medens man i 1880 kun havde den 2 Gange daglige Forbindelse over Korsør. Ogsaa med Fyen og Jylland, med hvilke Landsdele der i 1880 var 2 Gange daglig og gensidig Forbindelse, er der nu 4 Gange daglig Postforbindelse, den ene Gang dog kun til og fra Fredericia. Over Kallundborg—Aarhus etableredes daglig Postforbindelse med Jylland og vice versa fra 1. Maj 1892.

Ved Etablering af Eksprestog paa alle Landets Hovedruter er der derhos opnaaet en betydelig hurtigere Postgang, saaledes at Posterne saavel fra Fyen og Jylland som fra Udlandet nu indgaar flere Timer tidligere til København end forhen og kan afsendes derfra flere Timer senere. Til Eksempel skal blot anføres, at den Post fra det sydlige Udland, der i 1880 ankom til København Kl. 10¹/₂ Em., nu indgaar allerede Kl. 5 Em., og at omvendt den Post, der i 1880 afsendtes Kl. 6⁴⁰ Fm., nu først afgaar Kl. 12 Md. og naar Hamburg omtrent til samme Klokkeslet som i 1880.

Ogsaa med Sverige og Norge er Postforbindelsen udvidet, saaledes at der nu haves 3 Gange daglig Forbindelse med Gøteborg og Stockholm og 2 Gange

daglig direkte Forbindelse med Kristiania, medens der i 1880 kun var een Gang daglig Forbindelse med hver af disse Byer.

Endelig skal nævnes, at Postdampskibsfarten mellem Kjøbenhavn og Rønne, der i 1880 kun fandt Sted 3 Gange ugentlig om Vinteren og 4 Gange ugentlig om Sommeren, fra 1885 udvidedes til 4 Gange ugentlig om Vinteren og 6 Gange ugentlig om Sommeren, fra 1887 til 6 Gange ugentlig de 4 Maaneder (December—Marts) og 7 Gange ugentlig de 8 Maaneder af Aaret og endelig fra 1899 til 7 Gange ugentlig hele Aaret rundt.

Jævnside med den her beskrevne Udvikling i Postgangen til og fra Hovedstaden gaar en fortsat Forøgelse af Byens Folkemængde og en betydelig Udvidelse af dens Territorium. Folketallet stiger i denne Periode fra 280,000 til ca. 560,000, altsaa ikke fuldt saa meget som i forrige Periode, da Stigningsprocenten var 110,5, men Forøgelsen af det bebyggede Areal er langt betydeligere end i forrige Periode. Dette har sin Grund i, at den gamle By mere og mere bliver Forretningskvarter; i tætbefolkede Dele af denne maa gamle, til Beboelse indrettede Huse vige Pladsen for moderne, væsentlig til Forretningsbrug indrettede Ejendomme. Følgelig daler Folketallet her, hvad i de senere Aar af Perioden er Tilfældet endogsaa i saa ny en Bydel som Voldkvarteret. Hele Befolkningstilvæksten falder derfor paa de ydre Distrikter, som tillige optager det Folketal, hvormed den indre By formindskes, og en omfattende Byggevirk-somhed maa derfor finde Sted udad mod Periferien. Særlig i de senere Aar af Perioden viser der sig en overordentlig stærk udadgaaende Bevægelse, hvortil Aarsagen er den elektriske Sporvognsdrift og den hidsige Byggevirk-somhed i disse Aar.

Folketallets Stigning har ganske naturligt en Forøgelse af Forsendelserne til Følge, men denne Forøgelse er langt større end Stigningen i Folketallet. Medens dette stiger med 100 pCt., stiger Antallet af Breve med 435 pCt. (de til Kjøbenhavn ankommende med 309 pCt., Lokalbrevene med 693 pCt.), Pengebrevene med 29 pCt., Pakkerne med 323 pCt., udbetalte Postanvisninger med 507 pCt., udbetalte Postopkrævninger med 1100 pCt., Postopkrævninger paa Brev eller Blanket til Indløsning med 1279 pCt. og Aviserne (Nummerantallet) med 834 pCt. •

En saa enorm Stigning i Forsendelsernes Antal i Forbindelse med Byens Udvidelse maatte nødvendigvis kræve større Personale, større Lokaler for de alt bestaaende Posthuse og Oprettelse af nye Posthuse. Ikke alene maatte der i de i Byens Periferi opstaaede nye Kvarterer oprettes Posthuse, men Tidens Krav førte med sig, at der overalt i Byen maatte gives Publikum lettere Ad-

gang til at indlevere Forsendelser. Forøgelsen af Posthusene og den udvidede Postgang førte med sig, at der maatte gennemføres omfattende Reforme i Henseende til Postens Udveksling indenfor Byen og dens Befordring til og fra Banegaarde og Dampskibe. Den Postordning, der bestod i 1880, maatte i det hele betydelig ændres for at være tidssvarende for Storstaden Kjøbenhavn.

Det vil erindres, at den administrative Ordning af det kjøbenhavnske Postvæsen i 1880 var den, at Overpostmesteren var dettes øverste Chef, at der under ham sorterede 3 Overpostkontrolører, som var Chefer for henholdsvis Brevpostkontoret, Pakkepostkontoret og Banegaardspostkontoret, og at de øvrige kjøbenhavnske Posthuse, skønt hvert af dem havde en særlig Bestyrer, var underlagte et af forannævnte Kontorer. Under Brevpostkontoret sorterede saaledes Avispostkontoret og Christianshavns Postekspedition, under Pakkepostkontoret Toldbodens Postekspedition og under Banegaardspostkontoret Nørrebro, Østerbro og Frederiksberg Postekspeditioner. Af Postekspeditionerne i Landdistriktet var Dragør og Valby underlagte Brevpostkontoret, Hellerup, Gjentofte, Charlottenlund, Klampenborg, Ballerup og Glostrup Banegaardspostkontoret.

Medens Overpostmesteren i Kjøbenhavn tidligere, og særlig saa længe Styrelsen af det kjøbenhavnske Postvæsen var tvedelt, kun havde haft en stærkt begrænset Indflydelse paa Ordningen af de kjøbenhavnske Postforhold, blev dette helt anderledes, da H. G. Petersen blev Overpostmester. Da blev Ledelsen lagt fuldstændig i hans Hænder, og det blev overdraget ham at fremsætte Forslag til Reforme, hvilke Forslag Administrationen vistnok saa godt som altid tiltraadte. Samtidig med hans Embedstiltrædelse blev Overpostmesterens Forretningsomraade noget udvidet, idet Behandlingen og Afgørelsen af en Del Sager, som hidtil havde været behandlede i Generaldirektoratet, blev overdraget Overpostmesteren for det kjøbenhavnske Postdistrikts Vedkommende i Lighed med, hvad der fra 1. Februar 1874 for Provinsernes Vedkommende havde fundet Sted ved Overdragelsen af lignende Sager til de to Postinspektører. Fra 1. Oktbr. 1889 blev for Provinsernes Vedkommende samtlige disse Sager og for Kjøbenhavns Vedkommende en Del heraf atter henlagte til Generaldirektoratet, og samtidig ophørte Postinspektørerne at have Embedskontor paa Postgaarden.

I de første Aar af H. G. Petersens Embedstid var det, som paavist i forrige Afsnit, væsentlig i Landdistriktet, at Postforholdene var blevne forbedrede. I selve Byen havde kun faa Forandringer fundet Sted, men Byens Vækst og Postforretningernes stadige Tiltagen nødvendiggjorde snart, at man her maatte skride til Forøgelse af Posthusene. Den indre By, hvorved her forstaas det nuværende Postdistrikt K., var endnu i 1880 den Del af det kjøbenhavnske Postomraade, hvor det største Antal Forsendelser forekom. Brevantallet var her $2\frac{1}{2}$ Gange saa stort som i de øvrige Distrikter tilsammen; det var her, Forretningslivet

pulserede stærkest, og det var derfor her, man begyndte med Forøgelsen af Posthusene. Det første nye Posthus, der oprettedes, var en Postekspedition for Indlevering af Forsendelser i Gammelholmskvarteret, hvilken Ekspedition fik Lokale i et Baghus til Peder Skramsgade Nr. 24 og traadte i Virksomhed fra 15. Juli 1882. Fra 30. Maj 1884 oprettedes en lignende Ekspedition i det saakaldte Voldkvarter med Lokale i Frederiksborggade Nr. 34 i Sidebygningen: fra Oktober 1886 henflyttedes den til Rømersgade Nr. 21. Bestyrelsen af disse Ekspeditioner, der fik de postale Betegnelser henholdsvis Kjøbenhavn G. og Kjøbenhavn F., og ved hvilke der kunde indleveres alle Arter af Postforsendelser og hæves Postanvisningsbeløb, overdroges Ekspedienter ved de kjøbenhavnske Postkontorer.

Forinden Oprettelsen af sidstnævnte Ekspedition var der flere Steder saavel i den indre By som i Forstæderne indrettet en anden Art af Indleveringsposthuse, idet der fra 1. Januar 1883 forskellige Steder, som Regel hos Handlende, etableredes ialt 6 Brevsamlingssteder, nemlig i Adelgade Nr. 113, i Sølvgade Nr. 85, i Griffenfeldtsgade Nr. 33, paa Nørrebrogade Nr. 166, paa Vesterbrogade Nr. 75 og i Ryesgade Nr. 32. Disse Brevsamlingssteder, hvis Antal fra 1. April 1883 forøgedes med et i Nybrogade Nr. 32, senere flyttet til Frederiksholms Kanal, var imidlertid ikke beregnede paa den Del af det korresponderende Publikum, som havde større Antal eller alle Arter af Forsendelser at afsende, som f. Eks. Handelsstanden, men var nærmest bestemt til at hjælpe den Del af Befolkningen, som kun i Ny og Næ benyttede Postvæsenet og boede fjernt fra de bestaaende Postkontorer. Det var dette Hensyn, der blev bestemmende for Brevsamlingsstedernes Beliggenhed, og Indlevering af Forsendelser ved disse var indskrænket til at omfatte almindelige og anbefalede Breve til Ind- og Udland, Postanvisninger, Postopkrævninger, Pakker og Pengebreve til Indlandet, alt dog kun for saa vidt Vægten ikke oversteg 2 Pund og Værdien ikke 100 Kr.

Bebyggelsen i flere af Kvartererne i Byens Periferi havde imidlertid nu naaet et Omfang, der gjorde det nødvendigt at indføre den samme postale Ordning her som i de indre Dele af Byen, særlig med Hensyn til Forsendelsernes Omdeling. I sidstnævnte Henseende var vel den i 1852 af Postbestyrelsen fastsatte territoriale Grænse bleven noget udvidet, men den var dog stadig bleven bibeholdt som den Linie, indenfor hvilken Omdelingen skete ved Postbude. Udenfor fandt Omdelingen Sted ved Landpostbude, der kun udgik een à to Gange daglig, en for en større Befolkning i bymæssige Kvarterer lidet tilfredsstillende Ordning. Den stedlige Befolkning havde tilmed et vist Krav paa at faa Posten omdelt paa samme Maade som i de andre Bydele, eftersom det i Postanordningen af 1871, der intet indeholder om Omdeling ved Landpostbude, var fastsat med Hensyn til Omdelingen fra Postkontorer, at Forsendelserne af Postvæsenet skulde udbringes saa langt, som der fandtes en sammenhængende Række Huse

og i almindelig bebyggede Gader og forøvrigt uden Hensyn til, om Husene laa paa selve Bygrunden eller udenfor denne.

At inddrage de Kvarterer, der havde Krav paa forbedret Omdeling, under de alt bestaaende Postkontorers lokale Distrikter kunde paa Grund af Afstanden ikke lade sig gøre, og man valgte derfor den Vej at udskille disse Kvarterer som særlige Postdistrikter med egne Postekspeditioner. Begyndelsen blev gjort med Oprettelsen af en Postekspedition paa Frederiksberg Jernbanestation i Stedet for det der bestaaende Brevsamlingssted. Til denne Ekspedition henlagdes fra Banegaardspostkontorets Omraade den Del, som ligger Vest for Pilealle, Frederiksberg Runddel, Allegade og Falkoneralle, disse medregnede. I den Del af Distriktet, som ligger mellem Falkoneralle og de Classenske Boliger, samt i Mariendalskvarteret og i Kvarteret, der udadtil begrænses af Frederiksberg Have, Fasankirkegaarden og Jernbanelinien, indførtes samtidig Omdeling saavel af Brev- som Pakkepost ved Postbude; disse Kvarterer havde hidtil været betjente af Landpostbude. Ekspeditionen, der traadte i Virksomhed den 29. Decbr. 1885 med en Ekspedient ved de københavnske Postkontorer som Bestyrer, fik Navnet Frederiksberg I, dog at Postforsendelser til Udlevering gennem Ekspeditionen skulde være adresserede »Frederiksberg«. Samtidig forandredes Navnet for Frederiksberg Postekspedition paa Gammel Kongevej til Frederiksberg II.

Fra 15. Juli 1888 oprettedes en ikke-regnskabsførende Postekspedition i Lygtevejskvarteret med Lokale paa Nørrebro Jernbanestation og med denne Stations Forstander som Postekspeditør. Til denne Ekspedition henlagdes den yderste Del af Nørrebro fra Jagtvejen samt Utterslev Mark og By. Samtidig etableredes der fra denne Ekspedition Omdeling ved Postbude saavel af Brev- som Pakkepost i den Del af Distriktet, der laa paa Byens Grund, mod Nordvest indtil Lygten Kro og mod Nordøst indtil Tagensvej, hvilket Distrikt siden 1876 havde været betjent af Landpostbude. Ekspeditionen fik Navnet Lygtevejskvarterets Postekspedition, og det vedkommende Postdistrikt fik Betegnelsen »Kjøbenhavn L«. Det i 1883 paa Nørrebro Runddel etablerede Brevsamlingssted blev nedlagt.

Poststedet Kjøbenhavn havde hidtil kun omfattet Kjøbenhavn og Frederiksberg samt de Dele af det nærmestliggende Landdistrikt, hvor der ikke var oprettet Brevsamlingssteder. I Postloven af 7. Januar 1871, hvor der for første Gang ved Lov fastsattes Bestemmelser om Udstrækningen af de forskellige Postterritorier, var det nemlig bestemt, at der ved et Poststed skulde forstaas en Kommune, i hvilken der fandtes Posthus (Postkontor, Postekspedition eller Brevsamlingssted), og at Forsendelser, der befordredes mellem saadanne Posthuse, var undergivne de i Loven fastsatte Takster, medens det var overladt til Administrationen at fastsætte Takster for Forsendelser, der besørgedes indenfor et Poststed; Kjøbenhavn og Frederiksberg skulde tilsammen danne et Poststed.

Herefter var Porto for et Brev mellem Kjøbenhavn og Frederiksberg kun 4 Øre, men for et Brev til Valby, der laa Kjøbenhavn ligesaa nær som store Dele af Frederiksberg, men hørte til en anden Kommune og havde eget Posthus, var Porto 8 Øre. Ved Postloven af 5. April 1888 fastsattes det imidlertid, at der ved Poststed skulde forstaaes et Posthus med det derunder henlagte Postdistrikt, hvorfra dog undtoges Posthusene i Kjøbenhavn og Frederiksberg med deres Postdistrikter, hvilke i Forening skulde udgøre eet Poststed, til hvilket efter Indenrigsministerens Bestemmelse kunde henlægges tilstødende Posthuse med deres Distrikter eller Dele af disse, og i Henhold hertil blev fra 1. Oktober 1888 Valby Postekspedition med dertil hørende Distrikt inddraget under Poststedet Kjøbenhavn.

Den endnu i 1880 bestaaende Ordning, at de kjøbenhavnske Postkontorer uden Undtagelse var underlagte et af de 3 Hovedkontorer, var stadig bleven opretholdt, og af de nyoprettede Posthuse var Gammelholms og Voldkvarterets Postekspeditioner henlagte under Pakkepostkontoret, Frederiksberg I og Lygtevejskvarterets Postekspeditioner under Banegaardspostkontoret. Lønningsloven af 12. April 1889, der traadte i Kraft den 1. Oktbr. s. A., medførte imidlertid en Del Forandringer heri, idet Avispostkontoret oprettedes som selvstændigt Postkontor med en Postmester som Chef, ligesom Postekspeditionerne paa Christianshavn, Nørrebro, Østerbro, Frederiksberg I og Valby blev ophøjede til Postkontorer med Postmestre som Chefer. Som Følge heraf kom disse Kontorer til at sortere direkte under Overpostmesteren, hvorimod Lygtevejskvarterets Postekspedition, hvis Bestyrer stod udenfor Postvæsenets Lønningsklasser, samt Postekspeditionerne paa Toldboden, Gammelholm og i Voldkvarteret, der som hidtil bestyredes af kjøbenhavnske Postekspedienter, vedblev at være underlagte henholdsvis Banegaardspostkontoret og Pakkepostkontoret. Postekspeditionen Frederiksberg II, hvis Bestyrer havde staaet udenfor Postvæsenets Lønningsklasser, men fra 1. Juli 1886 var indordnet blandt de kjøbenhavnske Postekspedienter, vedblev ligeledes at være underlagt Banegaardspostkontoret.

Ved Lønningsloven blev endvidere Embedet som Overpostmester atter rykket op i første Lønningsklasse, hvorved Alderstillægene blev højere, medens Lønningen blev uforandret 4800 Kr. Lønningen for Overpostkontrolørerne forhøjedes til 4400 Kr. Af de nyoprettede Embeder henførtes Postmesteren ved Avispostkontoret til 2. Lønningsklasse med 3200 Kr. aarlig Lønning, Postmestrene ved Nørrebro, Østerbro, Christianshavns og Frederiksberg Postkontorer til 3. Lønningsklasse med henholdsvis 2800, 2400, 2400 og 2000 Kr. aarlig Lønning og Postmesteren ved Valby Postkontor til 4. Lønningsklasse a med 1200 Kr. aarlig Lønning. Postkontrolørernes Antal forøgedes fra 8 til 12, fordelte paa Lønningssatserne 2800, 2400 og 2200 Kr. For Postekspedienterne,

der henførtes til 4. Lønningsklasse b, fastsattes Lønningerne til 1800, 1500, 1250, 1100 og 1000 Kr., saaledes at der var en Femtedel paa hver Lønningssats. Antallet af Postekspedienter skulde bestemmes ved de aarlige Finanslove. Foruden Lønningen tillagdes der ligesom ved den tidligere Lønningslov Embeds- og Bestillingsmændene Alderstillæg, forskellige for de forskellige Lønningsklasser, men disse Alderstillæg erhvervedes fremtidig efter et vist Antal Aars Tjeneste i Klassen, medens de hidtil kun havde været tilstaaede et vist Antal i hver Klasse. De til 4. Lønningsklasse hørende Funktionærer, som havde Bopæl i Københavns eller Frederiksberg Kommune, fik derhos et Bestillingstillæg paa 100 Kr. aarlig.

Samtidig med Lønningslovens Ikrafttræden fik flere af de københavnske Postkontorer andre Benævnelser. De Postekspeditioner, der ved Loven ophøjedes til Kontorer, benævntes selvfølgelig Postkontorer, men beholdt forøvrigt deres tidligere Navn, alene med Undtagelse af Postekspeditionen Frederiksberg I, der fik Benævnelsen Frederiksberg Postkontor og som Betegnelse for det tilhørende Distrikt Bogstavet F. Postekspeditionerne paa Gammelholm, i Voldkvarteret og paa Toldboden samt Postekspeditionen Frederiksberg II fik i Overensstemmelse med deres Virksomhedsomraade Benævnelsen Indleveringskontor med Tilføjelserne henholdsvis I, II, III og IV.

Fra 1. Oktbr. 1889 blev endvidere de ikke-regnskabsførende Postekspeditioner i Ballerup, Charlottenlund, Dragør, Gjentofte, Glostrup, Hellerup og Klampenborg omdannede til selvstændige, regnskabsførende Postekspeditioner, og de ophørte samtidig at være underlagte Overpostmesterembedet. Fra 1. Januar 1890 blev Brevsamlingsstederne i Skodsborg, Vedbæk og Rungsted, der hidtil havde været underlagte Overpostmesterembedet, underlagte Klampenborg Postekspedition.

Overpostmesterembedets Kontorholdsgodtgørelse, der ved Kontorholdsloven af 4. Maj 1875 var fastsat til 24,000 Kr., havde under den betydelige Udvikling, der var foregaaet, ikke været tilstrækkelig. Foruden at der havde maattet lejes Lokaler til de nyoprettede Postkontorer, havde andre af Postkontorerne faaet større Lokaler, Antallet af privat antagne Assistenten havde maattet forøges, Udgifterne til Belysning, Opvarmning og Rengøring var stegne o. s. v. Der var derfor stadig blevet bevilget Tillæg til Kontorholdsgodtgørelsen, der paa Finansloven 1889—90 opførtes med ialt 51,662 Kr. I en samtidig med Lønningsloven vedtagen ny Kontorholdslov for Postvæsenet bestemtes det imidlertid, at de fornødne Beløb til Bestridelse af Kontorudgifterne ved de københavnske Postkontorer skulde bevilges ved de aarlige Finanslove.

Ved Lønningsloven var de københavnske Posthuse blevne klassificerede efter den Betydning, de i Tidens Løb havde faaet. Postekspeditioner og Afdelinger af Postkontorer var ophøjede til selvstændige Kontorer med Postmestre som

Bestyrere. Derved var der oprettet flere nye Embeder, men Antallet af Posthuse var ikke forøget. Fra 1. Marts 1892 blev der imidlertid i Sundbyerne paa Amager oprettet en Postekspedition, der fik Lokale paa Hjørnet af Amagerbrogade Nr. 27 og Oliebladsgade. I Sundbyerne havde, som tidligere omtalt, oprindelig været et Brevsamlingssted, som var blevet nedlagt i 1873, hvorefter Sundbyerne var blevet inddraget under Christianshavns Postekspeditionens Omdelingsdistrikt (se Side 77). Sundbyernes Befolkning var imidlertid vokset stærkt, hvortil særlig de omfattende Fabrikanlæg bidrog, og talte i 1890 over 13,000 Indbyggere. Af Hensyn til denne store Befolkning var der fra 1. April 1889 paa Amagerbrogade Nr. 46 blevet oprettet et Brevsamlingssted for Indlevering af Forsendelser, hvilket nedlagdes ved Etableringen af den nye Postekspedition. Denne blev ikke alene Indleveringsposthus, men tillige Omdelingsposthus saavel for Brev- som Pakkeforsendelser for det Postdistrikt, der, som ovenfor bemærket, i 1873 var henlagt fra Sundbyerne til Christianshavns Posthus, men som nu atter udskiltes. Sundbyernes Postekspedition oprettedes som ikke-regnskabsførende og underlagdes Christianshavns Postkontor. Som Bestyrer ansattes en Postekspeditør, der henførtes til 4. Lønningsklasse d og lønnedes med 1000 Kr. aarlig. Som Belegnelse for Ekspeditionens Distrikt anvendtes Bogstavet S.

Efter at Frihavnsanlægget i 1894 var aabnet, ansaas det af Hensyn til de derværende Forretninger for ønskeligt, at der indrettedes et Posthus indenfor Frihavnens Omraade, men foreløbig indskrænkede man sig til at oprette et Brevsamlingssted af samme Art som de tidligere flere Steder i Byen etablerede, hvilket traadte i Virksomhed den 1. Oktober 1895.

Sundbyernes Postekspedition og Brevsamlingsstedet i Frihavnen var de sidste Posthuse, der oprettedes i Kjøbenhavn, forinden H. G. Petersen med Udgangen af September 1897 fratraadte Embedet som Overpostmester. Der er i forrige Afsnit gjort Rede for de Reformer, som gennemførtes i de første Aar af hans Embedstid, og det er nærmere foran paavist, hvilken Forøgelse af Posthusene, der havde fundet Sted siden 1880. Hvad Posthusene angaar, skal kun tilføjes, at 2 af de ældre af disse havde faaet større og mere tidssvarende Lokaler; Nørrebro Posthus var i Oktober 1891 flyttet fra Baggesensgade til Nørrebrogade Nr. 15 i Mellembygningen, Østerbro Posthus i April 1881 fra Ryesgade til Rosendalsvej (nu Slagelsegade) Nr. 6 og i April 1891 herfra til Østerbrogade Nr. 60 (nuv. Nr. 80). Endvidere var den i 1892 oprettede Postekspedition i Sundbyerne fra Oktober 1894 henflyttet til Oliebladsgade Nr. 5.

Ved Forøgelsen af Posthusenes Antal var der givet Publikum en lettere Adgang til Indlevering af Forsendelser, og med Hensyn til Udleveringen har vi set, at der ved Oprettelsen af Posthusene paa Frederiksberg, i Lygtevejskvarteret og Sundbyerne blev inddraget betydelige Dele af disse Posthuses Distrikter

under den lokale Omdeling, hvormed i Postanordningen af 1888 betegnes den Omdeling, der iværksættes ved Postbude i Modsætning til Omdelingen i Landdistriktet, der iværksættes ved Landpostbude. Under den lokale Omdeling var endvidere af Frederiksbergs Distrikt i 1889 inddraget de Classenske Boliger, i 1893 Østre Fasanvej og i 1897 Lindevangen med Jyllandsvej og en Del af Peter Bangs Vej samt af Valby Postdistrikt i 1889 Langgade med Sideveje. Ligeledes var det ved den gamle Jernbanevold liggende Kvarter, der for en Del havde været Landdistrikt under Banegaardspostkontoret, inddraget under den lokale Omdeling, efterhaanden som de her anlagte Gader var blevne bebyggede, men endnu besørgees dog Omdelingen paa Ny Carlsbergvej, paa den sydlige Del af Enghavevej og Vesterfælledvej samt i de heri udmundende Gader ved Landpostbude.

I Inddelingen af det lokale Omdelingsdistrikt var foregaaet den Forandring, at Grænsen mellem Nørrebro og Østerbro Distrikter fra 1. Juni 1886 var flyttet til Fredensgade, saaledes at denne Gade og Kvarteret mellem denne og Læssøesgade var henlagt til Nørrebro. Da Bebyggelsen af Fæstningsterrainet ved Vester-vold var begyndt, var fra 1. Juni 1889 Grænsen mellem Brevpostkontorets og Banegaardspostkontorets Distrikter reguleret saaledes, at Midtlinien af Vester-voldgade dannede Grænsen mellem disse.

I Antallet af Omdelinger i det lokale Distrikt og i Tiderne for disse var ikke sket nogen Forandring af Betydning. Fra 1. August 1881 var Tiderne for Brevombæringen i den indre By paa Grund af forandret Toggang ændrede noget, idet 2. Ombæring herefter fandt Sted Kl. 9⁴⁵ og 3. Ombæring Kl. 11³⁰ Fm. i Stedet for henholdsvis Kl. 10⁴⁵ Fm. og 12 Md. Fra 1. Juni 1889 blev Antallet af Ombæring her indskrænket til 6 som Følge af, at Posten fra Fyen og Jylland, der siden 1886 var indgaaet saa tidlig, at den kunde udbringes Kl. 9⁴⁵ Fm., nu indgik senere og derfor først kunde udbringes sammen med den udenlandske Post Kl. 11³⁰ Fm., hvilken Ombæring derfor maatte besørge af det dobbelte Antal Bude. Endvidere var fra August 1889 den anden Brevombæring paa Søn- og Helligdage bortfalden, saaledes at Breve paa disse Dage herefter kun omdeltes om Morgen.

Som Følge af den betydelige Stigning i Antallet af Forsendelser havde Personalet stadig maattet forøges. Ved Lønningsloven af 1889 var Antallet af Postkontrolører forøget fra 8 til 12, men allerede i 1892 viste det sig nødvendigt yderligere at forøge Antallet; man lod derfor indtil videre Ekspedienter mod særligt Honorar fungere som Postkontrolører, nemlig fra 1892 2 og fra 1897 ialt 4 Ekspedienter. Fra 1880 til 1897 var Antallet af Postekspedienter forøget fra 48 til 104, af privat antagne Assistenten fra 33 til 64 og af Postbude fra 184 til 372. Desuden var der ansat 2 Postbudformænd.

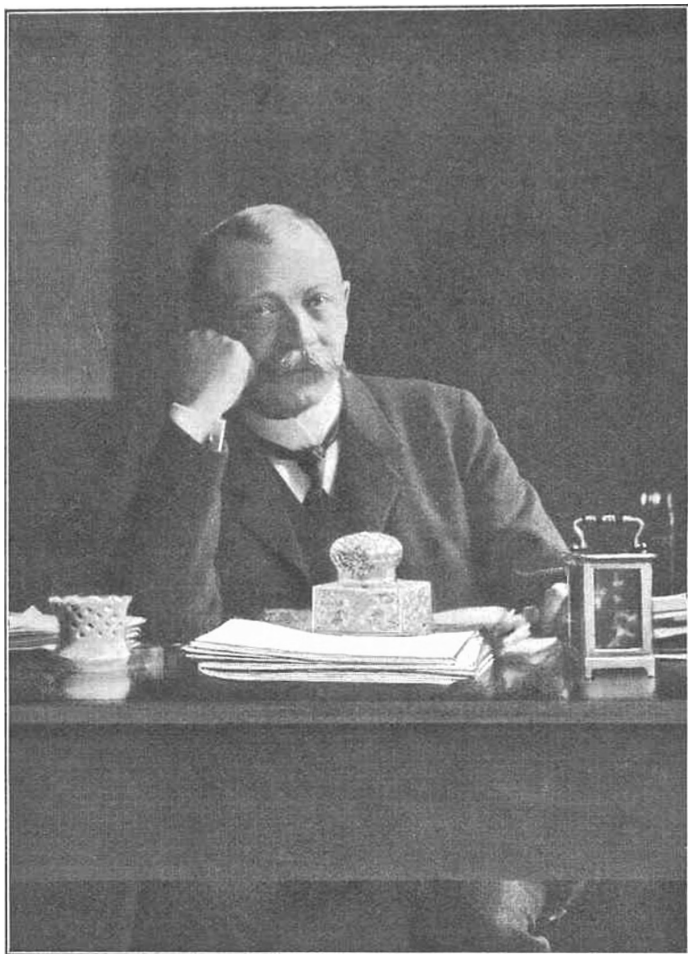
Som det vil ses, var det københavnske Postvæsen i H. G. Petersens Embedstid undergaaet en betydelig Udvikling. Ved Siden af de Reforme, vi har omtalt, kunde vel nævnes flere Smaareforme, der havde Betydning for Tjenestens Udførelse, men som det vilde føre for vidt her at komme ind paa. De større Reforme, der var gennemførte, var en nødvendig Følge af Byens Udvikling og Forretningernes Tiltagen, og det vil sikkert indrømmes, at de var gennemførte med det rigtige Blik for, i hvilken Retning Udviklingen gik, men over meget af det nye, der skabtes, hvilede der et vist Nøjsomhedens Præg, som ikke helt svarede til de Fordringer, der kunde stilles til en Hovedstads Postvæsen.

H. G. Petersen bevarede til det sidste en usvækket Interesse for Postvæsenet, men i de senere Aar af hans Embedstid var det kendeligt, at hans Livskraft var opbrugt. Han mægtede ikke at tage de nye og store Arbejder op, som Hovedstadens rivende Udvikling krævede. Han holdt desuden med en vis Sejghed paa de tilvante Former for Postvæsenets Virksomhed og vilde f. Eks. ikke tage et saa nyttigt Hjælpemiddel som Cyclen i Postvæsenets Tjeneste. Da han ved kgl. Res. af 10. August 1897 efter Ansøgning erholdt sin Afsked fra 1. Oktb. s. A., var der derfor mange og store Opgaver, som krævede Løsning, og der ventede hans Eftermand et stort Arbejde. H. G. Petersens Navn vil altid med Hæder blive nævnet i Postvæsenets Historie som en af Etatens mest fremragende Embedsmænd, men den Tid, han virkede som Postinspektør og, navnlig medens Grev Danneskjold-Samsøe var Generalpostdirektør, havde en bestemmende Indflydelse paa Ordningen af de postale Forhold omkring i Landet, samtidig med at han benyttedes som Forhandler med udenlandske Postbestyrelser, vil vistnok altid staa som den, hvori han har indlagt sig den største Fortjeneste af Postvæsenet. Ved sin Afsked udnævntes han til Kommandør af Dannebrog af 1. Grad. Kommandørkorset af 2. Grad havde han modtaget i 1884, da han fejrede sit 50 Aars Jubilæum. Knap et halvt Aar efter sin Afgang, 5. Marts 1898, døde han i København.

Den 11. Sptbr. 1897 blev Postmester i Aalborg V. O. Kiørboe udnævnt til Overpostmester i København.

Valdemar Olaf Kiørboe, der er født 22. Januar 1852, blev efter i 1876 at have taget statsvidenskabelig Eksamen den 1. Sptbr. s. A. Assistent i Postinspektorerne, 1. Juli 1877 Postekspedient samme Sted, 29. Juli 1887 Postekspedient ved de bevægelige Postkontorer og som saadan Formand for de sjællandske og lolland-falsterske Jernbanepostkontorer, indtil han, efter at der ved Lønningsloven af 12. April 1889 var oprettet et Embede som Postmester ved disse Kontorer, den 14. August s. A. blev udnævnt hertil. Den 20. April 1893 udnævntes han til Postmester i Aalborg.

Som foran bemærket forelaa der mange og store Opgaver for den nye Overpostmester at løse. Først og fremmest krævede Byens Vækst flere Posthuse og større Lokaler for de alt bestaaende Posthuse; særlig trængte Postgaarden til en betydelig Udvidelse. Hvad denne angaar, havde Staten med en eventuel Ombygning for Øje i 1891 for en Købesum af 329,000 Kr. erhvervet Ejendommen

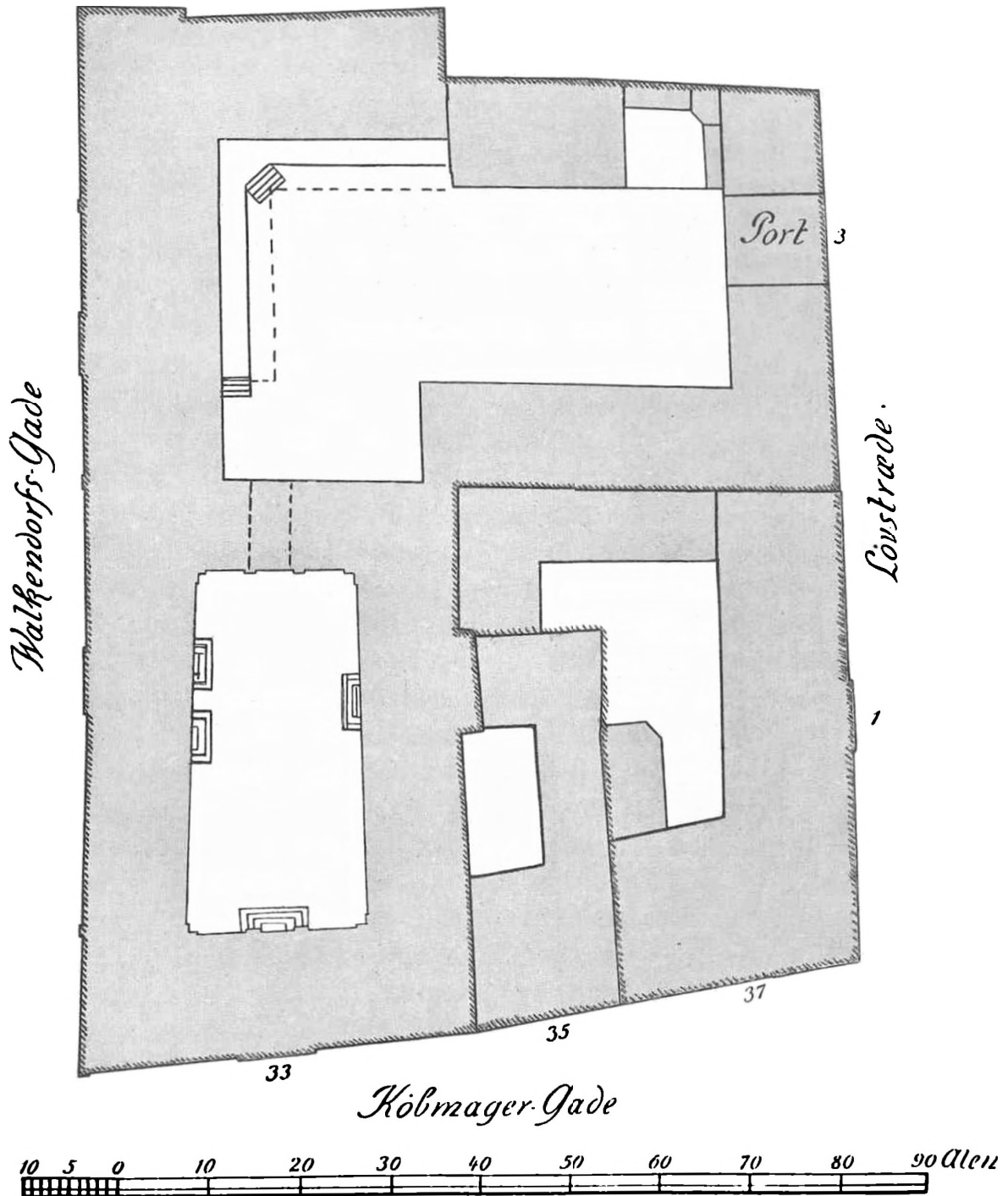

Overpostmester V. O. Klørboe.

Købmagergade Nr. 37 og Løvstræde Nr. 1. Her havde siden December 1896 et mindre Lokale paa første Sal været benyttet af Brevpostkontoret til Ekspeditionen af Lokalbrevene, medens de øvrige Lokaler var udlejede, nogle til Postrevisionen, de øvrige til Private. I Efteraaret 1898 fraflyttede imidlertid efter Opsigelse de fleste private Lejere Ejendommen, saaledes at kun 2 Kælderlejligheder benyttedes af Private, og fra December s. A. toges Lokalerne i Stuen og paa første Sal helt i Brug af Postvæsenet. I Stueetagen ud til Købmagergade fik Brevpostkontorets Afdeling for Udbetaling af Postanvisninger og det hertil knyttede Regnskabskontor samt Pakkepostkontorets Afdeling for Indlevering

af Pengebreve Lokaler, medens den øvrige Del af Stueetagen overlodes Avispostkontoret og sattes i indre Forbindelse med dette. Lokalerne paa første Sal med Undtagelse af de, der var udlejede til Postrevisionen, toges i Brug af Brevpostkontoret som Ekspeditionssted for Brevene fra Byens Brevkasser. Endvidere blev et Lokale, der stødte umiddelbart op til Brevpostkontorets Budstue, sat i Forbindelse med denne for i Anledning af en Udvidelse af Brevombæringen i 1899 (se nedenfor) at give Plads til et forøget Antal Postbude. I Maj 1900 købte Staten endvidere for 215,000 Kr. Ejendommen Købmagergade Nr. 35, der ligger mellem Postgaarden og den tidligere erhvervede Ejendom. Af Stueetagen i Nr. 35 blev i Begyndelsen af Aaret 1905 en Del sat i Forbindelse med Brev-

postkontoret og indlemmet i dette Kontors Lokaler, medens de øvrige Lokaler i Ejendommen for største Delen overlodes Telegrafvæsenet. Ved Gennembryd-

Grundplan af Postgaarden og tilslødende Ejendomme 1912.

ning af Brandmuren mellem Postgaarden og den sidst erhvervede Ejendom tilvejebragtes tillige en Gennemgang mellem Postgaardens Forgaard og Gaarden

til Løvstræde Nr. 1, hvilket var af stor Betydning for Forbindelsen mellem de forskellige Afdelinger. Omstaaende Plan viser, hvilket Areal Postgaarden og de foran nævnte 2 Ejendomme indtager, samt hvorledes Arealet er bebygget.

Kort efter at Overpostmester Kiørboe havde tiltraadt sit Embede, og endnu forinden Arbejderne ved de foran omtalte Forandringer var tilendebragte, havde der meldt sig en ny og vanskelig Opgave, som krævede sin Løsning. I Foråret 1898 traadte nemlig en ny Køreplan for Statsbanerne i Kraft, der bevirkede, at Posten fra Fyen, Jylland og den største Del af Udlandet allerede indgik hertil Kl. 8 Fm. imod tidligere Kl. 9 $\frac{1}{2}$ Fm. Denne Post, som det er af Vigtighed særlig for Handelsstanden at modtage saa tidlig som mulig, kunde selvfølgelig ikke henligge til Kl. 11 Fm., det Tidspunkt, paa hvilket Formiddagsombæringen hidtil havde fundet Sted, men maatte udbringes tidligere. Paa den anden Side kunde Ombæringen Kl. 11 Fm. ikke inddrages dels af Hensyn til Lokalbrevene, dels fordi der vedvarende over Korsør—Kiel og Gjedser—Warne-münde indgik Poster i Tilslutning til denne. Der maatte altsaa etableres 2 Ombæringer om Formiddagen, men hver Gang med kun det halve Antal Bude, en for Ombæringernes hurtige Udførelse højst utilfredsstillende Ordning.

For at komme ud over denne Vanskelighed, som man foreløbig ved Antagelse af 35 Hjælpebude søgte at forringe, og for at opnaa en i det hele nødvendig Udvidelse af Ombæringen var kun een Udvej mulig, nemlig en betydelig Forøgelse af Brevbærerstyrken, og paa Finanslovforslaget for 1899—1900 blev derfor efter Overpostmesterens Forslag begæret en Forøgelse af denne med 90 Mand. Da Bevillingen hertil forelaa, indførtes fra 1. Maj 1899 8 Gange daglig Brevombæring i Postdistrikterne K. og C. samt den Del af Vesterbros Distrikt, der senere betegnedes B., 6 Gange daglig i den øvrige Del af Postdistrikt V. samt i Postdistrikterne N. og Ø. og 5 Gange daglig i Postdistrikterne F., L., S. og Valby, saaledes at de Ombæringer, hvormed Hovedposterne udbragtes, udførtes med et betydelig større Antal Bude end de øvrige Ombæringer. Indtil Maj 1898 havde der kun fundet Brevomdeling Sted 6 Gange daglig i Distrikterne K. og C., 5 Gange i Distrikterne V., N. og Ø., 4 Gange i Distrikterne F. og L. og 3 Gange i Distrikterne S. og Valby.

Med denne Udvidelse af Brevombæringen var alle berettigede Fordringer sket Fyldest, og Kjøbenhavn stod nu i den Henseende paa Højde med Byer af samme Størrelse i Udlandet. I en anden Henseende, nemlig hvad Antallet af Posthuse angaar, krævede Befolkningens Størrelse og Byens Udstrækning en betydelig Forøgelse, forinden de postale Forhold kunde kaldes tidssvarende, men i den Retning blev der ogsaa, som vi nu skal se, gennemført omfattende Reforme.

Da Kystbanen mellem Kjøbenhavn og Helsingør i August 1897 aabnedes, og Østbanegaarden toges i Brug, var der her indrettet et Ekspeditionslokale for

Posten samt Lokaler for det bevægelige Postkontors Personale. Til Etablering af et Indleveringspostkontor her var der dog først paa Finanslovforslaget for 1897—98 forlangt Bevilling, og 1. Juni 1898 traadte et saadant i Virksomhed under Navn af Indleveringspostkontor 5, underlagt Østerbro Postkontor og med en Postekspedient som Bestyrer. Fra 1. Oktbr. s. A. blev Lygtevejskvarterets Postekspedition, der hidtil havde været installeret paa Nørrebros Jernbanestation med denne Stations Forstander som Bestyrer, udskilt fra Forbindelsen med Jernbanetjenesten, idet der som Bestyrer af Ekspeditionen ansattes en Postekspeditør henhørende til 4. Lønningsklasse d med Lønning 1100 Kr. aarlig. Den 17. s. M. henflyttedes Ekspeditionen til Nørrebrogade Nr. 190, Hjørnet af Ægirsgade.

Den 1. Oktbr. 1899 etableredes der i Distriktet mellem Strandboulevard, Jagtvej, Lyngbyvej og Hellerup, hvilket Distrikt havde mellem 8000 og 9000 Indbyggere, en Postekspedition under Navn af Strandvejskvarterets Postekspedition; som Betegnelse for det nye Postdistrikt fastsattes Bogstaverne Str. Dette Distrikt havde hidtil dannet Østerbro Postkontors Landdistrikt, og Omdelingen her havde altsaa været besørget af Landpostbude. Ved Oprettelsen af Postekspeditionen, der blev Omdelingsposthus for saavel Brev- som Pakkepost, blev den Del af Distriktet, som begrænses af Vennemindevej, Jagtvej og Strandvej, samt sidstnævnte Vej indtil Scherfigsvej og de Øst for Strandvejen liggende Bygningskomplekser, Øresundshospitalet og Østre Gasværk, Lokaldistrikt under denne Ekspedition, medens den øvrige Del af Distriktet som hidtil blev Landdistrikt. Ekspeditionen fik Lokale paa Nygaardsvej Nr. 3, og som Bestyrer ansattes en Postekspeditør, henhørende til 4. Lønningsklasse d med Lønning 1100 Kr. aarlig.

Paa Toldboden havde der, som det vil erindres, siden 1852 været en Postekspedition, der i sin Tid, da Hovedtrafikken med Udlandet foregik søværts, var et meget vigtigt Kontor; Ekspeditionen saavel af Rejsende som Gods med Postdampskibene fandt Sted ved dette. Efter Aabningen af Korsørbanen i 1856 havde Forholdene imidlertid forandret sig, men Ekspeditionen var vedbleven at bestaa, idet Behandlingen af det fra Udlandet ankommende Pakkepostgods var henlagt hertil, indtil ogsaa denne Del af Ekspeditionens Virksomhed i 1878 var forlagt til Banegaarden. Ekspeditionen var dog bibeholdt som Indleveringskontor, men som saadant benyttedes det, navnlig efter Etableringen af Indleveringskontoret paa Østbanegaarden, kun af forholdsvis faa, hvorimod der i Kvarteret mellem Nyhavn, Bredgade og Havnen var stor Trang til et nærmere ved Kongens Nytorv end ved Toldboden beliggende Posthus. Efter at den fornødne Bevilling til Lokale m. v. var erhvervet, blev Indleveringskontoret paa Toldboden

eller, som dets officielle Navn var, Indleveringskontor III derfor fra 15. Decbr. 1899 henflyttet til Store Strandstræde Nr. 18.

Det til Banegaardspostkontoret hørende Distrikt havde længe trængt til at deles, da det var af uforholdsmæssig stor Udstrækning. Som tidligere omtalt havde man allerede i 1862, da Postekspeditionerne i Forstæderne oprettedes, og Brevombæring blev etableret fra disse, fundet det hensigtsmæssigt at have 2 Omdelingskontorer i dette Distrikt, som derfor var delt mellem Jernbanepostkontoret og Vesterbro Postekspedition, men denne Ordning havde man forladt i 1865, da Brevomdelingen for hele Distriktets Vedkommende var bleven henlagt til at foregaa fra førstnævnte Kontor. Efter Oprettelsen i 1885 af Posthuset paa Frederiksberg, hvorved en stor Del af Distriktet var tillagt dette Posthus, strakte Banegaardspostkontorets Distrikt sig mod Vest til Pilealle og Falkoneralle, mod Nord og Nordvest til Ladegaardsaaen, Aabulevard og Gyldenløvesgade, mod Øst til Raadhuspladsen og Vestervoldgade og mod Syd til Kalvebodstrand. I dette Distrikt havde der fundet en omfattende Byggevirksomhed Sted, og det havde paa den Tid, her tales om, over 100,000 Beboere. At Postkontoret i et saa udstrakt og folkerigt Distrikt laa i en Udkant var en væsentlig Ulempe, hvad Omdeling saavel som Indlevering angaar, og i sidstnævnte Henseende var det navnlig Kvartererne i den sydlige og vestlige Del af Vesterbro, som stærkt følte Savnet af et Postkontor, idet der paa den ca. 3 Kilometer lange Strækning fra Valby Postkontor til Banegaardspostkontoret ikke fandtes andet Posthus end et Brevsamlingssted paa Vesterbrogade Nr. 75.

Efter at derfor den fornødne Bevilling var erhvervet, oprettedes fra 1. Maj 1900, samtidig med at ovennævnte Brevsamlingssted nedlagdes, Vesterbro Postkontor med Lokale i Frederiksberg Alle Nr. 6. Dette Kontor, hvis Bestyrelse foreløbig varetoges af Overpostkontroløren ved Banegaardspostkontoret, blev Omdelingskontor for Brevpost i Postdistriktet V., hvorfra udskiltes den Del, som laa Øst for en Linie, dragen fra Aabulevard langs St. Jørgens Sø ad Bagerstræde og Gasværksvej. Denne Del, der vedblev at høre til Banegaardspostkontorets Omdelingsdistrikt, fik Distriktsbetegnelsen B.

I Rigsdagssamlingen 1898—99 blev der fra Frederiksberg Kommunalbestyrelse indsendt et Andragende til Regering og Rigsdag om Oprettelsen af 5, eventuelt 6, nye Postindleveringskontorer paa Frederiksberg. Under Hensyn til, at Vesterbro Postkontors Oprettelse allerede var besluttet, og at det var paatænkt at henflytte Indleveringspostkontor IV fra Mynstersvej til et Sted længere ude ad Gl. Kongevej, formente man, at der i alt Fald foreløbig ikke var tilstrækkelig Anledning til at forsyne Frederiksberg med saa mange nye Kontorer som foreslaaet i Andragendet, og der bevilgedes derfor paa Finanslovforslaget for 1900—01 Midler til Oprettelse af 2 nye Indleveringskontorer, som traadte i Virksomhed

fra 1. Novbr. 1900, det ene under Navn af Indleveringskontor VI med Lokale paa Aabulevard Nr. 17, det andet under Navn af Indleveringskontor VII med Lokale paa Godthaabsvej Nr. 6, begge med Postekspedienter som Bestyrere. Fra 15. Septbr. s. A. henflyttedes Indleveringskontor IV til Gl. Kongevej Nr. 141. Ved Oprettelsen af Indleveringskontoret paa Aabulevard var det ikke mere nødvendigt at have et Brevsamlingssted i Griffenfeldtsgade, og dette blev derfor nedlagt.

Ved Siden af Oprettelsen af ovennævnte nye Postkontorer fandt der forskellige Forandringer Sted i Organisationen af det københavnske Postvæsen. Fra 1. Oktbr. 1898 blev saaledes Postekspeditionerne i Lygtevejskvarteret og Sundbyerne og fra 1. April 1899 samtlige da bestaaende Indleveringskontorer forandrede til selvstændig regnskabsførende Posthuse, og i Overensstemmelse hermed blev Strandvejskvarterets Postekspedition samt de senere etablerede Indleveringskontorer straks ved deres Oprettelse regnskabsførende.

Disse Forandringer havde ifølge deres Natur ingen Betydning for Virksomheden overfor Publikum, men det havde derimod en Forandring, der gennemførtes i Efteraaret 1902. Allerede længe havde det været følt som en uheldig Ordning, at de til København ad Jernbanen ankommende Pakkeposter førtes til Postgaarden for derfra at omdeles, medens det naturlige vilde være at lade Omdelingen foregaa fra Banegaarden, men for at dette kunde ske, maatte Postvæsenet have de nødvendige Lokaler til Postens Behandling paa Banegaarden. Saadanne havde hidtil ikke kunnet tilvejebringes, men efter at den nye Godsbanegaard var taget i Brug, fik Postvæsenet overladt de hidtil af Statsbanerne til Toldvarehus og Ilgodsekspektion benyttede Bygninger paa Hovedbanegaardens Terrain. Til den ene af disse, Toldvarehuset, henflyttedes Ekspeditionen af toldpligtigt Postgods eller, som dens Navn nu blev, Kontoret for toldpligtigt Postgods, der hidtil havde haft Lokale i Kælderen i Postbygningen ved Banegaarden. Den anden Bygning toges i Brug af Kontoret for ankommende Pakkepost, der hidtil havde haft Lokale paa Postgaarden og været en Afdeling af Pakkepostkontoret, men nu henlagdes under Banegaardspostkontoret. Herfra foregik nu Omdeling af Pakker til Postdistrikterne K., B., C., V., N. og Ø. De her omtalte Forandringer iværksattes fra 12. Oktbr. 1902. Omdelingen af Pengebreve, hvormed var forbundet Udbringning af Beløbene for indløste Postopkrævninger, var allerede fra 1. Juni 1901 fuldstændig udskilt fra Pakkeomdelingen og foregik som hidtil fra Pakkepostkontoret, hvis Benævnelse nu forandrede til Københavns Penge- og Pakkepostkontor.

Til det af Kontoret for ankommende Pakkepost hidtil benyttede Lokale paa Postgaarden henflyttedes Indleveringen af Pengebreve, saaledes at Ekspeditionen af saavel afgaaende som ankommende Pengebreve blev samlet i eet Kontor. For Publikum indrettedes fra Walkendorfs-gade Indgang til Kontoret. Det Lokale

i Ejendommen Nr. 37 paa Købmagergade, hvor Indleveringen af Pengebreve indtil da havde fundet Sted, benyttedes til en Udvidelse af Lokalerne for den under Brevpostkontoret hørende Afdeling for Postanvisninger, hvilken Afdeling foruden Udbetaling af Postanvisningsbeløb varetog Regnskabsaflæggelsen vedrørende samtlige ved de københavnske Postkontorer udbetalte Postanvisninger. Fra 1. Juni 1903 henlagdes denne Afdeling under Penge- og Pakkepostkontoret.

Ved Bortflytningen af Kontoret for toldpligtigt Postgods fra Postbygningen ved Banegaarden toges det derved ledigblevne Lokale i Kælderen i Brug som Omlæsningslokale.

Ved en den 23. Maj 1902 stadfæstet ny Lønningslov for Postvæsenet, der traadte i Kraft den 1. Septbr. s. A., fandt der betydelige Forandringer Sted saavel i Henseende til Oprettelsen af nye Embeder, som hvad angaar de ældre Embeders Klassifikation og Personalets Lønningsvilkaar. Af nye Embeder oprettedes der et til 2. Lønningsklasse hørende og med 4000 Kr. aarlig lønnet Embede som Postmester ved Vesterbro Postkontor, et til 3. Lønningsklasse hørende med 2500 Kr. lønnet Embede som Fuldmægtig hos Overpostmesteren samt 3 til 3. Lønningsklasse hørende og med 2500 Kr. lønnede Embeder som Postmestre ved Indleveringspostkontorerne I, II og III, hvilke Kontorer hidtil havde været bestyrede af Postekspedienter, som dog hver siden 1. April 1901 havde oppebaaret Honorar som fungerende Postkontrolør. De øvrige Indleveringskontorer vedblev at være bestyrede af Postekspedienter.

Af de ældre Embeder blev Embederne som Postmestre ved Nørrebro, Østerbro, Frederiksberg og Christianshavns Postkontorer oprykkede i 2. Lønningsklasse med Lønning henholdsvis 4000, 4000, 3600 og 3200 Kr. Postekspeditionerne i Lygtevejskvarteret, Sundbyerne og Strandvejskvarteret ophøjedes til Kontorer i 3. Lønningsklasse med Postmestre som Bestyrere, der lønnedes med henholdsvis 2800, 2500 og 2200 Kr. aarlig. For Embedet som Postmester ved Avispostkontoret forhøjedes Lønningen til 4000 Kr. og for Embedet som Postmester ved Valby Postkontor til 1800 Kr. For Overpostmesteren og Overpostkontrolørerne blev Lønningen uforandret.

Antallet af Postkontrolører fastsattes til 20, saa at der var 8 af 1. Grad og 12 af 2. Grad, lønnede med henholdsvis 2800 og 2500 Kr. aarlig. Ved Lønningsloven af 1889 var Antallet af disse Embedsmænd fastsat til 12, men, som tidligere oplyst, havde fra 1892 2 og fra 1897 ialt 4 Ekspedienter fungeret som Postkontrolører mod særligt Honorar, og fra 1. April 1899 var Antallet af Ekspedienter, der fungerede som Postkontrolører, forøget til 8, idet der bl. a. var tildelt Avispostkontoret samt Nørrebro og Østerbro Postkontorer Kontrolører.

Foruden den for de forskellige Embeder normerede Begyndelseslønning fastsattes ligesom i den tidligere Lønningslov forskellige Alderstillæg for visse Antal

Aars Tjeneste i Klassen, nemlig for 1. Lønningsklasse 400 Kr. for hver 4 Aars Tjeneste, dog ikke over 1200 Kr., og for 2. og 3. Lønningsklasse 200 Kr. for hver 4 Aars Tjeneste, dog ikke over 800 Kr.

For Postekspedienternes Vedkommende medførte Loven en vigtig Forbedring, idet Oprykning paa højere Lønning fremtidig ikke blev afhængig af Afgang i Klassen. Lønningen fastsattes nemlig ens for alle Ekspedienter til 1100 Kr., hvorhos der for hver 4 Aars Tjeneste tilstodes et Alderstillæg af 300 Kr., dog at Slutlønnen ikke kunde overstige 2600 Kr.

Af de hidtil privat antagne Assisterter blev ved Loven et vist Antal statsansatte, for Københavns Vedkommende 70. For disse Funktionærer, der henførtes til 5. Lønningsklasse, fastsattes Begyndelseslønnen til 600 Kr., der 2 Aar efter den ved Lønningsloven indførte Fagprøves Bestaaen steg til 800 Kr. og 5 Aar efter dens Bestaaen til 1000 Kr.

For Postbudene i København, der optoges i Lønningsloven som henhørende til 6. Lønningsklasse, fastsattes Begyndelseslønnen til 840 Kr., stigende hvert 4. Aar med 190 Kr. til 1600 Kr. De Postbude, der fungerede som Postbudformænd, fik endvidere et Honorar af 400 Kr. aarlig.

De i København eller Frederiksberg Kommuner bosatte eller tjenestegørende Postekspedienter og Postbude fik i Huslejetillæg henholdsvis 180 og 120 Kr. aarlig.

Efter Lønningslovens Ikrafttræden oprettedes der i Henhold til Bevilling paa Finansloven fra 1. Juli 1903 et Indleveringspostkontor i Frihavnen i Stedet for det der siden 1895 bestaaende Brevsamlingssted, og fra 1. Septbr. 1904 i Store Kongensgade Nr. 45 ligeledes et Indleveringspostkontor, begge under Bestyrelse af Postekspedienter og med Nummerbetegnelser, henholdsvis VIII og IX. Ved Oprettelsen af det sidstnævnte Kontor blev Brevsamlingsstedet i Adelgade nedlagt.

Som i det foregaaende oplyst, havde København siden 1897 faaet 7 nye Postkontorer. Af de ældre Postkontorer havde flere faaet bedre og større Lokaler; Østerbro Postkontor var i Marts 1901 flyttet til Odensegade Nr. 4, Nørrebro Postkontor i April 1903 til Nørrebrogade Nr. 10 og Christianshavns Postkontor i Oktober 1904 til Brogade Nr. 5. Lygtevejskvarterets Postkontor var 1. Febr. 1904 flyttet til Nørrebrogade Nr. 198, Indleveringskontor I i April 1898 til Peder Skramsgade Nr. 17 og i April 1903 til Holbergsgade Nr. 3.

Jævnside med Oprettelsen af flere Postkontorer var i de forskellige Postdistrikter Antallet af Brevkasser blevet væsentlig forøget, saaledes at Publikums Adgang til Afgivelse af Postforsendelser i det hele var bleven betydelig udvidet. Fra Juni 1904 indførtes tillige en hyppigere Tømning af Brevkasserne, hvilket

blev muligt dels ved, at Kassetømmernes Antal forøgedes, dels ved, at man lod Kassetømmerne benytte Cykler.

Med Hensyn til Forsendelsernes Omdeling har vi alt set, at Antallet af Brevombæringer i alle Distrikter var blevet betydelig udvidet. Desuden var store Dele af Distrikter, hvor Omdelingen tidligere var besørget af Landpostbude, blevne inddragne under den lokale Omdeling, saaledes i 1898 Villabyen Vest for Amagerbrogade og Syd for Englandsvej, i 1899 Distriktet omkring Frederiksundsvejen indtil Georgsvej (Utterslev Mark), i 1901 en Del af Holmbladsgade (til Nr. 43 og 52) og Øresundsvej (til Nr. 67), i 1902 den sydvestlige Del af Strandvejskvarterets Distrikt indtil Lyngbyvej Nr. 89 og 62, samme Aar de 2 store Byggeforeningers Huse i Valby samt det derværende Tre Kronergade Kvarter, og i 1903 Villabyen Syd for Øresundsvej, Amagerbrogade indtil Nr. 259 og de i dennes østlige Side udmundende Gader samt Holmbladsgade indtil Nr. 59 og 70 med tilstødende Sidegader.

I det til Kjøbenhavn hørende Landdistrikt var der blevet etableret forskellige Landpostruter, og i Brønshøj, hvor der tidligere havde været et Brevsamlingssted, som i 1879 var nedlagt (se Side 86), blev der fra 1. Juni 1901 paany oprettet et Brevsamlingssted, der ved en kørende Landpost sættes i Forbindelse med Lyglevejskvarterets Postekspedition. I Vanløse, der hidtil havde været betjent af Landpostbude udgaaende fra Frederiksberg Postkontor, men hvor der efterhaanden havde rejst sig et stort Villakvarter, og hvor der i 1898 var blevet etableret Jernbanestation, oprettedes fra 1. April 1903 ligeledes et Brevsamlingssted.

Paa Finanslovsforslaget for 1905—06 blev der stillet Forslag om Oprettelsen af endnu et Indleveringspostkontor, nemlig i Kvarteret omkring Nytorv og Gammel Torv. Forinden denne Bevilling var givet, skiftede imidlertid det københavnske Postvæsen Chef, idet Overpostmester Kiørboe efter Generaldirektør Svendsens Død i Oktober 1904 den 12. Novbr. s. A. blev udnævnt til Generaldirektør for Post- og Befordringsvæsenet fra 1. Januar 1905. Til Overpostmester i Kjøbenhavn udnævntes den 6. Decbr. 1904, ligeledes fra 1. Januar 1905, Overpostkontrolør i Kjøbenhavn J. W. Mørch.

Jens Wilcken Mørch er født i Kjøbenhavn den 5. Septbr. 1841. Den 4. Septbr. 1856 indtraadte han i Postvæsenets Tjeneste som Privatskriver ved Brevpostkontoret, blev 1. Maj 1860 Assistent i Generalpostdirektoratet og, efter at have deltaget i Krigen 1864, under hvilken han udnævntes til Løjtnant, 1. Oktbr. 1866 Postskriver (fra 1. Septbr. 1870 Postekspedient) i Kjøbenhavn, 1. Juni 1875 Postekspedient hos Postinspektørerne og 14. Oktbr. 1876 Overpostkontrolør i Kjøbenhavn fra 1. Novbr. s. A.

Da Overpostmester Mørch overtog Ledelsen af det københavnske Postvæsen, havde dette, som vi har set, paa alle Omraader været Genstand for gennemgribende Reforme; bl. a. var jo Antallet af Posthuse blevet saaledes forøget, at der, naar det paa Finansloven for 1905—06 bevilgede Indleveringskontor var oprettet, foreløbig ikke var Trang til flere Posthuse i selve Byen. Der er derfor heller ikke, efter at nævnte Kontor som Nr. X. i Rækken af Indleveringskontorer fra 4. Decbr. 1905 etableredes paa Nytorv Nr. 5 med en Postekspedient som Bestyrer, oprettet flere Postkontorer her*. Derimod er der fra 1. Juli 1909 paa Postgaarden oprettet et postalt Oplysningskontor med offentlig Telefonforbindelse, hvorved der er givet Publikum Adgang til pr. Telefon at kunne rette Forespørgsler f. Eks. om Posters Afgangs- og Ankomsttider, Posttakster, Regler for Postforsendelsers Beskaffenhed m. v.

Skønt der saaledes efter 1905 ikke er oprettet flere Postkontorer i den egentlige By, er Antallet af Postkontorer under Overpostmesterembedet paa anden Maade blevet forøget, idet Posthusene i Char-

Overpostmester J. W. Mørch.

lottenlund, Dragør, Hellerup og Gjentofte med de derunder hørende Distrikter ved Indenrigsministeriets Bekendtgørelse af 17. April 1905 fra 1. Maj s. A. blev henlagte under Overpostmesterembedet, saaledes at disse Distrikter i Henseende til Posttakster m. v. kom til at udgøre en Del af Poststedet København. I Charlottenlund og Hellerup bestod Postkontorer med Postmestre som Bestyrere, henhørende til 3. Lønningsklasse og lønnede med 2800 Kr. aarlig, i Dragør et Postkontor med en til 4. Lønningsklasse a hørende Postmester, lønnet med

* Fra den Dag, Banegaardspostkontoret, som det senere skal omtales, bortflyttedes fra Postbygningen ved den ældre Hovedbanegaard, er der i de af Kontoret forladte Lokaler midlertidig etableret et Indleveringskontor.

1200 Kr., medens der i Gjentofte bestod en med Jernbanetjenesten forenet Postekspedition. Denne blev fra 1. Decbr. 1905 afløst af et Postkontor med en til 4. Lønningsklasse a hørende og med 1200 Kr. lønnet Postmester som Bestyrer.

Fra 1. August 1907 blev der samtidig med Aabningen af Jernbanen Amagerbro—Dragør oprettet et Postkontor i Kastrup i Stedet for det der bestaaende Brevsamlingssted. Fra 1. Oktbr. 1908 oprettedes et Postkontor i Brønshøj og fra 1. Juli 1909 et Postkontor i Vanløse i Stedet for de her henholdsvis i 1901 og 1903 oprettede Brevsamlingssteder. Ved disse Postkontorer, der i Henseende til Posttakster m. v. udgør en Del af Poststedet Kjøbenhavn, ansattes Postmestre som Bestyrere.

Ved Slangerupbanens Aabning 1. Maj 1906 oprettedes Brevsamlingssteder i Emdrup og Buddinge, og 1. Juli 1906 etableredes et Brevsamlingssted i Husum. I Skovshoved blev der fra 1. Juni 1908 oprettet et Brevsamlingssted alene for Indlevering af Forsendelser. Under Overpostmesterembedet hørte i 1911 foruden de her nævnte endnu kun Brevsamlingsstederne i Herløv og Store Magleby samt i selve Byen 2 Brevsamlingssteder alene for Indlevering, nemlig i Sølvgade og Ryesgade.

Med Hensyn til Forsendelsernes Omdeling fandt der fra 1. Maj 1909 den Forandring Sted, at Brevomdelingen Kl. 12 $\frac{1}{2}$ Em. i Postdistrikterne K. B. og C. paa Grund af den svenske Hovedposts tidligere Ankomst bortfaldt, hvorved det blev muligt at besørge Omdelingen Kl. 11 Fm. med en større Budstyrke. Fra 1. Maj 1911 er endvidere Tiden for den sidste Brevomdeling overalt i Kjøbenhavn fastsat til Kl. 6 $\frac{1}{2}$ Em., og i Sammenhæng hermed er Antallet af Brevomdelinger i Postdistrikterne K., B. og C. indskrænket til 6, ligesom det herved er opnaaet, at den største af Ombæringerne, nemlig den Kl. 9 $\frac{1}{2}$ Fm. stedfindende, kan besørges af hele Brevbærerstyrken. Inddragelsen af Dele af Landdistriktet, hvor Bebyggelsen var tiltaget, under det lokale Omdelingsdistrikt er fortsat; saaledes er i 1905 inddraget Distriktet omkring Frederikssundsvej fra Georgsvej indtil Borups Alle, i 1906 den østlige Del af Sundbyøster mellem Holmbladsgade og Øresundsvej samt Gas- og Vandværket ved sidstnævnte Vej, i 1907 Distriktet Vest for Fasanvejene, der begrænses af disse og Duevej, den nordøstlige Del af Tesdorpsvej, Segelckesvej, La Coursvej, Eversvej og den østlige Del af Finsensvej; i 1910 Villakvartererne »Gimle« og »Fremad« i Sundbyerne, Sundby Hospital og det Syd herfor liggende Kvarter indtil Samosvej og Biens Alle samt den vestlige Del af Thingvej, Raagaardsstræde og Englandsvej til Nr. 43 og 56. Ved Oprettelsen af Brønshøj Postkontor blev Kvarteret omkring Frederikssundsvej indtil Knabstrupvej dette Kontors lokale Omdelingsdistrikt, og ligeledes henlagdes ved Oprettelsen af Postkontoret i Kastrup en mindre Del af Landdistriktet her som Lokaldistrikt til dette Kontor.

Under den betydelige Udvikling, det københavnske Postvæsen havde gennemgaaet i det Tidsrum, der er omhandlet i dette Afsnit, og da navnlig i den sidste Halvdel af dette Tidsrum, var Formerne for Udførelsen af Posttjenesten, saavel den, der falder indenfor Postkontorerne, som den, der foregaar udenfor disse, i flere Henseender forandrede. Det stadig stigende Antal Forsendelser havde nødvendiggjort en Simplification af Ekspeditionsformerne, hvad dog ikke alene gjaldt for København, men for hele Landet. Af væsentlig Betydning ved Brevforsendelsernes Behandling var Indførelsen af Brevstemplingsmaskiner, hvoraf den første toges i Brug i 1904. Ialt anvendes nu (1912) i det københavnske Postvæsen 12 Stemplingsmaskiner. Ogsaa Cyclen blev taget i det københavnske Postvæsens Tjeneste. Den første Bicycle toges i Brug i December 1898 til Anvendelse ved Udbringning af Ekspresbreve. Snart efter indførtes ogsaa Cyclen i Forbindelsen mellem Postkontorerne, hvor denne hidtil havde fundet Sted ved gaaende Bude, og efter at der i nogen Tid i enkelte Distrikter var gjort Forsøg med at lade Tømningen af Brevkasser foretage ved cyclende Bude, gik man efterhaanden over til i alle Distrikter at anvende Cyclen ved Kassetømningen, dels Bicycler, dels, fra 1902, ogsaa Tricycler. Det københavnske Postvæsen har nu (1912) ialt 12 Tricycler og 85 Bicycler i Brug.

Antallet af Brevkasser er blevet betydelig forøget, fra 103 i 1880 til 449 i 1911, hvoraf dog 54 var ophængte i de i 1905 indlemmede Distrikter, Dragør, Hellerup, Gjentofte og Charlottenlund.

Postkørselen i Byen, der, som tidligere omtalt (se Side 90), var bortkontraheret, er efter den tidligere Kontrahents Død fra 1. Juli 1905 gaaet over paa andre Hænder. Kørselen har efterhaanden som Følge af Byens Udvidelse og Oprettelsen af det store Antal Posthuse i Forbindelse med de hyppigere afgaaende og ankommende Poster antaget et betydeligt Omfang. I 1911, indtil 1. Oktober, anvendtes til Postens Befordring mellem Postkontorerne indbyrdes samt til og fra Banegaarde og Dampskibe 30 lukkede Brevpostvogne, 5 lukkede Pakvogne og 8 aabne Vogne, til Pakkepostens Omdeling 34 Faktagevogne og til Brevbæreres Befordring til deres Distrikter en Charabanc. Postholderiet havde i sin Tjeneste 62 Postilloner og anvendte ved Kørselen 92 Heste. Fra 1. Oktbr. 1911 er imidlertid Brevpostvognene inddragne og Antallet af Postilloner indskrænket til 41, idet en væsentlig Del af Kørselen fra dette Tidspunkt sker med Automobiler direkte for Postvæsenets Regning. Allerede fra 1. August 1908, da det første Postautomobil toges i Brug i København, havde Postvæsenet selv overtaget en Del af Kørselen. Antallet af Postautomobiler forøgedes i 1910 til 3 og fra 1. Oktbr. 1911 til 15, hvoraf 12 er Elektromobiler.

At Personalet i den heromhandlede Periode blev betydelig forøget, er en Selvfølge. Forinden dette omtales, skal vi imidlertid se, hvilke Forandringer

Loven af 27. Maj 1908 om Lønninger m. v. for Tjenestemænd ved Postvæsenet, Statsbanerne, Telegraf- og Toldvæsenet havde medført. Ved denne Lov blev Tjenestemændene delt i 23 Lønningsklasser og de ved det københavnske Postvæsen ansatte Embeds- og Bestillingsmænd henførte til følgende Lønningsklasser:

Til 23. Lønningsklasse (4800 Kr. aarlig, stigende hvert 3. Aar med 402 Kr. til 6408 Kr.): Overpostmesteren.

- 22. Lønningsklasse (4800 Kr. aarlig, stigende hvert 4. Aar med 330 Kr. til 5790 Kr.): Overpostkontrolørerne.
- 21. Lønningsklasse (4020 Kr. aarlig, stigende hvert 4. Aar med 270 Kr. til 5100 Kr.): Postmestrene ved Avispostkontoret, Vesterbro, Nørrebro og Østerbro Postkontorer.
- 20. Lønningsklasse (3600 Kr. aarlig, stigende hvert 4. Aar med 255 Kr. til 4620 Kr.): Postmesteren ved Frederiksberg Postkontor.
- 19. Lønningsklasse (3240 Kr. aarlig, stigende hvert 4. Aar med 240 Kr. til 4200 Kr.): Postmesteren ved Christianshavns Postkontor.
- 18. Lønningsklasse (2850 Kr. aarlig, stigende hvert 4. Aar med 240 Kr. til 3810 Kr.): Postmestrene ved Postkontorerne i Lygtevejskvarteret, Hellerup og Charlottenlund samt Postkontrolører af I. Grad.
- 17. Lønningsklasse (Lønning 2640 Kr. aarlig, stigende hvert 4. Aar med 240 Kr. til 3600 Kr.): Fuldmægtigen hos Overpostmesteren.
- 16. Lønningsklasse (Lønning 2400 Kr. aarlig, stigende hvert 4. Aar med 240 Kr. til 3360 Kr.): Postmestrene ved Sundbyernes, Strandvejskvarterets og Valby Postkontorer samt ved Indleveringskontorerne I, II og III. Postkontrolører af II. Grad.
- 15. Lønningsklasse (Lønning 1680 Kr. aarlig, stigende hvert 4. Aar med 210 Kr. til 2520 Kr.): Postmestrene i Dragør, Gentofte og Kastrup.
- 13. Lønningsklasse I (Lønning 1470 Kr. aarlig, stigende hvert 4. Aar med 330 Kr. til 2790 Kr.): Mandlige Postekspedienter. II (Lønning 1380 Kr. aarlig, stigende hvert 4. Aar med 225 Kr. til 2280 Kr.): Kvindelige Postekspedienter.
- 12. Lønningsklasse (570 Kr. aarlig — for de i Dragør og Kastrup tjenstgørende dog kun 510 Kr. aarlig —, stigende hvert Aar med 48 Kr., efter 5 Aars Tjeneste hvert 2. Aar med 96 Kr. til henholdsvis 1530 og 1470 Kr.): Medhjælpere og Elever.
- 7. Lønningsklasse (1650 Kr. aarlig, stigende hvert 4. Aar med 120 Kr. til 2130 Kr.): Postbudformænd.
- 5. Lønningsklasse (1530 Kr. aarlig, stigende hvert 4. Aar med 120 Kr. til 2010 Kr.): Overpostbude.

Til 1. Lønningsklasse (1260 Kr. aarlig — for de i Charlottenlund og Gjentofte tjenstgørende dog kun 1200 Kr. aarlig, og for de i Dragør og Kastrup tjenstgørende dog kun 1140 Kr. —, stigende hvert 4. Aar med 120 Kr. til henholdsvis 1740, 1680 og 1620 Kr.): Postbude.

Som det ovenfor vil ses, er til 12. Lønningsklasse henført Medhjælpere og Elever. Ved Medhjælpere betegnes de tidligere Assistenten, af hvilke efter Lønningsloven af 23. Maj 1902 et vist Antal var statsansatte, medens de øvrige var privat antagne — for det københavnske Postvæsens Vedkommende af Overpostmesteren — og lønnede af Kontorholdsgodtgørelsen. Ved Kontorholdsloven af 19. April 1907 blev det imidlertid bestemt, at Postelever fremtidig skulde antages af Postbestyrelsen, hvorefter hele det egentlige Postpersonale var statsantaget.

I Lønningsloven nævnes endvidere en hel ny Klasse Tjenestemænd, nemlig Overpostbude, hvortil er henført bl. a. Postbude, som omdeler Pengebreve og Adressebreve til toldpligtige Pakker.

I Lønningslovens § 2 er det fastsat, at Henførelsen af en enkelt Tjenestestilling til en anden Lønningsklasse kan ske ved Bevilling paa Finansloven, naar vedkommende Stilling er ledig, eller naar almindelig Regulering foretages hvert 5. Aar, samt at Oprettelse af nye Stillinger med Henførelse til en af Lønningsklasserne ligeledes kan ske paa Finansloven. I Henhold hertil blev ved Bevilling paa Finansloven for 1910—11 Embedet som Postmester ved Lygtevejskvarterets Postkontor henført til 20. og Embedet som Postmester ved Hellerup Postkontor til 19. Lønningsklasse samt 2 nye Embeder som Postmestre ved Indleveringskontorerne IX og X oprettede og henførte til 16. Lønningsklasse.

Paa Finansloven for 1909—10 blev bevilget endnu en Fuldmægtig hos Overpostmesteren henhørende til 17. Lønningsklasse, og ved Bevilling paa Finansloven for 1911—12 er oprettet et til 20. Lønningsklasse hørende Embede som Postinspektør.

De efter Lønningslovens Ikrafttræden oprettede Postmesterembeder i Brønshøj og Vanløse er henførte til 15. Lønningsklasse.

Hvad Personalets Forøgelse angaar, da har vi tidligere omtalt (se Side 108) hvilken Forøgelse, der havde fundet Sted i Tidsrummet fra 1880 til 1897. Sidstnævnte Aar var der af Postkontrolører 12, af Postekspedienter 104, af hvilke 4 fungerede som Postkontrolører og 4 som Bestyrere af Indleveringskontorer, af Medhjælpere 64, af Postbudformænd 2 og af Postbude 372. Den 1. Juli 1911 var der, naar Personalet ved de i 1905 indlemmede Posthuse, Charlottenlund, Dragør, Gjentofte og Hellerup, lades ude af Betragtning, 21 Postkontrolører, 203 Postekspedienter, af hvilke 5 var Bestyrere af Indleveringskontorer, 126

Postmedhjælpere, 24 Postbudformænd, 66 Overpostbude og 787 Postbude. Ved de i 1905 indlemmede Posthuse var ansat 8 Postekspedienter, 9 Medhjælpere, 2 Overpostbude og 48 Postbude. Ialt var der, naar Bestyrerne af samtlige Postkontorer samt Postinspektøren og Fuldmægtige hos Overpostmesteren medregnes, ansat 1323 Tjenestemænd ved det københavnske Postvæsen. Hertil kan endvidere lægges 28 privat antagne Medhjælpere, 43 Landpostbude, 166 Reservepostbude og 41 Postilloner, saaledes at det Antal Personer, der 1. Juli 1911 var beskæftiget ved det københavnske Postvæsen, ialt udgjorde 1601.

Stigningen i Antallet af Postforsendelser er, som tidligere bemærket, betydelig i denne Periode. Det hele Brevantal (de til København ankommende og indenfor Byen vekslede Breve) udgjorde, naar de i 1905 indlemmede Postkontorer holdes ude af Betragtning, i Finansaaret 1880—81 9,111 Millioner, i Finansaaret 1910—11 48,762 Millioner, og Stigningen er altsaa 435,2 pCt. Stigningen fra Tiaar til Tiaar foregaar saaledes:

1881-82—1890-91 . . .	72,5	pCt.
1891-92—1900-01 . . .	90,0	-
1901-02—1910-11 . . .	63,3	-

Skelnes der mellem de fra andre Steder ankomne og de indenfor Byen vekslede Breve (Lokalbreve), er Forholdet følgende: Breve fra andre Steder i 1880—81 6,116 Millioner, i 1910—11 25,029 Millioner, og Stigningen er altsaa 309,4 pCt.; Lokalbreve i 1880—81 2,995 Millioner, i 1910—11 23,788 Millioner, Stigning 692,4 pCt.

Stigningen fra Tiaar til Tiaar foregaar saaledes:

	Breve fra andre Steder	Lokalbreve
1881-82—1890-91 . . .	49,2 pCt.	120,0 pCt.
1891-92—1900-01 . . .	72,4 -	114,8 -
1901-02—1910-11 . . .	59,1 -	68,1 -

Stigningen i Brevantallet er langt større end Stigningen i Befolkningen. Medens Befolkningstilvæksten fra 1880 til 1911 omtrent er 100 pCt., er Stigningen i Brevantallet, som ovenfor oplyst, 435,2 pCt. (Breve udefra 309,4 pCt., Lokalbreve 692,4 pCt). Der falder altsaa betydelig flere Breve paa hvert Menneske i 1911 end i 1880. Efterstaaende Tabel viser, hvormange Breve der faldt paa hvert Menneske:

	Breve fra andre Steder	Lokalbreve	Ialt
1880—81 . . .	22,0	10,8	32,8
1890—91 . . .	23,9	17,2	41,1
1900—01 . . .	33,0	29,6	62,6
1910—11 . . .	44,7	42,4	87,1

Af det foranstaaende fremgaar det, at Brevantallet er tiltaget langt ud over, hvad der vilde være en ligefrem Følge af Befolkningstilvæksten; Aarsagen til den overordentlige Forøgelse i Brevenes Antal maa da overvejende søges i den stigende aandelige og materielle Udvikling. En medvirkende og ikke uvæsentlig Aarsag til Stigningen i Lokalbrevenes Antal, der, som det vil ses, er betydelig større end Stigningen i Antallet af Breve fra andre Steder, maa dog søges i Byens territoriale Udvidelse, der ganske sikkert har en forøget Lokalkorrespondance til Følge.

Stigningen i Brevantallet foregaar ikke efter samme Regel som Stigningen i Befolkningen. I Tiaaret 1881—82 til 1890—91 stiger saaledes Brevantallet med 72,5 pCt., medens Befolkningstilvæksten udgør 37 pCt., men det følgende Tiaar medfører en Stigning i Brevantallet af 90 pCt. og en Befolkningstilvækst af kun 25 pCt. For Tiaaret 1901—02 til 1910—11 er Stigningen i Brevantallet 63,8 pCt., i Befolkningen 17 pCt.

Hvilken Indvirkning Forskydningen i Folketallet fra den indre By til de ydre Distrikter har haft paa Brevantallets Fordeling mellem den indre By og de ydre Distrikter, vil ses af nedenstaaende Tabel, hvor der er skelnet mellem Brevantallet i Postdistriktet K. og Brevantallet i de øvrige Distrikter tilsammen.

	Kjøbenhavn K. Distrikt	De øvrige Distrikter tilsammen
1880—81 . . .	6,387 Millioner	2,744 Millioner
1885—86 . . .	7,889 —	4,189 —
1890—91 . . .	9,501 —	6,214 —
1895—96 . . .	12,049 —	9,246 —
1900—01 . . .	15,465 —	14,389 —
1905—06 . . .	19,012 —	20,606 —
1910—11 . . .	20,802 —	27,980 —

Medens der altsaa i 1880—81 besørgedes ca. 2½ Gange flere Breve i Kjøbenhavn K. Distriktet end i de øvrige Distrikter tilsammen, er Brevantallet for disse nu ca. 35 pCt. større end Kjøbenhavn K.'s Brevantal. Dette er fra 1880—81 til 1910—11 steget med 226,7 pCt., medens Antallet i de øvrige Distrikter tilsammen er steget med 919 pCt. Hvorledes Stigningen fra Femaar til Femaar

er foregaaet i Perioden, vil ses af nedenstaaende Oversigt, hvor tillige Stigningsprocenten for de forudgaaende 2 Femaar 1871—72 til 1880—81 til Sammenligning er anført:

	Kjøbenhavn K. Distrikt Stigningsprocent	De øvrige Distrikter tilsammen Stigningsprocent
1871-72—1875-76 ...	67	82
1876-77—1880-81 ...	24	40
1881-82—1885-86 ...	23	51
1886-87—1890-91 ...	22	53
1891-92—1895-96 ...	27	49
1896-97—1900-01 ...	28	56
1901-02—1905-06 ...	23	43
1906-07—1910-11 ...	9	36

Fordelingen af Brevantallet indenfor de enkelte Distrikter vil ses af nedenstaaende Tabel:

	K.	B.	C.	V.	N.	Ø.	F.	L.	S.	Str.	Valby
	Mill.	Mill.	Mill.	Mill.	Mill.	Mill.	Mill.	Mill.	Mill.	Mill.	Mill.
1880—81 ...	6,367	—	0,365	1,389	0,660	0,380	—	—	—	—	—
1885—86 ...	7,889	—	0,444	2,012	0,922	0,671	0,090 *	—	—	—	—
1890—91 ...	9,501	—	0,569	2,709	1,123	1,017	0,501	0,203	—	—	0,072
1895—96 ...	12,049	—	0,600	4,157	1,554	1,548	0,768	0,927	0,197	—	0,105
1900—01 ...	15,465	2,007 **	0,764	4,007 **	2,169	2,571	1,368	0,614	0,385	0,310	0,204
1905—06 ...	19,012	2,709	0,983	5,636	2,582	3,857	1,955	1,276	0,780	0,477	0,401
1910—11 ***	20,802	3,700	1,395	7,210	3,087	5,063	2,678	1,896	1,078	0,787	0,709

Som foran bemærket er Stigningen i Antallet af Lokalbrev langt betydeligere end i Antallet af Breve fra andre Steder. Medens i 1880—81 Antallet af Breve fra andre Steder for hele Byens Vedkommende var 6,116 Millioner og af Lokalbrev 2,995 Millioner, er de tilsvarende Tal for 1910—11 25,029 Millioner og 23,738 Millioner. Til nærmere Oplysning om, hvorledes Antallet af Lokalbrev efterhaanden nærmer sig Antallet af Breve fra andre Steder, anføres efterstaaende Oversigt:

* Først oprettet fra 29. Decbr. 1885.

** Efter den foreliggende Statistik var Kbhvn. B.'s Brevantal 3,000 og Kbhvn. V.'s 2,954 Millioner, ialt 6,014 Millioner. Da imidlertid Distriktet B. først fra 1. Maj 1900 udskiltes fra Distriktet V., findes Brevantallet for Distrikt V., hvad Finansaarets første Maaneder angaar, optaget i Tallet 3,000. De i Tabellen anførte Tal, 2,007 Millioner for B. og 4,007 Millioner for V., fremkommer ved en efter Forholdet mellem de 2 Distrikters Brevantal for det følgende Finansaar foretagen Beregning.

*** Til Brevantallet for 1910—11 maa lægges 357,000 for Postkontorerne i Brønshøj, Kastrup og Vanløse.

	Breve fra andre Steder		Lokalbreve	
1880—81 . . .	6,116	Millioner	2,905	Millioner
1885—86 . . .	7,618	—	4,365	—
1890—91 . . .	9,127	—	6,588	—
1895—96 . . .	12,046	—	9,249	—
1900—01 . . .	15,785	—	14,119	—
1905—06 . . .	20,987	—	18,680	—
1910—11 . . .	25,029	—	23,733	—

Forholdet mellem Breve fra andre Steder og Lokalbreve indenfor de forskellige Distrikter vil ses af nedenstaaende Tabel, der viser, hvormange Procent af det hele i hvert Distrikt distribuerede Antal Breve der er ankomne fra andre Steder, og hvormange Procent der er Lokalbreve. Kolonne 1 angiver Procenten for Breve fra andre Steder, Kolonne 2 Procenten for Lokalbreve.

	K.		B.		C.		V.		N.		Ø.	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
1880—81 ..	72,5	27,5	—	—	56,4	43,6	56,8	43,2	51,2	48,8	51,8	48,7
1885—86 ..	69,9	30,1	—	—	54,1	45,9	53,2	46,8	49,8	50,7	47,8	52,2
1890—91 ..	64,8	35,2	—	—	48,4	51,6	49,0	51,0	44,4	55,6	48,8	51,7
1895—96 ..	63,9	36,1	—	—	48,7	51,3	48,9	51,1	42,2	57,8	47,9	52,1
1900—01 ..	60,7	39,3	52,3	47,7	46,8	53,7	42,9	57,1	40,1	59,9	47,0	53,0
1905—06 ..	62,6	37,4	54,3	45,8	43,8	56,7	44,4	55,6	40,8	59,7	46,2	53,8
1910—11 ..	61,2	38,8	55,7	44,3	47,6	52,4	43,9	56,1	39,9	60,1	44,8	55,2

	F.		L.		S.		Str.		Valby	
	1	2	1	2	1	2	1	2	1	2
1880—81	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1885—86	48,8	51,2	—	—	—	—	—	—	—	—
1890—91	48,9	51,1	43,8	56,2	—	—	—	—	43,1	56,9
1895—96	47,4	52,6	41,6	58,4	42,1	57,9	—	—	40,0	60,0
1900—01	43,8	56,7	35,0	65,0	35,8	64,7	42,8	57,7	29,9	70,1
1905—06	43,1	56,9	35,2	64,8	34,2	65,8	40,8	59,7	35,4	64,6
1910—11	39,7	60,3	37,4	62,6	35,6	64,4	41,2	58,8	45,8	54,2

Som det af denne Tabel vil ses, var endnu i 1880—81 i alle Distrikter Flertallet af Brevene ankomne fra andre Steder. Allerede i 1885—86 er i Distrikterne N., Ø. og F. Lokalbrevene i Flertal, og i 1890—91 er det kun i Distrikt K., at Breve fra andre Steder har Overvægten. For hele Perioden gælder, at der i de fleste Distrikter er en næsten uafbrudt Dalen i Procenten for Breve fra andre Steder og altsaa en tilsvarende Stigning i Procenten for Lokalbreve. En Undtagelse herfra danner det fra Distriktet V. udsondrede Distrikt B., hvor

Procenten for Breve fra andre Steder er stigende. Aarsagen hertil maa søges dels i de forskellige kommunale Institutioners Henflytning til det nye Raadhus, dels i, at Dele af dette Distrikt mere og mere bliver Forretningskvarter. For Valby Distriktets Vedkommende er der, efter en stærk Nedgang i Procenten for Breve fra andre Steder, i de sidste 10 Aar en betydelig Opgang heri, hvilket maa skyldes særlige Forhold i dette Distrikt. Den almindelige Regel er, at Procenten for Lokalbreve stiger, jo længere Distriktet ligger fra Byens Centrum. I Distrikterne K. og B., der overvejende er Forretningskvarterer, og hvor store Stats- og kommunale Institutioner har Kontorer, er Procenten for Breve fra andre Steder stadig højere end Procenten for Lokalbreve, særlig i Distriktet K.

Det er foran omtalt, hvormange Breve der, naar hele det københavnske Postdistrikt (Charlottenlund, Dragør, Gjentofte og Hellerup undtagne) tages under eet, gennemsnitlig faldt paa hvert Menneske i Aarene 1880—81, 1890—91, 1900—01 og 1910—11. Hvormange Breve der i Finansaaret 1910—11 i de forskellige Postdistrikter faldt paa hvert Menneske, vil ses af efterstaaende Tabel, hvori tillige er anført Folketallet for hvert Distrikt efter den i 1911 foretagne Folketælling:

Postdistrikt	Folketal	Antal Breve pr. Menneske		
		fra andre Steder	Lokalbreve	Ialt
K.	86,787	146,8	93,9	240,7
B.	16,813	122,6	97,5	220,1
C.	22,577	29,4	32,4	61,8
V.	110,972	28,5	36,5	65,0
N.	65,623	18,8	28,8	47,1
Ø.	76,530	29,6	36,5	66,1
F.	50,251	21,2	32,1	53,3
L.	54,946	12,9	21,6	34,5
S.	37,069	10,4	18,7	29,1
Str.	16,508	19,6	28,1	47,7
Valby	13,293	24,4	28,9	53,8

For de øvrige Forsendelsesarters Vedkommende er der ligeledes en betydelig Stigning i Antallet, alene bortset fra Pengebrevene, hvis Forøgelse er ringere. Naar, ligesom for Brevenes Vedkommende, de i 1905 indlemmede Distrikter holdes ude af Betragtning, er Stigningen, hvad de fra andre Steder ankomne Forsendelser angaar, følgende:

	1880—81	1910—11	Stigning
Pengebreve	221,382 Stkr.	283,158 Stkr.	27,9 pCt.
Pakker	424,869 -	1,675,920 -	294,5 -
Tidender og Tidsskrifter ..	0,927 Mill. Nr.	3,781 Mill. Nr.	302,5 -

Stigningen fra Tiaar til Tiaar foregaar saaledes:

	Pengebreve	Pakker	Tidender og Tidsskrifter
1881-82—1890-91...	7,8 pCt.	30,0 pCt.	66,8 pCt.
1891-92—1900-01...	7,9 -	55,4 -	63,2 -
1901-02—1910-11...	9,9 -	95,2 -	48,2 -

Aarsagen til den i Forhold til de øvrige Forsendelsesarter ringe Stigning i Antallet af Pengebreve maa for en Del søges i, at det Beløb, der kan forsendes med Postanvisning, i Løbet af denne Periode 2 Gange er forhøjet, i 1902 fra 200 Kr. til 360 Kr. og i 1907 til 720 Kr. Derved er en Mængde Beløb, der tidligere befordredes i Pengebreve, sendte pr. Postanvisning, og Anvisningernes Antal er da ogsaa, hvad vi senere skal se, steget meget betydeligt. Stigningen i Antallet af Pakker, der i Særdeleshed gør sig gældende i de 2 sidste Tiaar, skyldes sikkert for en Del den i 1888 fastsatte lavere Porto for Pakker af Vægt indtil 10 Pd., men maa forøvrigt tilskrives Befolkningens Tiltagen og den almindelige økonomiske Fremgang, hvilken ogsaa er den overvejende Aarsag til Stigningen i Antallet af Tidender og Tidsskrifter.

I Antallet af de indenfor Byen besørgede Pengebreve og Pakker samt Tidender og Tidsskrifter (Lokalforsendelser) viser den foreliggende Statistik en endogsaa meget betydelig Stigning, nemlig:

	1880—81	1910—11	Stigning
Pengebreve	1,537 Stkr.	5,112 Stkr.	232,8 pCt.
Pakker	2,905 -	136,422 -	4,596,1 -
Tidender og Tidsskrifter..	0,261 Mill. Nr.	7,370 Mill. Nr.	2,723,8 -

Stigningen fra Tiaar til Tiaar foregaar saaledes:

	Pengebreve	Pakker	Tidender og Tidsskrifter
1881-82—1890-91...	45,9 pCt.	140,7 pCt.	395,8 pCt.
1891-92—1900-01...	31,7 -	272,8 -	155,0 -
1901-02—1910-11...	73,0 -	423,4 -	123,8 -

For Pengebrevenes og Pakkernes Vedkommende er Aarsagen til denne betydelige Stigning i første Række at søge i Forøgelsen af Posthusene. Først ved Oprettelsen af Posthuse paa forskellige Steder i det københavnske Postdistrikt, særlig i Byens Periferi, skabtes i det hele taget Betingelsen for Udveksling efter en større Maalestok af denne Art Forsendelser imellem Byens Beboere; thi saa længe man f. Eks. fra Frederiksberg eller det yderste af Vesterbro skulde gaa til Postekspeditionen paa Gl. Kongevej eller Postkontoret paa Banegaarden for at faa en Pakke afgivet til Postbesørgelse, var det i mange Tilfælde ligesaa let at besørge Pakken direkte til Modtageren. Endvidere har sikkert den i 1888

stedfundne Nedsættelse i Porto for Pakker af indtil 10 Pd.'s Vægt bidraget til fornemmelig at forøge Antallet af Lokalpakker, særlig ved at Afsendere, der udsender store Mængder af saadanne Forsendelser, nu i mange Tilfælde foretrækker Postbefordringen for den private Besørgelse. For de senere Aars Vedkommende maa det tillige tages i Betragtning, at Forsendelser, der er afsendte fra de i 1905 indlemmede Postdistrikter, henregnes til Lokalforsendelser. Hvad Aviserne angaar, er Aarsagen til Stigningen den i Aarenes Løb stedfundne Forøgelse af Fag- og Tidsskrifter samt Forenings- og Ugeblade, hvilke for største Delen omdeles ved Postvæsenets Hjælp.

Ingen anden Forsendelsesart har dog taget et saa mægtigt Opsving som Postanvisninger og Postopkrævninger. For disses Vedkommende er der imidlertid kun i de sidste 4 Finansaar skelnet mellem Forsendelser fra andre Steder og Lokalforsendelser, og vi maa derfor, naar vi vil betragte Stigningen, tage hele Antallet under eet. Opgørelse over, hvormange af de ankomne Pakker der har været belastet med Postopkrævning, findes kun for de sidste 20 — hvad Lokalforsendelser angaar endda kun for de sidste 4 — Finansaar af Perioden, og vi skal derfor holde disse udenfor Sammenligning og alene se, hvilken Stigning der har været i Antallet af Postopkrævninger paa Brev eller Blanket samt af udbetalte Postanvisninger og Postopkrævninger:

Postopkrævninger paa Brev eller Blanket til Opkrævning i København.....	1880—81	1910—11	Stigning
	11,876 Stkr.	163,754 Stkr.	1,278,8 pCt.
Postanvisninger, udbetalte .	274,327 -	1,665,990 -	507,3 -
Beløbet herfor	9,729,000 Kr.	60,527,000 Kr.	522,1 -
Postopkrævninger, udbetalte	154,036 Stkr.	1,850,286 Stkr.	1,101,2 -
Beløbet herfor	1,861,000 Kr.	24,066,000 Kr.	1,193,2 -

(Af de for 1910—11 anførte Antal henhørte til Lokalforsendelser: 73,076 Postopkrævninger paa Brev eller Blanket, 236,889 udbetalte Postanvisninger til Beløb 5,787,000 Kr. og 106,943 udbetalte Postopkrævninger til Beløb 943,000 Kr.).

Stigningen fra Tiaar til Tiaar foregaar saaledes:

	Postopkrævning paa Brev el. Bl.	Udbetalte Postanvisninger Antal	Beløb	Udbetalte Postopkrævninger Antal	Beløb
1881-82—1890-91..	213,9 pCt.	101,6 pCt.	51,7 pCt.	53,4 pCt.	307,9 pCt.
1891-92—1900-01..	281,9 -	87,9 -	59,4 -	130,5 -	154,9 -
1901-02—1910-11..	15,0 -	60,4 -	157,2 -	139,7 -	268,0 -

Med Hensyn til Stigningen i Antallet af Postopkrævninger paa Brev eller Blanket skal bemærkes, at der, forinden Postloven af 5. April 1888 traadte i Kraft, kun kunde trækkes Postopkrævning ved Afsendelse af et Brev eller en Pakke, for hvilken maatte erlægges den sædvanlige Porto foruden Postopkræv-

ningsgebyret. »Postopkrævningen« som en selvstændig Forsendelse, den saakaldte Opkrævning paa Blanket, indførtes først ved ovennævnte Lov, som altsaa gjorde det muligt at opkræve et Beløb, uden at et Brev eller anden Forsendelse medfulgte, hvad der ved Inkassation af Regningskrav, Kontingent o. l. betød en Portonedsættelse og en simplere Ekspeditionsform. Heri maa man søge den fornemste Grund til den enorme Stigning i Antallet af Postopkrævninger paa Brev eller Blanket.

Jævnside med den foran omtalte Forhøjelse af Postanvisningernes Maksimumsbeløb er det Beløb, der kan trækkes ved Postopkrævning, forhøjet 2 Gange i Periodens Løb, i 1902 til 360 Kr. og i 1907 til 720 Kr.

Hidtil er kun omtalt de til Kjøbenhavn ankommende Forsendelser samt Lokalforsendelser, men for at faa et fuldstændigt Billede af det kjøbenhavnske Postvæsens Virksomhed, maa man tillige tage Hensyn til det Antal Forsendelser, der afsendes fra Kjøbenhavn. Opgørelse herover foreligger kun for de sidste 4 Finansaar, og vi kan derfor ikke komme ind paa en Undersøgelse af, i hvilket Forhold Stigningen i Antallet af afsendte Forsendelser er foregaaet, men maa indskrænke os til at betragte Antallet af de i Finansaaret 1910—11 afsendte Forsendelser og sammenholde det med Antallet af ankomne Forsendelser og Lokalforsendelser.

	Afsendte fra Kjøbenhavn	Ankomne til Kjøbenhavn	Lokalforsendelser
Breve.....	65,779,000 Stkr.	25,029,000 Stkr.	23,733,000 Stkr
Pengebreve.....	182,861 -	283,158 -	5,112 -
Pakker	3,689,600 -	1,675,900 -	136,420 -
Postopkrævninger paa Brev eller Blanket	1,404,450 -	90,678 -	73,076 -
Tidender og Tidsskrifter...	55,863,000 Nr.	3,731,000 Nr.	7,370,000 Nr.
Postanvisninger.....	645,773 Stkr.	1,429,100 Stkr.	236,889 Stkr.
Indløste Postopkrævninger.	59,635 -	1,957,634 -	106,943 -
Ialt...	127,624,319 Stkr.	34,196,470 Stkr.	31,661,440 Stkr.

Summen af de paa Postforsendelser angivne Værdibeløb og af de besørgede Pengebeløb udgjorde i Finansaaret 1910—11:

	Afsendte fra Kjøbenhavn	Ankomne til Kjøbenhavn	Lokalforsendelser
Postanvisninger.....	27,392,150 Kr.	54,740,000 Kr.	5,787,000 Kr.
Indløste Postopkrævninger.	1,055,300 -	23,123,000 -	943,000 -
Pengebreve og Værdipakker	164,932,000 -	267,853,000 -	1,516,200 -
Ialt...	193,379,450 Kr.	345,716,000 Kr.	8,246,200 Kr.

STATISTISK OVERSIGT

1860—1911.

(Forsendelser, bestemte til Postdistrikterne Charlottenlund, Dragør, Gentofte og Hellerup, er ikke medoptagne heri.)

A. Forsendelser ankomne til København fra andre Steder.

Finansaar	Brevforsendelser		Værdi- breve	Pakker uden angiven Værdi	Pakker med angiven Værdi	Den paa Værdibreve og Værdi- pakker an- givne Værdi	Tidender og Tids- skrifter
	Alminde- lige	Anbefa- lede					
	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Kroner	Antal Nr.
	Millioner					Millioner	Millioner
1860—61..	2,001	49,876	98,792	90,386	4,463	50,40	0,816
1865—66..	2,240	51,006	139,378	114,560	3,984	54,72	0,474
1870—71..	3,267	72,794	203,976	168,102		74,25	0,826
1875—76..	5,812	192,220	220,381	297,277		116,85	0,766
1880—81..	5,842	273,516	221,382	408,033	16,836	105,84	0,927
1885—86..	7,812	301,368	225,741	464,634	14,876	96,01	1,185
1890—91..	8,896	231,408	238,595	538,014	14,432	128,01	1,542
1895—96..	11,692	353,756	248,670	684,120	18,976	146,56	1,784
1900—01..	15,844	391,391	257,524	830,320	28,112	133,95	2,517
1905—06..	20,480	557,154	313,994	1,222,782	38,775	155,86	2,947
1910—11..	24,840	689,009	283,158	1,631,974	43,946	267,80	3,781

B. Forsendelser udvekslede indenfor Byen.

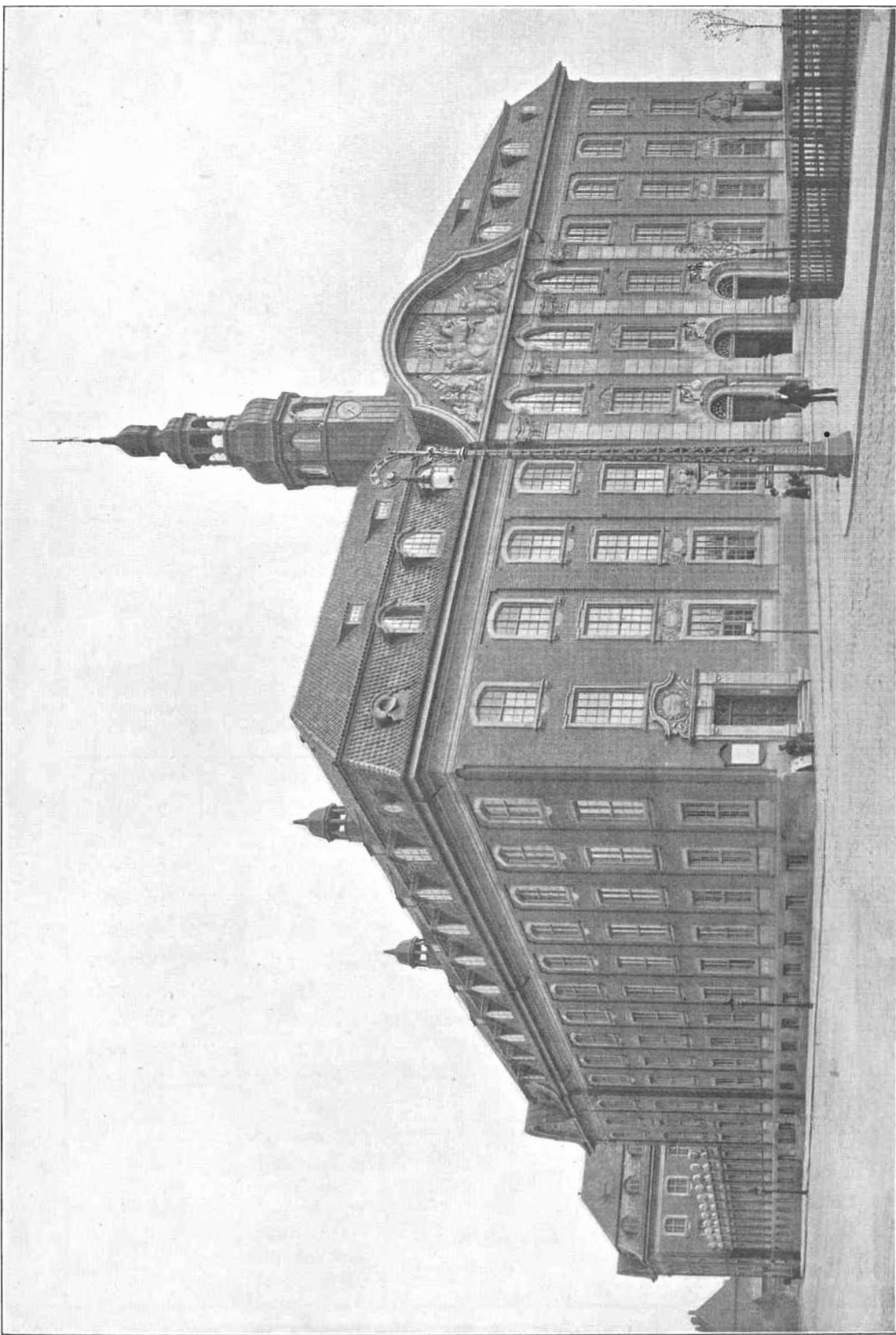
Finansaar	Brevforsendelser		Værdi- breve	Pakker uden angiven Værdi	Pakker med angiven Værdi	Den paa Værdibreve og Værdi- pakker an- givne Værdi	Tidender og Tids- skrifter
	Alminde- lige	Anbefa- lede					
	Antal	Antal	Antal	Antal	Antal	Kroner	Antal Nr.
	Millioner					Millioner	Millioner
1860—61..	0,412	—	—	—	—	—	—
1865—66..	0,687	—	—	—	—	—	—
1870—71..	0,799	—	—	—	—	—	—
1875—76..	1,578	2,598	716	1,262		0,074	0,199
1880—81..	2,991	4,221	1,537	2,832	73	0,650	0,261
1885—86..	4,855	9,998	1,164	3,541	104	1,079	1,882
1890—91..	6,577	11,418	2,243	6,860	131	0,468	1,294
1895—96..	9,228	20,736	2,262	12,087	243	0,688	2,143
1900—01..	14,084	34,759	2,955	25,472	593	0,790	3,800
1905—06..	18,564	66,420	4,135	74,818	1,052	1,105	4,969
1910—11..	23,686	96,882	5,112	134,831	1,591	1,516	7,870

C. Postanvisninger og Postopkrævninger.

Finansaar	Postopkrævninger paa Brev eller Blanket til Indløsning i København Antal	Udbetalte Postanvisninger		Udbetalte Postopkrævninger	
		Antal	Beløb	Antal	Beløb
			Kr. Millioner		Kr. Millioner
1860—61.....	3,159	33,377	0,898	— *	— *
1865—66.....	2,654	29,995	0,946	— *	— *
1870—71.....	3,365	47,676	2,781	68,520	0,996
1875—76.....	5,381	185,008	7,572	108,896	1,728
1880—81.....	11,876	274,327	9,729	154,036	1,861
1885—86.....	23,053	431,391	13,027	215,074	2,320
1890—91.....	37,274	552,968	14,763	236,248	2,560
1895—96.....	66,840	843,989	19,083	332,940	3,784
1900—01.....	142,427	1,038,866	23,582	544,640	6,540
1905—06.....	274,111	1,231,587	32,849	937,959	12,883
1910—11.....	163,754 **	1,665,990	60,527	1,850,286	24,006

* Opførelse foreligger ikke.

** Den betydelige Nedgang hidrører fra, at man tidligere har medtaget Antallet af de fra København afsendte Postopkrævninger, der returnerede som udløste, medens fra 1907—08 alene Antallet af de Postopkrævninger, der ankom til København til Indløsning, er medtagne.

Centralpostbygningen.

OTTENDE AFSNIT

CENTRALPOSTBYGNINGENS OPFØRELSE

Den Skildring af det københavnske Postvæsen, som det har været dette Skrifs Opgave at give, har for en væsentlig Del omhandlet Postgaarden paa Købmagergade, der i de sidste 130 Aar har været Hovedsædel for det københavnske Postvæsen. Vi har set, hvorledes denne Gaard, oprindelig ikke bygget til Postgaard, i Tidens Løb er undergaaet Forandringer og Udvidelser, dels ved Ombygning af de ældre Bygninger, dels ved Tilkøb af Naboejendomme, for at kunne tilfredsstille de Krav, som Forretningernes stadige Tiltagen har stillet til større Lokaler, men trods dette var det i de senere Aar givet, at en fuldstændig Ombygning og en betydelig Udvidelse vilde være nødvendig, saafremt Postgaarden fremdeles skulde kunne give Plads for hele den Virksomhed, den hidtil havde huset.

Under 18. Decbr. 1897 blev der da af Indenrigsministeriet nedsat en Kommission angaaende Tilvejebringelsen af en ny Postgaard i Kjøbenhavn. Denne Kommission indstillede i sin den 12. Juli 1899 afgivne Betænkning, at der paa Postgaardens Plads og tilstødende Grunde opførtes en Bygning, bestemt til at afgive Plads for Overpostmesterens Kontor, Brevpostkontoret, under hvilket dengang Kontoret for Udbetaling af Postanvisninger hørte, Avispostkontoret, et Pakkepostindleveringskontor, Telegrafdirektoratet og Kjøbenhavns Hovedtelegrafstation med et Telegramindleveringskontor, samt at der i Forbindelse med de af Hensyn til Opførelsen af en ny Personbanegaard nødvendige Grundanskaffelser erhvervedes en i Banegaardens umiddelbare Nærhed beliggende Byggegrund for Postvæsenet, og at der paa en saadan Grund opførtes en Bygning bestemt til at give Plads for et Centralpakkepostkontor, et Distriktposthus for Omdelingsdistriktet B., det sjællandske Jernbanepostkontor, Generaldirektoratet for Postvæsenet og Postvæsenets Revisionskontorer.

Noget Forslag paa Basis af denne Kommissionsbetænkning blev imidlertid ikke fremsat for Rigsdagen, idet Spørgsmaalet om Forholdenes Ordning af forskellige Hensyn blev stillet i Bero indtil videre, men Post- og Telegrafforretningernes Tiltagen, for de sidstnævntes Vedkommende særlig som Følge af Tele-

fonvæsenets stærke Udvikling, umuliggjorde efterhaanden den hidtidige Centralisation af de forskellige Virksomheder paa den gamle Postgaard. Det blev derfor nødvendigt ved midlertidige Foranstaltninger at skaffe Plads ved at flytte Kontorer, hvis Forbliven paa Postgaarden ikke var en bydende Nødvendighed, andetsteds hen.

Allerede i 1896 var Telegrafdirektoratet flyttet til lejede Lokaler andetsteds i Byen, hvorved de af dette benyttede Lokaler paa Postgaarden kunde inddrages til Telegrafstationens Brug, og vi har i det foregaaende set, at Kontoret for den ankommende Pakkepost i 1902 blev flyttet til Banegaarden. I April 1908 blev Avispostkontoret, der led mest under den indskrænkede Plads paa Postgaarden, og af hvilket enkelte Afdelinger til stor Ulempe for Personalet havde været installerede i Kælderrum, hvor Arbejdet altid maatte udføres ved kunstig Belysning, flyttet til nogle paa Nørregade (Nr. 5—7) lejede Lokaler, saaledes at kun Afdelingen for de ankommende Avisposter blev tilbage paa Postgaarden. Derved opnaaedes tillige en haardt tiltrængt Udvidelse af Brevpostkontorets Lokaler. De stadige Forlangender om udvidet Plads til Telegrafvæsenet medførte endvidere, at Generaldirektoratets Bogholderi- og Materialkontor fra Juni 1908 maatte installeres i lejede Lokaler paa Nørregade i den samme Bygning, hvortil Avispostkontoret var henflyttet, og endelig fraflyttede i Oktober 1908 Postrevisionskontorerne, der som Følge af Arbejdets Forøgelse ikke kunde nøjes med den indskrænkede Plads, de af dem benyttede Lokaler paa Postgaarden og i Ejendommen Nr. 1 i Løvstræde. De derved i sidstnævnte Ejendom ledigblevne Lokaler blev forenede med de Lokaler, Brevpostkontoret i Forvejen havde her, hvorefter Ekspeditionen af hele den fra Kontoret afgaaende Brevpost blev henlagt hertil.

Imidlertid var den endelige Ordning af Banegaardsforholdene bleven fastslaaet, men Ordningen af Forholdene for Postvæsenets Vedkommende var atter bleven udskudt paa Grund af de Forhandlinger, der var indledede om Tilvejebringelse af en særlig Bygning for Telegrafvæsenet. Først i Foraaret 1908 var Forholdene saa vidt afklarede, at der kunde føres afsluttende Forhandlinger mellem Indenrigsministeriet og Ministeriet for offentlige Arbejder om en endelig Ordning af Sagen, og disse Forhandlinger resulterede i en Plan, hvorefter Postgaarden med tilhørende Ejendomme skulde overlades Telegrafvæsenet, saaledes at der her skulde installeres en Hovedtelegrafstation og Statstelefonstation, dog at der i Bygningernes Stueetage forbeholdtes Postvæsenet en stedsevarende Brugsret over de fornødne Lokaler for et stort Indleveringskontor for alle Arter af Postforsendelser med Undtagelse af Aviser samt for et Brevomdelingskontor for Postdistriktet K.; alle øvrige under Overpostmesterembedet sorterende, tidligere paa Postgaarden installerede Kontorer skulde henflyttes til en Postbygning ved den

nye Personbanegaard, hvor en Postbygning i alle Tilfælde maatte opføres, dels under Hensyn til, at Forholdets Natur gør det nødvendigt, at et Banegaardspostkontors Lokaler er beliggende i saa umiddelbar Nærhed af Banegaarden som overhovedet muligt, dels under Hensyn til, at de over det ældre Banegaards-terrain trufne Dispositioner nødvendiggjorde Fjernelsen af samtlige derpaa værende Postetablissementer, naar den nye Banegaard helt toges i Brug.

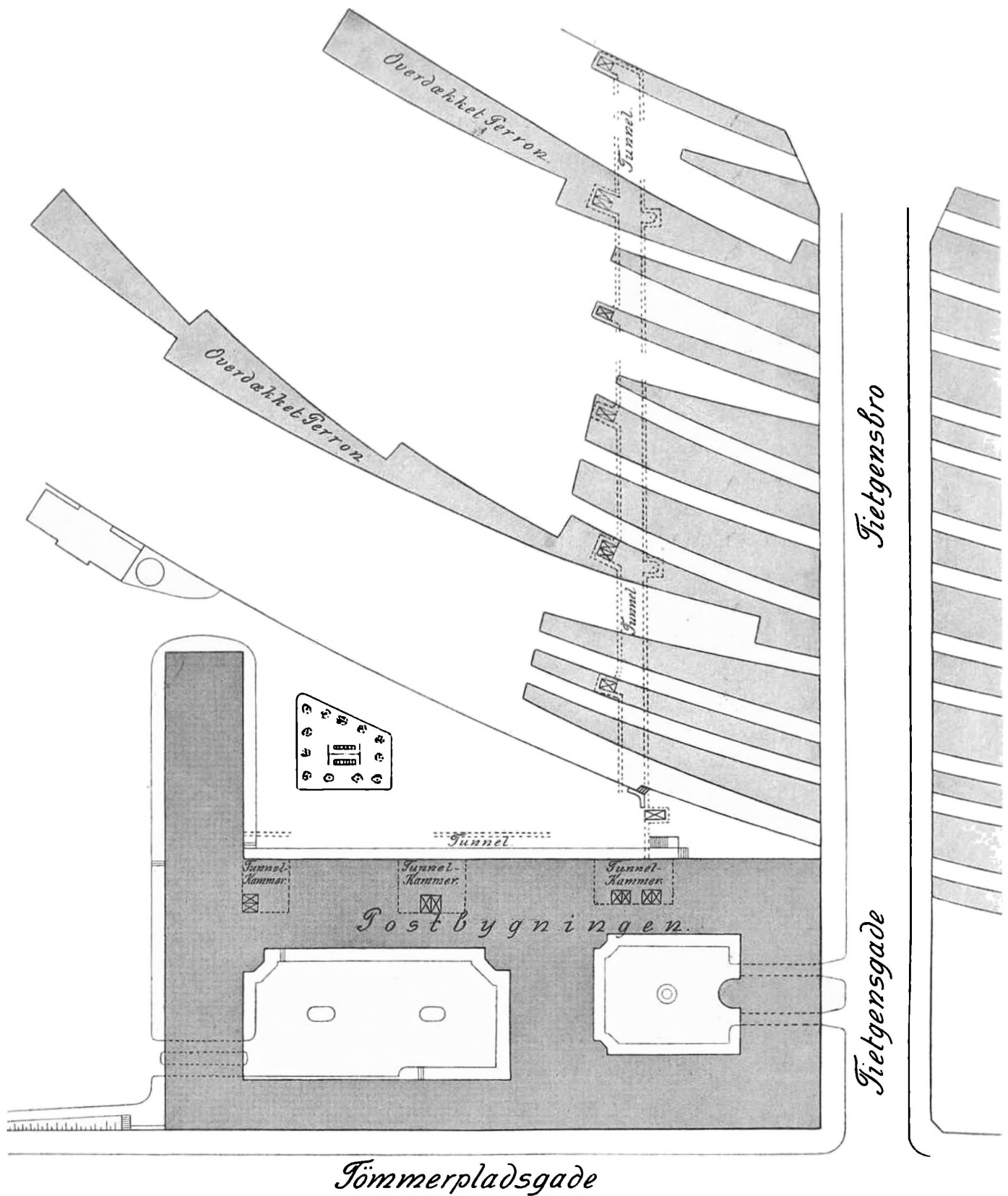
Paa Basis heraf forelagdes der i Rigsdagssamlingen 1908—09 et Forslag om Opførelse af en Postbygning ved Kjøbenhavns Central-Personbanegaard paa et af Statsbanerne afgivet Areal. Forslaget blev vedtaget af Rigsdagen og 30. April 1909 ophøjet til Lov, hvorefter der bevilgedes et Beløb af 2,283,677 Kr. til Opførelse af denne Bygning, beregnet til at afgive Lokaler for et Banegaardspostkontor, et Centralpakkepostkontor samt forskellige af de under Overpostmesterembedet sorterende hidtil paa Postgaarden paa Købmagergade installerede Kontorer tilligemed Lokaler for Østifternes Jernbanepostkontor og Centraladministrationen.

Det Areal, der er afgivet til Postbygningens Opførelse, er en ca. 21,000 Kv. Alen stor Hjørnegrund med Façade til de i Anledning af Anlægget af den nye Personbanegaard hævede og omlagte Gader, Tietgensgade og Tømmerpladsgade. En Del af dette Areal var allerede ved de af Statsbaneanlægene udarbejdede Projekter til den nye Banegaard forbeholdt Postvæsenet. Bygningens Opførelse paabegyndtes den 5. Maj 1909, og efter at de paa Grund af Terrainforholdene og Bygningens betydelige Udstrækning meget omfattende Funderings- og lignende Arbejder var tilendebragte i Foraaret 1910, blev Grundstenen nedlagt den 30. April s. A. Bygningens Opførelse skred herefter rask fremad, saaledes at Murene var opførte i den fulde Højde i Foraaret 1911. Paa dette Tidspunkt indtraadte imidlertid Uroligheder i forskellige Bygningsfag, hvilket medførte en Standsning i Arbejdet, saaledes at Bygningen, der var tænkt tagen i Brug samtidig med den nye Personbanegaard (1. Decbr. 1911), først kunde tages i Brug i Løbet af Aaret 1912.

Bygningen, hvis Form i det væsentlige var givet ved den Byggegrund, der blev stillet til Disposition, er opført efter Tegning af Arkitekt Professor H. E. C. Wenck og falder i 2 Hovedafdelinger:

- en Hovedbygning, hvis 4 sammenbyggede Fløje omfatter en ca. 1500 Kv. Alen stor Gaardsplads, og
- en T-formet Tilbygning, der sammen med en Forbindelsesbygning ud mod Tømmerpladsgade omfatter en ca. 2800 Kv. Alen stor Gaardsplads.

Bygningen er med Undtagelse af Forbindelsesbygningen opført i 5 Etager, nemlig Kælderetage, som for Hovedbygningens Vedkommende strækker sig under hele Gaardspladsen, Stueetage, 1. Sals Etage, 2. Sals Etage og Manzard-Etage.

Grundplan af Centralpostbygningen og den Bygningen nærmeste Del af Banegaardsterrænet.

Forbindelsesbygningen er, for at skaffe Luft og Lys til den store Gaard, kun opført i 2 Etager, Kælder og Stue, og har fladt Tag. Af det hele Areal, ca. 21,000 Kv. Alen, er ca. 11,000 Kv. Alen bebygget.

Terrainet, hvorpaa Bygningen er opført, har Fald fra den højere liggende Tietgensgade ned imod Godshanegaarden, og desuden ligger Terrainet ud imod Jernbaneanlægget betydelig lavere end Tømmerpladsgade, hvilket har til Følge, dels at den af Hovedbygningen omfattede Gaardsplads ligger højere end den bagved liggende større Gaard, der omtrent ligger i Niveau med Gulvet i Hovedbygningens Kælder, dels at Bygningens nederste Etage er Kælder i den mod Tietgensgade og Tømmerpladsgade vendende Del af Bygningen, medens den fremtræder som Stueetage ud imod Jernbaneterrainet og i den Del, der vender ind imod den bageste, større Gaard.

I Kælderetagen er i Hovedbygningen indrettet Centralvarmeværk og Magasiner samt Sorterings- og Lagerrum for den til Afsendelse færdiggjorte Brev- og Pakkepost. Den Del af Kælderetagen, der ligger under Gaarden, har Ovenlys herfra. I den store Mellembygning, hvor Kælderetagen som ovenfor bemærket fremtræder som Stueetage, er Pakrum til Sortering af den ankommende Pakkepost, der herfra kan udbringes direkte til de dels i den foran nævnte store Gaard, dels paa den aabne Gaardsplads ud imod Jernbaneterrainet holdende Faktagevogne. Rummet i Tværfløjen er forbeholdt Toldgodsets Behandling, og i Forbindelsesbygningen er Lagerrum for Generaldirektoratets Materialafdeling.

I Stueetagen er indrettet egentlige Kontorlokaler. Disses Fordeling er givet med den ovenfor nævnte Anvendelse af den nederste Etage, da det af Hensyn til Tjenesten er nødvendigt at have Kontorlokalerne i saa let og umiddelbar Forbindelse med Pakrummene som muligt. I Hovedbygningen ud imod Tietgensgade nærmest Tømmerpladsgade er Indleveringslokale for Brevpostforsendelser. I Forbindelse med dette er i Sidefløjen ud imod Tømmerpladsgade og i en Del af Bagfløjen Lokaler for Ekspeditionen af den afgaaende Brevpost, Sorterings- og Stemplelokaler, samt Lokale, hvor Kassetømmerne ordner og afleverer de fra Brevkasserne indsamlede Breve. I Hovedbygningens anden mod Tietgensgade vendende Del, altsaa nærmest Jernbaneterrainet, er Indleveringslokale for Pakker og i Forbindelse hermed Ekspeditionslokale for den afgaaende Pakkepost, hvilket Lokale strækker sig hen i Sidefløjen ud imod Jernbaneterrainet og ved Elevatorer staar i Forbindelse med de nedenunder liggende Sorterings- og Opbevaringsrum for Pakker. Hertil fører desuden en Pakke-Slisk fra selve Indleveringslokalet. I Fortsættelse af dette Lokale findes et Lokale, der foreløbig er disponibelt, og paa den anden Side af dette i Mellembygningen Kontoret for ankommende Pakkepost med dertil hørende Budstue. I Tvær-

bygningen i denne Etage har Kontorerne for Behandlingen af toldpligtigt Postgods, omfattende Kontorer saavel for Postvæsenet som for Toldvæsenet, Lokaler, og her er tillige Østifternes Jernbanepostkontor installeret. I Stueetagen i Forbindelsesbygningen er Lokaler for Generaldirektoratets Materialkontor samt for Kontrollen med Postfrimærkefabrikationen.

I første Sals Etage er i Hovedbygningen ud imod Tietgensgade nærmest

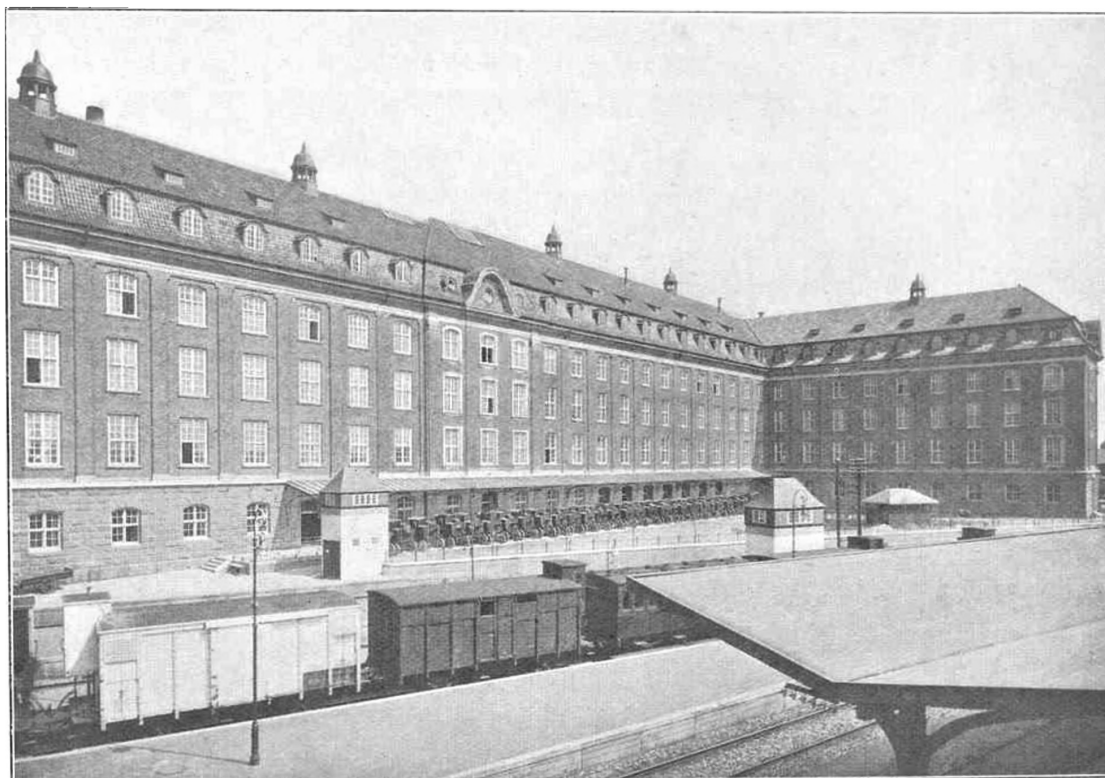
Centralpostbygningen set fra Tømmerpladsgade.

Tømmerpladsgade og i den mod sidstnævnte Gade vendende Fløj Udleverings- og Ekspeditionslokaler for den til Postdistriktet B. ankommende Brevpost samt Budstue for Brevbærerne. I den øvrige mod Tietgensgade vendende Del af 1. Sal er Avispostkontorets Lokaler, som i denne Etage desuden indtager hele Hovedbygningens Fløj ud imod Jernbaneterrainet, en Del af Bagfløjen og 3 Fag af Mellembygningen. I den anden Del af Mellembygningen er i denne Etage Kontoret for ankommende Pengepost med tilhørende Budstue. I Tværfløjen indtages den Del af Etagen, der er nærmest Tømmerpladsgade, af Overpostmesterens Kontor og den øvrige Del af Regnskabskontoret for Postanvisninger og Postoprævninger.

Anden Sals Etage indtages helt af Centraladministrationen. Her findes i Hovedbygningen Generaldirektørens Kontor, Generaldirektoratets Ekspeditions-

kontorer og Bogholderikontor. I Mellembygningen og Tværbygningen har Chefen for 2. Revisionsdepartement samt de 3 Postrevisionskontorer Lokaler.

Manzardetagen afgiver Lokaler for Postmuseet, Postvæsenets Munderingsdepot samt Generaldirektoratets og Revisionsdepartementets Arkiver. Her findes endvidere Undervisningslokaler for Postelever, som skal forberedes til Posteksamen, et Oplagsrum for Materialkontoret, et mindre Restaurationslokale, et Antal Ba-

Centralpostbygningen set fra Banegårdsterrænet.

derum og endelig 4 Tjenesteboliger for Centraladministrationens Bude og Bygningens Maskinmester.

(Planer over de forskellige Etager med Angivelse af Lokalernes Anvendelse findes Side 145—149.)

Hovedadgangen til Bygningskomplekset er fra Tietgensgade. Her fører fra en Indgang i Midten af Bygningen en Trappe op til de øvre Etager, og paa hver sin Side af Indgangen er Port for Ind- og Udkørsel til og fra den øvre Gaard. Paa begge Sider af Hovedindgangen, længst hen imod hvert af Bygningens Hjørner, er særlige Adgange for Publikum til Indleveringslokalerne for Brev- og Pakkepost. Igennem Portene er Adgang til et i Bagfløjen i den øvre Gaard indrettet Indleveringslokale for de til Afsendelse bestemte Aviser, der ved Elevatorer befordres videre til Avispostkontorets paa 1. Sal beliggende Lokaler.

Til Kontorerne for ankommende Pakkepost og toldpligtigt Postgoods er for Publikum Indgang fra Tømmerpladsgade. Vogntrafiken fra disse Kontorer saavel som den langt overvejende Del af Trafiken fra og til Bygningen, til og fra Byens Postkontorer, Dampskibsanlægspladser og mindre Banegaarde foregaar gennem en Port i Tværbygningen ud imod Godsbanegaarden. Til Regnskabskontoret for Postanvisninger og Postoprævninger, Kontoret for ankommende Pengepost samt til Overpostmesterens Kontor og Revisionsdepartementet er Indgang fra Tømmerpladsgade.

Med Hensyn til Postens Afgivelse til og Modtagelse fra Jernbanetogene har man paa Grund af Bygningens Beliggenhed i Forhold til Jernbanelegemet ikke kunnet gennemføre den Ordning, at al Post læsses direkte fra og til Bygningen til og fra Jernbanepostvognene, men man har maattet nøjes med særlige, i større eller ringere Afstand fra Postbygningen beliggende Læseperroner, hvortil og hvorfra henholdsvis den afgaaende og den ankommende Post føres paa Trillevogne. Disse Læseperroner, hvoraf 2 til Beskyttelse for Posten under ugunstige Vejrforhold er overdækkede, er ved Elevatorer og Trapper satte i Forbindelse med en underliggende paa tværs af Sporene førende Tunnel, der naaer ind til Postbygningen; vinkelret paa denne Tunnel fører en anden Tunnel langs med Postbygningen og udvider sig paa tre Steder i de saakaldte Tunnelkamre, der er beliggende inde under Bygningen, og hvorfra Elevatorer gaar op til de forskellige Pakrum og Kontorer i Etagen ovenover.

(Tunnelens Beliggenhed er angivet paa Planen Side 138.)

Al afgaaende og ankommende Brev- og Avispost føres fra og til Postbygningen til og fra Jernbanetogene gennem Tunnelen. Derimod bliver kun en Del af Pakkeposten besørget denne Vej, idet den Pakkepost, som skal afsendes fra Kjøbenhavn med Hovedpakkeposttogene om Aftenen, hvad enten den indleveres i Centralpostbygningen eller ved Byens andre Postkontorer, afgives i et særlig til dette Brug bagved Postbygningen ud imod Godsbanegaarden opført Postpakhus, til hvilket fører Jernbanespor, saaledes at Pakkerne fra Pakhuset kan indlæsses direkte i Jernbanepostvognene. Endvidere føres det ad Jernbanen indgaaende toldpligtige Postgoods ad særlige Spor til Postbygningen.

Ikke langt fra Centralpostbygningen, i Stoltenbergsgade, er paa en af Kommunen for et længere Aaremaal lejet Grund opført en Automobilgarage med tilhørende Reparationsværksteder for Postautomobiler og Cykler, Laderum for de elektriske Automobilers Akkumulatorer, et Kontorlokale, Lagerrum m. m. Bygningen, der er opført af Bindingsværk, blev taget i Brug den 1. Oktober 1911.

Under de mindre og i flere Henseender ret primitive Forhold, der herskede paa den tidligere Hovedbanegaard, hvor Banegaardspostbygningen laa umiddel-

bart op til det Spor, hvorfra Hovedtogene afgik, havde Publikum den Fordel, at Breve kunde afgives ved Banegaardspostkontoret indtil 5 Minutter før hvert bureauførende Togs Afgang og nedlægges i Postbureauernes Brevkasser, hvortil der var uhindret Adgang, lige til Togene satte sig i Bevægelse. Til den nye Banegaards Perroner gives derimod kun Adgang, naar man er forsynet med Perronbillet, og Brevkassen ved Banegaardspostkontoret maa paa Grund af Afstanden fra Banegaarden tømmes 20 Minutter før Posttogenes Afgang. Som Erstatning for Tabet af den nævnte Fordel er der imidlertid i Personbanegaardsbygningen indrettet et Postlokale, som ligger for Enden af Banegaardens Afgangshal nærmest Reventlowsgade. I dette ca. 200 Kvadratalen store Lokales Væg mod Banegaardshallen findes en Brevkasse, som tømmes 10 Minutter før hvert Posttogs Afgang, og umiddelbart ved den er opstillet 2 Frimærkeautomater, en med 5 Øres og en med 10 Øres Frimærker. Inde i Lokalet findes Brevstemplingsmaskine samt Sorteringsreoler, saaledes at al den Brevpost, der indkommer hertil, kan bringes til Postbureauerne i Jernbanetogene i stemplet og sorteret Stand.

Opførelsen af Centralpostbygningen ved Hovedbanegaarden og Henslytningen hertil af forskellige tidligere paa Postgaarden paa Købmagergade installerede Kontorer har haft en organisatorisk Forandring af det københavnske Postvæsen til Følge. Saaledes er Afdelingerne for Indlevering af Pakker og Pengebreve samt Udbetalingen af Postanvisningsbeløb udskillede fra Penge- og Pakkepostkontoret, der er henslyttet til Centralpostbygningen og fremtidig benævnes »Københavns Pengepostkontor«. Fra Avispostkontoret er udskilt den før til dette Kontor hørende Afdeling for de til Postdistriktet K. ankommende Aviser, hvilken Afdeling tilligemed de foran nævnte fra Penge- og Pakkepostkontoret udskillede Afdelinger m. v. er forenet med det hidtilværende Brevpostkontor under Navn af »Købmagergades Postkontor«.

I Centralpostbygningen vil altsaa, naar den fuldstændig er taget i Brug, være installeret Centraladministrationens og Overpostmesterens Kontorer, Østlisternes Jernbanepostkontor samt følgende københavnske Postkontorer:

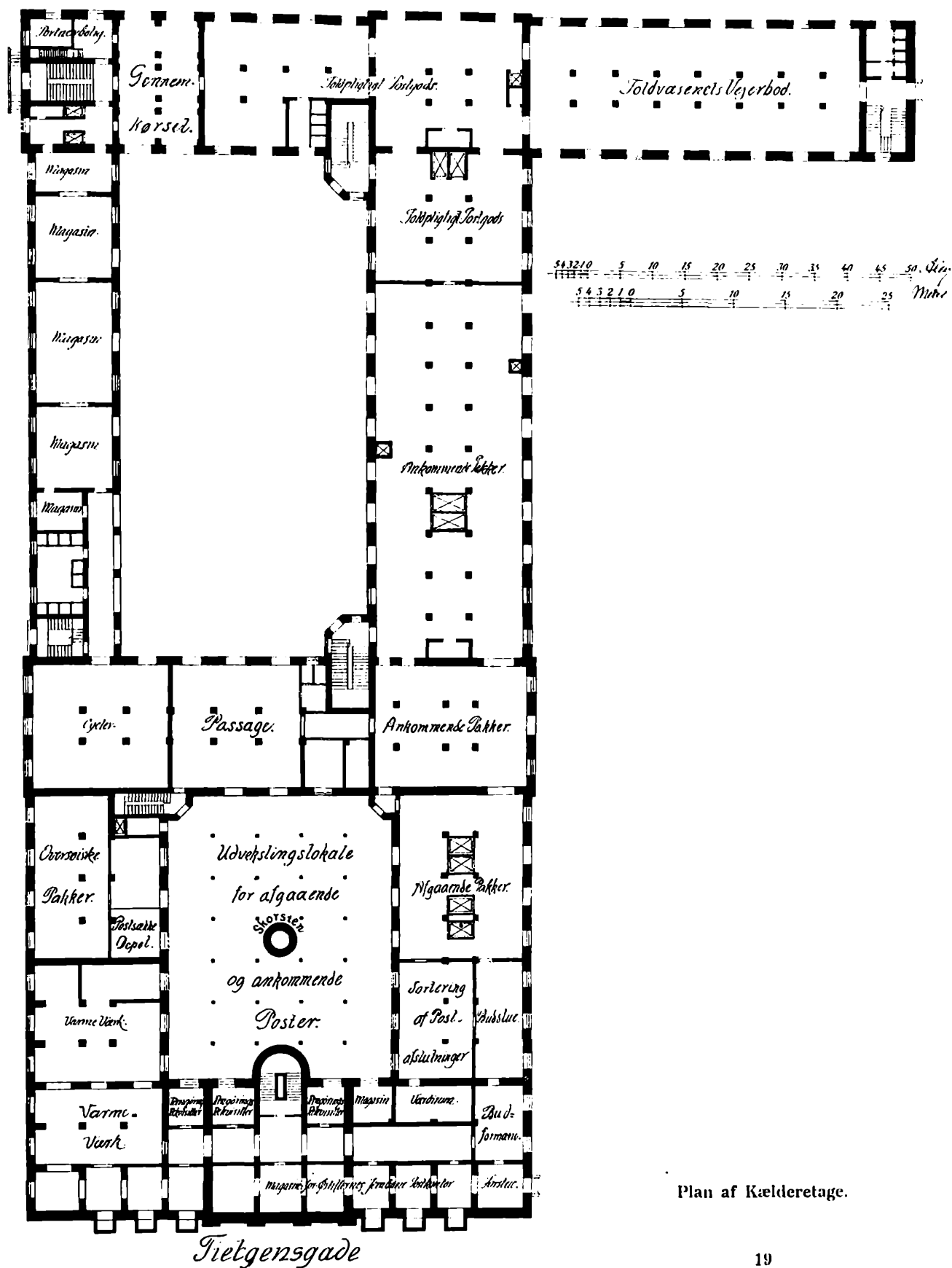
1. Banegaardspostkontoret, der tillige er Indleveringskontor for alle Arter af Forsendelser undtagen Aviser, Udbetalingskontor for Postanvisninger, Omdelingskontor for Breve, Aviser og Postanvisninger i Postdistriktet B. samt for Pakker og Adressebreve til toldpligtigt Postgods i det københavnske Postdistrikt, herfra dog undtaget Distrikterne Hellerup, Gjentofte, Charlottenlund, Kastrup, Dragør, Brønshøj og Vanløse. Til Postdistriktet B. er fra 1. April 1912 henlagt fra Postdistriktet K. det Kvarter, der begrænses af Frederiksholms Kanal, Raadhusstræde,

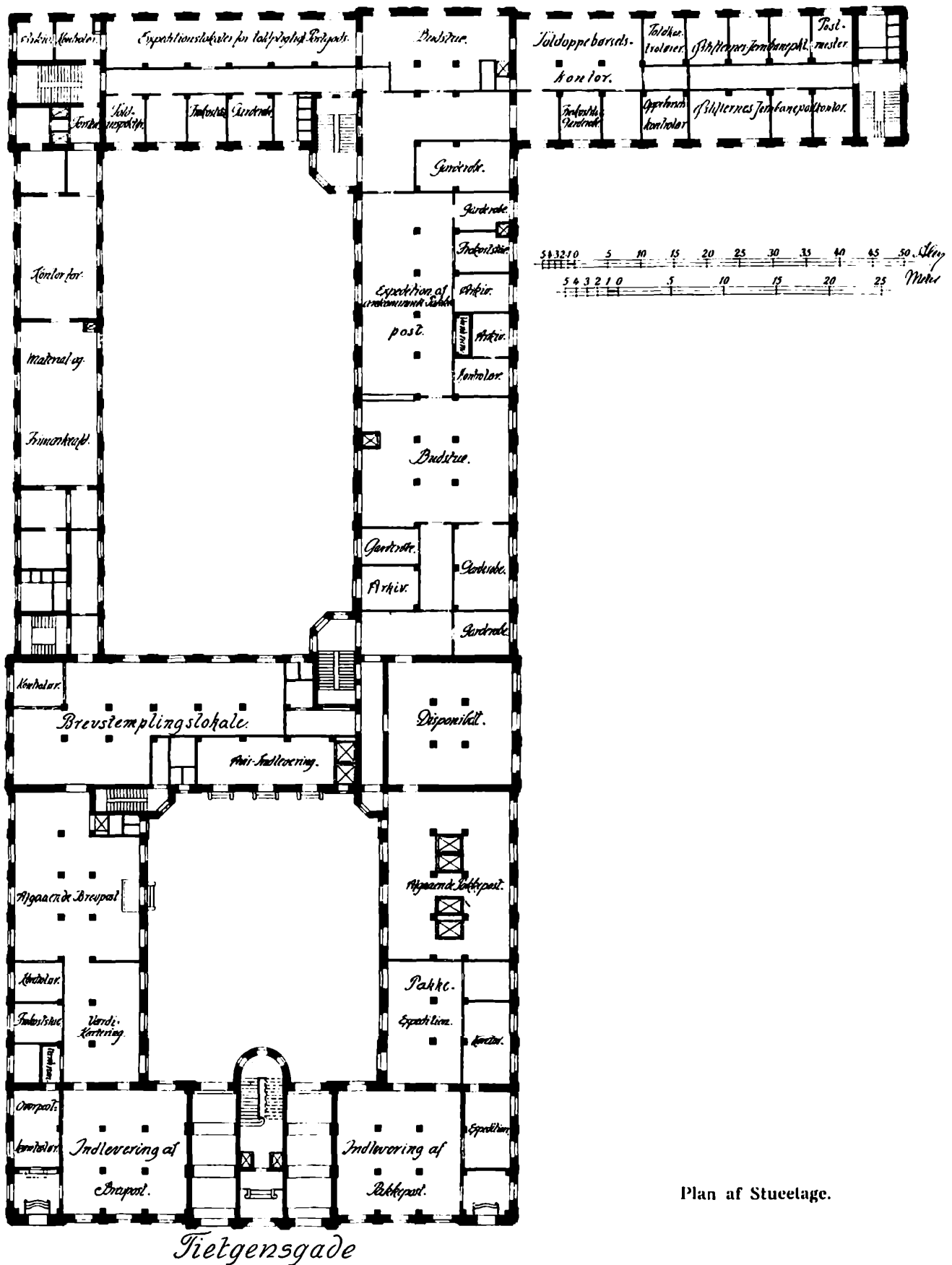
Nytorv, Gammel Torv og Vestergade, disse Gader og Torve medregnede, samt hele Vestervoldgade, fra Postdistriktet C. Kvarteret ved Islands Brygge med Amagerbulevard og Artillerivej som Grænse, sidstnævnte Vej ikke medregnet, og endelig fra Postdistriktet V. den Del, som begrænses af Vesterbrogade, Enghavevej og Godsbaneterrainet, de afgrænsende Strækninger medregnede.

2. Pengepostkontoret, der er Regnskabskontor for Postanvisninger og Postopkrævninger, som udbetales i det kjøbenhavnske Postdistrikt, samt Omdelingskontor for Pengebreve paa det samme Omraade, paa hvilket Banegaardspostkontoret er Omdelingskontor for Pakker; dog udbringes indtil videre Pengebreve til Distrikterne S., Str. og Valby fra Banegaardspostkontoret sammen med Pakkerne til disse Distrikter. Ved Omdelingen af Pengebreve finder tillige Udbetaling af Postopkrævningsbeløb Sted.

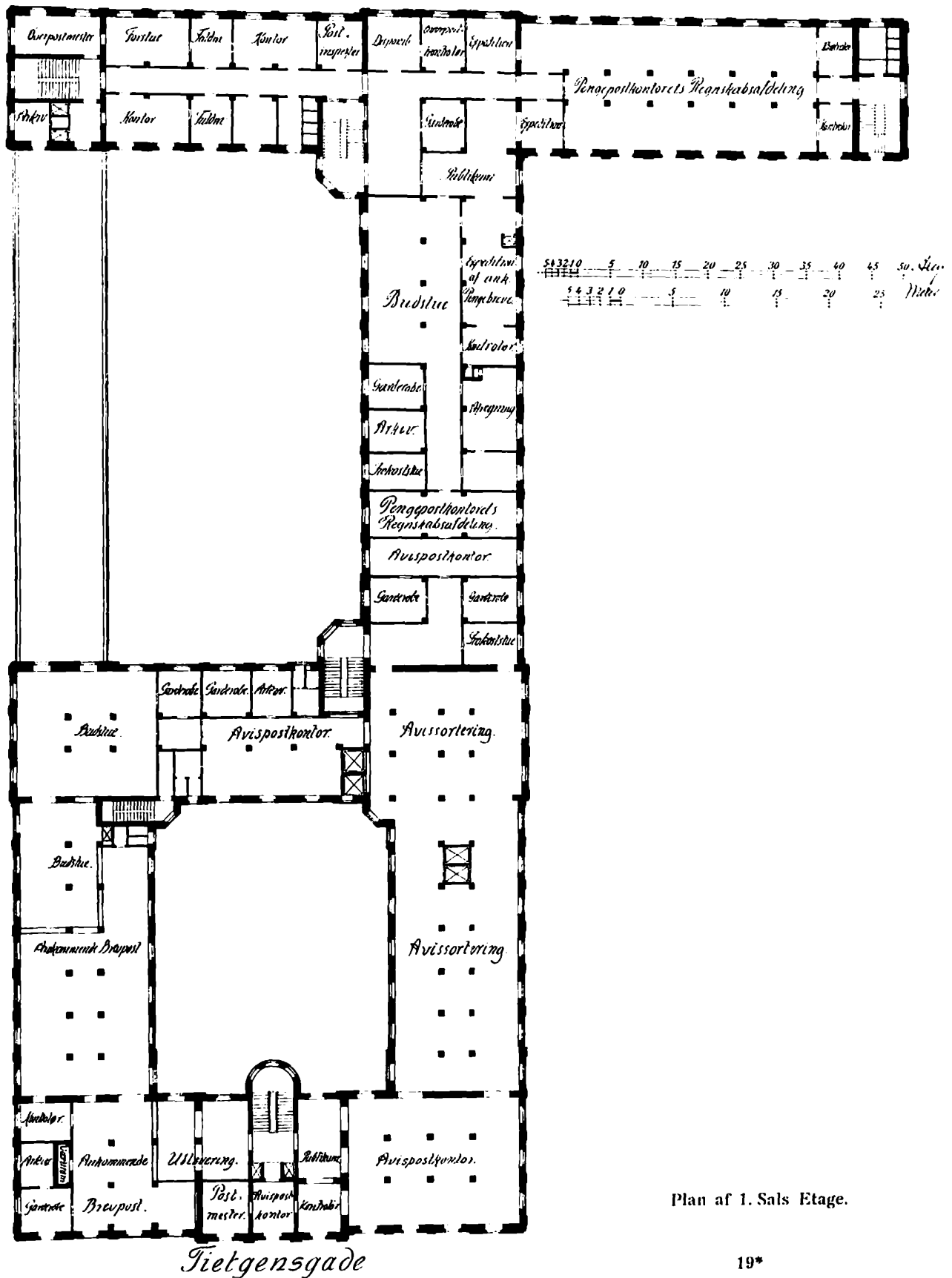
3. Avispostkontoret, hvorfra de i Kjøbenhavn udkommende Tidender og Tidsskrifter, der afgives til Postbesørgelse, afsendes til Ind- og Udland eller, for saa vidt de skal omdeles i det kjøbenhavnske Postdistrikt, fordeles til de respektive Distriktpostkontorer. Avispostkontoret varetager desuden Grænsepostforretningerne, for saa vidt angaar Tidender og Tidsskrifter, der udveksles mellem Danmark og Udlandet.

I Postgaarden paa Købmagergade og de Staten tilhørende Ejendomme Nr. 35 og 37 i nævnte Gade er foruden Kjøbenhavns Hovedtelegrafstation og Statstelefonstation installeret Købmagergades Postkontor, der er Indleveringskontor for alle Arter af Forsendelser undtagen Aviser, Udbetalingskontor for Postanvisninger og Omdelingskontor for Breve, Aviser og Postanvisninger i Postdistriktet K. Her findes endvidere Postvæsenets Oplysningskontor samt Generaldirektoratets Kontor for Behandlingen af ubesørgede Postsager.

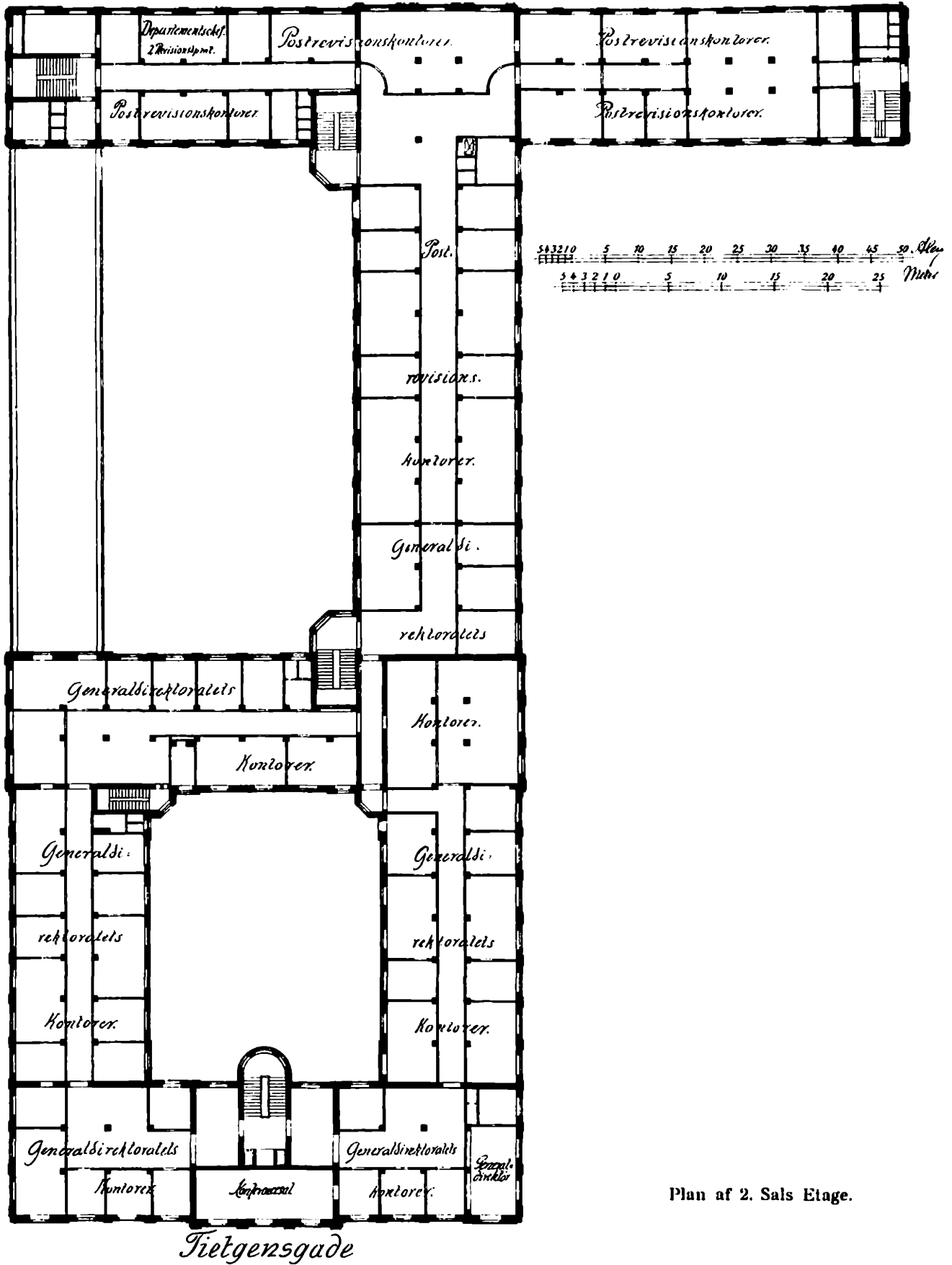

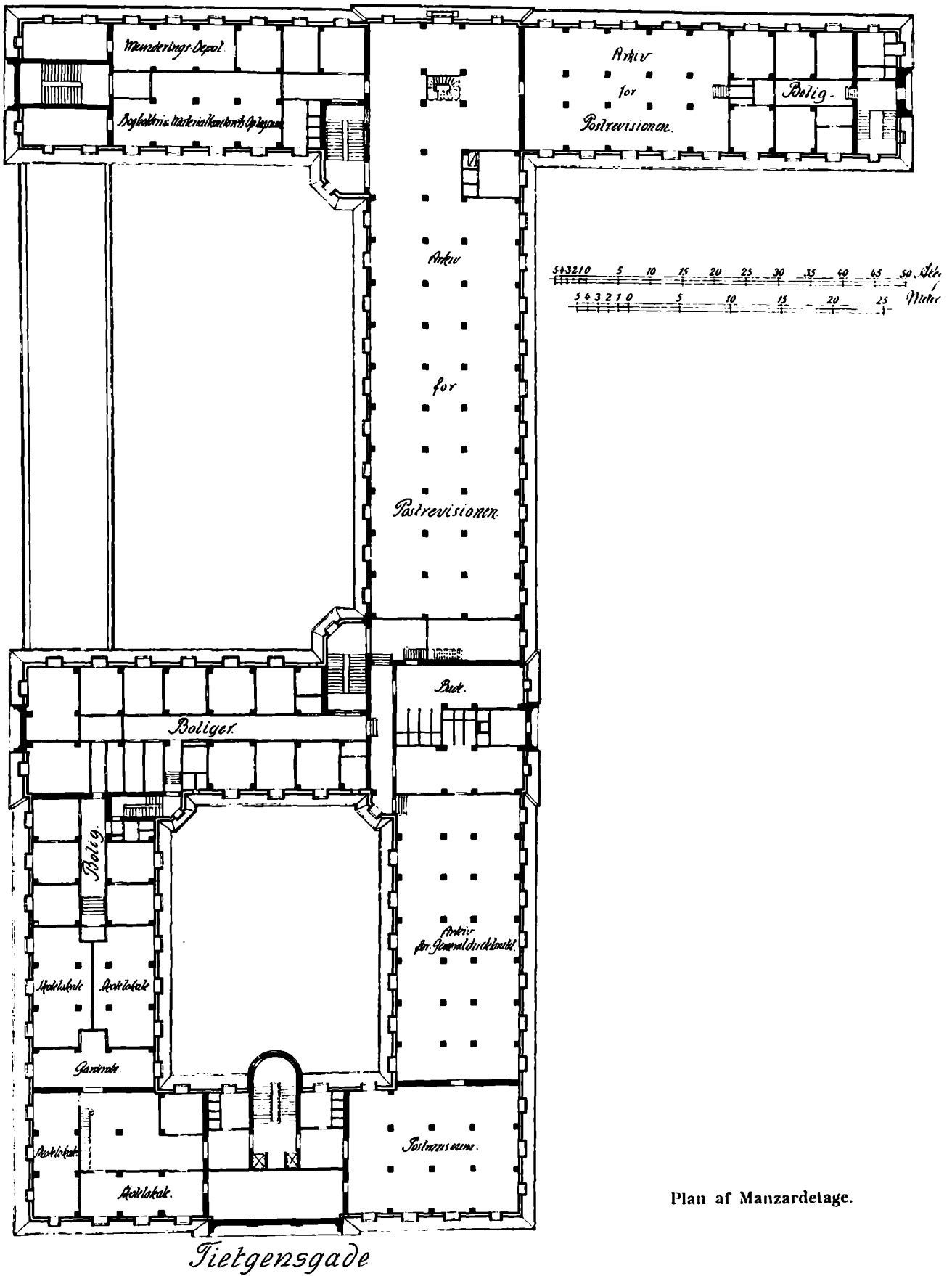
Plan af Stueetage.

Plan af 1. Sals Etage.

Plan af 2. Sals Etage.

Plan af Manzardetage.

POSTHUSE OG PERSONEL.

POSTMESTRE I KJØBENHAVN 1624—1711.

a. For den danske eller Hamborger Brevposten: Peder Kolding nævnes i Regnskaber for 1626—27; før 12. Maj 1633 er han afgaaet. Niels Frandsen fik Bestalling 22. Oktober 1633, 17. December 1634 afskediget. Iver Jacobsen fik Bestalling som Børs- og Postmester 26. November 1634. Gerhard van Oesede nævnes 1637 som fungerende Børsmester, fik 1. Juni 1639 Bestalling som Børs- og Postmester og 9. Januar 1649 som Postmester; afskediget i Slutningen af Aaret 1653. Rasmus Andersen nævnes 1659 som Postmester og døde som saadan i Januar 1684. Jacob Lerche nævnes 1701 som Postmester. 1711 nævnes som Postforvaltre Jacob Lerche og Johan Poppe.

b. Norsk Postmester: Anders Jørgensen fra 1647—o. 1690. Jens Henriksen Hledemark fra o. 1690—1707. Arnoldus de Fine fra 1707.

POSTKONTORERNE I KJØBENHAVN OG SAMMES BESTYRERE 1711—30. JUNI 1850.

Kjøbenhavns danske Postkontor, fra 1779 Kjøbenhavns danske Brevpostkontor. Postforvalter: Jacob Lerche —1715 (Afsked). Jacob Lorentz Clausen 3. Maj 1715—1731 (Afsked). Caspar Grill 26. Juni 1731—1745 (Afsked). Jacob Lund 23. April 1745 til † Marts 1754. Jens Lange 5. April 1754—1772 (Direktør i Generalpostamtet). Christian Holmer 1. Januar 1773—† 8. April 1779. Peter Wøldike 21. April 1779—† 13. Januar 1796. Niels Munk 1. Juli 1796—† 5. November 1802. Frederik Ephraim Almer 12. November 1802—† 25. Juni 1814. Elias Johannes Svane v. Støcken 1. Oktober 1815—† 20. Oktober 1827. Jacob Frederik Dall 1. Januar 1828—† 12. April 1840. Embedet bestridt for Dalls Enkes Regning ved Postkontrolør Tillge til 31. December 1840. Fra 1. Januar 1841 **Kjøbenhavns Brevpostkontor.** Postforvalter: August Peter Tillge 1. Januar 1841—† 3. Marts 1850.

Kjøbenhavns norske Postkontor. Postmester: Arnoldus de Fine —1716. Søren Madsen Borthus 1716—† 16. Oktober 1745. Peder Bech 5. November 1745—† 4. December 1768. Corfitz Fisker 4. December 1768—1796 (Direktør i Generalpostamtet). Hans Christian Amberg 23. December 1796—20. Juni 1800 (Afsked). Wilhelm Wraatz 20. Juni 1800—31. December 1811 (Postmester i Kristiania). Rasmus Jørgensen 1. Januar 1812—12. April 1814 (afskediget med Vartpenge, senere Postmester i Aalborg). Kontoret hævet ved kgl. Res. 12. April 1814.

Altonaisk-jydske agende Postkontor, oprettet i Juli 1777. Postmester: Jens Heug —† November 1786. Bastian Hammond 6. December 1786—† 9. November 1809. Fra 1. Marts 1810 blev Kontoret delt i 2 Kontorer: a. **Det danske Postkontor for den indgaaende Pakkepost**, Postmester: Elias Johannes Svane v. Støcken, b. **Det danske Postkontor for den udgaaende Pakkepost**, Postmester: Carl Frederik Hecquet. Fra 1. Oktober 1815 blev Kontorerne atter forenede under Navn af **Kjøbenhavns danske Pakkepostkontor**, hvilket Navn fra 1. Januar 1841 forandredes til **Kjøbenhavns Pakkepostkontor**; Postmester: C. F. Hecquet —31. December 1843 (Afsked). Frantz Christopher v. Jessen 1. Januar 1844—30. Juni 1850 (Overpostmester).

Kjøbenhavns helsingørske Postkontor, oprettet 1. Juni 1777. Bestyrer: Postkontrolør ved altonaisk-jydske agende Postkontor Bastian Hammond —30. Juni 1779. Fra 1. Juli 1779 henlagdes Ekspeditionen af den lollandske Post til dette Kontor, der derefter fik Navnet **Kjøbenhavns lollandske og helsingørske Postkontor**. Postmester: Niels Munk 1. Juli 1779—30. Juni 1796 (Postforvalter). Conrad Bøgwad 19. August 1796—† 23. Oktober 1798. Hercules Weyer 16. November 1798—† 14. Maj 1800. Knud Landorph Schæffer 20. Juni 1800—† 16. Januar 1812. Fra 1. Juli 1812 blev Kontoret delt i 2 Kontorer: a. **Kjøbenhavns helsingørske Postkontor**. Postmester: Rottger Frederik Schwings —26. Januar 1822 suspenderet, 16. April s. A. afskediget. b. **Kjøbenhavns lollandske Postkontor**. Postmester: Jacob Frederik Dall. Fra 26. Januar 1822 blev Kontorerne atter forenede under Navnet **Kjøbenhavns helsingørske og lollandske Postkontor**. Postmester: J. F. Dall —31. December 1827 (Postforvalter). Hans Seidelin Benzon 1. April 1828—† 17. December 1830. Christopher Hegedahl 1. April 1831—31. Juli 1840 (Afsked). Kontoret hævet fra 31. Decbr. 1840.

Personpostekspeditionen, oprettet 1. Juli 1834. Fung. Bestyrer: Fuldmægtig i Generalpostdirektionen Ludvig Adolph Thayssen, som 9. Januar 1838 udnævntes til Chef for Ekspeditionen, hvortil fra 1. April 1840 blev henlagt Forretningerne vedrørende Befordringsvæsenet, hvilke hidtil havde været varetagne af Befordringsvæsenets Revisionskontor. Ekspeditionens Navn forandredes fra 1. Januar 1847 til **Personpost- og Befordringsvæsenets Ekspeditionskontor**.

Avisekspeditionen, oprettet 1. Januar 1847. Chef: Jørgen Carl Pritzel —† 14. Juli 1848. Peter Nissen 1. Januar 1849.

Fodpostkontoret, oprettet 14. Maj 1849. Bestyrer: Postkontrolør Mary Thøger Christian Bartholdy (konst.).

Jernbanepostekspeditionen, oprettet 1. Juli 1847. Postekspeditør: Frederik Christian Georg Haxthausen (konst.).

KJØBENHAVNS OVERPOSTMESTEREMBEDE OG POSTKONTORER

1. JULI 1850—31. AUGUST 1870.

A. **OVERPOSTMESTEREMBEDET**, oprettet 1. Juli 1850. Overpostmester: Frantz Christopher v. Jessen —† 14. Oktober 1853. Theodor Christian Castenschiold 1. Juli 1854. Overpostmesterembedets Afdelinger:

Brevpostkontoret. Overpostkontrolør: Jacob Barner Worre —30. September 1857 (Postmester i Aalborg). Christian Frederik Sophus Petersen 1. Oktober 1857—30.

April 1867 (Pakkepostkontoret). Johan Ludvig Federspiel (konst. 1. Maj 1867, udnævnt 27. April 1868—30. November 1868 (Postmester i Aarhus). Charles Christian Hude Friis 1. December 1868.

Pakkepostkontoret. Overpostkontrolør: Frederik Schnabel —31. Maj 1864 (Afsked). Kontrolør ved det danske Brevpostamt i Hamburg Johan Ludvig Federspiel konst. 1. Juni 1864—30. April 1867 (Brevpostkontoret). Christian Frederik Sophus Petersen 1. Maj 1867.

Fodpostkontoret. Bestyrer: Mary Thøger Christian Bartholdy —† 20. Juli 1851. Adolph Wilhelm Neumann 14. Oktober 1851—31. August 1870.

Toldbodpostekspeditionen, oprettet i Marts 1852. Bestyrer en Postkontrolør: Harald Georg Petersen —30. September 1857. Niels Treschow August Dall 1. Oktober 1857—31. Juli 1864. Jens Edouard August Stjerne 1. August 1864.

Under Overpostmesterembedet hørte:

Christianshavns Postekspedition, oprettet 15. December 1868. Postekspeditør Jens Christian Christiansen.

Dragør Postekspedition, oprettet 1. Juli 1867 som ikke regnskabsførende Ekspedition. Postekspeditør: Skolelærer A. P. Petersen.

B. PERSONPOST- OG BEFORDRINGSVÆSENETS EKSPEDITIONSKONTOR. Chef: Ludvig Adolph Thayssen. Fra 1. April 1852 blev Kontoret delt i 2 Kontorer: a. *Kjøbenhavns Personpostkontor*. Postmester: L. A. Thayssen. b. *Befordringskontoret* med Personpostmesteren som Bestyrer. Fra 1. April 1860 blev L. A. Thayssen afskediget og Embedet som Personpostmester ophævet; de dermed forbundne Forretninger henlagdes til Overpostmesterembedet. Personpostforretningerne ophørte i Juni 1864. Befordringskontoret nedlagt fra 1. Oktober 1865.

C. AVISEKSPEDITIONEN, fra 1. April 1852 *Kjøbenhavns Aviskontor*. Chef: Peter Nissen —† 5. August 1853. Niels Brock Hansen 6. Februar 1854. Fra 1. April 1860 blev Kontoret indordnet under Overpostmesterembedet.

D. JERNBANEPSTEKSPEDITIONEN. Postekspeditør: Frederik Christian Georg Haxthausen —31. Marts 1852. Fra 1. April 1852 *Kjøbenhavns Jernbanepostkontor*. Postmester: F. C. G. Haxthausen —† 19. August 1863. Marcus David Nicolai Kall 1. Januar 1865.

Under Jernbanepostkontoret hørte:

Nørrebro Postekspedition, oprettet 15. Juli 1862. Postekspeditør: Thomas Herman Lange —31. August 1865 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer). Johan Christian Hansen 1. September 1865.

Østerbro Postekspedition, oprettet 15. Juli 1862. Postekspeditør: Carl Vilhelm Johan Sames —† 16. Marts 1869. Mads Christian Christensen 1. Maj 1869.

Vesterbro Postekspedition, oprettet 15. Juli 1862. Postekspeditør: Johan Christian Hansen —31. August 1865 (Postekspeditør ved Nørrebro Postekspedition). Harald Carl Ernst Wichfeld 1. November 1865.

Holte Postekspedition, oprettet 1. Juli 1869 som ikke-regnskabsførende Ekspedition. Postekspeditør: Stationsforstander Arthur Harald Victor Baumann.

KJØBENHAVNS OVERPOSTMESTEREMBEDE

1. SEPTBR. 1870—31. MARTS 1912.

Overpostmester: Theodor Christian Castenskiold —29. Februar 1876 (Afsked). Harald Georg Petersen 1. Marts 1876—30. September 1897 (Afsked). Valdemar Olaf Kiørboe 1. Oktober 1897—31. December 1904 (Generaldirektør for Post- og Befordringsvæsenet). Jens Wilcken Mørch 1. Januar 1905.*

Postinspektør (Embedet oprettet 1. Juni 1911): Lauritz Peter Thorvald Broge.

Fuldmægtige hos Overpostmesteren (et Embede oprettet 1. September 1902 og et 1. Juli 1909): Christian Ferdinand Hansen 1. September 1902—30. Juni 1905 (Fuldmægtig i Generaldirektoratet for Postvæsenet). Lauritz Peter Thorvald Broge 1. Juli 1905—31. Maj 1911 (Postinspektør). Theodor Victor Johansen 1. Juli 1909. Axel Blichfeld 1. Juni 1911.

Brevpostkontoret. Overpostkontrolør: Charles Christian Hude Friis —31. Oktober 1876 (Postmester i Horsens). Jens Wilcken Mørch 1. November 1876—31. December 1904 (Overpostmester). Fritz Johannes Jacob Olsen 1. Marts 1905.

Pakkepostkontoret, fra 12. Oktbr. 1902 Penge- og Pakkepostkontoret. Overpostkontrolør: Christian Frederik Sophus Petersen —† 23. Marts 1888. Benjamin Poul Frederik Mazar de la Garde 1. Maj 1888—31. Januar 1900 (Afsked). Donald Anton Ludvig Lobedanz 1. Februar 1900—† 12. Oktober 1909. Frants Carl Christian Jacob Dragsted 1. December 1909.

Banegaardspostkontoret. Overpostkontrolør: Marcus David Nicolai Kall —31. Marts 1898 (Afsked). Ludvig Vilhelm Wittendorff 1. Maj 1898.

Avispostkontoret. Indtil 30. September 1889 som en Afdeling af Brevpostkontoret bestyret af en Postkontrolør: Niels Brock Hansen —31. Marts 1883 (Afsked). Jørgen Christian Theodor Faber 1. Juni 1883—† 16. Februar 1886. Emil Peter Jespersen 1. Maj 1886—30. September 1889. Fra 1. Oktober 1889 **Postmesterembede.** Postmester: E. P. Jespersen —† 20. August 1903. Axel Peter Frants Alexander Sørensen 1. November 1903—31. Oktober 1908 (Postmester ved Nørrebro Postkontor). Vilhelm Hannes Finsen 1. December 1908.

Christianshavns Postekspedition. Bestyrer en Postekspedient: Jens Christian Christiansen —† 23. November 1879. Niels Peter Jensen 1. Januar 1880—30. September 1889. Fra 1. Oktober 1889 **Postkontor.** Postmester: N. P. Jensen —30. September 1909 (Afsked). Johannes Frederik Dahl 1. Oktober 1909.

Nørrebro Postekspedition. Bestyrer en Postekspedient: Johan Christian Hansen —30. September 1889. Fra 1. Oktober 1889 **Postkontor.** Postmester: J. C. Hansen —30. September 1908 (Afsked). Axel Peter Frants Alexander Sørensen 1. November 1908.

Østerbro Postekspedition. Bestyrer en Postekspedient: Mads Christian Christensen —† 24. December 1885. Ludvig Vilhelm Wittendorff 1. Marts 1886—30. September 1889. Fra 1. Oktober 1889 **Postkontor.** Postmester: L. V. Wittendorff —30. April 1898 (Overpostkontrolør). Hans Christian Vilhelm Rohlf 1. Juli 1898.

* Ved kgl. Res. af 13. Marts 1912 er Overpostmester Mørch efter Ansøgning paa Grund af Alder entlediget fra Udgangen af April Maaned 1912 og udnævnt til Konferensraad.

Vesterbro Postkontor, oprettet 1. Maj 1900. Indtil 31. Marts 1901 bestyret af Overpostkontroløren ved Banegaardspostkontoret, derefter ved Konstitution. Postmesterembedet oprettet fra 1. September 1902. Postmester: Carl Frost.

Frederiksberg I. Postekspedition, oprettet 29. December 1885. Bestyrer en Postekspedient: Jens Christian Jacobsen —30. September 1889. Fra 1. Oktober 1889 **Frederiksberg Postkontor**. Postmester: J. C. Jacobsen.

Lygtevejskvarterets Postekspedition, oprettet 15. Juli 1888. Postekspeditør: Stationsforstander ved Nørrebro Jernbanestation Hans Jacob Christoffer Nielsen —† 24. Juli 1897. Bestyret ved Konstitution til 30. September 1898. Otto Reinholdt Larsen 1. Oktober 1898—31. August 1902. Fra 1. September 1902 **Postkontor**. Postmester: O. R. Larsen.

Sundbyernes Postekspedition, oprettet 1. Marts 1892. Postekspeditør: Edmund Anton Peter Rudolph Lund —31. August 1902. Fra 1. September 1902 **Postkontor**. Postmester: E. A. P. R. Lund.

Strandvejskvarterets Postekspedition, oprettet 1. Oktober 1899. Postekspeditør: Carl Emil Brandstrup —31. August 1902. Fra 1. September 1902 **Postkontor**. Postmester: C. E. Brandstrup —† 4. Oktober 1906. Peter Helge Petersen 1. December 1906.

Valby Postekspedition, oprettet 1. Juli 1878 som ikke-regnskabsførende Ekspedition underlagt Overpostmesterembedet. Postekspeditør: Marie Sophie Amalie Korup. Fra 1. Oktober 1888 indlemmet i Overpostmesterembedet. Fra 1. Oktober 1889 **Postkontor**. Postmester: Marie S. A. Korup —31. Oktober 1899 (Afsked). Christian Emil Victor Emanuel Andersen 1. Januar 1900.

Gammelholms Postekspedition, oprettet 15. Juli 1882. Fra 1. Oktober 1889 **Indleveringskontor I**. Bestyrer en Postekspedient: Johan Melchior Specht —31. Januar 1900. Vilhelm Hannes Finsen 1. Februar 1900—31. August 1902. Fra 1. September 1902 **Postmesterembede**. Postmester: V. H. Finsen —30. April 1906 (Postmester ved Charlottenlund Postkontor). Andreas Linde 1. Maj 1906.

Voldkvarterets Postekspedition, oprettet 30. Maj 1884. Fra 1. Oktober 1889 **Indleveringskontor II**. Bestyrer en Postekspedient: Christian Johan Frederik Greve Tramp —31. August 1902. Fra 1. September 1902 **Postmesterembede**. Postmester: C. J. F. Greve Tramp —30. April 1906 (Postmester i Odense). Anders Rasmus Kielerup 1. Maj 1906.

Toldbodpostekspeditionen. Bestyrer en Postkontrolør: Jens Edouard August Stjerne —30. November 1878, da Ekspeditionen af Pakkeposten fra Udlandet henlagdes til Banegaarden. Fra 1. December 1878 som Indleveringskontor — fra 1. Oktober 1889 **Indleveringskontor III** — under Bestyrelse af en Postekspedient: Sophus Julius Grønbech Faurschou —31. Marts 1901. Holger Vilhelm Leerbeck 1. April 1901—31. August 1902. Fra 1. September 1902 **Postmesterembede**. Postmester: H. V. Leerbeck —† 19. December 1907. Rudolph Julius Götsche 1. Marts 1908.

Frederiksberg Postekspedition (tidligere Vesterbro Postekspedition), fra 29. December 1885 **Frederiksberg II**, fra 1. Oktober 1889 **Indleveringskontor IV**. Postekspeditør: Harald Carl Ernst Wichfeld —31. Maj 1886. Fra 1. Juni 1886 under Bestyrelse af en Postekspedient: H. C. E. Wichfeld —† 1. Juli 1899. Holger Vilhelm Leerbeck 1. September 1899—31. Marts 1901. Sophus Julius Grønbech Faurschou 1. April 1901—† 1. Marts 1909. Just Mathias Wilde 1. April 1909.

Indleveringskontor 5, oprettet 1. Juni 1898. Bestyrer en Postekspedient: Sophus Christian Keller —31. Oktober 1900. Axel Frederik Boje 1. November 1900.

Indleveringskontor VI, oprettet 1. November 1900. Bestyrer en Postekspedient: Sophus Christian Keller.

Indleveringskontor VII, oprettet 1. November 1900. Bestyrer en Postekspedient: Martin Johan Christian Cederqvist —31. Januar 1904. Anton Sinius Peter Low 1. Februar 1904.

Indleveringskontor VIII, oprettet 1. Juli 1903. Bestyrer en Postekspedient: Hans Richard Madsen.

Indleveringskontor IX, oprettet 1. September 1904. Bestyrer en Postekspedient: Rudolph Leonhard Jensen —30. April 1910. Fra 1. Maj 1910 **Postmesterembede**. Postmester: R. L. Jensen.

Indleveringskontor X, oprettet 4. December 1905. Bestyrer en Postekspedient: Carl Peter Hansen —30. April 1910. Fra 1. Maj 1910 **Postmesterembede**. Postmester: C. P. Hansen.

Indleveringskontor XI, midlertidig oprettet fra 4. Marts 1912. Bestyres ved Konstitution.

Hellerup Postekspedition, oprettet 1. August 1877 som ikke-regnskabsførende Ekspedition underlagt Overpostmesterembedet. Postekspeditør: Stationsforstander Peter Valdemar Michelsen. 1. Oktober 1889 blev Ekspeditionen selvstændig, regnskabsførende Postekspedition. Fra 1. September 1902 **Postkontor**. Postmester: Oscar Henrik Harald Koefoed, der fra 7. December 1897 havde været konst. som Postekspeditør. Fra 1. Maj 1905 er Hellerup Postkontor med tilhørende Distrikt indlemmet i Overpostmesterembedet.

Charlottenlund Postekspedition, oprettet 1. August 1877 som ikke-regnskabsførende Ekspedition underlagt Overpostmesterembedet. Postekspeditør: Stationsforstander Niels Høvring Grosche. 1. Oktober 1889 blev Ekspeditionen selvstændig, regnskabsførende Postekspedition. Fra 1. September 1902 **Postkontor**. Postmester: N. H. Grosche —30. April 1906 (Afsked). Vilhelm Hannes Finsen 1. Maj 1906—30. November 1908 (Postmester ved Avispostkontoret). Einar Holbøll 1. Februar 1909. Fra 1. Maj 1905 er Charlottenlund Postkontor med tilhørende Distrikt indlemmet i Overpostmesterembedet.

Gjentofte Postekspedition, oprettet 1. August 1877 som ikke-regnskabsførende Ekspedition underlagt Overpostmesterembedet. Postekspeditør: Stationsforstander Herman Christian Marius Dahl. 1. Oktober 1889 blev Ekspeditionen selvstændig, regnskabsførende Postekspedition. H. C. M. Dahl —30. September 1899. Stationsforstander Orla Armand Carrél Poulsen 1. November 1899—30. November 1905. Fra 1. December 1905 **Postkontor**. Postmester: Einar Holbøll —31. Januar 1909 (Postmester ved Charlottenlund Postkontor). Max Ludvig Federspiel 1. Maj 1909. Fra 1. Maj 1905 er Gjentofte Postkontor med tilhørende Distrikt indlemmet i Overpostmesterembedet.

Dragør Postekspedition, ikke regnskabsførende, underlagt Overpostmesterembedet. Postekspeditør: A. P. Petersen —† 16. Marts 1884. Christen Nicolaisen 1. August 1884. 1. Oktober 1889 blev Ekspeditionen selvstændig, regnskabsførende Postekspedition. C. Nicolaisen —31. August 1900 (Afsked). Christian Edvard Agerholm 1. November 1900—† 11. Marts 1902. Christian Frederik Ludvig Christoffersen 1. Juni—31. August

1902. Fra 1. September 1902 **Postkontor**. Postmester: C. F. L. Christoffersen. Fra 1. Maj 1905 er Dragør Postkontor med tilhørende Distrikt indlemmet i Overpostmesterembedet.

Kastrup Postkontor, oprettet 1. August 1907. Postmester: Frits Laurits Georg Nielsen.

Brønshøj Postkontor, oprettet 1. August 1908. Postmester: Jens Jacob Arnold Jørgensen.

Vanløse Postkontor, oprettet 1. Juli 1909. Postmester: Vilhelm Valdemar Branner.

Tidligere Overpostmesterembedet underlagte ikke-regnskabsførende Postekspeditioner:

Holte Postekspedition. Postekspeditør: Stationsforstander Arthur Harald Victor Baumann. 1. November 1870 blev Ekspeditionen henlagt under Lyngby Postekspedition.

Klampenborg Postekspedition, oprettet 1. April 1871. Postekspeditør: Stationsforstander Carl Ludvig Lissner. 1. Oktober 1889 blev Ekspeditionen selvstændig, regnskabsførende Postekspedition.

Glostrup Postekspedition, oprettet 1. August 1877. Postekspeditør: Stationsforstander Rasmus Andreas Betzer —31. Oktober 1880 (Afsked). Stationsforstander Peter Viinholt Stybe 1. November 1880. 1. Oktober 1889 blev Ekspeditionen selvstændig, regnskabsførende Postekspedition.

Ballerup Postekspedition, oprettet 17. Juni 1879. Postekspeditør: Stationsforstander August Eduard Edsberg. 1. Oktober 1889 blev Ekspeditionen selvstændig, regnskabsførende Postekspedition.

POSTKONTROLØRER I KJØBENHAVN.

Schrøder, Johan Christian 31. Oktober 1732—30. April 1736 (Kammetjener hos Christian VI).

Holmer, Claus 9. Maj 1736—4. November 1739 (Amtsforvalter over Aalborghus m. fl. Amter).

Leccrager, Lauritz 20. November 1739—† April 1758.

Brandt, Peter 5. Maj 1758—† Oktober 1760.

Grill, Carl 7. November 1760—2. November 1764 (Postmester i Helsingør).

Holmer, Christian 30. November 1764—31. December 1772 (Postforvalter).

Wøldike, Peter 1. Januar 1773—21. April 1779 (Postforvalter).

Mazar de la Garde, Frederik Poul Benjamin 10. Marts 1774—29. August 1794 (Postkasserer).

Hammond, Bastian 18. Juni 1777—6. December 1786 (Postmester ved altonaisk-jydske agende Postkontor).

Bøgvad, Conrad 2. Juni 1779—19. August 1796 (Postmester ved helsingørske Postkontor).

Almer, Frederik Ephraim 22. December 1786—12. November 1802 (Postforvalter).

Amberg, Hans Christian 29. August 1794—23. December 1796 (Postmester ved norske Postkontor).

Ernst, Mathias 24. Februar 1797—† September 1807 (dræbt under Bombardementet).

- Berg, Iver Andreas 24. Februar 1797—† September 1798.
- Schæffer, Knud Landorph 24. Februar 1797—20. Juni 1800 (Postmester ved helsingørske Postkontor).
- Wraatz, Wilhelm 6. Januar 1797—20. Juni 1800 (Postmester ved norske Postkontor).
- Hegedahl, Christopher 14. September 1798—31. Marts 1831 (Postmester ved det helsingørske og lollandske Postkontor).
- v. Støcken, Elias Johannes Svane 20. Juni 1800—28. Februar 1810 (Postmester ved Kontoret for den indgaaende Pakkepost).
- Schwings, Rottger Frederik 20. Juni 1800—30. Juni 1812 (Postmester ved helsingørske Postkontor).
- Quist, Johannes 12. November 1802—4. Januar 1810 (Afsked).
- Grove, Hans Jørgen 5. Februar 1808—3. Februar 1828 (Afsked).
- Benzon, Hans Seidelin 4. Januar 1810—31. Marts 1828 (Postmester ved det helsingørske og lollandske Postkontor).
- Schwermann, Christian Ludvig Ferdinand 4. Januar 1810—5. Maj 1836 (Afsked).
- Jørgensen, Rasmus 16. Februar 1810—31. December 1811 (Postmester ved det norske Postkontor).
- Grundahl, Lorentz 1. Januar 1812—12. April 1814 (afskediget med Vartpenge).
- Hedensted, Christian Frederik 1. Juli 1812—3. November 1821 (Afsked).
- Kullerup, Martinus 1. Juli 1812—† 7. Marts 1824.
- Hoff, Jens Jensen 3. November 1821—† 3. Februar 1826.
- Andersen, Andreas 3. April 1824—31. December 1829 (Afsked).
- Feddersen, Fedder 1. Januar 1827—† 1. September 1829.
- Tillge, August Peter 1. April 1828—31. December 1840 (Postforvalter).
- Tillge, Jacob Frederik 1. April 1828—† 2. November 1844.
- Schmidt, Jacob Madsen 1. Januar 1830—† 15. Maj 1849.
- Andersen, Hans 1. Januar 1830—12. September 1841 (Afsked).
- Krebs, Joachim Christian 1. April 1831—† 5. April 1843.
- v. Westen, Carl Anton Frederik 23. September 1840—30. September 1864 (Afsked).
- Worre, Jacob Barner 12. Juni 1841—30. Juni 1850 (Overpostkontrolør).
- Schnabel, Frederik 1. Januar 1844—30. Juni 1850 (Overpostkontrolør).
- Schmidt, Ernst Wilhelm 1. Januar 1844—28. Januar 1854 (Afsked).
- Bartholdy, Mary Thøger Christian 6. November 1844—30. Juni 1850 (Bestyrer af Fodpostkontoret).
- Neumann, Adolph Wilhelm 1. Juli 1850—14. Oktober 1851 (Bestyrer af Fodpostkontoret).
- Fra 1. September 1870 atter indordnet blandt Postkontrolørerne —† 2. Juni 1872.
- Gensen, Peter Jochim Wilhelm 1. Juli 1850—† 26. Maj 1863.
- Petersen, Harald Georg 1. Juli 1850 (Bestyrer af Toldbodpostekspeditionen)—30. September 1857 (konst. Postinspektør).
- Larsen, Hans Frederik Lauritz 14. Oktober 1851—30. Juni 1877 (Afsked).
- Petersen, Christian Frederik Sophus 2. Juni 1854—30. Septbr. 1857 (Overpostkontrolør).
- Dall, Niels Treschow August 1. Oktober 1857 (fra 1. Oktober 1857—31. Juli 1864 Bestyrer af Toldbodpostekspeditionen)—29. August 1866 (Postmester i Holbæk).
- Christensen, Anton Georg Bloch 11. Januar 1859—† 26. Februar 1864.
- Jørgensen, David Edvard Ferdinand 26. Marts 1860—† 27. Juni 1866.

- Stjerne, Jens Edouard August 18. Juli 1864 (fra 1. August 1864—30. November 1878 Bestyrer af Toldbodpostekspeditionen)—30. November 1885 (Afsked).
- Schønberg, Theodor August Georg 18. Juli 1864—30. Septbr. 1876 (Postmester i Aalborg).
- Friis, Charles Christian Hude 14. Oktober 1864—30. November 1868 (Overpostkontrolør).
- Buch, Jørgen Christensen 13. Juli 1866—† 31. Januar 1871.
- Enevoldsen, Niels Christian 29. September 1866—31. Januar 1882 (Afsked).
- Hoff, Peter Johannes 20. November 1868—30. September 1891 (Afsked).
- Hansen, Niels Brock (se under Avispostkontoret).
- Mazar de la Garde, Benjamin Poul Frederik 1. Juni 1871—30. April 1888 (Overpostkontrolør).
- Andresen, Andreas Philip 1. Februar 1873—31. Marts 1891 (Afsked).
- Michelsen, Valdemar Nicolaus Christian 1. Januar 1877—30. September 1895 (Postmester i Roskilde).
- Keller, Christian Henrik 1. September 1877—31. Oktober 1902 (Afsked).
- Mazar de la Garde, Henrik Gerner Sneedorff 1. Maj 1882—30. Maj 1886 (Postmester i Ribe).
- Faber, Jørgen Christian Theodor 1. Juni 1883—† 16. Februar 1886.
- Honoré, Peter Petersen 1. December 1885—† 14. Februar 1907.
- Nannestad, Frederik Engelhardt 1. Maj 1886—† 14. September 1896.
- Wimmer, Karl Adalbert 1. Juni 1888—30. September 1898 (Postmester i Hjørring).
- Sørensen, Axel Peter Frants Alexander 1. Oktober 1889—31. Oktober 1903 (Postmester ved Avispostkontoret).
- Indvorsen, Carl Valdemar 1. Oktober 1889—31. Juli 1892 (Afsked).
- Olsen, Fritz Johannes Jacob 1. Oktober 1889—30. Septbr. 1902 (Postmester i Thisted).
- Seith, Frederik Vilhelm 1. Oktober 1889—† 14. Marts 1896.
- Christensen, Johan Peter 1. Oktober 1889—30. April 1893 (Postmester i Frederikssund).
- Bohn, Oluf Peter Andreas 1. Juni 1891—31. Januar 1898 (Postmester i Helsingør).
- Frost, Carl 1. November 1891—31. August 1902 (Postmester ved Vesterbro Postkontor).
- Hansen, Niels Peter 1. Oktober 1892—31. Oktober 1902 (Postmester i Nyborg).
- v. Späth, Charles Adam Frederik Christian 1. Juli 1893—† 28. August 1899.
- Christensen, Vilhelm 1. November 1895, fra 1. September 1902 Kontrolør af 1. Grad.
- Blauenfeldt, Jacob Edvard 1. Maj 1896, fra 1. September 1902 Kontrolør af 1. Grad.
- Nielsen, Frederik Marius 1. November 1896, fra 1. November 1902 Kontrolør af 1. Grad.
- Federspiel, Max Ludvig 1. April 1898—30. April 1909 (Postmester ved Gjentofte Postkontor).
- Andersen, Morten Peter 1. November 1898.
- Larsen, Jens Sophus Adolph 1. November 1899, fra 1. December 1902 Kontrolør af 1. Grad.
- Dahl, Johannes Frederik 1. September 1902 Kontrolør af 1. Grad—30. September 1909 (Postmester ved Christianshavns Postkontor).
- Bergmann, Peter Vilhelm 1. September 1902, fra 1. Juli 1906 Kontrolør af 1. Grad.
- Larsen, Svend Laurits 1. September 1902—30. Juni 1910 (Postmester i Taastrup).
- Graef, Christian Oluf Wilhelm 1. September 1902—† 7. April 1911.
- Rasmussen, Michael Georg 1. September 1902—† 4. Marts 1911.
- Dons, Bernhard 1. September 1902.
- Kleine, Julius Heinrich Emil 1. September 1902, fra 1. April 1907 Kontrolør af 1. Grad.

- Petersen, Peter Helge 1. September 1902—30. November 1906 (Postmester ved Strandvejskvarterets Postkontor).
- Nielsen, Carl Alexander Ole 1. September 1902, fra 1. December 1908 Kontrolør af 1. Grad.
- Linde, Andreas 1. November 1902, fra 1. Januar 1904 Kontrolør af 1. Grad—30. April 1906 (Postmester ved Indleveringskontor I).
- Smith, Axel Peter Adolph 1. Januar 1903, fra 1. December 1909 Kontrolør af 1. Grad.
- Lyngbye, Hans Erik 1. Februar 1904—† 9. Maj 1905.
- Hanson, Frederik Sophus Johannes 1. Juli 1905.
- Sano, Otto 1. September 1906.
- Hessen, Viggo Frederik Louis Carl Johannes 1. Februar 1907.
- Schultzer, Magnus 1. Juni 1907.
- Lauridsen, Niels Engers Claus 1. Februar 1909.
- Hansen, Thorvald Valdemar Charles 1. Juli 1909.
- Magius, Albert Vilhelm Riber 1. Juli 1909.
- Grau, Marius Christian 1. Januar 1910.
- Jensen, Hans 1. September 1910.
- Nyholm, Jens Christian 1. Maj 1911.
- Nancke, Carl Johan August 1. Juni 1911.

KGL. FULDMÆGTIGE

(jvf. Side 18, Noter).

- Almer, Frederik Ephraim (ved altonaisk-jydske agende Postkontor) 14. August 1777—22. December 1786 (Postkontrolør).
- Bluhme, Vitus Frederik (ved lollandske-helsingørske Postkontor) 14. Oktober 1779—1784.
- Amberg, Hans Christian (ved norske Postkontor) Oktober 1781—29. August 1794 (Postkontrolør).
- Dachnetz, Søren Jørgensen (ved altonaisk-jydske agende Postkontor) 23. Februar 1787—† 22. December 1791.
- Schæffer, Knud Landorph (ved altonaisk-jydske agende Postkontor) 16. Marts 1792—29. August 1794 (Fuldmægtig hos Postkassereren).
- Wraatz, Wilhelm (ved norske Postkontor) 22. August 1794—6. Januar 1797 (Postkontrolør).
- Quist, Johannes (ved altonaisk-jydske agende Postkontor) 23. Februar 1787—12. November 1802 (Postkontrolør).
- Jørgensen, Rasmus (ved altonaisk-jydske agende Postkontor) 12. November 1802—16. Februar 1810 (Postkontrolør).

POSTSKRIVERE, FRA 1. SEPTEMBER 1870 POSTEKSPEDIENTER,

opførte i den Orden, hvori de er ansatte ved det københavnske Postvæsen. (El Aarstal anført i Parenthes efter Navnet angiver, at den paagældende i dette Aar er ansat som Ekspedient med Tjeneste udenfor det københavnske Postvæsen).

- Ernst, Mathias 1782—24. Februar 1797 (Postkontrolør).
- Quist, Johannes 1782—23. Februar 1787 (vgl. Fuldmægtig).

- Kullerup, Martinus 4. Januar 1810—30. Juni 1812 (Postkontrolør).
- Petersen, Henrich 4. Januar 1810 (2. Februar 1828 Prædikant af Kontrolør)—† 5. November 1839.
- Hedensted, Christian Frederik 22. Oktober 1810—30. Juni 1812 (Postkontrolør).
- Hoff, Jens Jensen 24. Januar 1811 (6. Januar 1816 Prædikant af Kontrolør)—3. November 1821 (Postkontrolør).
- Tillge, August Peter 1. Juli 1811 (1825 Prædikant af Kontrolør)—31. Marts 1828 (Postkontrolør).
- Andersen, Andreas 1. Juli 1812—3. April 1824 (Postkontrolør).
- Lykke, Søren Michael 18. Juli 1812—† 13. August 1816.
- Feddersen, Fedder 24. September 1816—31. December 1826 (Postkontrolør).
- Schyth, Andreas Jacob 8. Juni 1819 Prædikant af kgl. Postskriver, 3. November 1821 Postskriver (27. Oktober 1829 karakt. Fuldmægtig) —1840 (Afsked).
- Schmidt, Jacob Madsen 3. April 1824—31. December 1829 (Postkontrolør).
- Dietert, Daniel Frederik 25. November 1826—27. December 1844 (Afsked).
- Krebs, Joachim Christian, Privatskriver, 27. Oktober 1829 Prædikant af kgl. Postskriver —31. Marts 1831 (Postkontrolør).
- Hygom, Hans Henrik, Privatskriver, 27. Oktober 1829 Prædikant af kgl. Postskriver —14. Marts 1832 (Postfører).
- Schnabel, Frederik 1. Januar 1830—31. December 1843 (Postkontrolør).
- Christensen, Peter Christian 5. Maj 1836—27. December 1844 (Afsked).
- Tolderlund, Baldur Harald Waldemar 5. Maj 1836—7. April 1843 (Afsked).
- Tüchsen, Vilhelm Christian Ely 1839—31. December 1845 (Postmester i Hørsholm).
- Worre, Jacob Barner 1. Januar 1841—12. Juni 1841 (Postkontrolør).
- Baastrup, Henrik Ludvig Christian 1. Januar 1841—31. December 1847 (Postmester i Nibe).
- Petersen, Christian Frederik Sophus 25. Februar 1841—2. Juni 1854 (Postkontrolør).
- Ravn, Peter Erik 13. Juni 1841—31. December 1849 (Postmester i Kjerteminde).
- Dall, Niels Treschow 31. Juli 1841—30. September 1857 (Postkontrolør).
- Christensen, Anton Georg Bloch 10. August 1841—11. Januar 1859 (Postkontrolør).
- Larsen, Hans Frederik Lauritz 1. April 1843—14. Oktober 1851 (Postkontrolør).
- Stjerne, Jens Edouard August 1. April 1843—18. Juli 1864 (Postkontrolør).
- Walsøe, Peter Jensenius 1. Januar 1844—31. Juli 1875 (Afsked).
- Neumann, Adolph Wilhelm 1. Januar 1844—1. Juli 1850 (Postkontrolør).
- Gensen, Peter Jochim Vilhelm 1. Januar 1844—1. Juli 1850 (Postkontrolør).
- Jørgensen, David Edvard Ferdinand 1. Januar 1844—26. Marts 1860 (Postkontrolør).
- Liebe, Isack William, 2. Januar 1844—† 14. Juni 1871.
- Enevoldsen, Niels Christian 2. Juli 1844—29. September 1866 (Postkontrolør).
- Nørager, Joachim Andreas Heinrich 1. April 1845—29. Februar 1884 (Afsked).
- Bechmann, Peder 1846—† 25. Juli 1850 (falden i Slaget ved Isted).
- Møller, Andreas Christopher 1. Oktober 1846—† 7. December 1878.
- Hoff, Peter Johannes 1. Oktober 1846—20. November 1868 (Postkontrolør).
- Skibsted, Harald 1. Juli 1847—† 23. September 1858.
- Overgaard, Jens 1. Januar 1848—† 31. Juli 1853.
- Destinon, Carl Frederik Georg 12. Maj 1849—† Januar 1863.

- Carlsen, Frederik Theodor 1. Juni 1849—30. September 1891 (Afsked).
- Henningsen, Carl Fegholm 1. Januar 1850—17. Juli 1862 (Postmester i Rønne).
- Schønberg, Theodor August Georg 1. Januar 1851—18. Juli 1864 (Postkontrolør).
- Buch, Jørgen Christensen 1. Januar 1851—13. Juli 1866 (Postkontrolør).
- Wolf, Vilfred Leopold 1. November 1851—21. November 1866 (Postmester i Ribe).
- Hühner, Lauritz Christian Johannes 29. Juli 1853—† 28. Juli 1863.
- Specht, Johan Melchior 1. September 1854 (fra 15. Juli 1882 Bestyrer af Gammelholms Postekspedition)—31. Januar 1900 (Afsked).
- Andresen, Andreas Philip 1. Juli 1856—31. Januar 1873 (Postkontrolør).
- Willerup, Carl Ferdinand 1. Januar 1858—31. Oktober 1877 (Postmester i Ringkjøbing).
- Blechingberg, Peter 1. Marts 1859—30. April 1877 (Postekspeditør i Grenaa).
- Keller, Christian Henrik 1. Marts 1859 (fra 1. Juni 1877 fung. Kontrolør)—31. August 1877 (Postkontrolør).
- Friling, Emil Frederik 30. April 1860—† 30. Juni 1868.
- Svendsen, Svend Emilius 18. December 1862—18. August 1866 (Postmester i Hørsholm).
- Thomsen, Alfred Thorvald Otto 1. April 1863—30. November 1874 (Postekspeditør i Lyngby).
- Müller, Hans Frederik Adolph 1. November 1863—31. Marts 1872 (Postekspeditør i Fredensborg).
- Dragsted, Søren Roed (1860) 1. Januar 1865—30. April 1875 (Postmester i Frederikshavn).
- Wørmer, Peter Ludvig 29. December 1864—18. August 1866 (Postmester i Nykjøbing Jylland).
- Mørch, Jens Wilcken 1. Oktober 1866—31. Maj 1875 (Ekspedient hos Postinspektørerne).
- Lund, Palle Christian 1. Oktober 1866—† 22. Juli 1893.
- Dencker, Christian Frederik 3. Oktober 1866—31. August 1870 (Postekspeditør i Sæby).
- Michelsen, Valdemar Nicolaus Christian 1. November 1866—31. December 1876 (Postkontrolør).
- Mazar de la Garde, Benjamin Poul Frederik (1852) 1. Maj 1868—31. Maj 1871 (Postkontrolør).
- Honoré, Peter Petersen 1. September 1868 (fra 1. Oktober 1877 fung. Kontrolør)—30. November 1885 (Postkontrolør).
- Jensen, Niels Peter 1. Marts 1869 (1. Oktober 1877 fung. Kontrolør, fra 1. Januar 1880 Bestyrer af Christianshavns Postekspedition)—30. September 1889 (Postmester ved Christianshavns Postkontor).
- Hansen, Johan Christian 1. September 1870 (Bestyrer af Nørrebro Postekspedition)—30. September 1889 (Postmester ved Nørrebro Postkontor).
- Christiansen, Jens Christian 1. September 1870 (Bestyrer af Christianshavns Postekspedition)—† 23. November 1879.
- Christensen, Mads Christian 1. September 1870 (Bestyrer af Østerbro Postekspedition)—† 24. December 1885.
- Frost, Jens Christian 1. September 1870—31. Oktober 1876 (Ekspedient hos Postinspektørerne). Paany 1. Juli 1877 (fung. Kontrolør)—† 18. Februar 1878.
- Wimmer, Karl Adalbert 1. September 1870 (fra 1. Juni 1882 fung. Kontrolør)—31. Maj 1888 (Postkontrolør).

- Pio, Louis Albert François 1. September 1870—31. August 1871 (Afsked).
- Petersen, Christian Johan 1. September 1870—31. December 1874 (Afsked).
- Faurschou, Sophus Julius Grønbech 1. Oktober 1870 (fra 1. December 1878 Bestyrer af Toldbodpostekspeditionen, fra 1. April 1901 af Indleveringskontor IV)—† 1. Marts 1909.
- Jacobsen, Jens Christian 1. August 1871 (fra 29. December 1885 Bestyrer af Postekspeditionen Frederiksberg I)—30. September 1889 (Postmester ved Frederiksberg Postkontor).
- Mathiesen, Conrad Emil 1. August 1871—30. Juni 1881 (Afsked).
- Indvorsen, Carl Valdemar (fra 1. December 1885 fung. Kontrolør)—30. September 1889 (Postkontrolør).
- Petersen, Carl Julius Theodor 1. Juni 1872—† 30. September 1873.
- Nannestad, Frederik Engelhardt 1. April 1873 (fra 1. Februar 1880 fung. Kontrolør)—30. April 1886 (Postkontrolør).
- Sørensen, Axel Peter Frants Alexander 1. December 1873 (fra 1. Juli 1882 fung. Kontrolør)—30. September 1889 (Postkontrolør).
- Olsen, Fritz Johannes Jacob 1. December 1874 (fra 1. Maj 1886 fung. Kontrolør)—30. September 1889 (Postkontrolør).
- Marcussen, Elias 1. Januar 1875—31. Juli 1883 (Afsked).
- Seith, Frederik Vilhelm 1. Juni 1875 (fra 1. Juli 1888 fung. Kontrolør)—30. September 1889 (Postkontrolør).
- Christensen, Johan Peter 1. Juni 1875 (fra 1. September 1887 fung. Kontrolør)—30. September 1889 (Postkontrolør).
- Bohn, Oluf Peter Andreas 1. Juni 1875—31. Maj 1891 (Postkontrolør).
- Frost, Carl 1. Juni 1875—31. Oktober 1891 (Postkontrolør).
- Hansen, Niels Peter 1. Juli 1875—30. September 1892 (Postkontrolør).
- Christensen, Vilhelm 1. August 1875 (fra 1. Juni 1892 fung. Kontrolør)—31. Oktober 1895 (Postkontrolør).
- v. Späth, Charles Adam Frederik Christian 1. August 1875 (fra 1. Juni 1891 fung. Kontrolør)—30. Juni 1893 (Postkontrolør).
- Ringheim, Henrik Georg 1. September 1875—30. Juni 1883 (Afsked).
- Petersen, Viggo Sophus Valdemar 1. Marts 1876—† 8. August 1908.
- Harmsen, Hans Peter August 1. Marts 1876—30. September 1882 (Postekspeditør i Esrom).
- Nagel, Frederik Carl Hochberg 1. Maj 1876—31. Juli 1887 (Postekspeditør i Nordby).
- Beck, Jacob Jørgensen 1. Maj 1876—† 29. April 1888.
- Blauenfeldt, Jacob Edvard 1. December 1876 (fra 1. Juli 1893 fung. Kontrolør)—30. April 1896 (Postkontrolør).
- Nielsen, Frederik Marius 1. Februar 1877 (fra 1. November 1895 fung. Kontrolør)—31. Oktober 1896 (Postkontrolør).
- Federspiel, Max Ludvig 1. Juni 1877 (fra 1. Juni 1896 fung. Kontrolør)—31. Marts 1898 (Postkontrolør).
- Secher, Villiam 1. Juni 1877—8. Juli 1881 (Afsked).
- Dreyer, Frederik Vilhelm 1. Juni 1877—31. December 1885 (Postekspeditør i Haslev).

- Arntkiel, Reinhard Emil Lorentz Jakob 1. Juni 1877—30. September 1889 (Fuldmægtig i Generaldirektoratet for Postvæsenet).
- Andersen, Morten Peter 1. Juni 1877 (fra 1. Juni 1896 fung. Kontrolør)—31. Oktober 1898 (Postkontrolør).
- Carstensen, Vilhelm Theodor 1. Juni 1877—31. Marts 1878 (Postekspeditør i Tranekjær).
- Greve, Oscar Leopold 1. Juni 1877.
- Dahl, Johannes Frederik 1. Juni 1877—31. August 1902 (Postkontrolør).
- Larsen, Jens Sophus Adolph 1. Juni 1877 (fra 1. Juni 1896 fung. Kontrolør)—31. Oktober 1899 (Postkontrolør).
- Gedde, Ove 1. Juni 1877—† 1. Juli 1887.
- Göldencrone, Julius Wilhelm, Baron 1. Juni 1877—31. Januar 1882 (Afsked).
- Kauffmann, Christian Ludvig 1. Oktober 1877—† 26. Oktober 1900.
- Danberg, Peter Christian Eduard 1. December 1877 (fra 1. April 1898 fung. Kontrolør)—31. Marts 1901 (Postmester i Kjersteminde).
- Mazar de la Garde, Henrik Gerner Sneedorff (1865) 1. Maj 1878 (fung. Kontrolør)—30. April 1882 (Postkontrolør).
- Holm, Ole Christian 1. Maj 1878—31. Oktober 1894 (Postmester i Brønderslev).
- Schøning, Carl Peter Rubeck Kofoed 1. Januar 1879—30. September 1885 (Postekspeditør i Esbjerg).
- Marquard, Georg Julius 1. Juni 1879—29. Februar 1884 (Afsked). 1. Februar 1889 ansat som Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
- Schou, Jacob Kierulf 1. Januar 1880—† 22. December 1894.
- Wad, Gustav Ludvig 1. August 1881—30. Juni 1887 (Ekspedient hos Postinspektørerne). Paany 1. Oktober 1889—31. Marts 1893 (Provinsarkivar i Odense).
- Bergmann, Peter Vilhelm 1. August 1881 (fra 1. November 1896 fung. Kontrolør)—31. August 1902 (Postkontrolør).
- Keller, Sophus Christian 1. Februar 1882 (fra 1. Juni 1898 Bestyrer af Indleveringskontor 5, fra 1. November 1900 af Indleveringskontor VI).
- Agerholm, Christian Edvard 1. Juni 1882—31. Oktober 1900 (Postekspeditør i Dragør).
- Christensen, Niels Johannes Theodor 1. Juli 1882—31. Marts 1897 (Postmester i Bogense).
- Larsen, Svend Laurits 1. Juli 1882 (fra 1. November 1898 fung. Kontrolør)—31. August 1902 (Postkontrolør).
- Jürgensen, Christian 1. Juli 1882—† 30. Juni 1886.
- Boje, Axel Frederik 1. Juli 1882 (fra 1. November 1900 Bestyrer af Indleveringskontor 5).
- Graef, Christian Oluf Wilhelm 1. Juli 1882 (fra 1. Maj 1899 fung. Kontrolør)—31. August 1902 (Postkontrolør).
- Lauritzen, Johan Frederik Valdemar 1. Oktober 1882—† 29. Oktober 1898.
- Sengeløv, Sofus Carl Emil 1. Juli 1883—30. September 1889 (Afsked).
- Rasmussen, Michael Georg 1. August 1883 (fra 1. Maj 1899 fung. Kontrolør)—31. August 1902 (Postkontrolør).
- Leerbeck, Holger Vilhelm 1. Marts 1884 (fra 1. Februar 1892 fung. Assistent i Generaldirektoratet, fra 1. September 1899 Bestyrer af Indleveringskontor IV, fra 1. April 1901 af Indleveringskontor III)—31. August 1902 (Postmester ved Indleveringskontor III).

- Dons, Bernhard 1. Marts 1884 (fra 12. December 1898 fung. Kontrolør)—31. August 1902 (Postkontrolør).
- Tramp, Christian Johan Frederik, Greve 1. Maj 1884 (fra 30. Maj 1884 Bestyrer af Indleveringskontor II)—31. August 1902 (Postmester ved Indleveringskontor II).
- Petersen, Peter Helge 1. Juni 1885 (fra 1. Maj 1899 fung. Kontrolør)—31. August 1902 (Postkontrolør).
- Cederqvist, Martin Johan Christian 1. Juni 1885 (fra 1. November 1900—31. Januar 1904 Bestyrer af Indleveringskontor VII).
- Rasmussen, Carl Viggo Thorvald 1. Juni 1885.
- Frimund, (Larsen), Jørgen Frederik Julius 1. Juni 1885.
- Finsen, Vilhelm Hannes 1. Oktober 1885 (fra 1. November 1893—31. Januar 1900 fung. Assistent i Generaldirektoratet, fra 1. Februar 1900 Bestyrer af Indleveringskontor I)—31. August 1902 (Postmester ved Indleveringskontor I).
- Madsen, Hans Richard 1. December 1885 (fra 1. Juli 1903 Bestyrer af Indleveringskontor VIII).
- Nielsen, Carl Alexander Ole 1. December 1885 (fra 1. November 1899 fung. Kontrolør)—31. August 1902 (Postkontrolør).
- Willemann, Sophus Frederik 1. Januar 1886—† 9. November 1906.
- Wittendorff, Ludvig Vilhelm (1878) 1. Marts 1886 (fra 1. Marts 1886 Bestyrer af Østerbro Postekspedition)—30. September 1889 (Postmester ved Østerbro Postkontor).
- Wichfeld, Harald Carl Ernst 1. Juni 1886 (Bestyrer af Indleveringskontor IV)—† 1. Juli 1899.
- Low, Anton Sinius Peter 1. Juni 1886 (fra 1. Februar 1904 Bestyrer af Indleveringskontor VII).
- Andersen, Christian Emil Victor Emanuel 1. Juni 1886—31. December 1899 (Postmester ved Valby Postkontor).
- Jensen, Adolf Otto 1. Juni 1886.
- Sylov, Ludvig 1. Juni 1886—31. Maj 1893 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
- v. Holstein, Louis Knud Wohldt 1. August 1886—31. August 1889 (Ekspedient ved Aarhus Postkontor).
- Wilde, Just Mathias 1. Maj 1887 (fra 1. April 1909 Bestyrer af Indleveringskontor IV).
- Hansen, Carl Peter 1. Maj 1887 (fra 4. December 1905 Bestyrer af Indleveringskontor X)—30. April 1910 (Postmester ved Indleveringskontor X).
- Smith, Axel Peter Adolph 1. Juni 1887—31. December 1902 (Postkontrolør).
- Jørgensen, Jens Jacob Arnold 1. Juni 1887—31. Juli 1908 (Postmester ved Brønshøj Postkontor).
- Lynghye, Hans Erik 1. August 1887—31. Januar 1904 (Postkontrolør).
- Hansen, Christian Ferdinand 1. August 1887—31. August 1902 (Fuldmægtig hos Overpostmesteren).
- Brandstrup, Carl Emil 1. Juli 1888—30. September 1899 (Postekspeditør ved Strandvejskvarterets Postekspedition).
- Tortzen, Peter Eiler v. d. Hude 1. Juli 1888.
- Grosmann, Ernst Christian 1. Juli 1888 (fra 1. Oktober 1889 fung. Assistent i Generaldirektoratet)—31. Oktober 1907 (Ekspedient i Generaldirektoratet).
- Hove, Thomas Vestergaard 1. Juni 1889.

- Frost, Andreas Svanholm 1. Juni 1889—31. Marts 1897 (Postekspeditør i Skjern).
- Carstensen, Frederik Christian 1. Juni 1889 (fra 1. Oktober 1889 fung. Assistent i Generaldirektoratet. Fra 1. Juli 1903 udenfor Nr.)—31. Juli 1906 (Postmester paa St. Thomas).
- Sano (Sørensen), Otto 1. Oktober 1889—31. August 1906 (Postkontrolør).
- Hessen, Viggo Frederik Louis Carl Johannes 1. Oktober 1889—31. Januar 1907 (Postkontrolør).
- Munch, Louis Christian 1. Oktober 1889.
- Weylandt, Georg Valdemar Cornelius 1. Oktober 1889.
- Nissen, Olaf Emil 1. Oktober 1889—30. September 1908 (Postmester i Jellinge).
- Lassen, Carl Ditlev 1. Oktober 1889.
- Schultzer, Magnus 1. Oktober 1889—31. Maj 1907 (Postkontrolør).
- Saabye, Ove William Michael 1. Oktober 1889—† 10. Oktober 1910.
- Amsinck, Herman 1. Oktober 1889.
- Wind, Emil Jens Edelhard 1. Oktober 1889 (fra 1. September 1899 fung. Assistent i Generaldirektoratet)—31. Oktober 1907 (Ekspedient i Generaldirektoratet).
- Broge, Lauritz Peter Thorvald 1. Oktober 1889—30. Juni 1905 (Fuldmægtig hos Overpostmesteren).
- Nancke, Carl Johan August 1. November 1889—31. Maj 1911 (Postkontrolør).
- Rasmussen, Rasmus 1. Juli 1890.
- Jensen, Jens Carl (1889) 1. Juli 1890—31. Juli 1903 (Postmester i Gudhjem). Paany 1. August 1911.
- Mule, Axel 1. Juli 1890.
- Olsen, Niels Hansen 1. Juli 1890.
- Hansen, Carl Sofus Balduin 1. Juni 1891.
- Christensen, Lars Peter 1. Juni 1891—31. Oktober 1908 (Postmester paa Læsø).
- Hansen, Hans Christian Valdemar 1. Juni 1891.
- Eising, Peter Lodberg (1890) 1. Juni 1891—30. Juni 1908 (Postmester i Ringe).
- Hansen, Hans Frederik Adolf 1. Oktober 1891.
- Falckenthal, Frederik Carl 1. November 1891 (fra 1. September 1902 fung. Assistent i Generaldirektoratet)—31. Oktober 1907 (Ekspedient i Generaldirektoratet).
- Christiansen, Niels Georg 1. Maj 1892.
- Schoug, Axel Eduard Neergaard 1. Maj 1892.
- Blom, August Alexander 1. Maj 1892.
- Jørgensen, Hans Peter Christian 1. Maj 1892—31. Juli 1909 (Postmester i Flauenskjold).
- Holbøll, Einar 1. Maj 1892—30. November 1905 (Postmester ved Gjentofte Postkontor).
- Hansen, Adolf Vilhelm 1. Maj 1892.
- Wroblewski, Johan Cai Casimir 1. November 1892.
- Lendorf, Carl Frederik 1. April 1893.
- Larsen, Otto Reinholdt (1885) 1. Juni 1893—30. September 1898 (Postekspeditør ved Lygtevejskvarterets Postekspedition).
- Hansen, Hans Christian (1892) 1. Juni 1893.
- Baggesen, Martin Carl Holger 1. Juni 1893.
- Schwarz, Julius Christian August 1. Juni 1893 (fra 1. Oktober 1902 fung. Assistent i Generaldirektoratet)—31. Oktober 1907 (Ekspedient i Generaldirektoratet).

- Magius, Albert Vilhelm Riber 1. Juni 1893—30. Juni 1909 (Postkontrolør).
- Dreyer, Hannibal 1. Juni 1893.
- Wolf, Harald Vilhelm 1. Juni 1893.
- Lorentzen, Frederik Carl 1. Juni 1893—31. Marts 1903 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer). Paany 1. November 1910.
- Støiholm, Christian Frederik 1. August 1893—31. December 1911 (Postmester i Horslunde).
- Jensen, Jens Christian 1. August 1893—30. November 1900 (Postekspeditor i Uldum).
- Aagaard, Peter Frederik (1893) 1. Juni 1894—31. Januar 1902 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
- Ibsen, Aage Stapf 1. Juni 1894.
- Jürgensen, Carl Peter Ludvig 1. Juni 1894.
- Forum, Viggo Thorvald 1. November 1894.
- Johansen, Theodor Victor 1. Januar 1895—30. Juni 1909 (Fuldmægtig hos Overpostmesteren).
- Götttsche, Albert Vilhelm 1. Juni 1895.
- Rohde, Peter Theodor Vilhelm 1. Juni 1895.
- Ostenfeld, Knud Ivar 1. Juni 1895.
- Larsen, Martin Christian William 1. November 1895 (fra 1. Februar 1900 fung. Assistent i Generaldirektoratet)—31. Marts 1907 (Fuldmægtig i Generaldirektoratet).
- Zwicky, Victor Jens 1. Juni 1896.
- Koefoed, Aage Christian 1. Juni 1896.
- Aarseth, Peter Georg 1. Juni 1896—31. December 1900 (Ekspedient ved Kjøge Postkontor).
- Engelhardt, Frithiof Jørgen 1. Juni 1896.
- Branner, Vilhelm Valdemar (1889) 1. Juni 1896 (fra 1. April 1903 fung. Assistent i Generaldirektoratet)—31. Oktober 1907 (Ekspedient i Generaldirektoratet).
- Winkel, Niels (1894) 1. Juni 1896—31. Januar 1902 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
- Halvorsen, Thomas Holger 1. Juni 1896.
- Andersen, Carl Frederik 1. Juni 1896.
- Blom, Valdemar 1. December 1896.
- Johansen, Peter Jacob Johan 1. April 1897.
- Brinck-Nissen, Lauritz Jensen 1. April 1897—28. Februar 1905 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
- Schwensen, Reinholdt Christian (1895) 1. Juli 1897 (fra 1. Juni 1904 fung. Assistent i Generaldirektoratet)—31. Oktober 1907 (Ekspedient i Generaldirektoratet).
- Sihm, Ove Sophus Nicolai Emil 1. Juli 1897.
- Bugge, Carl Eiler Ferdinand 1. Juli 1897.
- Waaben, Andreas Skarby 1. Juli 1897—† 5. Maj 1903.
- Løitved, Ove 1. Juli 1897.
- Blichfeld, Axel 1. Juli 1897—31. Maj 1911 (Fuldmægtig hos Overpostmesteren).
- Schädtler, Christian Carl Theodor (1893) 1. Juni 1898.
- Møller, Niels August (1896) 1. Juni 1898.
- Steglich-Petersen, Morten Herman 1. Juni 1898.

- Gudmansen, Sofus Søren Carl Eilstrup 1. Juni 1898.
 Jørgensen, Valdemar Nikolaj 1. Juni 1898.
 Schjellerup, Vilhelm Marius 1. Juni 1898.
 Peterson, Frej August 1. November 1898.
 Jørgensen, Ove 1. November 1898.
 Tillge, Roger 1. December 1898.
 Scharling, Frode (1897) 1. Maj 1899.
 Svendsen, Valdemar Oluf Josef 1. Juni 1899 -28. Februar 1900 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
 Krarup, Ove Nikolaj 1. Juni 1899.
 Kjeldsen, Anton Marius 1. Juni 1899.
 Sahlertz, Einar 1. Juni 1899.
 Elg (Jensen), Johan Peter 1. September 1899.
 Nielsen, Oscar Johannes 1. September 1899.
 Schultz, Kai 1. November 1899--30. April 1910 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
 Kjær, Emil 1. Januar 1900.
 v. Barner, Conrad Vilhelm Tycho 1. Februar 1900 (fra 1. September 1901 fung. Assistent i Generaldirektoratet)--31. Oktober 1907 (Ekspedient i Generaldirektoratet).
 Kleine, Julius Heinrich Emil (1885) 1. Marts 1900 (fra 1. April 1901 fung. Kontrolør)--31. August 1902 (Postkontrolør).
 Nielsen, Johan Peter Edmund 1. April 1900.
 Andersen, Jacob Nørgaard Kronborg 1. April 1900--31. Maj 1911 (Fuldmægtig i Overpostinspektoralet for Østifterne).
 Nielsen, Rasmus Larsen 1. April 1900--31. Maj 1903 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
 Hansen, Charles Johannes 1. April 1900.
 Poulsen, Hans Harald Poul 1. Juni 1900.
 Dambæk, Hans Peter Hansen 1. Juni 1900.
 Hansen, Jens Otto 1. Juni 1900.
 Freund, Arthur (1898) 1. November 1900 (udenfor Nr. fra 1. Februar 1905--31. Oktober 1907).
 Bernth, Ernst 1. November 1900.
 Kyhn, Niels Jørgen Andersen 1. November 1900.
 Larsen, Carl Christian 1. December 1900.
 Philipsen, William Emilius 1. December 1900 (fra 1. Juli 1903 fung. Assistent i Generaldirektoratet)--31. Oktober 1907 (Ekspedient i Generaldirektoratet).
 thor Straten, Ferdinand Birger Heinrich Christian (1892) 1. Januar 1901.
 Duvantier, Alfred Marius 1. April 1901 (fra 15. Februar--30. April 1905 fung. Assistent i Generaldirektoratet. Udenfor Nr. fra 1. Maj 1905)--30. April 1906 (Afsked).
 Torgius, Carl Severin (1898) 1. Maj 1901.
 Christensen, Jens Carl 1. Maj 1901--31. Januar 1908 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
 Nielsen, Jakob Lautrup 1. Maj 1901.
 Gaardhøje, Søren Christian Jørgensen 1. Maj 1901.

- Hjelmer (Nielsen), Johannes Peter Elias 1. Maj 1901—31. Marts 1907 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
- Draskau, Vilhelm Oluf August 1. Maj 1901—30. April 1905 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
- Hansen, Frants Viggo Garde 1. Maj 1901—31. December 1902 (Ekspedient ved Mariibo Postkontor).
- Rosenstand, Niels Peter Herman 1. Maj 1901—30. November 1906 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
- Møller, Holger 1. Maj 1901.
- Hald, Ole Emil Valdemar 1. Maj 1901.
- Houmann, Niels (1886) 1. Februar 1902—31. Oktober 1902 (Postkontrolør ved Odense Postkontor).
- Lauridsen, Niels Engers Claus (1889) 1. Februar 1902—31. Januar 1909 (Postkontrolør).
- Holm, Lars Heinrich Nielsen 1. Juni 1902.
- Pedersen, Peder 1. Juni 1902.
- Steenstrup, Johannes Peter Christian 1. Juni 1902.
- Arnø (Andersen), Sophus Petri 1. Juni 1902—31. Marts 1904 (Ekspedient ved Hillerød Postkontor).
- Høeg, Valdemar (1897) 1. September 1902.
- Bøttern, Frederik Carl Christian (1898) 1. September 1902.
- Voss, Johannes Anders Sofus 1. September 1902.
- Nyholm, Jens Christian (1889) 1. Oktober 1902—30. April 1911 (Postkontrolør).
- Jensen, Rudolph Leonhard 1. November 1902 (fra 1. November 1902 fung. Assistent i Generaldirektoratet, fra 1. September 1904 Bestyrer af Indleveringskontor IX) —30. April 1910 (Postmester ved Indleveringskontor IX).
- Paaby, Søren Andersen (1899) 1. Januar 1903—31. December 1906 (Afsked).
- Sørensen, Erik (1900) 1. Januar 1903.
- Bülow, Emil Sofus Ivar Ludvig (1889) 1. April 1903—29. Februar 1908 (Postmester i Stege).
- Carstensen, Otto Fabricius (1889) 1. Juni 1903—30. April 1908 (Fuldmægtig i Overpostinspektoratet for Østifterne).
- Hansen, Thorvald Valdemar Charles (1889) 1. Juni 1903—30. Juni 1909 (Postkontrolør)
- Lendal (Pedersen), Axel Valdemar 1. Juni 1903—30. Juni 1909 (Ekspedient i Generaldirektoratet).
- Rieper, Sigismund 1. Juni 1903.
- Rothmar (Rasmussen), Rudolf Andreas Nicolaj 1. Juni 1903.
- Andersen, Peter Beltoft 1. Juni 1903.
- Møller, Jacob Clausen Jacobsen 1. Juni 1903.
- Paulsen, William Otto Julius 1. Juni 1903 (fra 1. Maj 1906 fung. Assistent i Generaldirektoratet)—31. Oktober 1907 (Ekspedient i Generaldirektoratet).
- Dahl, Jens Hansen Schmidt 1. Juni 1903.
- Aude (Hansen), Gregers Frederik 1. Juni 1903.
- Møller, Carl Frederik (1877) 1. August 1903.
- Nielsen, Albert William (1901) 1. April 1904—30. Juni 1905 (Ekspedient ved Kjøge Postkontor).

- Ibsen, Poul Frederik Stapf 1. Juni 1904.
 Rogers, Asger Robertson Angus (1902) 1. Juni 1904.
 Hasting (Petersen), Karl Frederik Kristian 1. Juni 1904—31. Oktober 1907 (Ekspedient i Generaldirektoratet).
 Asmussen, Otto Carl Johan 1. Juni 1904.
 Wittrup, Hjalmar 1. Juni 1904.
 Fabricius, Anker (1903) 1. Oktober 1904.
 Lütken, Otto August (1900) 1. Marts 1905—31. Juli 1908 (Ekspedient ved Kallundborg Postkontor).
 Eggert, Christian Frederik Edvard 1. Maj 1905.
 Arnborg (Jørgensen), Henry Otto Emil (1902) 1. Maj 1905.
 Holstein, Børge Ulrik Christoffer, Greve 1. Maj 1905.
 Klitten, Kristian Marius Enevold Kristensen 1. Maj 1905.
 Deichmann, Henning Adam Karelius 1. Maj 1905—11. April 1908 (Afsked).
 Frandsen, Hans Peter 1. Maj 1905.
 Jensen, Rasmus Christian Edvard 1. Maj 1905 (fra 1. Maj 1906 fung. Assistent i Generaldirektoratet)—31. Oktober 1907 (Ekspedient i Generaldirektoratet).
 Rasmussen, Sigismund (1901) 1. Juli 1905.
 Dohn, Marie Cathrine, Frk. 1. Oktober 1905—31. Januar 1907 (Afsked).
 Holm, Axel Herman 1. December 1905.
 Grau, Marius Christian (1889) 1. Maj 1906—31. December 1909 (Postkontrolør).
 Pedersen, Peder (1892) 1. Maj 1906—31. Maj 1907 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
 Gertz, Axel Julius (1894) 1. Maj 1906 (fra 1. Maj 1906 fung. Assistent i Generaldirektoratet)—31. Oktober 1907 (Ekspedient i Generaldirektoratet).
 Schou, Lauritz Christian 1. Maj 1906—30. November 1908 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
 Andersen, Anders Laurits Emil (1905) 1. Maj 1906.
 Sønderberg, Holger 1. Maj 1906.
 Petersen, Einar Emil 1. Maj 1906.
 Thuesen, Gottfred Carl Jensen 1. Maj 1906.
 Axelstrøm, Albert Alexander 1. September 1906.
 Christensen, Lauritz (1897) 1. December 1906.
 Gjødesen, Hjalmar Claus Viggo 1. December 1906.
 Würtz, Julius August Jacob 1. Februar 1907—† 18. December 1911.
 Tortzen, Valdemar Alfred Carsten 1. Februar 1907.
 Uller, Hans Jørgen Hansen (1899) 1. Marts 1907—31. Marts 1908 (Ekspedient ved Fredensborg Postkontor).
 Holm, Christian Edvard (1894) 1. April 1907—31. August 1908 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
 Kappen, William Axel (1898) 1. Maj 1907.
 Rohde, Ivar Tidemand (1900) 1. Maj 1907.
 Ludwigs, Georg (1900) 1. Maj 1907.
 Albrechtsen, Niels Jørgen (1905) 1. Maj 1907.
 Pedersen, Ludvig (1906) 1. Maj 1907.

- Thomsen, Svend Andreas 1. Maj 1907.
 Gunnar (Jensen), Aage 1. Maj 1907.
 Nielsen, Rasmus Petersen 1. Maj 1907.
 Hasselager, Andreas Vilhelm Brasch 1. Maj 1907.
 Hansen, Georg Erhardt Emil 1. Maj 1907.
 Hasselbalch, Axel Johan (1885) 1. Juni 1907—30. Juni 1909 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
 Olsen, Alfred Georg Christian 1. Juni 1907.
 Hansen, Hans Daniel (1902) 1. November 1907.
 Schwartzkopf, Aage (1905) 1. November 1907.
 Wendel, Valdemar Lauritz Christian (1906) 1. November 1907.
 Frandsen, Marius Louis 1. November 1907.
 Elbo, Jens Oluf Valdemar Olsen 1. November 1907.
 Lûchow, Axel Osvald 1. November 1907.
 Køhn, Johannes Carl Constantin 1. November 1907 (udenfor Nr. 1. Februar 1905—31. August 1906).
 Pedersen, Anders 1. November 1907.
 Karner, Michael (1900) 1. Februar 1908.
 Thede, Peter Christian (1889) 1. Marts 1908.
 Halvard, Hans (1901) 1. April 1908.
 Køhl, Victor Claudius Bernhard (1905) 1. April 1908.
 Jensen, Hans (1889) 1. Maj 1908—31. August 1910 (Postkontrolør).
 Johansen, Matthias Christoffer (1896) 1. Maj 1908—† 13. September 1910.
 Pedersen, Anton Christian (1894) 1. Maj 1908.
 Kjær, Valdemar Asmus (1896) 1. Maj 1908.
 Nielsen, Henning Emil Hjorth (1906) 1. Maj 1908.
 Dam, Hans Peter 1. Maj 1908.
 Dahl, Richardt Theodor Frederik Steen 1. Maj 1908.
 Witter, Carl Olaf 1. Maj 1908.
 Jørgensen, Henry Jørgen Ludvig 1. Maj 1908.
 Raabye, Christian Mouritz 1. Maj 1908 (udenfor Nr. 1. Juni 1904—30. Juni 1905).
 Petersen, Søren (1891) 1. August 1908.
 Thomsen, Christian (1900) 1. August 1908—30. April 1911 (Ekspedient ved Slagelse Postkontor).
 Tranberg, Karl Hans Jakob (1905) 1. August 1908—30. April 1909 (Ekspedient ved de bevægelige Postkontorer).
 Berggreen, Valdemar Christian Andreas Immanuel 1. August 1908.
 Lybye, Niels (1889) 1. September 1908.
 Thorsen, Valdemar 1. September 1908.
 Fich, Ove (1905) 1. Oktober 1908.
 Jensen, Orla Johannes (1907) 1. November 1908.
 Møller, Thyge Peter Anton 1. December 1908.
 Jensen, Poul Georg 1. Februar 1909.
 Paulsen, Anders (1896) 1. Maj 1909.
 Christensen, Marius Peter Christian Oluf (1905) 1. Maj 1909.

Lindvad (Madsen), Knud Marius Valdemar Madsen (1906) 1. Maj 1909.
 Petersen, Olaf Lauritz Niels (1908) 1. Maj 1909.
 Krag, Asta Johanne Marie, Frk. 1. Maj 1909.
 Buchholtz, Hans Ludvig (1908) 1. Maj 1909.
 Beckmann, Andreas Marius Niels Christian Karl 1. Maj 1909.
 Pedersen, August Christian 1. Maj 1909.
 Willemann, Georg Sofus 1. Maj 1909.
 Kannik, Ejnar Pedersen 1. Maj 1909.
 Brunshøj, Peder Christian 1. Maj 1909.
 Lübecker, Maria Sophie Frederikke, Frk. 1. Maj 1909.
 Legardh-Hansen, Henrik Adolf 1. Maj 1909.
 Toke, Christian Salomon 1. Maj 1909.
 Weylandt, Henriette Adelheid, f. Paulsen, Frue 1. Maj 1909.
 Gulstad, Therese Henriette, Frk. 1. Maj 1909.
 Larsen, Carl Adrian 1. Maj 1909.
 Dupont, Johannes Jacques 1. Maj 1909.
 Jensen, Carl Johannes 1. Maj 1909.
 Gundelach, Holger Emil 1. Maj 1909.
 Helsing, Christian Meyhoff 1. Maj 1909.
 Axelsen, Magnus Hilbert 1. Maj 1909.
 Jepsen, Peter Richard 1. Maj 1909.
 Lassen, Gustav Harald 1. Maj 1909.
 Lyng, Vilhelm Gottfred 1. Juni 1909.
 Lybye, Helga Caroline Amalie, f. Møller, Frue 1. Juni 1909.
 Lindgaard, Frederik Peter Emil (1906) 1. Juli 1909.
 Jensen, Jens (1908) 1. Juli 1909.
 Bunkeflod, Signe Allese de Fine, Frk. 1. Juli 1909.
 Larsen Lauritz Alfred 1. Juli 1909.
 Wørner (Hansen), Lars Georg 1. August 1909.
 Hjørsing, Jens Jørgen Elvinus (1901) 1. September 1909.
 Wellendorf, Vita Ingerslev, Frue 1. Januar 1910.
 Schjøth, Carl Peter (1891) 1. Maj 1910.
 Andersen, Christian Claudius (1901) 1. Maj 1910.
 Madsen, Niels Lauritz (1905) 1. Maj 1910.
 Andersen, Anders (1906) 1. Maj 1910.
 Jensen, Lars Peder (1908) 1. Maj 1910.
 Kruse, Lars Emil 1. Maj 1910.
 Sørensen, Niels Robert Edvin 1. Maj 1910—30. April 1911 (Afløsningsekspedient).
 Legardh-Hansen, Karen Johanne, f. Crone, Frue 1. Maj 1910.
 Jessen-Uhrenholdt, Rigmor Camilla, Frk. 1. Maj 1910.
 Larsen, Eleonora Karoline, Frk. 1. Maj 1910.
 Mikkelsen, Vilhelm 1. Maj 1910.
 Larsen, Hans Adolf 1. September 1910.
 Dinesen, Axel Jacob Neergaard (1895) 1. Oktober 1910.
 Madsen, Peter Christian Julius 1. November 1910.

Dalborg, Frederik Peter Madsen Hansen (1889) 1. Maj 1911.
v. Gersdorff, Jens Peter Rosenørn (1899) 1. Maj 1911.
Ast, Mads (1900) 1. Maj 1911.
Petersen, Peter Alfred 1. Maj 1911.
Arnskov, Vilhelm Volqvartz 1. Maj 1911.
Korup, Einer Severin Jensen 1. Maj 1911.
Christensen, Axel Christian 1. Maj 1911.
Hansen, Charles (1902) 1. Juni 1911.
Jensen, Anders 1. Juni 1911.
Larsen. Peter (1896) 1. November 1911.
Faber, Axel (1906) 1. November 1911.
Rosenkilde-Hansen, Kristian Julius (1907) 1. November 1911
Jensen, Esther, Frk. (1910) 1. November 1911.
Johnsen, Paul Valdemar 1. November 1911.
Mikkelsen, Hans Christian 1. Januar 1912.
Berggreen, Astrid, Frue 1. Januar 1912.
Christensen, Bendix (1908) 1. Februar 1912.
Møller, Otto Max 1. Marts 1912.
Hulegaard, Karl Vilhelm August 1. Marts 1912.

NAVNEREGISTER

(I dette Register er oplaget de i Teksten og i Noterne under denne forekommende Navne. Derimod er Navne, der kun forekommer i Fortegnelsen over Posthuse og Personel, ikke optagne.)

Almer, Frederik Ephraim, Postforvalter, 25, 34.	Due, Emilie, f. Petersen. Indehaver af Fodposten, 46 f.	Hegedahl, Christopher, Postmester ved Kbhvns. helsingørske og lollandske Pkt., 34, 43.
Amberg, Hans Christian, Postmester ved Norske Postkontor, 26.	Duc, Ole Hannibal, kgl. Kopist, 47.	Heug, Jens, Postmester ved Altydske agende Postkontor, 18, 25.
Andersen, Rasmus, Postmester, 5 f.	Erlund, Chr., Overpostkontrolør, 7 f., 10 ff., 15.	Hjort, Postinspektør, 82.
Anna Sophie, Dronning, 13 f.	Ernst, Postkontrolør, 31.	Holmer, Christian, Postforvalter, 17.
v. Arenstorff, Frederik, General-løjtnant, 20 f.	Faber, Ritmester, Postmester i Frederikshavn, 61.	Holmskjold, første Direktør i Generalpostamtet, 24 f., 35.
Bartholdy, M. T. C., Postkontrolør, Bestyrer af Fodpostkontoret, 47.	Faber, Telegrafdirektør, 92.	Jacobsen, Iver, Børs- og Postmester, 4.
Bech, Peder, norsk Postmester i Kbhvn., 18.	Fife, Vognfabrikant, 36.	Jespersen, Vognmandsenke, 51.
Benzon, Hans Seidelin, Postmester ved Kbhvns. helsingørske og lollandske Postkontor, 34.	de Fine, Arnoldus, norsk Postmester i Kbhvn., 8.	v. Jessen, Frantz Christopher, Postmester ved Pakkepostkontoret, senere Overpostmester, 44, 50, 60, 72.
Berling, Bogtrykker, 16.	Fisker, Corfitz, norsk Postmester i Kbhvn., 18, 25.	Juliane Marie, Enkedronning, 24 f.
Bille, Anders, Rigsmarsk, 20.	Frandsen, Niels, Postmester, 4.	Jørgensen, Anders, norsk Postmester i Kbhvn., 5 f.
Borthus, Søren Madsen, norsk Postmester i Kbhvn., 8, 15, 18.	Friis, Chr., Greve, 21.	Jørgensen, Bendix, Postskriver 15.
Brunsmann, Johan, Magister, 5.	Friis, Chr., Kansler, 1.	Jørgensen, Rasmus, Postmester ved Norske Postkontor, 34.
Bülöw, Kammerherreinde, 8.	Gambier, engelsk Admiral, 31.	Kall, M. D. N., Postmester ved Jernbanepostkontoret, 65.
Bøgvad, Conrad, Postmester ved Loll.-helsingørske Pkt., 25.	Griffenfeld, Charlotte, 20 f.	Kjørboe, V. O., Overpostmester, senere Generaldirektør for Post- og Befordringsvæsenet, 109 f, 112, 118.
Castenschiöld, Th. C., Overpostmester, 61 f., 80, 82 f.	Griffenfeld, Peder, 20.	Klauman, Magdalene, 5.
Cathcart, engelsk General, 31.	Grill, Konferensraad, Postmester i Hamburg, 25.	Klingenberg, Poul, Generalpostmester, 2, 6.
Charlotte Amalie, Enkedronning, 13.	Grill, Caspar, Postforvalter, 14 ff.	Kolding, Peder, Postmester, 4.
Clausen, Jacob Lorentz, Postforvalter, 7, 10, 12, 14 f.	Gyldenløve, Chr., 2, 6.	Krabbe, Gehejmerraadinde, 8.
Dall, Jacob Frederik, Postmester, senere Postforvalter, 33 f., 43.	Gyldenløve, Ulrik Christian, 8.	Krag, Dorothea, 2, 7.
Danneskjöld-Samsøe, Greve, Generalpostdirektør, 94, 109.	Hammond, Bastian, Postkontrolør, senere Postmester ved Altydske agende Postkt., 18, 25, 32.	Lange, Jens, Postforvalter, 16 f.
Dreyer, Smed, 36.	Hauch, Generalpostdirektør, 35.	
	Haxthausen, F. C. G., Postmester, 50 f., 64, 76, 82.	
	Hecquet, Carl Frederik, Postmester ved Pakkepostkontoret, 33 f., 44.	
	Hedemark, Jens Henriksen, norsk Postmester i Kbhvn., 6, 8.	

- Larsen, Ole, Postkontrahent, 90.
 Lassen, Vognmand, Postkontrahent, 51.
 Lenthe, Theodor, Kansler, 20.
 Lerche, Jacob, Postmester (Postforvalter), 6 f.
 Lund, Jacob, Postforvalter, 15 f.
 Lühe, v. d., Volrad August, Overpræsident, 23.
- Madsen, Jacob, Købmand, 4.
 Møller, Johannes Christensen, Præsident i København, 21.
 Meyern, Postmester i Preetz, 61.
 Moth, Mathias Oversekretær, 6.
 Moth, Sophie Amalie, 2.
 Motzfeld, Peter, 20.
 Munk, Niels, Postmester ved Loll.-helsingørske Postkontor, senere Postforvalter, 18, 25, 29.
 Muschulus, Hofpræst, 13.
 Møinichen, Chr., Oversekretær, 21.
 Mørch, J. W., Overpostmester, 118 f.
- Nansen, Hans, Præsident i København, 20 f.
 Nissen, Postmester i Haderslev, 82.
 Nissen, Peter, Chef for Avisekspeditionen, 46.
- van Oesede, Gerhard. Bors- og Postmester, 4.
- Pauli, Postdirektør, 25.
 Petersen, Chr., Overpostkontrolør, 97.
 Petersen, H. G., Overpostmester, 80 ff., 84, 96, 102, 107, 109.
 Phønixberg, P. J., Avisudgiver, 10.
 v. Plessen, Carl Adolph, Gehejmeraad og Overkammerherre, 21.
 Poppe, Johan, Postforvalter, 7.
 Post, Johan, Møntmester, 20.
 Pritzel, Jørgen Carl, Fuldmægtig i Generalpostdirektionen, senere Chef for Avisekspeditionen, 44, 46.
- Rasmussen, J., Vognmand, Postkontrahent, 51, 89.
 Reventlow, C. D., 9.
 Riegels, Henrik E., Bestyrer af Fodposten, 29, 37, 46.
 Rosenkrantz, Iver, Gehejmeraad, 13 f.
 Rosenkrantz, Oluf Nielsen, Rigsraad, 20.
- Schindel, Grevinde af Frederiksholm, 13.
 Schrøder, Johan Christian, Postkontrolør, 15.
 Schwings, Rotger Frederik, Postmester ved Kbhvns. helsingørske Postkontor, 33 f.
 Schæffer, Knud Landorff, Postmester ved Kbhvns. loll.-helsingørske Postkontor, 25, 33.
- Spangler, Overpostdirektør i Stettin, 81.
 Sturtz, H. P., Legationsraad, Direktør i Generalpostamtet, 17.
 v. Støcken, Elias Johannes Svane, Postmester, senere Postforvalter, 33 f.
 Svendsen, Generaldirektør for Postvæsenet, 118.
- Thayssen, L. A., Fuldmægtig i Generalpostdirektionen, senere Personpostmester, 45 f., 61 f.
 Thomsen, Postmester i Randers, 61.
 Tillge, Aug. Peter, Postforvalter, 44, 48.
- Ulfstand, Sophie, Enke efter Claus Podebusk, 20.
- Wenck, H. E. C., Arkitekt, Professor, 137.
 Weyer, Hercules, Postmester ved Loll.-helsingørske Pkt., 25.
 Weyse, Direktør i Generalpostamtet, 8.
 Wiborg, Postmester i Hobro, 81.
 Wraatz, Wilhelm, Postmester ved Norske Postkt. i Kbhvn., 26, 34.
 Wøldike, Peder, Postforvalter, 17, 25.
- Ørsted, H. C., 91.

RETTELSE

S. 14 L. 3 f. n. 1739 læs: 1731.

